

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ARTVİN HALK MASALLARININ KÜLTÜREL ÖGELER VE
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bahriye Burcu YÜZBAŞIOĞLU

Danışman

Doç. Dr. İsmail ÇOBAN

ARTVİN-2025

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ARTVİN HALK MASALLARININ KÜLTÜREL ÖGELER VE
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bahriye Burcu YÜZBAŞIOĞLU

Danışman

Doç. Dr. İsmail ÇOBAN

ARTVİN-2025

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-ğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Artvin Halk Masallarının Kültürel geler ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı taahhüt ederim. Aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi de beyan ederim. Tezimin kğıt ve elektronik kopyalarının Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-ğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin oruh niversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ... ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu srenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

..../..../2025

Bahriye Burcu YüZBAşIOğLU

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

Doç. Dr. İsmail ÇOBAN danışmanlığında, **Bahriye Burcu YÜZBAŞIOĞLU** tarafından hazırlanan bu çalışma 30/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Türkçe ve Sosyal Eğitimi** Ana Bilim Dalı'nda **oybirliği/oyçokluğu** ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Vafa SAVAŞKAN	İmza:
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN	İmza:
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. İsmail ÇOBAN	İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir

/ /2025
Prof. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ BEYANNAMESİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLO LİSTESİ.....	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VII
KISALTMALAR.....	VIII
ÖZET	X
SUMMARY	XI
ÖNSÖZ	XII

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problemin Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.5. Araştırmanın Varsayımları	3
1.6. Tanımlar	3

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Artvin ve Çevresi Tarihi	5
2.1.1. Artvin Bölgesinin İdari ve Demografik Yapısı	6
2.2. Artvin Kültürü Hakkında.....	7
2.3. Dil	8
2.4. Kültürel Öge	8
2.4.1. Edebiyat.....	9
2.4.2. Folklor (Halk Bilimi)	9
2.4.3. Sanat	10
2.4.4. Müzik	10
2.4.5. Mimari.....	10
2.4.6. İnanış	10
2.4.7. Etik Normlar.....	10
2.4.8. Gelenek ve Görenekler	11
2.4.9. Alışkanlık	11
2.4.10. Giyim.....	11
2.4.11. Yiyecek.....	11
2.4.12. Günlük Yaşam Aktiviteleri	11
2.5. Değer	12
2.5.1. Değerlerin İşlevleri ve Özellikleri.....	12
2.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması	14

2.5.3. Değer Eğitimi	15
2.5.4. Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar.....	17
2.6. Masalın Tanımı ve Sınıflandırılması	19
2. 8. Masalların Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	23
2. 9. Masalların Değerler ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. İncelenen Dokümanlar.....	31
3.3. Verilerin Toplanması.....	32
3.4. Verilerin Analizi	32
4. BULGULAR VE YORUMLAR	34
4.1. Betimleyici Bulgular	34
4.2. Artvin Halk Masallarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesine Yönelik Bulgular	48
4.2.1. Güç değeri	50
4.2.2. Din değeri.....	63
4.2.3. Üzüntü değeri	71
4.2.4. İtaat değeri.....	76
4.2.5. Sağlık değeri.....	83
4.2.6. Merak değeri	87
4.2.7. Güzellik değeri	92
4.2.8. Misafirlik değeri.....	96
4.2.9. Merhametsizlik değeri.....	99
4.2.10. İtibar değeri	101
4.2.11. Söz tutma / tutmama.....	104
4.2.12. Arkadaşlık değeri	108
4.2.13. Bilgi değeri.....	110
4.2.14. Cinsellik değeri	112
4.2.15. Temizlik değeri	114
4.2.16. Dürüstlük değeri.....	116
4.2.17. Özlem değeri	117
4.2.18. Paylaşma değeri.....	119
4.2.19. Cömertlik değeri.....	121
4.2.20. Korku değeri.....	122
4.2.21. Öfke değeri.....	123
4.2.22. Söz verme değeri.....	124
4.2.23. Adalet değeri	126
4.2.24. Sevinme değeri.....	127
4.2.25. Şaşırtma değeri.....	128
4.2.26. Sevgi değeri.....	129
4.2.27. Açgözlülük	130
4.2.28. Olgunluk değeri.....	131

4.2.29.	Utanma değeri	132
4.2.30.	Merhamet değeri	133
4.2.31.	İstikrar değeri	134
4.2.32.	Araştırma değeri.....	135
4.2.33.	Sabır değeri	136
4.2.34.	Gelenek değeri.....	136
4.2.35.	Güçsüzlük değeri.....	137
4.2.36.	İtaatsizlik değeri	138
4.2.37.	Endişelenme değeri	139
4.2.38.	İyilik değeri	139
4.2.39.	İtibarsızlaşma değeri	140
4.2.40.	Vefa değeri	140
4.2.41.	Yardımseverlik değeri	141
4.2.42.	Güven değeri	141
4.2.43.	Kıskançlık değeri.....	141
4.2.44.	Pişmanlık değeri.....	142
4.2.45.	Sadakat değeri	142
4.2.46.	Tokgözlülük değeri	142
4.2.47.	Umut değeri.....	142
4.2.48.	Cesaret değeri.....	143
4.2.49.	Çalışkanlık değeri.....	143
4.2.50.	Dostluk değeri	143
4.2.51.	Fedakârlık değeri.....	143
4.2.52.	Hayatta Kalma değeri.....	144
4.2.53.	Heyecan değeri.....	144
4.2.54.	Mutluluk değeri	144
4.2.55.	Nefret değeri.....	144
4.2.56.	Şüphe değeri.....	145
4.2.57.	Hırsızlık değeri.....	145
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....		146
KAYNAKLAR.....		151
EKLER.....		162
ÖZGEÇMİŞ.....		190

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Schwartz'ın Değer Grupları ve Değer Listesi.....	14
Tablo 2: Kültürel Öğelerin Analizi.....	33
Tablo 3: Değerlerin Analizi.....	33
Tablo 4: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Ürüne Yönelik Ögeler Temasına Ait Frekans Dağılımları	34
Tablo 5: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Düşünceye Yönelik Öğeler Temasına Ait Frekans Dağılımları	35
Tablo 6: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Davranışa Yönelik Öğeler Temasına Ait Frekans Dağılımları	37
Tablo 7: Artvin Halk Masallarında Yer Alan Değerlerin Frekans Dağılımları.....	48

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Kültürün  geleri

Sayfa No
8

KISALTMALAR

GTS	: Güncel Türkçe Sözlük
TDK	: Türk Dil Kurumu
Ahkz	: Ah Kız Vah Kız Masalı
Aly	: Aliyar Masalı
Alze	: Ali İle Zeynep Masalı
Alt	: Altun Masalı
Asl	: Aslan Masalı
Askrm	: Asli İla Kerem Masalı
Aşkz	: Âşık Kız Masalı
Aşgrp	: Âşuh Garip Masalı
Ayhe	: Ayna Halı Elma Masalı
Çit	: Çiti Piti Minti Masalı
Daba	: Dağdaki İle Bağdaki Masalı
Dnc	: Danacı Ahmet Masalı
Ded	: Dede Masalı
Gül	: Güleser Masalı
Hnc	: Hancı Çınşar Masalı
Ltf	: Lütü Bey Halk Hikâyesi
Kdkz	: Kadı Kızı Masalı
Kar	: Karagöl Masalı
Kızıl	: Kızılırmak Masalı
Kor	: Koroğlu Masalı
Kçk	: Küçük Oğlan Masalı
Mrkşh	: Melikşah Masalı
Pdşh	: Padişahın Kızı Masalı
Rzk	: Rızık Masalı
Srib	: Saraç İbrahim Masalı
Şaşu	: Şambulum Şumbulum Masalı
Tel	: Telehaş Masalı
Üçyl	: Üç Yolcu Masalı
Yağ	: Yağ Ali Babanın Tarlasına Masalı

Yaz	: Yazı Masalı
Ynk	: Yanko Masalı
Yrpo	: Yarım Popo Masalı
Yrşkı	: Yar Aşkına Ölen de Var Öldüren de Masalı
Yabo	: Yazılan Yazı Bozulmaz Masalı
Yıl	: Yılan Masalı
Yüz	: Yüzük Masalı
Zlkr	: Zülkardi'nin Boynuzları Masalı

ÖZET

ARTVIN HALK MASALLARININ KÜLTÜREL ÖGELER VE DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Toplumların bir arada kalmasını sağlayan kültür önemli bir olgudur. İnsanlar, yaşadıkları toplumun kültürünü ve değerlerini benimseyerek toplumsal yaşama uyum sağlamaktadır. Artan küreselleşmenin etkisiyle toplumların kültürlerinin korunması noktasında kültürel öğelerin ve değerlerin gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir. Bu aktarımın sağlanmasında sözlü halk edebiyatı ürünlerinden masallar önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı Artvin halk masallarında yer alan kültürel öğeler ve değerlerin incelenmesidir.

Araştırmada tarama yöntemine başvurulmuştur. Verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Artvin halk masalları çatısında altında Ülkü Önal'ın (2017) “Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli'den Masallar ve Halk Hikâyeleri” ile Serkan Şengül'ün (2019) “Artvin Masalları ve Halk Hikâyeleri” kitapları incelenmiştir. Bu kitaplarda yer alan 26 Ardanuç, 10 Şavşat, 4 Yusufeli masalı incelenmiştir. Artvin Halk masallarında yer alan değerler ve kültürel öğelerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda Artvin halk masallarında tespit edilen kültürel öğeler ürüne yönelik, düşünceye yönelik ve davranışa yönelik temaları altında sunulmuş ve toplamda kültürel öğelerin geçiş sıklığı (f=2411) olarak bulunmuştur. Masallarda 57 farklı değere ulaşılmış ve değerlerin geçiş sıklığı (f=871) olarak tespit edilmiştir. Artvin halk masallarının hem kültürel öğeler hem de değerlerin geçiş sıklığı ve çeşitliliği açısından oldukça zengin masallar olduğu sonucuna varılmıştır. Bu masalların kültürel öğelerin ve değerlerin aktarımında önemli role sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Artvin, masal, kültür, kültürel öge, değer, değer eğitimi.

SUMMARY

AN ANALYSIS OF CULTURAL ELEMENTS AND VALUES IN ARTVİN FOLK TALES FROM THE PERSPECTIVE OF VALUE EDUCATION

The culture that binds societies together is an important phenomenon. People adapt to social life by adopting the culture and values of the society in which they live. With the increasing impact of globalization, the preservation of the culture of societies and the transmission of cultural elements and values to future generations have become crucial. In facilitating this transmission, oral folk literature products, especially fairy tales, play a significant role.

The aim of this study is to examine the cultural elements and values present in Artvin Folk Fairy Tales. The research method employed is the document analysis technique, a qualitative research method. The dataset for the research consists of the fairy tale books "Fairy Tales and Folk Stories from Şavşat, Ardanoç, and Yusufeli" by Önal (2017) and "Artvin Fairy Tales and Folk Stories" by Şengül (2019). Content analysis was employed to analyze the cultural elements and values in Artvin Folk Fairy Tales.

As a result of the study, the cultural elements identified in Artvin Folk Fairy Tales were presented under themes related to the product, thought, and behavior, with a total frequency of cultural elements ($f = 2411$). Fifty-seven different values were found in the fairy tales, with the frequency of values ($f = 871$) being recorded. It was concluded that Artvin Folk Fairy Tales are rich in terms of both the frequency and diversity of cultural elements and values. The study determined that these fairy tales play an essential role in the transmission of cultural elements and values.

Keywords: Artvin, fairy tale, culture, cultural element, value, value education.

ÖN SÖZ

Artvin halk masallarının barındırdığı kültürel öğeler ve değerler eğitimi unsurları bakımından incelendiği bu çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve araştırma konusu ile ilgili olarak ön plana çıkan tanımlara yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırma konusu ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu doğrultuda Artvin ve çevresi ile ilgili tarihî ve kültürel unsurlara yer verilmiş, ardından kültürel öğeler başlığı altında değerlendirilen unsurlar hakkında bilgi verilmiştir. Değerler eğitiminin çerçevesi çizilerek masallar üzerinde kültürel öğeler ve değerler eğitimi açısından yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünü çalışmada kullanılan yöntemle dair bilgiler oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği model, incelenen dokümanlar, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler bu bölümde dikkate sunulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırma neticesinde elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar, kültürel öğeler ve değerler eğitimi başlıkları altında detaylı bir şekilde ele alınmış, gerekli yerlerde tablolar oluşturulmuştur.

Araştırmanın son bölümünde ulaşılan sonuçlara, alan yazınından hareketle yapılan tartışmaya ve çalışma konusu ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Akademik yolculuğumda yüksek lisans danışmanlığımı üstlenen, bilgisi ve tecrübesiyle yoluma ışık tutan ve her daim beni destekleyen kıymetli hocam Doç. Dr. İsmail ÇOBAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürimde yer alarak değerli bilgilerini paylaşan ve yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Vafa SAVAŞKAN'a ve Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Araştırmaya olan merakıyla ailemizdeki herkese örnek olan, bilgisiyle ve tecrübesiyle daima bana yol gösteren Sevgili Kardeşim Dr. Öğr. Üyesi Sevim Burçin GÜLTEKİN'e çok teşekkür ederim.

Hayattaki en büyük şansım ve destekçim canım annem Rahime GÜLTEKİN'e ve hayatta olmasını bu günlere şahit olmasını çok istediğim rahmetli babam Ayhan GÜLTEKİN'e teşekkür ederim. Son olarak çalışma sürecinde her daim yanımda olan değerli eşim Tolga'ya ve çocuklarım Yiğit Alp ve Gülin'e çok teşekkür ederim.

Bahriye Burcu YÜZBAŞIOĞLU

Artvin-2025

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemin Durumu

Kültürel öğeler ve değerler bir toplumun tarihini, benliğini ve dünyaya bakışını biçimlendiren ana unsurlardır. Bu öğeler bireylerin ve toplumların davranışlarını, inanışlarını ve birbiriyle olan ilişkilerini belirlemektedir. İnsanların birlikte nasıl hareket edeceğine dair yol haritası sunmakta ve toplumsal uyumun sağlanmasına katkı sağlamaktadır.

Toplumsal kültürün temelini oluşturan inançların, fikirlerin ve normların her biri değer olarak kabul edilmektedir. İnsanlar, sosyal varlıklar olarak yaşadıkları toplumun değerlerini, tutumlarını ve inançlarını benimseyerek toplumsal uyum sağlarlar (Tural, 1992 akt. Kurtde Fidan, 2009). Küreselleşmenin etkisiyle yaşam tarzları ve değerler değişmeye başlamış, bu değişim toplumların kendilerine özgü kültürel öğelerinin kaybolmasına yol açmıştır. Dolayısıyla toplumların kültürel yapısının korunması büyük bir önem taşımaktadır (Çengelci, 2012; Türkyılmaz, 2013). Günümüzdeki toplumsal değişimler, değerler bağlamında da büyük etkiler yaratmaktadır. Kültüründen yoksun toplumlar, başka kültürlerin etkisi altına girmektedir. Bu nedenle toplumların sahip olduğu kültürel birikimleri, gelecek nesillere aktarma sorumluluğu her bireyin üzerindedir. Bu köprü işlevi, nesiller arasındaki kültürel devamlılığı sağlamak için önemlidir çünkü geçmişle bağını koparan nesiller, kültürel miraslarından habersiz kalacaktır. Buna karşılık evrensel değerlere saygılı, millî değerlerine bağlı bireylerin oluşturduğu toplumlar ise uzun süre varlıklarını sürdürebilir (Mert, Alyılmaz, Bay, Akbaba, 2009; Alyılmaz, 2015; Şahin, 2017).

İnsanlık tarihinin birikimi arasında sözlü halk edebiyatı ürünleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu ürünler, yüzyıllar boyunca duygu ve düşünceleri yansıtan, halk arasında nesilden nesile aktarılan kültürel hazinelerdir. Masallar, efsaneler, türküler, ağıtlar gibi sözlü edebiyat ürünleri, halkın beğeni süzgecinden geçerek ortak kültürün bir parçası olmuştur. Bu türlerin başında ise masallar gelmektedir. Masallar, olağanüstü olaylar, kendine özgü kahramanlar ve yapısıyla halkın hayal dünyasını yansıtırken aynı zamanda eğitici mesajlar verir ve insanlara değer yargılarını kazandırır (Çıblak, 2008). Masallar, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra kültürel değerler ve evrensel

anlayışlar konusunda da bilinç oluşturan önemli bir araçtır. Ayrıca çocuğun hayal gücünü ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek çevresiyle barışık bireyler olarak yetişmesine katkı sağlar (Karatay, 2007).

Küreselleşme ile birlikte kültürel öğelerin zayıfladığı son yıllarda, masalların, kültürel değerlerin ve toplumsal öğelerin aktarımındaki rolü çok daha önemli hâle gelmiştir. Bu bağlamda Artvin halk masallarındaki değerlerin ve kültürel öğelerin tespit edilmesi, içeriğin belirlenmesi, eğitim aracı olarak kullanılabilme durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Artvin halk masallarında yer alan kültürel öğelerin ve değerlerin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Artvin halk masallarında kültürel öğelerin yer alma durumları nedir?
2. Artvin halk masallarında değerlerin yer alma durumları nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumların kültürünün temel yapı taşlarını oluşturmuş sözlü edebiyat ürünlerinden olan masallar bu türler arasında önemli yere sahiptir. Masallar, toplumları tanıtan ve kültürel birikimi içermesi bakımından topluma öğretici mesajlar veren anlatılardır. Bu tez çalışmasında sözlü halk edebiyatının önemli ürünlerinden biri olan, kültürel öğelerin ve değerlerin geçmişten geleceğe aktarımında başrole sahip olan Artvin halk masalları odağa alınmıştır. Artvin halk masallarında yer alan kültürel öğelerin ve değerlerin belirlenerek gelecek nesillere aktarılması ve bunun neticesinde yöreye ait olan kültürel öğelerin ve değerlerin korunması hedeflenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sözlü kültürün derinlikli ve zengin dünyasında toplumların bilinçaltını nesiller boyu şekillendirip aktaran masallar, bir milletin yaşam tarzının, inançlarının, değerlerinin ve kültürünün aynası gibidir. Masallar, geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan ve sözün büyüünden beslenen bir kültür köprüsüdür (Baş, 2012). Bu geleneksel türde bir ülkenin halkının sosyolojik, ekonomik, psikolojik ve etik göstergeleri, değerleri gizli bir şekilde yansıtılmaktadır. Ayrıca masallar, toplumların geçmişten günümüze taşıdığı kültürel birikimleri, inançları, yaşam biçimlerini ve değer yargılarını içererek her dönemde bu

değerleri yeni nesillere sunmaya devam etmektedir (Arıcı, 2012; Yavuz, 2009, akt. Kahramanoğlu, 2019).

Masallar, bireylerin toplumlarıyla ve onların değerleriyle bütünleşmesine, dünyaya karşı daha olumlu bir bakış açısı geliştirmesine, çevresine ve başkalarına karşı duyarlı olmasına yardımcı olur. Aynı zamanda, iyilik-kötülük, hak ve hukuk gibi kavramları anlamlandırmalarını sağlar, duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirir (Akkaya, 2014). Bu bağlamda, Artvin halk masallarındaki kültürel öğelerin ve değerlerin tespit edilmesi, hem kültürel öğelerin aktarımı hem de değerler eğitimi açısından büyük önem taşımaktadır. Masallar, zengin bir kültürel kaynak olmasının yanı sıra değerler eğitimine katkı sağlayabilecek önemli araçlardır. Bu nedenle masalların bu çalışmanın odağına alınması, geleceğe aktarılacak değerler açısından önemli bir adım olarak görülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma kırk adet Artvin halk masalları ile sınırlandırılmıştır.
2. Artvin halk masallarındaki kültürel öğelerin tespit edilmesi ile sınırlandırılmıştır.
3. Alanyazında belirlenen elli yedi değer çerçevesinde Artvin halk masallarındaki değerler tespit edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kuramsal çerçevenin oluşturulması esnasında dil, kültür kavramları ile kültürel öğelerin aktarımında ve değer eğitiminde masalların önemi konuları ile ilgili literatür taranmıştır. Bu yolla elde edilen bilgilerin araştırmada cevabı aranan sorulara ışık tutacağı varsayılmaktadır.

Masallar aracılığıyla kültürel öğelerin ve değerlerin etkili bir şekilde aktarılabilceği varsayılmaktadır.

Artvin halk masalları ile ilgili yazılı bütün eserlere ulaşıldığı varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Değer: Bir şeyin önemini ortaya koyan somut olmayan, mânâ ve bir durumun karşılığı, kıymetidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

Değer Eğitimi: Değerler, bireylerin ya da toplumların nasıl davranmaları gerektiğine temel oluştururken, bu değerlerin bireylere kazandırılması süreci bilinçli ve kontrollü bir

biçimde planlanmakta ve eğitim kurumları aracılığıyla hayata geçirilmektedir. Değerlerin bireylere eğitim yoluyla aktarılmasında ise değerler eğitimi kullanılmaktadır (Çelik ve Buluç, 2018).

Dil: Bir iletişim aracıdır ancak aynı zamanda insanın düşünsel ve toplumsal yapısını şekillendiren, kültürel mirası taşıyan ve bireyin çevresiyle olan ilişkilerini düzenleyen önemli bir unsurdur (Gemalmaz, 2010).

Kültür: Kültür, bir milleti millet yapan, ona şahsiyetini kazandıran değerler bütünüdür (Kaplan, 2016).

Masal: Masal; olağanüstü olayların, düşsel varlıkların ve hayal gücüne dayanan kurguların anlatıldığı, sözlü kültür geleneğinde kuşaktan kuşağa aktarılan, zaman ve mekân belirsizliği taşıyan, eğitici ve eğlendirici nitelikte kısa halk anlatıdır (Elgin, 1993).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu kısmında Artvin tarihi, kültür, dil ve kültürel ögeler kavramları ile değer, değer eğitimi, değer yaklaşımları ve masalların sınıflandırılması ile masallardaki kültürel ögeler ve değerlerle ilgili araştırmalar hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Artvin ve Çevresi Tarihi

“Artvin bölgesinin tarihçesi doğal yolların kesişme noktasında bulunan Artvin, Orta Çağ’da kurulmuş bir yerleşim yeri olmakla birlikte Artvin’in çevresindeki bazı bölgeler Milat’tan önceki devirlerde iskân edilmiştir. Artvin bölgesi, V. yüzyılda Bizans hâkimiyetine girmiştir. Bölgedeki İslâm hâkimiyeti, 646 yılında Hz. Osman devrinde gerçekleşmiştir. Müslümanlar ve Bizanslılar arasında el değiştiren bölgeye Bizanslılar 939 yılında Livane kalesini inşa etmişlerdir. Böylece Artvin kasabasının çekirdeği de oluşmuştur. 1461 yılında Trabzon’un fethedilmesinden sonra Doğu Karadeniz Bölgesi’nin fethi için görevlendirilen Hızır Bey, bölgede fetih harekâtına girişmiştir. Bu fetihlerde Sarp’a kadar olan bölgenin Osmanlı’ya geçtiği anlaşılmaktadır” (Durdu, 2021, s. 270).

“Artvin’in de içinde bulunduğu Çoruh boyları ise XV. yüzyıl sonlarında Gürcü Atabekler Devleti’nin hâkimiyet sahasında bulunuyordu. 1536’da Yusufeli, Artvin ve Tortum bölgeleri Atabeklerden alınarak Osmanlı ülkesine katıldı. 1578’de Safevîlerle yapılan Çıldır Düzü Savaşı’ndan sonra bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti genişledi ve Kıpçaklı Atabekler Devleti yöneticileri de bağlılığını bildirince adı geçen devlet sona ermiş oldu. Aynı yıl Serdar Mustafa Paşa’nın verdiği ad ile eski Atabekler ülkesi, Çıldır eyaleti olarak teşkil edildi. Merkezi de Ahıska oldu. Artvin ve havalisi, Osmanlı yönetimi boyunca farklı birimlere bağlandı. 1568-1574 yılları arasında Batum, Ardanuç, Livane, Şavşat ve Acara livaları Erzurum Beylerbeyliği’ne bağlıydı. 1578-1588 yıllarında ise Ardanuç ve Livane livaları Çıldır eyaletine bağlıdır. Bu yıllarda Şavşat ise yine Erzurum’a bağlı kalmıştır. 1632-1641 yıllarında da Ardanuç, Şavşat ve Livane livaları Çıldır eyaletine (nâm-ı diğer Ahıska)ne bağlıdır. 1828’deki Rus istilasından sonra yapılan Edirne Antlaşmasıyla Artvin’in bağlı olduğu Çıldır eyaletinin merkezi Ahıska, Rus işgaline terk edildi. Bunun üzerine Artvin, Trabzon eyaletine bağlı olan Batum sancağına ilhak edilerek oluşturulan Livane kazasının merkezi oldu. 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rusya savaşında Kars, Ardahan ve Batum ile birlikte Artvin (Livane) ve civarı da Ruslar

tarafından işgal edilmiştir. Buna göre Ardanuç ile Artvin Batum Oblastı'na bağlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Hudut Taburu'nun bulunduğu ve bir “erzak deposu ve harekât üssü” olan Hopa da 23 Şubat 1915'te, Arhavi ise 15 Mart 1915'te Ruslar tarafından işgâl edilmiştir. 3 Mart 1918 tarihli Brest-Litovsk Antlaşması'ndan sonra 14 Mart 1918'de Hopa, Türk birliklerince kurtarılmıştır. Aynı antlaşmadan sonra Batum ve Ardahan ile birlikte Artvin bölgesi de Osmanlı'ya devredilmiştir. Fakat Mondros Mütareke Antlaşması sebebiyle bölge İngiliz işgaline uğradı. Artvin ve etrafı 1921 yılında kesin olarak Türkiye sınırları içerisine dahil olduktan sonra kısa bir süre Ardahan sancağına bağlanmıştır. Bu tarihte Yusufeli, Erzurum; Hopa da Rize sınırları içerisinde bulunuyordu. Aynı yıl çıkarılan bir kanunla kurulan Artvin livasına, Şavşat ve Borçka kazaları dâhil edildi. 1924 yılında da livaların vilâyete tahvili ile Artvin vilâyeti kurulmuş oldu (Durdu, 2021, s. 271).’’

2.1.1. Artvin Bölgesinin İdari ve Demografik Yapısı

Artvin ili ve çevresi, tarih boyunca pek çok farklı topluluğun hem geçiş yolu hem de yerleşim alanı olmuştur. Anadolu ile Kafkasya'nın Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu'nun kesişim noktasında yer alması, bu bölgenin tarihsel ve kültürel açıdan büyük bir çeşitlilik kazanmasına yol açmıştır. Bu çeşitlilik içinde yalnızca Türk kökenli halklar yer almakla kalmamış, aynı zamanda Gürcü ve Ermeni gibi farklı milletler de bu kültürel yapıya dâhil olmuştur. Ayrıca, Kafkas topraklarına yakınlığı sayesinde, Kafkas kökenli Türk topluluklarıyla da bir kültürel bağ kurulmuştur. Gürcü, Ermeni ve Kafkas kökenli Türk topluluklarından kelime alışverişi yapmak, bu halkların diliyle ya da lehçeleriyle sık sık etkileşimde bulunmak, Artvin'e özgü bazı ağız özelliklerinin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır (Öztürk, 2021).

Artvin ağızı, Türkçenin Doğu Karadeniz ağızlarını oluşturan bir özellik taşıırken, yazı dilinden farklı olarak birçok ses ve biçimsel özelliğiyle dikkat çeker ancak Kıpçak Grubu Türk Lehçeleri ve Türkmen Türkçesiyle benzerlik gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu benzerliğin, Artvin'in ağız yapısının bölgede yüzyıllar boyunca varlık gösteren çeşitli Türk etnik gruplarının etkisiyle şekillendiği düşünülebilir. Yapılan bir araştırmada, Artvin ağızı ile Türkmen Türkçesinin ses özellikleri karşılaştırıldığında, her iki ağızda da birçok sesin büyük oranda benzerlik gösterdiği belirlenmiş ve bu durum, her iki dilin fonolojik olarak aynı lehçe grubuna ait olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Artvin ağızında yaygın olarak görülen ünlü ve ünsüz değişiklikleri ile diğer ses olaylarının, Türkmen Türkçesi ve

ağızlarında da benzer yaygınlıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Oğuz Grubu Türk lehçeleri ile yapılan karşılaştırmalar, farklı coğrafi bölgelerde kullanılan bu lehçelerin, dilsel açıdan birbirlerine yakın ve benzer özellikler taşıdığını ortaya koymaktadır (Abid, 2021).

2.2. Artvin Kültürü Hakkında

Artvin’de doğa ile girişilen mücadele her zaman için zor olmuştur. Yöre insanı mücadelecisi, çevik, çalışkan ve içten bir karakter taşır. Artvin yöresi halk oyunları; Karadeniz, Kafkas ve Doğu Anadolu' ya has oyun karakteri gösteren bir özelliktir. Artvin ve yöresinde oynanan oyunların doğa, aşk ve bütün bölgelerde olduğu gibi insanların gruplar halinde, duygularını kalıplar içerisinde özdeşleştirmiştir. Dik yamaçlı dağlarla ve dağların yöreyi çember biçiminde çevrelemesinden oluşan yüzey şekillerine benzetilmesi, ayrıca Azerbaycan kaynaklı oyunların ferdi olarak oynanması, Kafkas ve savaş dansı olan Horon ve Gürcü oyunlarından Acara Horonu, bu yörede halkın çeşitli kültürel iletişimle yaşayış tarzına uğramış, Artvin oyunları adı altında çeşitli halk oyunları meydana çıkmıştır. Artvin horonlarında, genellikle erkek oyunlarında sertlik ve tatlı sertlik gözle görülür temalardır. Oyunların sertlik ve çabukluk biçiminde oynanması yörenin coğrafi konumu ile bağdaştırılır. Kadın oyunlarında ise, genelde bolluk, bereket, zarafet, nezaket ve beceri gibi temaları konu alır. Belli başlı Artvin Halk Oyunları; Ata Barı, Deli Horon, Ağır Bar, Hemşin Horonu, Arhavi canlısı, Borçka Horonu, Deli Kız, Cilveloy, Karabağ, Kobak, Koçari, Livane, Sarı Çiçek, Tavuk Barı, Teşi. Ondörtlü vb. sayılabilir. Artvin’de yöresel müzikler icra edilirken, Akordeon, Tulum, Davul, Zurna, Bağlama, Kemençe ve Mey kullanılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).’’

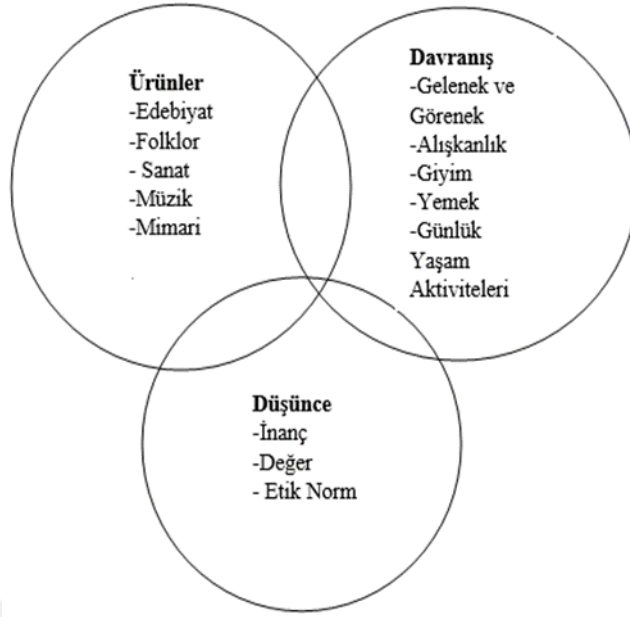
“Artvin bir orman bölgesi olduğundan, ahşap zanaatının çok gelişmiş olduğu bir yöredir. Bu durum geleneksel mimaride görülebildiği gibi, her türlü tarımsal araç gereç de ahşaptan yapılabilmektedir. Bir “orman yurdu” olan Artvin’de ahşap mimarinin en güzel örneklerine rastlanır. Köy evleri, yayla evlerinin yanında serender, ahır/merek gibi bütün yapılar ahşaptandır. Yusufeli bölgesi ağırlıklı olmak üzere, kısmen Ardanuç ilçesi ile Arhavi, Hopa ilçelerinde de taş mimarinin güzel örnekleri mevcuttur. Yemek kültüründe ise taze asma yaprağı ve lahanadan sarma ve yemekler örnek verilebilir. Taze fasulyenin kurutulmuşundan yapılan “Puçuko” özel sebze yemeğidir. Bitki türlerinin zengin ve miktar olarak çok olması, yörede arıcılık faaliyetinin yaygın bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Artvin yöresinde üretilen ballar bölgesel olarak tanınmakta ve ilgi görmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).’’

2.3. Dil

İnsanlar arasında iletişimi sağlayan ve iletişimin temelini oluşturan da esas itibarıyla söz, söze ait unsurlar ve konuşmadır. Bir dil, onu konuşanların boylarına, yaşadıkları coğrafyalara, bölgelere, yetiştirme tarzlarına, sosyal ve kültürel düzeylerine, eğitimlerine, meslek gruplarına, yaşlarına vd. göre gelişir, değişir ve şekillenmektedir (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2018). “Dil, canlılarla canlılar, canlılarla canlı sayılabilecek varlıklar (makinelere) ve canlılarla cansızlar (fizikoşimik dünya) arasındaki iletişimi sağlayan araç takımlarının genel adıdır” (Gemalmaz, 2010, s. 53). “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 2006, s. 55).

2.4. Kültürel Öge

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin toplamını ifade eden kültür bir dizi ögeden meydana gelir. Kültürel öğelerle ilgili pek çok farklı çerçeve, literatürde mevcuttur. Razi (2012), kültür ve dil öğretiminin birbirinden ayrılmaz iki unsur olduğunu belirterek, dil öğretiminde kültürel bileşenlerin belirlenmesi için “Kültürel Bileşenler Envanteri”ni hazırlamıştır. Bu envanter, kültürel öğelerin eğitim programına ne şekilde yansıtılacağı konusunda rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Envanterin içerikleri, düşünsel değerler, yaşam biçimleri, davranışlar, medya, sanatsal değerler, ana değerler, resmî değerler, ikincil değerler ve aile gibi alt kategorilerden oluşmaktadır (Razi, 2012’den akt. Manguş, 2023). Kültürel öğelerle ilgili net bir çerçeve oluşturulması amacıyla yapılan bir diğer çalışma ise Tomalin ve Stempleski’nin (1993) kültürün öğeleri diyagramıdır:

Şekil 1: Kültürün öğeleri

Tomalin ve Stempleski (1993) tarafından oluşturulan, kültürün öğeleri şablonunda yer alan temalar hakkında genel bilgileri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.

2.4.1. Edebiyat

Edebiyat, güzel sanatlar kategorisinde yer alan bir alandır. Sanat, doğası gereği sanatla ilgilenen, okuyan, dinleyen ve anlam yükleyen herkese estetik bir haz verir; yapısal olarak daha yüksek bir düzeye ulaşan yazılı ve sözlü eserlerin tamamını kapsayan bir terimdir. Edebiyat da kendine has kuralları, biçimsel özellikleri ve estetik yönleriyle okuyucu ve dinleyicilerde güzel ve farklı duygular uyandıran bir sanattır. Edebiyat, duygusal hisleri harekete geçirmeyi amaçlayan, ortaya çıktığı toplumun dünya görüşünü, düşünsel yapısını, estetik unsurlarını ve özgün bakış açılarını yansıtan, bu unsurları somut sanatsal eserlerle ifade eden bir sanat dalıdır (Kavcar, 1993).

Halk edebiyatı ürünleri kültürel öğelere, geçmişe ve edebiyata dair birçok bilgiye sahiptir. Halk edebiyatına ait ürünlerin değerler açısından incelenmesi gizli kalan unsurların ortaya çıkmasını sağlar (Çoban, 2024).

2.4.2. Folklor (Halk Bilimi)

Folklor, toplumların ortaya koyduğu en temel ve özgün yaratıcı ürünleri inceleyen köklü bir bilim dalıdır. Toplumların geçmişten günümüze birikimleriyle oluşturdukları gelenek, görenek, yemek kültürü, davranış biçimleri, alışkanlıklar, müzik, giyim gibi

kültürel unsurları geniş bir çerçevede ele alır, araştırır ve gün yüzüne çıkarır. Bu alan, toplumların kültürünü derinlemesine inceleyen ve ortaya koyan en önemli bilim dalıdır. Folklor, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, edebiyat, tarih, hukuk gibi birçok bilim dalıyla yakın bir ilişki içindedir (Topçu, 2015).

2.4.3. Sanat

Sanat, duygu, düşünce, hayal gücü ve estetik anlayışın çeşitli yollarla (resim, müzik, edebiyat, heykel, tiyatro, sinema vb.) ifade edilmesidir. Sanat, insanın kendini ve dünyayı anlama, anlatma ve yorumlama biçimidir. Türk kültürü ve sanatı, Anadolu'ya gelindikten sonra da; genişleyen coğrafyayla birlikte, gelişerek ve zenginleşerek üç kıtaya yayılır. İslâm inancıyla yeni bir anlayışa kavuşan Türkler'in hayat felsefesi, ihtiyacı olan sanat şekillerini kendiliğinden sistemleştirerek uygulamaya sokar (Töre, 2009).

2.4.4. Müzik

Toplumların müzik anlayışı, onların kültürel özelliklerini yansıtan önemli bir unsurdur. Türkülerimiz ve geleneksel müzik aletlerimiz, kültürel değerlerimizle şekillenmiştir. Müzik; bir toplumun kültürel öğelerini, zevklerini, duygu ve düşüncelerini, beklentilerini yansıtmakla birlikte, aynı zamanda evrensel bir nitelik taşır. Örneğin, anlamını bilmediğimiz yabancı bir müzik parçasını sadece kulağımıza hoş gelen melodisi nedeniyle dinleyebilir ve duygusal olarak tatmin olabilirsiniz (Kırkkese, 2017).

2.4.5. Mimari

İnsan eliyle yapılmış mimari yapılar ele alınmıştır. Çeşme, ev, kuyu, han, köprü, ahır, konak, medrese, mektep, zindan, değirmen, hamam, ambar ve saray gibi yapılar tespit edilmiştir. Belirlenen bu yapılar günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

2.4.6. İnanış

Bir kişinin belirli bir fikir, değer veya görüşe olan güçlü bir güveni ve kabulü olan inançlar genellikle tecrübeden, eğitimden, kültürel etkenlerden, dini, felsefi öğretilerden veya kişisel düşünce süreçlerinden ortaya çıkmaktadırlar.

2.4.7. Etik Normlar

Ahlak kuralları, yazılı olmayan ancak insanlar üzerinde manevi yaptırımları olan kurallardır. Bu kurallar, bireyler arasındaki ilişkileri düzenler ve davranış biçimlerini

şekillendirir. Değer daha geniş bir yönelim, kabul ve benimseme anlamına gelir. Norm ise, değerler özel durumlar üzerinde uygulanarak bir hükme dönüşmesidir. Normlar; değerlerden kaynaklanan, toplumun varlık, birlik, uyum ve sürekliliğini sağlamak amacıyla belirlenen kurallardır ve sosyal bir anlaşma oluşturlar (Tural, 1988).

2.4.8. Gelenek ve Görenekler

Gelenek ve görenek kavramları GTS’de (2024) şu şekilde tanımlanmıştır:

Gelenek: Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar; anane, örf, tradisyon. Görenek: Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı; âdet:

2.4.9. Alışkanlık

Alışkanlık kavramı GTS’de (2024) şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Bir şeye alışmış olma durumu; alışkı, alışkınlık, alışmışlık, yordam, itiyat, huy. 2. İç ve dış etkilerle hep aynı biçimde gerçekleşmesi sonucu beliren şartlanmış davranış.

2.4.10. Giyim

Giyim kuşam; ait olduğu toplumun geçtiği herhangi bir dönemin kültürünü, zihniyetini ve yaşam biçimini, kısacası kültürünü yansıtır. Giyim tarzı, milletlerin tanımlanmasında ve tasvir edilmesinde önemli bir rol oynar (Kan, 2010).

2.4.11. Yiyecek

Yöreyle ait ve masallarda geçen yeme ürünleri ele alınmıştır. Pilav, bişi, ekmek, katmer, et keşkek gibi yiyecekler metinlerde tespit edilmiştir. Günümüzde de bu yeme içme alışkanlıkları devam etmektedir.

2.4.12. Günlük Yaşam Aktiviteleri

Gündelik yaşamda yer alan kişi, hayvan, aile, unvan ve meslekler, süs eşyası gibi kodlar oluşturulmuştur.

2.5. Değer

İnsanoğlu sosyal bir varlık olup çeşitli nedenlerle diğer insanlarla bir arada yaşamak zorundadır. Bu birlikteliği mümkün kılmak için belirli kurallar vardır ve bu kurallar toplumun tüm üyeleri tarafından kabul edilir. Bu kuralların önemli bir kısmını ise toplumsal değerler oluşturur. Bu nedenle değer kavramı birçok disiplinle ilişkilidir ve birçok farklı alan bu kavram üzerinde çalışmalar yapmaktadır (Yalar ve Yelken, 2011).

Değer kavramı; sosyoloji, psikoloji, felsefe ve eğitim gibi birçok alanda tanımlanmıştır. Schwartz (1994), değerleri bireyin yaşamında rehberlik eden, farklı önem düzeylerine sahip ve belirli durumlar yerine istenen amaçlar olarak tanımlamıştır (Schwartz, 1995 akt. Yar Sevmiş, 2023). GTS (2024) ise değeri “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin karşılığında elde edilen değer; anlam, kıymet” olarak ifade etmektedir. Değerler, bireylerin diğer insanların, toplumsal olguların ve nesnelerin değerlerini ölçmek için kullandıkları ölçütlerdir (Ulusoy ve Arslan, 2016). Değerler, bireyin ahlaki yargılarına bağlı olarak şekillenen davranış ve eylemlerine göre ortaya çıkan sonuçların niteliğidir (Ekşi ve Katılmış, 2014). Değerler, olayları veya sorunları çözme sürecinde bireylerin sergilediği tutum ve davranışların belirlenmesinde ve kişinin eylemlerini etik açıdan değerlendirmesinde belirleyici bir rol oynar (Kahyaoğlu ve Kırıktaş, 2015). Değerler; yaşamı nasıl gördüğümüzü belirleyen, inançlarımızdan ve prensiplerimizden, aldığımız kararlara kadar bizi her açıdan etkileyen ilkelerimizin bütünüdür (Baloğlu ve Balgalmış, 2005). Bir başka tanıma göre ise değer; bir grubun ya da bireyin özelliklerini ortaya koyan, eylem biçimlerini, araçlarını ve amaçlarını seçmeyi etkileyen bir kavram olarak tanımlanır (Kluckhohn, 1951 akt. Kurtdede Fidan, 2009). Değerlere ilişkin tanımlar incelendiğinde toplumun tümü tarafından kabul edilen ve toplumsal birlikteliği ve dayanışmayı sağlayan, ahlaki ilkelere uygun davranışların ön planda olduğu görülmektedir (Susar Kırmızı, 2014).

2.5.1. Değerlerin İşlevleri ve Özellikleri

Değerleri “alternatif davranış biçimleri arasından seçim yapmak ve bunları değerlendirmek için kullanılan normatif standartlar” olarak tanımlayan Amerikalı psikolog Rokeach (1973)’a göre; “Değerler, belirli davranışların yahut sonuçların, kişisel ya da toplumsal olarak kabul edilebilir olup olmadığını işaret eden sürekliliği olan inançlardır”. Rokeach (1973) insanların değerleri ile ilgili olarak birtakım varsayımları ileri sürmüştür. Bunlar:

1. “Değerler, değer sistemleri içinde örgütlenmiştir.”
2. “Her bir kişi değere ve değerler sistemine sahiptir.”
3. “Bir insanın sahip olduğu değerlerin toplam sayısı görece azdır.”
4. “Herkes aynı değere farklı derecelerde sahiptir.”
5. “İnsanın sahip olduğu değerler; kültürün, toplumun, kurumların ve bireylerin kişiliğinin bir ürünüdür” (Rokeach, 1973’den akt. Yılmaz, 2021).

Değerlerle ilgili tanımlar incelendiğinde toplumsal yaşamda huzurun sağlanmasında önemli bir işlevselliği olduğu anlaşılmaktadır. Değerler, birçok disiplini kapsayan bir kavramdır ve bu nedenle farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Schwartz ve Bilsky (1987’den akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000) değerlerin özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Değerler, duygulardan bağımsız olmayan ve sadece fikir olarak tanımlanamayan inançlardır; etkinleştiklerinde duygularla iç içe geçerler.

Değerler, bireylerin amaçları (örneğin eşitlik) ve bu amaçlara ulaşmak için gerekli olan davranış biçimleri (örneğin hakbilirlik, yardımseverlik) ile ilişkilidir.

Değerler, özgül eylemlerin ve durumların ötesindedir. Bir değer, yaşamımızın her aşamasında, çevremizdeki tüm bireylerle ve farklı ortamlarla (aile, okul, arkadaşlar, tanımadığımız kişiler) olan etkileşimimizde geçerlidir.

Değerler, davranışlarımızın seçilmesini veya değişmesini yönlendirir.

Değerler, önem derecelerine göre birbirleriyle sıralanabilirler. Kültürler ve bireyler, sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle tanımlanabilirler.

Yazıcı (2006) ise değerlerin özelliklerini şu şekilde açıklamıştır:

Değerler inançlardır.

Değerler, bireylerin hedefleriyle ve bu hedeflere ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle ilişkilidir.

Değerler, özgül eylemler ve durumların ötesindedir.

Değerler, davranışların veya olayların seçilmesinde etkili olan ilke ve standartlardır.

Değerler, kendi aralarında sıralanabilirler.

Değerler değişime açıktır.

Değerler, bağlı oldukları kültüre göre değişim gösterir.

Değerlerin işlevsel özelliklerine bakıldığında bireylerin davranış seçimlerinde etkili olduğu ve toplumsal huzurun sağlanmasında önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

2.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler, işlevsellikleri ve içerik özelliklerine göre birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Rokeach (1973), değerleri iki ana grupta incelemiştir: amaç değerleri ve araç değerleri (Rokeach, 1973'ten akt. Çalışkur ve Aslan, 2013). Amaç değerleri, yaşamın temel hedeflerini yansıtan değerlerdir. Araç değerleri ise, bu hedeflere ulaşmak için kullanılabilecek davranış biçimlerinin bütünüdür.

Schwartz (1996) ise güç, başarı, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, hazcılık, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olmak üzere on tane değer tipi ve her bir değer için içerdiği alt amaçlar belirleyerek sınıflandırmıştır. (Schwartz, 1996; Kuşdil ve Kağatçıbaşı, 2000; Akbaş, 2004'den akt. Şahin, 2017). Schwartz'ın sınıflandırması Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Schwartz'ın Değer Grupları ve Değer Listesi

“Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü”	“Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü korumak, insanlar tarafından benimsenmek”
“Başarı: Toplumsal “standartları temel alan kişisel başarı yönelimi”	“Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak”
“Hazcılık: Bireysel zevk ve hazza yönelim”	“Zevk, hayattan tat almak.”
“Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı”	“Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak”
“Öz yönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık”	“Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak”
“Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü, tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek”	“Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum”
“Gelenekseverlik: Kültür ya da dinsel töre ve fıkirlere saygı ve bağlılık”	“Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın kendine verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat”

Tablo 1: (Devamı) Schwartz’ın Değer Grupları ve Değer Listesi

“Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması”	“Kibarlık, itaatkârlık, anne, babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek”
“Güvenlik: Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin huzur ve sürekliliği”	“Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak”
“İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme”	“Yardımseverlik, dürüstlük, affedici olma, sadık olmak, sorumluluk sahibi olma, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi ve anlamlı bir hayat, alçakgönüllülük”

Fitcher (2002) ise değerleri zorlayıcılık düzeyine, süreklilik gösteren ortaklaşa işlevlerine ve kurumsal işlevlerine göre üçe ayırarak ifade etmiştir (Fitcher, 2002’den akt: Yar Sevmiş, 2023).

Güngör (1998), değerleri altı farklı kategoriye ayırmıştır: estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dinî Altunay Şam (2015) ise değerleri, toplumdaki birçok sorunun çözümünde en etkili yöntem olarak tanımlamış ve değerleri milli, evrensel, insani, dinî, ekonomik, siyasi, bireysel ve toplumsal olmak üzere sınıflandırmıştır.

2.5.3. Değer Eğitimi

Son yıllarda Türkiye’de eğitim alanında değerler eğitimi büyük bir önem taşımaktadır (Ogelman ve Sarıkaya, 2015). Değerler eğitimi, ailede başlayıp okul ve sosyal çevre aracılığıyla devam eden bir süreçtir. Bu sürecin en önemli aşaması ise hiç kuşkusuz okuldur (Karatay, 2011; Yazıcı, 2006). Günümüz toplumlarında yaşanan ahlaki çöküş ve beraberindeki birçok sorun giderek artmaktadır. Bu sorunların çözülmesinde ve etkilerinin azaltılmasında eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Bu da değerler eğitimi kavramının önemini gündeme getirmiştir (Sırrı ve Mehmedoğlu, 2015). Değerler, bireylerin ya da toplumların nasıl davranması gerektiğini gösterirken değerlerin bireylere kazandırılması, planlı ve bilinçli bir şekilde eğitim kurumları aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu bağlamda “değerler eğitimi” kavramı devreye girmektedir (Çelik ve Buluç, 2018).

Ulusoy (2007), değerleri bir toplumun geçmişi, bugünü ve geleceği arasında bir köprü olarak tanımlamıştır. Her dönemde değerleri yaşamak ve yaşatmak isteyen insanlar, doğru ile yanlış ayırt edebilme yeteneği kazanmalı ve bu değerleri gelecek nesillere aktarabilmelidir. Bunun en etkili yolu ise eğitimidir. Eğitimin amacı, bireylerin daha iyi bir

insan ve vatandaş olmasını sağlamaktır. Bu yüzden değerler eğitimi tarihi bir süreç içinde eski çağlardan günümüze kadar süre gelmektedir. Değerler eğitiminin amacı, insanların sahip olduğu evrensel değerlere vurgu yaparak iyi karaktere sahip, ahlaki değerlere dayalı bireyler yetiştirmektir (Altan, 2011). Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda devam etmekte ve burada daha kontrollü bir hâle gelmektedir. Bu sebeple değerler eğitimindeki en önemli sorumlu kurumlar okullardır. Öğrenciler, çocukluklarından gençliklerinin ilk yıllarına kadar hayatlarının önemli bir kısmını okulda geçirirler. Bu süreçte okulda aldıkları değerler, ailede edindikleri değerlerle desteklenerek evrensel değerleri kazanmaları sağlanır (Çelik, 2016).

İyiye, güzele ve doğruya yönelme, değer kazandırma amacıyla yapılan telkinler, örnek gösterme yöntemleri ve edebî eserlerle çocukları ve gençleri eğitmek mümkündür (Kavcar, 2017). Türkçe dersinde kullanılacak edebî metinlerin, değerler eğitimi için son derece etkili olduğu görülmektedir. Cemiloğlu (2015) ise şunu belirtmektedir: “Türkçe dersi, bir beceri dersi olmanın ötesinde, daha çok değerler sistemiyle ilgilidir.” Değerler eğitimi, teorik bilgi yerine pratik bilgiyle gerçek hayattan alınan kareler, durumlar ve olaylarla Türkçe dersinde verilebilir. Dil eğitimiyle birlikte, ahlak eğitimi de Türkçe derslerinde, öğrencilerin kişiliğini geliştirerek ve becerilerini zenginleştirerek sunmak mümkündür. Bu, ancak dili ve üslubu güçlü, estetik haz veren edebi metinlerle gerçekleştirilebilir (Cemiloğlu, 2015).

Kültürel öğeler ve değerlerin aktarımında yukarıda bahsedildiği üzere Türkçe dersi önem arz etmektedir. Son olarak değiştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçları incelendiğinde “Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın temel amacı; yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamının temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır” olduğu görülmektedir (MEB, 2024b, s. 5). Ayrıca bütünleştirilmiş yaklaşımı temele alan program, öğrencilerin dil becerileri aracılığıyla kavramsal beceriler, değerler, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerilerini geliştirilmelerini ve millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermelerini; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2024b). Ayrıca tüm öğretim programlarını kapsayacak şekilde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde değerlerin programlar arası bileşenler olarak dahil edilmesi de

değerler eğitiminin öneminin günden güne arttığını gözler önüne sermektedir (MEB, 2024a).

2.5.4. Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar

Değerlerin öğretilmesi ile ilgili çeşitli yaklaşımlar, stratejiler ve yöntemler geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlardan bazıları, değerlerin doğrudan öğretilmesine odaklanırken bazıları ise akıl yürütme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme süreçlerini vurgulayarak değerlerin, bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazanılmasına yöneliktir. Bu yaklaşımların bazıları sınıf içinde ders programları çerçevesinde etkinlikler olarak uygulanırken diğerleri okulun açık ve örtük tüm programlarında yer almaktadır (Doğanay, 2006).

Eğitimciler arasında, değerlerin öğretimiyle ilgili farklı görüşler ve sınıflandırmalar bulunmaktadır. Değerler eğitimi ile ilgili olarak bu sınıflandırmaların birinde telkin etme, ahlaki gelişim, analiz, belirginleştirme ve davranış öğrenme olmak üzere beş farklı yaklaşım önerilmiştir (Superka vd., 1976'dan akt. Yel ve Aladağ, 2014).

2.5.4.1. Telkin Etme Yaklaşımı (Değerlerin Doğrudan Öğretimi)

Blanchette ve arkadaşları tarafından 1970 yılında geliştirilen bu yaklaşım, öğrencilere belirli değerleri öğretmeyi ve bu değerlerin öğrenciler tarafından benimsenerek içselleştirilmesini sağlamayı hedefler. Bu süreçte, öğrencilerde değerler oluşturmak veya mevcut değerlerinde değişiklik yapmak amaçlanır. Bu yaklaşımda, model olma, pekiştirme, alternatifleri düzenleme, oyunlar ve benzetimler gibi yöntemler önemli bir rol oynamaktadır (Demirhan İşcan, 2007).

Telkin yaklaşımında en etkili yöntemlerden biri, pekiştireçlerin kullanılmasıdır. Bu yaklaşım, belirli bir değere uygun davranan öğrencinin övülmesi veya değere aykırı hareket eden öğrencinin cezalandırılması üzerine odaklanır. Böylelikle öğrenciler, pekiştireç alan arkadaşlarını gözlemleyerek benzer davranışlar sergilemeye eğilimli olabilirler (Kurtde Fidan, 2019).

2.5.4.2. Ahlaki Gelişim

Ahlaki gelişim konusunda geniş kapsamlı çalışmalar yapmış olan Kohlberg, Piaget'in zihin ve ahlak gelişimiyle ilgili ortaya koyduğu dönemleri dikkate alarak ahlaki gelişimi incelemiştir. Piaget, ahlaki gelişimi bir inşa süreci olarak görürken Kohlberg bu

süreci evrensel ahlaki ilkelerin keşfi olarak tanımlamaktadır. Kohlberg'in geliştirdiği bu yaklaşıma göre öğrencilerin ahlaki yargılarını ortaya çıkarmak için ahlaki ikilemler içeren hikâyelerle onlara yönlendirme yapılmaktadır. Kohlberg'in araştırmalarında farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin aynı hikâyelere farklı ahlaki yargılarla tepki verdikleri gözlemlenmiştir. Bu araştırmalar sonucunda, öğrencilerin gelişim dönemlerinin üç düzey ve altı basamaktan oluştuğu sonucuna varılmıştır (Selçuk, 2000).

“Gelenek öncesi düzey: Bu düzeyde değerler dışa bağımlı, kişinin kendi ihtiyaçları ön plandadır. Bu dönemlerden ceza ve itaat (4–6 yaş); kişi cezadan kaçındığı için kurallara uyar. Çıkara dayalı alışveriş (6–9 yaş); ödüle ulaşmak için kurallara uyar.”

“Geleneksel Düzey: Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Geleneksel değerler benimsenir. Bu dönemlerden kişiler arası uyum (10–15 yaş); iyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar. Kanun ve düzen (15–18 yaş); otoriteye, sosyal kurallara ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.”

“Gelenek Ötesi Düzey: İnsan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenir. Bu dönemlerden sosyal anlaşma (18–20 yaş); davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan değerler yön verir. Evrensel ahlaki ilkeler (20–üstü); davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir.”

Kohlberg'e göre bu evreler evrenseldir, hiyerarşıktır ve yapısal olarak bütündür. Kişi geçiş dönemi hariç bu basamaklardan birine göre davranır. Onun hangi düzeyde olduğunu saptamak içinse kendisine sunulan sözel ikilemlere verdiği yanıtlar değerlendirilir” (Doğanay, 2006).

2.5.4.3. Değer Analizi

Değerler eğitiminde ele alınan bir diğer yaklaşım, analiz yaklaşımıdır. Değer analizi uygulamalarında, öğrenciler birlikte problemi tanımlayarak potansiyel çözüm yollarını keşfeder, bu yollarla ilgili öngörülerde bulunur ve her bir yolun olası sonucunu belirleyerek seçenekler arasından seçim yapar ve en uygun kararı verirler. Bu sürecin grup çalışması şeklinde gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Akbaş, 2015). Değer analizi yaklaşımında, mantıklı ve düzenli düşünme yeteneği kazanabilmek için eleştirel düşünme becerisi büyük bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşımda, karşılaşılan durumu duygusal tepkilerle değil, algılama, düşünme ve zekâ gibi zihinsel süreçlerle değerlendirmek esastır (Ulaş ve Er, 2021). Öğrencilere yaşamlarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğretmek

yerine, karşılaşılan değer problemlerinin bilimsel araştırma yöntemleri ve bilimsel verilere dayanarak incelenmesini savunur. Bu yaklaşımda, genellikle sosyal sorunlar ve güncel meselelerle ilgili literatür taraması veya saha araştırması, bireysel ya da grup olarak yapılan seminerlerle sınıfa sunulur ve bu konular üzerinde tartışmalar yürütülür (Meydan, 2014).

2.5.4.4. Değer Belirginleştirme

“Değerleri açıklama yaklaşımının temeli, bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanır. Değerleri aşılama yaklaşımının aksine, bu yaklaşımda birey, neye değer vereceğini başkalarının telkiniyle değil, kendi özgür iradesiyle belirler.” (Doğanay, 2006). Bu bağlamda öğretmenin rolü, yalnızca öğrencilerin sahip oldukları değerlerin farkına varmalarına yardımcı olmaktır. Bu yaklaşım, öğrencinin aktif bir şekilde rol alması, deneyim yerine zihinsel süreçlerin ön planda olması ve bireyin akıl kullanarak değerleri oluşturabileceğini savunur. Öğrenciden beklenen, mevcut durumu değerlendirerek çeşitli seçeneklere ulaşması ve kendi değerlerini şekillendirmesidir (Demir, 2018).

2.5.4.5. Davranış Öğrenme Yaklaşımı

Davranış öğrenme yaklaşımı, Jones ve Newmann tarafından geliştirilmiş olan yaklaşım değerlerin öğrenci tarafından özümsemişi halinde, bu değerlerin davranışlara yansıtacağı fikrine dayanır (Yazar ve Tural, 2020). Bu yaklaşım, bir kişinin öncelikle bir sorunun farkına varıp buna yönelik bir eyleme geçip geçmeyeceğini değerlendirmesiyle başlar. Ardından bu karar doğrultusunda çeşitli eylemleri düşünür ve hayal eder. Değer oluşmadan önce zihinsel süreçlerden geçilir ve eylem incelendikten sonra bir tercih yapılır. Eylem yaklaşımı döngüsel bir süreçtir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, birey kendi beklentileriyle birlikte toplumun beklentilerini de göz önünde bulundurur (Demir ve Merter, 2019).

2.6. Masalın Tanımı ve Sınıflandırılması

Masal kavramı üzerine farklı tanımlar yapılmıştır. Masal, “Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları kendine has bir ülkede cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” biçiminde tanımlamıştır (Sakaoğlu, 2012). Halkbilimci Boratav (1982) ise masalı, “Nesirle

söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamen hayal ürünü, gerçekte ilgisiz ve anlattıklarında inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı'' olarak tanımlamaktadır (Boratav 1982'den akt. Genç, 2023). Ilıcak ve Başoğlu ise (2018), masalların iyi bir kişi olmayı öğütleyen eğitici, öğretici ve ders verici nitelikte ürünler olduğunu ve çocukların doğru ile yanlış, iyiliğin ödölsüz, kötölüğün ise cezasız kalmayacağını masallar aracılığıyla öğrendiğini ifade etmişlerdir.

Masallar, halk masalları ve edebî masallar olmak üzere iki ana kategoriye ayrılabilir. Halk masalları, söyleyeni belli olmayan ve sözlü gelenekle kuşaktan kuşağa aktarılan uzun dönemli halk ürünleridir. Bu masallar, halkın geleneklerini, kültürünü ve tarihini yansıtarak, bazı kültürel özelliklerin günümüze ulaşmasında önemli bir rol oynar. Halk masalları, zamanla yazıya geçirilmiş ve konularına göre dört başlıkta sınıflandırılmıştır: hayvan masalları, olağanüstü ve gerçekçi masallar, güldürücü öyküler, zincirlemeli masallar. Edebî masallar ise halk masallarından farklı olarak anonim değildir, yazarları bellidir ve modern masallar olarak da adlandırılabilir (Aytekin, 2016).

“Masal araştırmalarının Avrupa’da yaklaşık iki yüz ölkemizde ise yüz yıllık bir tarihi geçmişı vardır. Bu araştırmalar; doğal olarak derleme çalışmaları ile başlayarak masalların çeşitli yönlerden sınıflandırılması, masal kaynakları, tipler, formel dediğimiz kalıp sözler, epizot, motif ve çağdaş eğitimde yararlanma konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Halk hikâyelerinde de görölen bu söz grupları daha düzenli ve sistematiktir. Masalların sınıflandırılması konusunda ilk ciddi çalışma Finlandiyalı halk bilimci Anti Aarne’e aittir. Aaern, 1910 yılında Helsinki’de yayınladığı filmde Kuzey Avrupa masallarını sınıflandırmasını yapmıştır. Aaerne bu sınıflandırması üç ana dal ve bu dalların alt başlıkları ile aşağıdaki şekilde yapılmıştır (Aslan, 2021):”

I- Hayvan Masalları (1-299)

1-99 Vahşı Hayvanlar

100-149 Vahşı Hayvanlar ve Evcil Hayvanlar

150-199 Vahşı Hayvanlar ve İnsanlar

220-249 Kuşlar

250-274 Balıklar

275-299 Diğer hayvanlar

II- Asıl Masallar (30-1199)

A-Sihir Masalları (300-749)

300-399 Doğaüstü Rakip

400-459 Doğaüstü Sihirli Sevgili veya Yakınları

460-499 Olağanüstü Görevler

500-559 Olağanüstü Yardımcılar

560-649 Sihirli Eşyalar

650-699 Olağanüstü Güç ve Bilgi

B-Dinî Efsanevi Masallar

C- Kısa Hikâye Türündeki Masallar (850-999)

D- Aptal Dev Masalları (1000-1199)

III- Fıkralar ve Kısa Hikâyeler

1200-1349 Edepsiz İnsan Fıkraları

1350-1439 Evlilik Fıkraları

1440-1524 Bir Kadınla İlgili Fıkralar

1525-1874 Bir Erkekke İlgili Fıkralar

1525-1639 Kurnaz Adam

1640-1674 Tesadüfen Gelen Mutluluk

1675-1724 Aptal Adam

1725-1874 Papaz Şakaları

1875-1999 Yalan Masallar

Anti-Aarne'in çalışmalarından sonra Avrupa ülkelerinde masallar üzerine yapılan araştırmalar ve sınıflandırma çalışmaları hız kazanmıştır. Birçok bilim insanı, kendi

lkelerine ait masalları derleyip kataloglar yayımlayarak masal türlerinin sistematik bir şekilde sınıflandırılmasına katkı sağlamıştır. Ancak bu sınıflandırmalar genellikle ülkesel ölçekte kalmış ve daha çok yöresel özellikler üzerine odaklanmıştır. Bu durum, evrensel bir masal araştırması için gerekli olan kapsamlı bir sınıflandırma eksikliğini ortaya çıkarmıştır. Bu boşluğu fark eden ünlü masal araştırmacısı Stith Thompson, Aarne'in sınıflandırmasını temel alarak 1928 yılında daha geniş bir kapsamda bir katalog yayınlamıştır (Aslan, 2021).

Stith Thompson, kataloguna yeni metinler ekleyerek daha kapsamlı bir sınıflandırma yapmak ihtiyacı hissetmiştir. 1964 yılında yayımladığı yeni katalogunda Türk masallarına da geniş bir yer vermiştir. Bu gelişmeyle birlikte katalogdaki masal türlerinin sayısı artmış ve yeni alt kategoriler eklenerek sınıflandırma daha da genişletilmiştir. Thompson, bu çalışmalarında masalları beş ana kategoriye ayırmıştır:

- a- Hayvan Masalları (1-299)
- b- Asıl Halk Masalları (300-1199)
- c- Güldürücü Hikâyeler, Nkteli Fıkralar (1200-1999)
- d- Zincirleme Masallar (2000-2399)
- e- Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499) (Aslan, 2021). ‘‘

2.7. Masalların Kültürel geler ve Değerler Aktarımındaki Rolü

Sözlü halk edebiyatı ürünü olan ve sadece önemli bir eğitim aracı olmakla kalmayan, aynı zamanda tarihsel ve düşünsel bir birikimi aktarmayı amaçlayan masallar, erken çocukluk döneminde yalnızca zaman geçirme ya da eğlenme unsuru olarak değerlendirilmemelidir. Çocuklar, masallar sayesinde toplumsal bilinçle tanışır ve ortak aklın temellerini kazanırlar (Oktar, 2016).

Masalların, özellikle günümüzde karşılaşılan değer sorunları dikkate alındığında, eğitim ortamlarında değerler ğretiminde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Masallarda; sabır, adalet, eşitlik, doğruluk, arkadaşlık, yurt sevgisi ve dayanışma gibi değerlere sahip bireylerin tutumları dolaylı biçimde yansıtılır. Bu sayede çocukların ve gençlerin zihinsel dünyasına bu değerlerin yerleşmesi sağlanır. Ayrıca, kültürel kimlik gibi

bir toplumu millet yapan önemli unsurların gelecek kuşaklara aktarılmasında masallar etkili bir araç olarak kullanılabilir (Savaşkan, 2017).

Masallar aracılığıyla çocuklara değerler eğitimi verilmektedir. Eğlendirici ve keyifli vakit geçirmeye olanak tanıyan bu anlatılar, aynı zamanda öğretici bir yön de taşımaktadır. Çocuk, masal karakterinin başından geçen olayları sanki kendisi yaşıyormuş gibi zihninde canlandırır. Masal karakterleri, belirli bir duruş sergileyen, zorluklar karşısında cesaretli ve kararlı davranan, kendine güvenen bireylerdir. Kahramanların olaylara karşı takındığı tavırlar, çocuğun hayal dünyasında doğru ve yanlış kavramlarının gelişmesini sağlar. Bu anlatılar sayesinde çocuklar; ne olursa olsun vazgeçmemeyi, hedeflerine ulaşma konusunda azimli olmayı öğrenirler. Her zaman iyilerin kazandığı mutlu ve güzel sonlar, çocuğun hayata olumlu bir pencereden bakmasına katkıda bulunur (Ilıcak ve Başoğlu, 2018).

Masallar, toplumların kültürel mirasını ve ortak değerlerini kuşaktan kuşağa aktaran güçlü sözlü halk edebiyatı ürünleridir. Masallar aracılığıyla çocuklar, hem kültürel kimliklerini tanıma fırsatı bulur hem de toplumsal hayatta gerekli olan ahlaki ilkeleri öğrenirler. Bu yönüyle masallar, hem eğitici hem de kültürel belleği koruyucu bir işleve sahiptir.

2. 8. Masalların Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Vardar (2023) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Türk Masallarının Kültür Aktarımında Kullanılması Üzerine: “Az Gittik Uz Gittik” Masal Kitabı Örneği” adlı yüksek lisans tezinde Türk masallarının kültürel aktarım üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. “Az Gittik Uz Gittik” adlı eserin seçilmesi, masalların bir toplumun sosyal, ahlaki ve geleneksel değerlerini nasıl aktardığını anlamak için uygun bir seçenek sunduğu belirtilmektedir. Doküman analizi tekniği kullanılarak yapılan nitel araştırmayla masalların kültürel öğeleri ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenerek 1307 adet kültürel öge tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yabancılar Türkçe öğretiminde okutulacak masalların Türk kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında önemli etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Bayraktar Özen (2022) “Anadolu Masalları ve Bu Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinde Anadolu masallarının Türkçe öğretiminde kullanımı doküman analizi yöntemiyle incelemiş ve çıkarılan sonuçlar, dil

öğretiminin masallar aracılığıyla daha kalıcı bir şekilde gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Masalların kültür aktarımındaki doğal rolü, kültürün önemli bir unsuru olan dilin aktarılmasında da aynı paralelliği kurmaktadır.

Özdin (2020) “Türk Masallarının Yabancılar Türkçe Öğretiminde Okuma Metni Olarak Uyarlanması” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, dil öğreniminin yanı sıra Türk toplumunu ve kültürünü de keşfettiklerini ortaya koymuştur. Bu bulgulara dayanarak, masalların dil öğretiminde etkili olduğu kadar, kültürel aktarımda da önemli bir kaynak sunduğu sonucuna varmıştır.

Ayhan ve Arslan (2014) “Edebî Metin Olarak Masalların Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dilsel ve Kişisel Becerilerin Gelişimine Etkisi” adlı makalesinde Türk masallarının, yabancılar Türkçe öğretimi için okuma metni olarak uyarlanması üzerine yaptığı tez çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dil öğreniminin yanında Türk kültürünü ve toplumunu da tanıdıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgulara göre, masallar sadece dil öğretiminde etkili olmakla kalmayıp, aynı zamanda kültürel aktarımda da önemli bir kaynak oluşturmuştur.

2. 9. Masalların Değerler ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Yaşar (2024) “Judith Malika Liberman Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Judith Malika Liberman’ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Liberman’ın üç masal kitabı ve dört resimli masalı araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu kapsamda “Masal Terapi”, “Bir Masal İyi Gelir”, “Masallarla Yola Çık”, “Önce Hayal”, “Yola Çık”, “Taş Çorbası” ve “Mutluluk Bir Kıvılcım” masalları analiz edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmaya dahil olan masalarda Milli Eğitim Bakanlığının 2019’da Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirlediği on kök değer hangilerinin yer aldığı ve sıklıkla işlendiğini tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre on kök değer içerisinde öz denetim ve sevgi değerinin en fazla işlendiği görülmüştür.

Düzyol vd. (2024) “Anadolu Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde Anadolu masallarında işlenen değerleri tespit etmek ve masalların değerler eğitimi açısından önemini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığının önerdiği on yedi masal ele alınmıştır. Araştırmanın yönteminde nitel

araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda masallarda 26 değer tespit edilmiştir. Bu değerlerden bazıları cesaret, empati, dostluk, duyarlılık, dayanışma, hoşgörü, liderlik sevgi, saygı, sorumluluk, nazik olmak, özgüven, yardımlaşma, temizlik, önem verme, paylaşma, misafirperverlik, iyilik etmek, kültürel mirasa sahip çıkmadır. Masallarda adil olma, iyimserlik bağımsız ve özgür düşünme değerlerine rastlanmamıştır.

Ertürk (2023) “Ziya Gökalp Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Ziya Gökalp’ın halk ağzından derlediği ve daha sonra kendi zihni dünyasına göre yorumladığı masalları kök değerler ve diğer değerlerin yer alması açısından incelemiştir. Masallar, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çocuklara değerleri kazandırma amacı ile ortaya çıkan Altın Işık ve Kızıl elma kitaplarında yer alan masalların günümüz çocuklarının da değerler eğitiminde kullanılması amacıyla içerdiği kök değerler tespit edilmiştir. Ayrıca kök değerlere ek olarak masallarda yer alan evrensel değerler, dini değerler ve millî değerler de incelenmiştir. Masallar içerdiği değerler bakımından yeterli bulunmuştur.

Doğan (2023) “Abdullah Doğan’ın Adıyaman Yöresi Masalları Adlı Çalışmasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Abdullah DOĞAN’ın Adıyaman bölgesinde yaptığı çalışmalarda elde ettiği masalların içerdiği değerler analiz edilmiştir. Çalışmada değerlerin tespiti için masallarının içerik analizi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Masallarda farklı değerlerle birlikte adalet, alçakgönüllülük, cesaret, dürüstlük, nezaket, saygı, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, vefa, sebat, merhamet, fedakârlık gibi toplam 39 değer farklı kategorilerde toplanmıştır. Araştırma sonucuna Abdullah Doğan’ın Adıyaman bölgesindeki derlediği masalların değerler eğitimi açısından bir dizi önemli değer barındırdığını ortaya koymaktadır.

Yüksel (2023) “Erzurum masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Erzurum masallarındaki değerlerin tespitini ve Türkçe eğitiminde kullanılabilirliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın hedefi kaybolmaya yüz tutan geleneğin taşıyıcısı olan derleme masalların değerler eğitimine kazandırılmasıdır. Çalışmada yöntem olarak doküman incelemesi kullanılmış ve masallarda değerler Spranger’in değerler sınıflandırmasına göre taranmıştır. Bu çalışmada, Erzurum Masalları kitabındaki incelenen 74 masalda 24 değer tespit edilmiştir. Ancak “Aptal Koca”,

“Uyuyan Delikanlı”, “Yüzük Kaçıran Kuş” ve “Yalan” masallarında değerlere rastlanmamıştır.

Kaya ve Varışoğlu (2023) “Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Çerçevesinde Sivas Masalları” adlı makalesinde Sivas masalları Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerler açısından incelemiştir. Çalışmanın kapsamı, Benek Kaya’nın Has Bahçenin Gülleri Sivas masalları adlı eserindeki Sivas masalları ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Has Bahçenin Gülleri-Sivas Masalları adlı eserde on kök değer; tamamının yer aldığı, en sık rastlanan kök değer sorumluluk en az karşılaşılan kök değer ise vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir. Bu minvalde değerler eğitimi bağlamında Sivas masallarının Türkçe dersi kapsamında değerler eğitimi açısından kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çakır (2022) “Kıbrıs ve Elazığ Masallarında Yer Alan Toplumsal ve Bilimsel Değerlerin Ward Bağlantı Yöntemiyle Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde Kıbrıs ve Elazığ masalları değerler eğitimi bakımından incelenmiş doğrudan veya örtük olarak yer alan değerler belirlenmiştir. Çalışmada, 141 Kıbrıs masalında ve 70 Elazığ masalında yer alan “sosyal-toplumsal ve bilimsel yenilikçi” değerler tespit edilmiştir. Elazığ masallarında sosyal-toplumsal değerlere 83, bilimsel-yenilikçi değerlere 24; Kıbrıs masallarında ise sosyal-toplumsal değerlere 129, bilimsel-yenilikçi değerlere 36 kez yer verilirken kez yer verildiği saptanmıştır.

Kaya (2021) “Gümüşhane ve Bayburt Masalları” Adlı Eserdeki Masalların Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde “Gümüşhane ve Bayburt Masalları” adlı eserde yer alan 70 masal on kök değeri içermesi bakımından incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, Gümüşhane ve Bayburt masallarında yer alan 24 masalda kök değerlerin yer almadığı ayrıca “öz denetim” ve “sabır” değerinin hiçbir masalda işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Geriye kalan 46 masalda ise 55 değer yer almaktadır. Masallarda en sık işlenen yardımseverlik değeri iken en az işlenen vatanseverlik değeridir. Araştırma sonuçlarına göre Gümüşhane ve Bayburt masallarının kök değerleri aktarma ve kazandırma bakımından yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aydeniz (2021) “Masal ve Efsanelerde Değerler Eğitimi: Muş İli Örneği” adlı makalesinde Muş yöresine ait masal ve efsaneleri değer eğitimi açısından incelemiştir. Muş yöresine ait masallar ve Muş efsaneleri kök değerler ve bu değerlerin dışında yer alan değerler açısından ele alınmıştır. Araştırmada “temel nitel araştırma” deseni kullanılmıştır. Sonuçlara göre Muş yöresi masal ve efsanelerinde kök değerlerin tamamına ait örneklerin bulunduğu ve en çok yardımseverlik, sevgi, dürüstlük, sabır, dostluk, adalet, öz denetim kök değerlerine yer verildiği belirlenmiştir. Masal ve efsanelerde kök değerlerin haricinde ise 30 farklı değer olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Muş yöresi masal ve efsanelerinin değerler eğitimi açısından zengin olduğu ulaşılmıştır

Özdemir ve Ataş (2021) “Van Masallarının Değer Eğitimi ve Dil Unsurları Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde Van bölgesine ait kırk bir masal incelenmiş olup bu masallardaki değerler programda yer alan kök değerler doğrultusunda sınıflandırılmış ayrıca bu masallarda yer alan deyimler ve atasözleri de incelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. Araştırmanın neticesinde Van masallarında kök değerlerin yer aldığı ve bu masallarda atasözlerinin ve deyimlerin sıklıkla yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Van yöresine ait masalların değer eğitimi ve dil öğretimi açısından zengin kaynaklar olduğu saptanmıştır.

Kardaş (2020) “Bitlis Halk Masallarının Çocuğa Uygunluğu ve Değerler Eğitimine Katkısı Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinde Bitlis halk masallarının çocuk seviyesine uygunluğunu ve değerler eğitimine katkısını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın veri setini 60 adet Bitlis masalı oluşturmaktadır. Masallarda en yoğun işlenen değerlerden bazılarını inanç değeri, yardımlaşma değeri, problem çözme değeri, dürüstlük değeri, sevgi değeri, saygı değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Masallarda en az yer alan bilimsellik, nezaket, vatanseverlik, sabır değerleri olduğu belirlenmiştir. Bitlis masallarının değerler eğitimi açısından zengin içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Kavaklı (2019) “Mavisel Yener’in Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Mavisel Yener tarafından kaleme alınan otuz dört masal incelenmiştir. Araştırma sonucunda Mavisel Yener tarafından yazılan otuz dört masalda on dokuz değer tespit edilmiştir. Bu değerlerden bazıları şunlardır: Sabır, kararlılık, inanç, özgüven, öz disiplin, çalışkanlık, güvenilirlik, saygı, adalet, cesaret, iyilik, yardımseverlik değerleridir.

Öner (2019) “Elâzığ Masallarından Seçilmiş 15 Masalın Yeniden Yazımı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde doküman analizi kullanılmış ve bu çalışmada değerler bireysel ve sosyal değerler olarak sınıflandırılmıştır. İncelenen masallarda en çok yardımlaşma değeri tespit edilmiştir. Masallarda en az işlenen değer ise aşırı isteklerden uzak durma değeridir. Sosyal değerlerden en fazla ahlak ve ideal değeri, en az ise saplantı ve boş inançla mücadele değerleri yer almaktadır.

Kaçmaz (2018) “Cahit Zarifoğlu'nun Masallarının Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Cahit Zarifoğlu'nun masalları değerler ve söz varlığı açısından incelenmiştir. Cahit Zarifoğlu, genellikle sevgi, alçakgönüllülük, Allah inancı, duyarlılık, yardımlaşma sabır, merhamet, çalışma gibi temaları ele aldığı ayrıca aile sevgisi, dürüstlük, misafirperverlik, sorumluluk bilinci, gelenek ve göreneklere bağlı olma gibi değerlere önem verdiği saptanmıştır.

Senek (2018) “Aytül Akal’ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Aytül Akal tarafından kaleme alınan “Masal Masal” adlı kitapta yer alan 58 masal incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda 58 masalda 20 değer tespit edilmiştir. Bu değerlerden bazıları şunlardır: Adaletli olma, arkadaşlık, barış, çalışkanlık, dayanışma, fedakârlık, kanaatkârlık, sabırlı olma, saygı, sevgi, sorumluluk, şükür, yardımlaşma değerleridir. Araştırma sonucunda incelenen masalların değerler eğitimine kaynaklık edebileceği belirlenmiştir.

Tümen (2018) “Naki Tezel’in Masalları ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Naki Tezel’in “Türk Masalları” adlı eserinde yer alan 54 masal değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Değerler eğitiminde Cahit Kavcar’ın belirlemiş olduğu değer sınıflandırması açısından “Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar” ve “Sosyal Hayatla İlgili Telkinler” gruplarında değerlerin toplandığı belirlenmiştir. İncelenen masalların değerler eğitiminde faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Ilıcak ve Başoğlu (2018) “Ahmet Ümit’in Masal Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi” adlı makalesinde Ahmet Ümit’in sözlü gelenek aracılığıyla derlediği ve kendi zihin dünyası ile şekillendirdiği “Masal Masal İçinde” ve “Olmayan Ülke” masal kitaplarında yer alan değerler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda masal kitaplarında; saygı, sevgi, yardımseverlik, çalışkanlık, vatanseverlik, sabırlı olma ve merhametli olma

gibi değerlerin yer aldığı görülmüştür. Ahmet Ümit'in masal kitaplarının değer aktarımı hususunda önemli nitelikte eserler olduğu tespit edilmiştir.

Kılıç ve Yılmaz (2018) “Fakir Baykurt'un Masallarında Değer Eğitimi ve Masalların Türkçe Eğitimine Katkısı” adlı makalesinde Fakir Baykurt'un çocuklar için kaleme aldığı masalları değer eğitimi açısından incelenmiştir. Çalışmada Fakir Baykurt'un 3 masal kitabında yer alan 27 masal ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Eserler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Fakir Baykurt'un masallarından, değer eğitimi ve Türkçe eğitimi sürecinde yararlanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Özcan (2017) “Türk Dünyası Masallarının Değerler Eğitiminde Kullanılabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde dünyası masallarının değerler eğitiminde kullanılabilirliğini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmada incelenen kırk adet Türk dünyası masalının değerler açısından yeterli olduğu masal metinlerinin değerler eğitiminde kullanılabileceği ortaya tespit edilmiştir.

Kılcan (2016) “Ignác Kúnos'un Kırk Dört Türk Peri Masalı Adlı Eserinin Değerler Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde Ignác Kúnos'un “44 Türk Peri Masalı” adlı eseri Sosyal Bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında doğrudan kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelemiştir. Masal kitabında yer alan toplam 44 masal ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup veri toplama amacıyla doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda “44 Türk Peri Masalı” adlı masal kitabında en sık rastlanan değerlerin sırasıyla yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, çalışkanlık, farklılıklara saygı, adil olma, hak ve özgürlüklere saygı ve barış olduğu görülmüştür.

Savaşkan (2017) “Azerbaycan ve Türkiye’de Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarındaki Masalların Aktardığı Değerler Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde Azerbaycan ve Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar içerdığı değerler bakımından incelenmiştir. Azerbaycan’da 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. sınıflarda, Türkiye’de ise 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar tespit edilerek, Schwartz’ın Değerler Listesi esas alınarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda masalların edebiyat öğretiminde önemli bir yere sahip olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiği kanısıyla, masallardan destekleyici olarak daha fazla nasıl yararlanılabileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Sever, Memiş ve Sever (2015) “Pertev Naili Boratav’ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi” adlı makalelerinde Pertev Naili Boratav’ın “Zaman Zaman İçinde” adlı masal kitabında yer alan 22 masalın değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada veri toplama amacıyla doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sık rastlanan değer grupları sırasıyla öz yönelim, iyilikseverlik ve geleneksellik değerleri iken yaşamdan haz duyma ve güvenlik değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evrenselcilik değerinin yirmi iki masalda en az rastlanan değer olduğu tespit edilmiştir.

Akkaya (2014) “Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi” adlı makalesinde Tahir Alangu’nun Keloğlan Masalları adlı kitabında yer alan masallardaki değerler Schwartz Değerler Ölçeği’ne göre sınıflandırılmıştır. Masallarda en sık rastlanan değerler geleneksellik, güç ve başarı değerleri olarak tespit edilmiştir. Masallardaki değerlerin öğrencilere değer kazandırma sürecinde ve bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ünlüer (2013) “Masalların Dinî ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi (Billurköşk Masalları Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde Billur Köşk Masalları dinî ve ahlaki değerler açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda 14 masalda toplam 355 yerde dinî değer tespit edilmiştir. Masalların tamamının olumlu mesajlar içermediği ve ahlaki değerlere uygun olmayan ifadelerin olduğu tespit edilmiştir. İnsanları etkilemesi ve içerdiği dinî ve ahlaki değerler sebebiyle masalların materyal olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Alanyazında masalları kültürel öğeler ve değerler açısından inceleyen araştırmalar mevcuttur. Araştırmalar sonucunda masalların kültürel öğeler ve değerler açısından oldukça zengin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda sözlü halk edebiyatı ürünü olan masalların gelecek nesillere kültürel öğeleri ve değerleri aktarmada önemli bir işleve sahip olduğu görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Denzin ve Lincoln'e (1994) göre “nitel araştırma, çoklu öznel veri türleri ve kendi doğal ortamında belirli durumlardaki bireylerin incelenmesine dayanan yorumsamacı araştırma yaklaşımıdır.” Araştırılan durumu, daha iyi anlayabilmek, daha gerçekçi yansıtabilmek ve sonuçlardan ziyade sürece odaklanabilmek için bu yaklaşım temele alınmıştır (Ekiz, 2020). Nitel araştırmada doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dâhil edilebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada nitel araştırmaya dayalı betimsel tarama yöntemine başvurulmuştur. Betimsel araştırmalar verilen bir durumu olabildiğince dikkatli bir şekilde tanımlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2013). Betimsel tarama çalışmaları naturalistik paradigmaya dayanan, verinin derinlemesine incelenmediği ve yorumlanmadığı; görüşme, gözlem, doküman analizi yöntemleri ile sosyal olay ve olguların olduğu gibi değiştirilmeden ortaya konulduğu tasvir çalışmalarıdır (Arslantürk ve Arslantürk, 2013; Lambert & Lambert, 2012; Walker, 2012). Karasar (2014, s. 77) ise betimsel tarama modelini, “geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır” şeklinde ifade etmiştir.

3.2. İncelenen Dokümanlar

Artvin halk masalları çatısında altında Önal (2017) tarafından “Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli'den Masallar ve Halk Hikâyeleri” ile Şengül (2019) “Artvin Masalları ve Halk Hikâyeleri” kitapları incelenmiştir. Bu kitaplarda yer alan 26 Ardanuç, 10 Şavşat, 4 Yusufeli masalı incelenmiştir. Aslan masalının Şavşat ve Ardanuç varyantı bulunmaktadır. Kitaplar baskı halinde edinilmiş ve analizler yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın veri setini iki farklı derleme masallar ve halk hikâyeleri kitabı oluşturmaktadır. Masallar ve halk hikâyeleri önce araştırmacı tarafından okunmuştur. Daha sonra ise masallarda ve halk hikâyelerinde yer alan kültürel öğeler ve değerler tespit edilmiştir. Kültürel öğeler ve değerler tespit edildikten sonra masallar ve halk hikâyeleri kitapları tekrar okunmuştur. Ardından alan uzmanı ile birlikte masallarda ve halk hikâyelerinde yer alan kültürel öğeler ve değerler incelenmiş, görüş birliğine varılmıştır. Bu dokümanlardan veriler elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Artvin halk masallarında yer alan değerler ve kültürel öğelerin analizinde içerik analizi işe koşulmuştur. Değerlerin tespit edilmesinde alanyazında masallar, halk hikâyeleri ve hikâyeler ve romanlar üzerine değerler eğitimi ile ilgili yapılan tezlerdeki değer başlıklarının hepsinin Artvin halk masallarındaki yeri araştırılmıştır. Alanyazında belirlenen elli yedi değer çerçevesinde Artvin halk masallarındaki değerler tespit edilmiştir.

Kültürel öğelerin tespit edilmesinde Tomalin ve Stempleski’nin (1993) sınıflandırılması kullanılmıştır.

“İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde özetlenen ve yorumlanan veriler derin bir işleme tabi tutulur” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Artvin halk masalları kültürel öğeler ve değerler açısından incelenirken kodlamalar yapılarak kültürel öğeler ve değerler her masal özelinde ayrı ayrı incelenmiş ve daha sonra ise birleştirilmiştir. Bir diğer bölümde verilerin analizinden elde edilen bulgular araştırma sorularına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur. Daha sonra ise değerlerin ve kültürel öğeler ile ilgili masallardan doğrudan alıntılar yapılarak örnek cümlelere yer verilmiştir. Anlaşılması zor olacağı düşünülen yerler için standart Türkiye Türkçesi karşılığı

verilmiştir. Kültürel öğelerin analiz tablosu Tablo 2’de, değerlerin analiz tablosu ise Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 2: Kültürel Öğelerin Analizi

Tema	Kategori	Kod	Geçiş Sıklığı (f)
Ürüne Yönelik Öğeler	Edebiyat	Mektup	7

Mektup koduna yönelik örnek cümle aşağıda verilmiştir.

Mektup: Mektubu yazıp İskender’le gönderirken ikisi arasında şu karar verildi (Ltf.; Önal, s. 91).

Tablo 3: Değerlerin Analizi

Değer	Geçiş Sıklığı (f)
Güç	125

Güç değerine yönelik örnek bulgu Tablo 3’te sunulmuştur.

O ülkenin padişahi rüyasında goriyer ki “Mezerluhta üç canlı yatıyor, en kuçugi sani kesacah.”: O ülkenin padişahı rüyasında görüyor ki “Mezarlıkta üç canlı yatıyor, en küçüğü seni kesecek.” (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Artvin Halk masallarında yer alan kültüre öğeler ve değerlere ilişkin bulgular yer almaktadır

4.1. Betimleyici Bulgular

Artvin Halk Masallarının Kültürel Öğeler Bağlamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın amacı Artvin halk masallarının barındırdığı kültürel öğelerin tespit edilmiştir. Masallarda tespit edilen kültürel öğeler ürüne yönelik, düşünceye yönelik ve davranışa yönelik temaları altında sunulmuştur. Ürüne yönelik öğeler temasına ait frekans tablosu Tablo 4’te verilmiştir. Daha sonra tespit edilen kültürel öğelerin yer aldığı cümleler tablo sırasınca verilmiştir.

Tablo 4: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Ürüne Yönelik Öğeler Temasına Ait Frekans Dağılımları

Tema	Kategori	Kod	Geçiş Sıklığı (f)
Ürüne Yönelik Öğeler	Edebiyat	Mektup	7
		Atışma	—
	Folklor	Atasözü ve Deyim	38
		Kaval	6
	Müzik	Türkü	4
		Saz çalmak	3
		Zurna	2
		Davul	1
		Saray	24
		Kuyu	14
		Çeşme	13
	Mimari	Han	6
		Köprü	6
		Ahır	5
		Konak	4
		Medrese	4
		Mektep	4
		Zindan	4
		Değirmen	3
		Hamam	2
		Ambar	1
	Odunluk	1	
Toplam			91

Edebiyat kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Mektup: Mektubu yazıp İskender’le gönderirken ikisi arasında şu karar verildi (Ltf.; Önal, s. 91).

Folklor kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Atasözü ve deyim: Bir gün eşegina, yukta yüngül, pahada ağır na varsa yükleyerek de çekip gidiyor: Bir gün eşeğine, yükte hafif pahada ağır ne varsa yükleyerek çekip gidiyor (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Üçüncü narayı atarsam, korkma bekle (Yabo.; Şengül, 2019, s. 43).

Müzik kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Kaval: Danacı Ahmet kaval çalmış, kızlar oynamış (Dnc.; Şengül, 2019, s. 35).

Türkü: Kalhiyer oturiyer orada türki diyer: Kalkıyor oturuyor orada türkü diyor (Ltf.; Önal, 2017, s. 55).

Saz çalma: Mirza Bey, şaire saz çalıp oğlunu uyandırmasını ve konuşturmasını emredince, Hicrani sazını düzenleyip, aldı bakalım hasta Lütfi Bey’e ne söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Zurna: Davullar zurnalar çalmış (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Davul: Davullar zurnalar çalmış (Kızıl.; Şengül, 2019 s. 83).

Mimari kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Saray: Şurada padişahın sarayı var (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Kuyu: Kuyudan bir gül dikenini bitmiş (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

Çeşme: Anam bana çeşmeden ince eleklerle su getirdi, içer de uyurdum (Dnc.; Şengül, 2019, s. 36).

Han: Han ağaçtan olduğu için ses çıkarmayın diye (Hnc.; Şengül, 2019, s. 71).

Köprü: Kızılırmak nehrinin bir köprüsü varmış (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Ahır: Gene doğurmuş, gene aynı ahırda birini bir köşede, birini bir köşede doğurmuş (Şamşum.; Şengül, 2019, s. 32).

Konak: Mirza Bey’le beraber bulunan konak mensupları bu manzarayı dikkat ve merak ile izlediler ve pek üzüldüler (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Medrese: Hoca çok zamanlar medreseye geç gelir, erken giderdi (Ltf.; Önal 2017, s. 89).

Mektep: Kızını mektebe göndermiş (Padi.; Şengül, 2019 s. 25).

Zindan: Goturup zindana atıyerlar: Götürüp zindana atıyorlar (Srib.; Önal, 2017 s. 41).

Değirmen: Ertesi akşam, ikinci arhadaş galiyer ayni degirman: Ertesi akşam, ikinci arkadaş geliyor aynı değirmene (Üçyl.; Önal, 2017, s.36).

Hamam: Padişahın kızı hamama gidiyor, bütün herkes evine dolsun (Alyr.; Şengül, 2019, s. 52).

Ambar: Anahtar kapının üstündeki oyukta, ambarda da pişecek tavuk varmış (Çiti.; Şengül, 2019, s. 64).

Odunluk: “Orasi odunluh, yunkaluhtur pistur.”: Orası odunluk, küçük odun parçaları pistir (Asl.; Önal 2017, s. 53).

Düşünceye yönelik ögeler temasına ait frekans tablosu Tablo 5’te verilmiştir. Daha sonra tespit edilen kültürel ögelerin yer aldığı cümleler tablo sırasınca verilmiştir.

Tablo 5: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Ögelerin Düşünceye Yönelik Ögeler Temasına Ait Frekans Dağılımları

Tema	Kategori	Kod	Geçiş Sıklığı (f)
Düşünceye Yönelik Ögeler	Etik Norm	İşemek	1
		Fahişelik	1
		Avuçla Yemek	1
		Gaz Çıkarmak	1
		Pislemek	1
		Küçük O..	1
		Toplam	6

Etik normlar kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur.

İşemek:

Nene kapının arkasında bir tasa işemiş, getirmiş (Asl.; Şengül, 2019, s. 7).

Fahişelik: Hoca padişaha mektup yazmış, “Kızın fahişelik ediyor.” (Pdşh.; Şengül, 2019, 25).

Avuçla yemek: Ortaya bir tepsi koyuyorlar, hepsi o tepside avucuyla yiyor (Daba.; Şengül, 2019, s. 29).

Gaz çıkarmak: Kaynanası o sırada gaz çıkarmış (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

Pislemek: Şimdi bizim ora usulü ne yapıyor pisliyor sıvıyor halburu (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

Küçük o...: Diyor ki: “ Saçi püçük o...; şimdiya kadar nerdaydın.”: Diyor ki: “Saçi küçük o...; şimdiye kadar nerdeydin.” (Mlkşh.; Önal, 2017, s. 69).

Davranışa yönelik ögeler temasına ait frekans tablosu Tablo 6’da verilmiştir. Daha sonra tespit edilen kültürel ögelerin yer aldığı cümleler tablo sırasınca verilmiştir.

Tablo 6: Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Ögelerin Davranışa Yönelik Ögeler Temasına Ait Frekans Dağılımları

Tema	Kategori	Kod	Geçiş Sıklığı (f)
Davranışa Yönelik Ögeler	Giyim Kuşam	Elbise	15
		Kıyafet	8
		Ayakkabı	6
		Gömlek	6
		Peçe	4
		Şapka	2
		Fistan	1
		Perde	1
		Pilav	8
		Bişi	5

Tablo 6: (Devamı) Artvin halk masallarında Yer Alan Kültürel Ögelerin Davranışa Yönelik Ögeler Temasına Ait Frekans Dağılımları

Tema	Kategori	Kod	Geçiş Sıklığı (f)	
Gündelik Yaşam	Yiyecek	Ekmek	4	
		Katmer	3	
		Keşkek	3	
		Et	2	
		Yağ	1	
	Gündelik Yaşam	Hayvan İsimleri	353	
		Kişi İsimleri	640	
		Aile	533	
		Şehir İsimleri	65	
		Unvan ve meslek	347	
		Süs Eşyası	15	
		Gündelik Eşya	212	
		Askerlik	28	
		Sayılar	52	
		Toplam		2314

Giyim kuşam kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Elbise: Ben bir elbiseyi bir hafta giyerim (Alyr.; Şengül, 2019, s. 52).

Kıyafet: Sen de bana kendi kıyafetlerini ver (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 27).

Ayakkabı :Ayakkabısının tekini çıkarıp tak diye atmış (Hnc.; Şengül, 2019, s. 71).

Gömlek :Kanlı gömleğini de bana getir (Pdşkzı.; Şengül, 2019, s. 25).

Peçe :Yüzü peçeli inmiş binadan, “Gel peşime.” demiş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 43).

Şapka :Bakmış ki olmayacak, adamın şapkasına yapmış (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Fistan :Melikşah’a fistan geydurup içari aliyerlar: *Melikşah’a fistan giydirip içeri alıyorlar* (Mlkşh.; Önal, 2017, s. 69).

Perde: O gece, bunlari Arap musafir ediyer, sabah oliyer; yuzuna perde çekiyer (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Yiyecek kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Pilav: Gidip bakmış ki pilav var (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

Bişi: Annem bana kalkıp bişi bişirirdi (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 33).

Ekmek: “Bu ekmek iyi ama ölü kokuyor (Kdzı.; Şengül, 2019, s. 21)

Katmer : Anam bana katmer yapardı, yerdim, uyurdum (Dnc.; Şengül, 2019, s.36).

Keşkek: Ateş belli degil, keşkek kaynarmış: *Ateş belli değil, keşkek kaynarmış* (Asl.; Önal, 2017, s. 52).

Et: Bu et güzel ama it kokuyor (Kdkızı.; Şengül, 2019, s. 21).

Yağ: Ben sabahtan yağ yedim ya, onun için kolay kaldurdum: *Ben sabahtan yağ yedim ya, onun için kolay kaldırdım* (Asl.; Önal, 2019, s. 53).

Gündelik yaşam kategorisinde yer alan kodlara ait örnekler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur:

Hayvan isimleri:

Aslan sanduği yahalamış kırmış, çocuğu çiharmış: *Aslan sandığı yakalayıp kırmış*

(Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Bahiyer ki yılan orda karışiyer: *Bakıyor ki yılan orda karışıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Horoz aliyer, kesip gomlega damlatıyor: *Horoz alıyor, kesip gömleğe damlatıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Bu kuşların dilinden kim anlar, ne istediklerini söylerse onu anar edeceğim (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Boğaya çok iyi bakarmış (Boğa.; Şengül, 2019, s. 73).

Kızı bindirmiş atına götürmüş (Pdşkızı.; Şengül, 2019, s. 26).

Kestiğin koyuna ne oldu? (Kdkzı .; Şengül, 2019, s. 22).

Bahiyer ki bir avi, bir kurt, bir tilki galdi: *Bakıyor ki bir ayı, bir kurt, bir tilki geldi* (Üçyl.; Önal, 2017, s.).

Ahırdaki danayı da getirip, çuvala koyup oradan kaçmış (Dana.; Şengül, 2019, s.37).

Gogarçini yahaliyer: *Güvercini yakalıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

İneği her sabah çobana katarmış (Rzk.; Şengül, 2019, s.69).

Artık üçüncü kurbağayı öldürürse padişapta ölecekmiş (Asl.; Şengül, 2019, s. 12).

Bir avi, bir kurt, bir tilki içari giriyer: *Bir ayı, bir kurt, bir tilki içeri giriyor* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

Keçi gelip görmüş ki birinin kulağı var, birinin kuyruğu (Şambul.; Şengül, 2019, s. 32).

Eve bir sinek girdi, o sinek kurda dönüştü ve yuttu (Yzı.; Şengül, 2019, s. 89).

Bülbüllerin bu konuşmasını dikkatle dinleyen Lutfi Bey o sırada gülümsemiş (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Ne tavuk var ne de koydukları paraları ne de bir şey (Çiti.; Şengül, 2019, s. 64).

Eşegini bir ağaca bağlamış, kendi de bir ağaca sırtını vermiş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

Ortanca oğlan demiş ki “Bu et güzel ama it kokuyor.” (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 21).

İnmiş bakmışlar ki dedenin önüne attıkları yılan, akrep, pislik yığılmış da altın olmuş (Rzk.; Şengül, 2019, s.69).

Koymuşlar adamı manda derisinin içine (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

Deve katari geçiyer: *Deve katari geçiyor* (Mlksh.; Önal, 2017, s.67).

Papağan çok üzölmüş (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 84).

Saraç İbrahim, ela adaletli padişah oliyer ki kurtla, kuziyi bir otariyer: *Saraç İbrahim öyle adaletli bir padişah oluyor ki kurtla, kuzuyu bir otariyor* (Srç.; Önal, 2017, s. 45).

Çift öküzün kuşlar yesin (Çiti.; Şengül, 2019, s. 63).

Bir yerde köpekler havlıyor (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 77).

Kişi İsimleri:

Lütfi Bey, on yaşlarına kadar cariyeler elinde büyüdü (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Hocanın kızının adı Zehra idi (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Hocanın ev hizmetleri ise medresede kalan İskender adlı arkadaşına bırakıldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Mirza Bey'in uzun yıllar çocuğu olmadı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Çocuğun ismini de Aliyar koymuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Mehmet yirmi beş kuruş biriktirmiş (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Saraç İbrahim adında fakir bir adam yaşarmış (Srç.; Önal, 2017, s. 41).

Arap, o gece bunları musafir ediyer: *Arap o gece bunları misafir ediyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Arap Üzengi şehzadenin karısına eziyet veriyer: *Arap Üzengi şehzadenin karısına eziyet veriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

Aşuh Garip gurbeti getmah istiyor, evin halkı da gondarmiyer: *Aşık Garip gurbete gitmek istiyor, evin halkı da göndermek istemiyor* (Ayhe.; Önal, 2017, s. 71).

Melikşah padişahın oğliymiş: *Melikşah padişahın oğluymuş* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Ahmet hiç para biriktirememiş (Tlşh.; Şengül, 2019, s. 85).

Padişahla birlikte Güleser, babasının yanına gitmiş (Glrs.; Şengül, 2019, s. 49).

Ben Koroğlu'ni ariyerim: Ben Koroğlu'nu arıyorum (Kor.; Önal, 2017, s.48).

Kardeşim Hasan Beg, ben de Serdenge (Srç .; Önal, 2017, s.47).

Telli Nigar'ın da beklediği de bu idi (Ltf.; Önal, 2017, s. 94).

Danacı Ahmet kaval çalmış, kızlar oynamış (Dnc.; Önal, 2017, s. 35).

Parlak bir merasim yapıldı, Lütfi Beyle Servihan Mısır'a uğurlandılar (Ltf .; Önal, 2017, s. 108).

Orda eşittim Zülfikar'ın adını: *Orda işittim Zülfikar'ın adını* (Ltf.; Önal, 2017, s. 34).

Zülkardi'nğn boynuzları var (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

Asli da kalkıp çali alıp bunun külini karuşturiyer: *Aslı da kalkıp alçı alıp bunun külünü karıştırıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 75).

Anasi, babasi ağnamiyer ki Kerem'dur: *Annesi babası anlamıyor ki Kerem'dir* (Asl.; Önal, 2017, s.75).

Kardeşlari kızı alıp Adil Han'a veriyerlar: *Kardeşleri kızı alıp Adil Han'a veriyorlar* (Mlkş .; Önal, 2017, s. 69).

Şehirde bulunan Hicrani adındaki saz şairi bahçeye getirildi (Ltf .; Önal, 2017, s. 80).

Sonra Keloğlan'ı da almışlar (Asl.; Şengül, 2019, s.13).

Serdenge, dolaniyer fırlaniyer eva galiyer: *Serdenge, dolanıyor, eve geliyor* (Srç.; Önal, 2017, s. 45).

Artvin Köprü başında Hancı Çınşar diye birisi varmış (Hnc.; Şengül, 2019, s.71).

Yörede Demirci Ali diye birisiyle görüşmüş (Kar.; Şengül, 2019, s. 73).

Sevdiği kızın adı Güllihan: *Sevdiği kızın adı Güllihan* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 69).

Bu arada Kara Vezir diye bir veziri varmış padişahın (Yrşkı .; Şengül, 2019, s. 44).

Padişahın mutfakçisi Çeşminaz Hanim varmış: *Padişahın mutfakçısı Çeşminaz Hanim varmış* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

Hanımlı Ali'ye demiş ki (Alze.; Şengül, 2019, s. 81).

Babanın adı Resul, annenin adı Şahsenem, oğullarının adı ise Ali'ymiş

Güneş Sultan bunları digniyer: *Güneş Sultan bunları dinliyor* (Srç.; Önal, 2017, s.47).

Nice Eflatun'u, Adem, nice Lokman gider gelmez (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Nice Lütfi, Nice Mecnun sürer devran gider gelmez (Ltf .; Önal, 2017, s.108).

Yetiştirdi Süleyman mülkünü ta cümle elvana (Ltf .; Önal, 2017, s. 108).

Aile:

Kardeşinizi arkadaşıma vereceksiniz (Asl.; şengöl, 2019, s. 9).

Babasının bu emrine boyun eğdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Çocuğunu, hanımını alıp anne babasının mezarına gitmiş (Alze.; şengöl, 2019, s. 78).

Kızım sana ne oldu?: *Kızım sana ne oldu?* (Srç.; Önal, 2017, s. 42).

Ben bir bey oğluydum bozdu demimi (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Nenenin suları akmiş (Asl.; şengöl, 2019, s. 8).

Hanımına vaziyeti olduğu gibi anlattı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Karısı çok güzel bir hanımdı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Siz benim evlatlarımsız: *Siz benim evlatlarımsınız* (Srç.; Önal, 2017, s. 47).

Aliyar sonra yengesine gitmiş (Aly.; Önal, 2017, s. 51).

Kadın kocasına anlatmiş (Yzı.; şengöl, 2019, s. 89).

Yavrılarım, yavrılarım diyer, duriyer: *Yavrularım, yavrularım diyor duruyor* (Srç.; Önal, 2017, s. 45).

Dede bu kadını sopalayıp evden göndermiş (Yrpo.; Önal, 2017, s.34).

“Ben ne yapayım?” demiş amcası (Aly.; şengöl, 2019, s. 51).

Üveylik bu ya, analığı Lütfi’yi sevmez, ona hor bakardı (Ltf.; Önal, 2017, s.79).

Bir avrat yüzünden oğlundan olan (Ltf.; Önal, 2017, s.102).

Kaynanası o sırada esnemiş (Daba.; şengöl, 2019, s.30).

Ablaların gitti, onu geri çevirdiler (Göl.; şengöl, 2019, s. 49).

Yola devam edip ağabeyini bulup soruyorlar (Asl.; Önal, 2017, s. 23).

Heyir ola Damat? : Hayır ola Damat? (Dağ.; şengöl, 2019, s. 30).

Gelinler iki tani oldi: Gelinler iki tane oldu (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Öz pederim etti bana zulumu: *Öz pederim etti bana zulümü* (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Şehir isimleri:

Lütfi Bey, Mısır çarşılarında serserice dolaşmaya başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 94).

Ülkenin adeti üzerine Lütfi Bey'in İskenderun'a giderek orada padişahlık tahsili yapmasına karar verdiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Koroğlu, galiyer Çamlıbel'a orda oturiyer: *Koroğlu geliyor, Çamlıbel'e orada oturuyor* (Ltf .; Önal, 2017, s. 48).

Gediyer gurbete doğru, Halep şehrine: *Gidiyor gurbete doğru, Halep şehrine* (Aşhgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Analığı Bağdat'ta derebeyliğinde kalması için her ne kadar rica ettiyse de durmadı (Ltf .; Önal, 2017, s. 103).

İnsan sora sora İstanbul'a gedarmış: *İnsan sora sora İstanbul'a gidermiş* (Kör.; Önal, s. 48).

Şavşat'ın bir köyünden Ahmet ile Mehmet çalışmaya gitmiş Murgul'a (Tlhş.; Şengül, 2019, s. 85).

Artvin Köprü başında Hancı Çınşar diye birisi varmış (Hnc.; Şengül, 2019, s. 71).

Şükür gördüm Tiflis seni (Aşh.; Önal, 2017, s. 74).

Bilmam Hind'a gidem: *Bilmem Hind'e gideyim* (Aslkrn.; Önal, 2017, s. 75).

Bilmam Yemen'e: *Bilmem Yemen'e* (Aslkrn.; Önal, 2017, s. 75).

Kızın elbiseleri İran'dan gelirmiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Evla namazını kıldım Kars'ın düzündü: *Öğle namazını kıldım Kars'ın düzündü* (Aşhgrp.; Önal, 2017, s. 73).

Ünvan ve Meslek:

Sani padişah iştiyer, hayde!: *Seni padişah istiyor, haydi!* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Şehzadeyi padişah ediyer, Aslan'da vezir oliyer: *Şehzadeyi padişah ediyor, Aslan'da vezir oluyor* (Asl .; Önal, 2017, s. 66).

O zamanlar bu işlerle kadılar ilgilenirmiş (Kadı.; Şengül, 2019, s. 21).

Sonra Beyoğlu kızla evlenmiş (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25).

Lala bu sözlerden çok müteessir oldu ve Lütfi Bey'i bir evlat gibi sevmeye başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Çoban kıyafetiyle babası da onu tanımamış (Pdş.; Şengül, 2019, s. 25).

Kaptan çocuklara soriyer ki: *Kaptan çocuklara soruyor ki* (Srç.; Önal, 2017, s.44).

Aradan zaman geçiyer o koya bezirgan galiyer: *Aradan zaman geçiyor o köye bezirgan geliyor* (Srç.; Önal, 2017, s. 43).

Eski zaman olduğu için okula değil, hocaya göndermiş (Pdşkz.; Şengül, 2019, s. 25).

Pehlivan, yiğit, yigida kıymaz (Mlkş .; Önal, 2017, s. 68).

Lütfi'nin yarasın saramaz tabip (Ltf.; Önal, 2017, s. 104).

Bunun üzerine hemen hocanın ve yaverin başını kesmişler (Pdş.; Şengül, 2019, s. 28).

Bir gün, iki gün derken adam doktorlar, hekimler getirmiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Tayfalar sandık içinden Lütfi Bey'i baygın bir halde çıkardılar (Ltf .; Önal, 2017, s. 85).

Lütfi'yi pazara götürüp tellale verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

Bu ne sultan, bu ne sultan nerda?: *Bu ne sultan, bu ne sultan nerde* (Srç.; Önal, 2017, s. 41).

Ben çiftçi fakir seninle evlenemem (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 66).

Köyün imamı her iki tarafın ailesini çağırmış (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Fırıncıya sordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 95).

Kuyumçılar varidi: *Kuyumcular vardı* (Mlkşh.; Önal, 2017, s. 69).

Süs Eşyası:

Kız, oğlanın parmağından o sırada yüzünü çıkartıp kendi parmağına takmış (Yzk.; Şengül, 2019, s.75).

Kır atına altın kemer (Aşkz.; Şengül, 2019, s.66).

Gündelik Eşya:

İkincisi bir sofra (Asl.; Şengül, 2019, s. 9).

Abu seccadedur: *Bu seccadedir* (Asl.; Şengül, 2019, s.24).

Aslan parçası kılıcını çekmiş (Asl.; Şengül, 2019, s.12).

Oğlum bu sandığın içine gir uyu (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Bir gün, hocasının elinde gördüğü bir başka anahtarın nereye bırakacağını gözaltı etti (Ltf .; Önal, 2017, s. 7).

Külahi da kafasına geçuriyer: *Külahlı da kafasına geçiriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

Boyuk kırh kulplu bir kazan var: *Büyük kırk kulplu bir kazan var* (Asl.; Önal, 2017, s.59).

Destilari yolda koyup komşıya giriyor: *Testileri yolda koyup komşuya giriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Doldurmuş halburu ama adım attığı gibi halburdan su boşalmış (Yapo.; Şengül, 2019, s. 34).

Binmiş atına, vurmuş kamçıyı, doğru yüzüğünü alan erkeğin köyüne (Yzk .; Şengül, 2019, s. 75).

Uç tani degenek kesin, diyer: *Üç tane değenek kesin diyor* (Asl .; Önal, 2017, s. 61).

Zülfikar kardeşiz bir mendil tuy iştadi dersin: *Zülfikar kardeşiniz bir mendil tüy istedi dersin* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

Bir odaya güzelce ipek yorganlar, yastıklar sermiş tertemiz (Kçk.; Şengül, 2019, s. 75).

Nayisa, bu elina gizlidan sopa alıp yılanın yuvasının başında bekliyer: *Neyse, bu eline gizliden sopa alıp yılanın yuvasının başında bekliyor* (Alt.; Önal, 2017, s.40).

Tabutinan koymışlar: *Tabutla koymuşlar* (Srç.; Önal, 2017, s. 41).

Suyun altına tutmuş eleği (Dncı.; Şengül, 2019, s. 36).

Orda ikram yapılırken ortaya tepsi koymuşlar, içine de bir karpuz (Yzbo.; Şengül, 2019, s. 18).

Sen bu yatakta yatacaksın, burada kalacaksın (Kçko.; Şengül, 2019, s. 58).

Ebe zembilda koyup tavandan asiyer: *Ebe zembile koyup tavandan asıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Sonunda bir küp bulmuşlar (Kçko.; Önal, 2017, s. 57).

“Ben sanın atına nal, muh yaparım.” : “*Ben senin nalına nal, muh yapalım.*” (Srç.; Önal, 2017, s. 41).

Ellarında tüfek deniz kenarına aşağı gediyelel: *Ellerinde tüfek deniz kenarına aşağı gidiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Dedi ki bu heybedeki altındır (Yrşkı .; Şengül, 2019, s. 43).

Kız tekrar gidiyormuş güğümleriyle su doldurmaya (Ahkız.; Önal, 2017, s. 77).

Nine kapının arkasında bir tasa işemiş (Asl.; Şengül, 2019, s. 11).

Askerlik:

Ama sadece erkekleri alırlarmış (Gül .; Şengül, 2019, s. 47).

Padişah jandarmalarını yollayıp cellat çağırır: *Padişah jandarmalarını yollayıp cellat çağırıyor* (Asl.; Önal, 2017, s.53).

Bir gün komutan, Güleser’in evine gelmiş asker seçmek için (Gül.; Şengül, 2019, s. 47).

Sana bir ordu verelim (Asl.; Şengül, 2019, s. 8).

Sayılar:

Padişah’ın oğlu Kırk Devler’in bacısına aşık olmuş (Asl.; Şengül, 2019, s. 8).

Kırk kulplu kazanımızı kaldırabilirsen, kızı arkadaşına veririz: (Asl.; Şengül, 2019, s. 9).

Evlenmişler, kırk gün kırk gece düğün yaptıktan sonra mesut bir yuva kurmuşlar (Gül.; Şengül, 2019, s. 49).

Kalhiyer gerdiyer ki kırh tani adam tıraş oliyer: *Kalkıyor gidiyor ki kırk tane adam tıraş oluyor* (Yıl .; Önal, 2017, s. 30).

Kırh atlı galacahsın: *Kırk atlı geleceksin* (Yıl .; Önal, 2017, s. 32).

Kırk tane odaları varmış (Asl.; Şengül, 2019, s. 10).

4.2. Artvin Halk Masallarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bireylerin ve toplumun kontrol mekanizması değerlerdir. Masallar toplumun içinden çıkan türlerdir. Masallarda tespit edilen değerlerin frekans tablosu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Artvin Halk Masallarında Yer Alan Değerlerin Frekans Dağılımları

Değer	Geçiş Sıklığı (f)
Güç	125
Din	80
Üzüntü	63
İtaat	53
Sağlık	48
Merak	47
Güzellik	42
Misafirlik	35
Merhametsizlik	33
İtibar	32
Söz tutma/tutmama	28
Arkadaşlık	25
Bilgi	23
Cinsellik	18
Temizlik	18
Dürüstlük	17
Özlem	17
Paylaşma	16
Cömertlik	14
Söz verme	13
Korku	13
Öfke	13
Adalet	12
Sevinme	11
Şaşırma	11

Tablo 7: (Devamı) Artvin Halk Masallarında Yer Alan Değerlerin Frekans Dağılımları

Değer	Geçiş Sıklığı (f)
Sevgi	10
Açgözlülük	9
Olgunluk	9
Utanma	9
Merhamet	8
İstikrar	8
Araştırma	7
Sabır	7
Gelenek	6
Güçsüzlük	6
İtaatsizlik	6
Endişelenme	5
İyilik	5
İtibarsızlaşma	3
Vefa	3
Yardımseverlik	3
Güven	2
Kıskançlık	2
Pişmanlık	2
Sadakât	2
Tokgözlülük	2
Umut	2
Cesaret	1
Çalışkanlık	1
Dostluk	1
Cesaret	1
Hayatta Kalma	1
Fedakârlık	1
Heyecan	1
Mutluluk	1
Nefret	1
Şüphe	1
Hırsızlık	1
Toplam	871

Tespit edilen değerler masallardan doğrudan alıntılar yapılarak tablo sırasınca verilmiştir.

4.2.1. Güç değeri

Güç değeri ile ilgili 125 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

O ülkenin padişahi rüyasında goriyer ki “Mezerluhta üç canlı yatiyer, en kuçugi sani kesacah.”: *O ülkenin padişahi rüyasında görüyor ki “Mezarlıkta üç canlı yatıyor, en küçüğü seni kesecek.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Diyarah alıp gotiriyerkan çocuğun ağlama sesini duyuyelerlar. Adami yahalayip diyelerlar ki: *Diyerek alıp götürüyorken çocuğun ağlama sesini duyuyorlar. Adami yakalayıp diyolar ki* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

“Hayde, hayde kalh!” Buni kaldurup gotiriyelerlar: *“Haydi, haydi kalk!” Bunu kaldırıp götürüyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Aslan, sanduğı yahalamış kırmiş, çocuğı çiharmış. Yavrılarına goturmuş ki yesinlar diye: *Aslan sandığı yakalamış kırmiş, çocuğu çıkarmış. Yavrularına götürmüş yesinler diye* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

“Ola bu çocuk nadur, na degildur” diyanda yahalayip gotiriyelerlar: *“Ola bu çocuk nedir, ne değildir?” diyen de yakalayıp götürüyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

“Ey gidi oğul, siz nerdaydız ki ben ona âşuh oldum. Milleti kırdım alamadım. Eger gettiz, bulduz, gaturduz, sizi öldürür kızı ben alurum.”: *“Ey gidi ol siz neredeydiniz ki ben ona âşık oldum. Milleti kırdım alamadım. Eğer gittiniz buldunuz, getirdiniz, sizi öldürür kızı ben alırım* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Burya insanoğlı girmazdi bu na iştur.” Nayisa, eniyer gediyelelar devların mekânına. Devler diyer ki: “Burya insanoğlı giramazdi bunlar girdi. Bişa demiyah.”: *“Buraya insanoğlı girmezdi bu ne iştir.” Neyse iniyor gidiyorlar devleri mekanına. Devler diyor ki: “Buraya insanoğlı giremezdi bunlar girdi. Bir şey demeyelim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 23).

Kıza âşuh olmuş, kardeşleri koçorundan tavana asmışlar: *Kıza âşık olmuş, kardeşleri kâkülünden tavana asmışlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 23).

Ellarini açıyer, koçoruna nasıl vuriyorsa dev yera duşiyer. Şehzadenin kulağının dibina nasıl vuriyorsa bayılıp duşiyer: *Ellerini açıyor, koçoruna nasıl vuruyorsa dev yere*

düşüyor. Şehzadenin kulağının dibine nasıl vuruyorsa bayılıp düşüyor: (Asl.; Önal, 2017, s. 24).

Aslan'a diyerlar ki: "Tez bizim bacimizi bulacahsın. Biz Ateşpara'yi na hala bulup hapsetmişuh, sanın kardeşin açmış. Bacimizi da alıp kaçurmuş.": *Aslan'a diyorlar ki: "Tez bizim bacımızı bulacaksın. Biz Ateşpare'yi bulup hapsetmişiz, senin kardeşin açmış. Bacımızı da alıp kaçırılmış (Asl.; Önal, 2017, s. 24).*

Aslan'a diyerlar ki: "Sana kırh gün musade veriyerim. Bacimizi gaturdun gaturdun, gaturmadın şehzadeyi da öldürürüh, sani da bulup öldüruruh.": *Aslan'a diyorlar ki: "Sana kırk gün müsade veriyorum. Bacımızı getirdin getirdin, getirmedin şehzadeyi de öldürürüz, seni de bulup öldürürüz." (Asl.; Önal, 2017, s. 24).*

Nayisa, bu düşiyer duza dunyaya, Ateşpara'yı ariyer. Oliyer otuz gün, oliyer otuz beş gün bulamiyer. Otuz dokuzuncu gün oliyer ya, bira kayayın başında "kendimi öldürem" diyer. Bahiyer ki altta adamlar kavga ediyer: *Neyse bu düşüyor düze dünyaya, Ateşpare'yi arıyor. Oluyor otuz gün, oluyor otuz beş gün bulamıyor. Otuz dokuzuncu gün oluyor ya bir kayanın başında "kendimi öldüreyim" diyor. Bakıyor ki altta adamlar kavga ediyor (Asl.; Önal, 2017, s. 24).*

"Gedem bunlara bir bahem diyer." Soriyer: "Naya kavga ediyersiz?": *"Gideyim bunlara bir bakayım diyor." Soruyor: "Niye kavga ediyorsunuz?" (Asl.; Önal, 2017, s. 24).*

Aslan, aslan sütuni emmiş güçli. Ayağını basiyer, tunç sanduği parçaliyer. Gögarçının başını kopariyer. Ateşpara devin başına vuriyer. "Vay!" demaya başliyer. Yâri yola galiyer, öteki gögarçının başını kopariyer: *Aslan, aslan sütünü emmiş güçlü. Ayağına basıyor, tunç sandığı parçalıyor güvercinin başını koparıyor. Ateşpare devin başına vuruyor. "Vay!" demeye başlıyor. Yarı yola geliyor öteki güvercinin başını koparıyor (Asl.; Önal, 2017, s. 26).*

Eşiktan içeri girar girmaz, öbirinin da boynuni kopariyer yer beyil düşiyer, öliyer: *Eşikten içeri girer girmez, öbürünün de boynunu koparıyor yer bayır, düşüyor öliyor (Asl.; Önal, 2017, s. 26).*

“Boğozun başan mi vurmuştu? Kırh devdan, Ateşpara'dan kurtardım da şimdi bu kirli Arap'a mı yengilah?": *"Boşboğazın başına mı vurmuştu? Kırk devden, Ateşpare'den kurtardım da şimdi bu kirli Arap'a mı yenilelim?"* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

Atlardan aşağı eniyerlar. Aslan'a diyer ki: “Beni yenktin, yol verurum gedarsın. Yengamadiysan sani kesarım.”: *Atlardan aşağı iniyorlar. Aslan'a diyor ki: "Beni yendin, yol veririm gidersin. Yenemediysen seni keserim."* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

Aslan'la Arap kapişiyer. Arap Aslan'ı tuttuğı gibi surutiyer. Aslan, Allah'a yalvariyer, güç galiyer da Arap'ı tuttuğı gibi yera vuriyer: *Aslan'la Arap kapişıyor. Arap Aslan'ı tuttuğı gibi sürüyor. Aslan Allaha yalvarıyor, güç geliyor da Arap'ı tuttuğı gibi yere vuruyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

“Kesem mi sani?": *"Keseyim mi seni?"* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

“Dur, yigit el bastuğuni kesmaz. Bu geca benim musafirimsiz da, yarın gidin.”: *"Dur, yiğit el bastığını kesmez. Bu gece benim misafirimsiniz de, yarın gidin."* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Kız dışari çıhıyer. Aslan “Arap” diya bağırıyer. Arap galiyer, diyer ki: “Burda ayakkabisi kalmış, birez atik ol da, galursa yahala.”: *Kız dışarı çıkıyor. Aslan "Arap" diye bağılıyor. Arap geliyor diyor ki: "Burada ayakkabısı kalmış, biraz atik ol da, gelirse yakala."* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Padişah asker yolliyer ki gedin gaturun. Gedan adami kesiyerlar. Üçi da cenkçi: *Padişah asker yolluyor ki gidin getirin. Giden adamı kesiyorlar. Üçü de kavgacı* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Nayisa bunlar babalarının yanına galiyer. Bir gün-beş gun derkan padişah düşüniyer ki bunlari nasıl kayıp edacam da Dunya Guzeli'ni alacam diya. Aslan'a ne yaparsa, Aslan çekip kırıyer: *Neyse bunlar babalarının yanına geliyor. Bir gün beş gün derken padişah düşünüyor ki bunları nasıl kayıp edeceğim de dünya güzelini alacağım diye. Aslan'a ne yaparsa Aslan çekip kırıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 28).

Soriyer ki: “Sani na zaptedar?” “Kadınların saçının örüğünden başha, bir şey beni zapetmaz.”: *Soruyor ki "Seni ne zapt eder?" "Kadınların saçının örüğünden başka bir şey beni zapt etmez."* (Asl.; Önal, 2017, s. 28).

Adam saliyer, saç öregi gatuturiyer. Aslan'ın kollarini bağliyer. Aslan, çekiye koparamıyer. Oreklar kemiga kadar eniye. Buni zindana atıyerlar: *Adam salıyor, saç örgü getir getiriyor. Aslan'ın kollarını bağlıyor. Aslan, çekiyor koparamıyor. Kemiğe kadar iniyor. Bunu zindana atıyorlar* (Asl.; Önal, 2017,s. 28).

Bunlar kavgaya tutulıyer. Asker kalmıyer kırıyerlar. Aslan'i da çıhاریerlar. Aslan padişahi tutup yaturıyer: *Bunlar kavgaya tutuluyor. Asker kalmıyor kırıyorlar. Aslan'i da çıkarıyorlar. Aslan padişahı tutup yatırıyor* (Asl.;Önal,2017,s.28).

“Kesem mi sani şimdi?” diyer hem da basıp kesıyer: *“Keseyim mi seni şimdi? diyor hem de basıp kesiyor.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 28).

“Ben buni kesem yoğ edem degmaz. Ela bişe diyem ki geri donacah yoli bulamazsın, kayıp olsun.”: *“Ben bunun keseyim yok edeyim değmez. Öyle bir şey diyeyim ki geri dönecek yolu bulamazsın, kayıp olsun.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

“Hala işa bah, ihtiyara bah. Yol mermer doşali. Benim gucum yetmaz. Buna bir şey gena diyem, kayıp olsun getsin.”: *“Hala işe bak, ihtiyara bak. Yol mermer döşeli. Benim gücüm yetmez. Buna bir şey yine diyeyim, kayıp olup gitsin.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 31).

“Bre adam... Bu kızı, bir ihıyarın peşına kattın... Goturdi sattı? Goturdi kesti, na yaptı? Kızı bulacahsın.”: *“Bre adam... Bu kızı bir ihtiyarın peşine kattın... Götürdü sattı? Götürdü kesti, ne yaptı? Kızı bulacaksın.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 33).

Gogarçini yahaliyer. Gogarçin buni, uçuriyer, çartıyer göglar katına. Bir odaya bırahıyer, oyan ki odaya geçıyer: *Güvercini yakalıyor. Güvercin bunu, uçuruyor, çıkartıyor gökler katına. Bir odaya bırakıyor, o yandaki odaya geçiyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

Kız, kuşluh vahti çeşmenin başına variyer. Kuş galip konıyer. Kız, bunun bacahlarına yapuşur yapışmaz, alıyer goturiyer goglar katına. Birahıyer bir odaya, kendi geçıyer öteki odaya...: *Kız, kuşluk vakti çeşmenin başına varıyor. Kuş gelip konuyor. Kız bunun bacaklarına yapışır yapışmaz, alıyor götürüyor gökler katına. Bırakıyor bir odaya kendi geçiyor öteki odaya* (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

Bir da bahıyer ki kapi açıldı. Bir avi, bir kurt, bir tilki galiyer. Buni adamakıllı yeyip çılıp gediyerlar: *Bir de bakıyor ki kapı açıldı. Bir ayı, bir kurt, bir tilki geliyor. Bunun adamakıllı yiyip çıkıp gidiyorlar* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

Bahiyer ki bir avi, bir kurt, bir tilki galdi. Bunu yeyip çıhip gediyelelar: *Bakıyor ki bir ayı, bir kurt, bir tilki geldi. Bunu yiyip çıkıp gidiyorlar* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

“Falan koyun korusunda yatarım, o koyun suyi yohtur.” O koyun üstündeki suda bir dev yatıyer. Bir adam gotiriyeler, o adami yiyana kadar su ahiyer. Adami yiyer, gena suya yatıyer su yoh. Buni kimsa eşitsa da o devi oldursada, o su koya ahsa.”: *“Falan köyün korosunda yatarım, o köyün suyu yoktur.” O köyün üstündeki yerde bir dev yatıyor. Bir adam götürüyorlar, bu adami yiyene kadar su akıyor. Adami yiyor, yine suya yatıyor su yok. Bunu kimse işitse de o devi öldürsede, o su köye aksa* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

“Suyun başında bir dev yatıyer, ona bir kişi gotiriyerah ki oni yiyana kadar, koy suya kavuşacak.”: *“Suyun başında bir dev yatıyor, ona bir kişi götürüyoruz ki onu yiyene kadar, köy suya kavuşacak.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Oda onlara uyiye, beraber çıhiyerlelar. Bir tani kız çocucuğini gotiriyeler ki oni yiyene kadar, koy suya kavuşacak. O genç, o devi kesiyer. Sudur koya gediye: *O da onlara uyuyor ki beraber çıkıyorlar. Bir tane kız çocuğunu götürüyorlar ki onu yiyene kadar köy suya kavuşacak. O genç, o devi kesiyer. Sudur köye gidiyor* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Eniyeler koya, milleti toplayıp devi kesen adami bulacahlar. Kız da devi kesip kendini kurtarani bulacah: *İniyorlar köye milleti toplayıp devi kesen adami bulacaklar. Kız da devi kesip kendini kurtarani bulacak* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

“Gal bu yilani öldurah, hazinesini alah gedah.”: *“Gel bu yalanı öldürelim, hazinesini alıp gidelim.”* (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

Nayisa, bu elina gizlidan zopa alıp yılanın yuvasının başında bekliyer. Yılan çihar çılmaz, bunun kafasına zopayi vuriyer, hama olduramiyer. Yılan buni zehirliyer adam öliyer. Arhadaşı buni dafnediyer: *Neyse, bu eline gizliden sopa alıp yılanın başında bekliyor. Çıkart bunu kafasına sopayı vuruyor, ama öldüremiyor. Yılan bunun zehirliyor adam ölüyor. Arkadaşı bu defnediyor* (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

Yian yuvasından çıhiyer ki: “Gal, eski halımıza dönah. Na ben sana saldurem, na sen beni zehirle”: *Yılan yuvasından çıkıyor ki: “Gel eski hâlimize dönelim. Ne ben sana saldırayım, ne sen beni zehirle.”* (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

İki padişah harp ediyormuş. Bir padişah tellal bağurtturiyer: *İki padişah harp ediyormuş. Bir padişah tellal bağurtturiyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

“Üç gün içinde yaptın yaptın, yapmadan sani kesarım.”: “Üç gün içinde yaptın yaptın, yapmadın seni keserim.” (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

Kariyi gosteriyerlar da alıp ata atlayıp, “hayde bahalım” deyip gediye. Saraç İbrahim galiyer ki kari yoh: *Kadını gösteriyorlar alıp da ata atlayıp, “haydi bakalım” deyip gidiyor. Saraç İbrahim geliyor ki kadın yok* (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

“Ula na oldi?” “Na olsun, bir adam galdi anamizi kapti da kaçurdi.”: “*Ula ne oldu?*” *Ne olsun, bir adam geldi annemizi kapti da kaçırđı.*” (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

“Bizim başımıza galan kul başına galmasın. Biz padişahın oğullariyduh memleketi terk ettuh. Anami bir adam kaçurdi.”: “*Bizim başımıza gelen kul başına gelmesin. Biz padişahın oğullariydık memleketi terk ettik. Anami bir adam kaçırđı.*” (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

Haramiler Hasan Beg'a diyer ki: “Ula yegan san biza aş etmek bişurup hizmet edacahsın.” *Haramiler Hasan beye diyor ki: “Sen bize aş etmek pişirip hizmet edeceksin.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

Karisi da oni gotiran bezirgâna diyer ki: “Bana el vurmiyasın sani öldürürüm, elimdeki zehirli şarabi içarım.”: *Karısı da onu götürren bezirgana diyor ki: “Bana el vurmayasın seni öldürürüm, elimdeki zehirli şarabı içirim* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

“Bizim babamız padişahı, zügurtluh galdi, memleketi terk ettuh danacı olduh. Orda da bir bezirgan galdi, anamizi goturdi.”: “*Bizim babamız padişahı, zügürtlük geldi, memleketi terk ettik danacı olduk. Orda da bir bezirgan geldi, anamızı götürdü.*” (Srib.; Önal, 2017, s. 46).

Saraç İbrahim bezirgâna diyer ki: “Demah benim karimi goturan sanmışın.” Boynini kesiyer. Bunlar, yiyer içiyer, muratlarına geçiyerlar: *Saraç İbrahim Bezirganı diyor ki: “Demek benim karım götürren senmişsin.” Boynunu kesiyor. Bunlar, yiyor içiyor, muratlarına geçiyorlar.*: (Srib.; Önal, 2017, s. 47).

Bahçaya giriyer ki Hasan Beg yuhliyer. Tekmayı vurup: “Kalh kimsin, naya galdin?” diyer: *Bahçeye giriyor ki Hasan bey uyuyor. Tekmeyi vurur: “Kalk kimsin, niye geldin?” diyor.* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

Bunlar atın üzerinde doguşmaya başliyer: *Bunlar atın üzerinde dövüşmeye başlıyor* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

“Bu atların canını, na san verdin, na da ben. Enahta yerda, koçlar gibi dogışah.” “*Bu atların canını, ne sen verdin ne da ben. İnelim de yerde, koçlar gibi dövüşelim.*” (Kor; Önal, 2017, s .49).

Attan eniyerlar kapişiyerlar. Koroğlu yaşlanmış, Hasan Beg’in ey zamani. Buni tuttuğı gibi yera vuruyor: *Attan iniyorlar kapişiyorlar. Koroğlu yaşlanmış, Hasan Bey’in iyi zamani. Bunu tuttuğı gibi yere vuruyor* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

Kalhıp atlara binip Çamlıbel'a galiyerlar. Adamları diyer ki: “Koroğlu bu kimdur?” “Asacaydin, kesacaydın, şimdi arhadaş olmiş sohbet ediyersin.”: *Kalkıp atlara binip Çamlıbel’e geliyorlar. Adamları diyor ki: “Koroğlu bu kimdir?” Asacaktın, kesecektin, şimdi arkadaş olmuş sohbet ediyorsun* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

Şimdi bu çocuk galdi beni buldi. Oninan güreşa tutulduh. Sordum ki nasın na degilsin? O da: ‘Benim anam Hurişan Hanımdır. Baban sağdur get bul. Adi da Koroğlu'dur. Galdi beni buldi. Benim kanımdan olmasaydı beni yıhamazdi: *Şimdi bu çocuk geldi beni buldu. Onunla güreşe tutulduk. Sordum ki nesin ne degilsin? O da “Benim anam Hurişan Hanımdır. Baban sağdır git bul. Adı da Koroğlu'dur. Geldi beni buldu. Benim kanımdan olmasaydı beni yıkamazdı* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

O yerin padişahi, o geca rüyada görriyer ki: “Fılan mezeristandaki çocuk senin canını alicah.”: *O yerin padişahı, o gece rüyada görüyor ki: “Fılan mezarlıktaki çocuk senin canını alacak.”*(Asl.; Önal, 2017, s. 53).

Üçünci kerada yattuğunda, ayni rüyayı görünca, jandarmalari yollayıp diyer ki: “Fılan mezeristanda, filan yerinda anne, baba bir da çocuk var. Haman alıp buraya getirun.”: *Üçüncü kerede yattığında, aynı rüyayı görünce, jandarmaları yollayıp diyor ki: “Fılan mezarlıkta, filan yerinde anne, baba bir de çocuk var. Hemen alıp buraya getirin.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

Aslanın biri geliyor, yaşığı çekiyor, ayağını basıp kırıyor: *Aslanın biri geliyor, sandığı çekiyor, ayağını basıp kırıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Bu çocuğun adına, Aslan koyuyorlar. Aslan, mektepte bir çocukla kavga ediyor, çekiyor başını koparıyor: *Bu çocuğun adına, Aslan koyuyorlar. Aslan, mektepte bir çocukla kavga ediyor, çekiyor başını koparıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

“Şehzade kardeş kalh yuhari, kalh derduvi ağnat yohsa mektepte çocuğun boynunu yoldum attım ya, senin da atarım. Bana derduvi ağnat.”: *“Şehzade kardeş kalk yukarı, kalk derdini anlat yoksa mektepte çocuğun boynunu yoldum attım ya, seni de atarım. Bana derdini anlat.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

Aslan kalhiyer, gelanın ağzının kenarlarını kesiyor. Ola...Bu, geri doğru gidiyor, dişleri görünüyor: *Aslan kalkıyor, gelenin ağzını kenarlarını kesiyor. Ola... Bu geri doğru gidiyor, dişleri görünüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 57).

Yanlarına geliyor ki ağzı kesuk. Ola...İş değişiyor. Otuz dokuz kardeşin kuvveti boyuk, kardeşin kuvveti boyuk, kardeşaymış. O çıhip nare vuriyor, oraları seslatiyor. Bunlar cenk ediyorlar, Aslan buni yengiyor. Bunların âdeti mertçe dogışmahmış. Yengildi, yengildi tamam. Arhadan vurmah yoh: *Yanlarına gidiyor ki ağzı kesik. Ola...İş değişiyor. Otuz dokuz kardeşin kuvveti büyük, kardeşteymiş. O çıkıp nare vuruyor, oraları sesletiyor. Bunlar kavga ediyorlar, Aslan bunu yeniyor. Bunların âdeti, mertçe dövüşmekmiş. Yenildi, yenildi tamam. Arkadan vurmak yok* (Asl.; Önal, 2017, s. 57).

“Ağdev var, oni öldiricahsız. Bir da Ateşpara var ona ölüm yohtur.” *“Dev var, onu öldüreceksiniz. Bir de Ateşpare var ona ölüm yoktur.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

“Bu yapının içi onun” diyorlar. Ağdev’in evinin yani taşlarla doli. İnsan kimi kolları var. Bazılarının başı yoh. Orya gedani kesmişler. Sihirli ora, gedan taş olmuş. Atı bahçaya suriyor ki atın ayahları taş olicah çalışmıyor. Bunun gurzi varmış, Aslan kuvvetli adam, nasıl ki gürzi koveriyor; orda bir şey varmış, oraya geliyor sihir boziliyor: *“Bu yapının içi onun.” diyorlar. Ağdev’in evinin yanı taşlarla dolu. İnsan kimi kolları var. Bazılarının başı yok, oraya gideni kesmişler. Sihirli orası, giden taş olmu. Atı bahçeye sürüyor ki atın ayakları taş olacak çalışmıyor. Bunun gürzü varmış. Aslan kuvvetli adam, nasıl ki gürzü salıyor; orda bir şey varmış, oraya geliyor sihir bozuluyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

“Oni kesicam.”: “Onu keseceğim.”: *“Onu keseceğim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

“Sen oni nasıl kesarsın. Senin kılıcın, onun bir başını ancak keser.”: “Sen onu nasıl kesersin. Senin kılıcın, onun bir başını ancak keser.” (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

“Devin başında asiliyer kılıcı. O ancak keser. O üç günlüh yuhiya yattı, kalhmasına bir gün var.” Yuhliyer: “Devenin başında asılıyor kılıcı. O ancak keser. O üç günlük uykuya yattı, kalkmasına bir gün var. Uyukluyor” (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

“Kalh, hasmın geldi” diyarah kılıcını buna nasıl binduriyorsa “İnsanoğlu bir daha vur” diyer: “Kalk, hasmın geldi” diyerek kılıcını buna nasıl bindiriyorsa “İnsanoğlu bir daha vur” diyor (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

Devi öldürüyor. Kızları da alıp Kırh Devlar'a gediye. Aslan gediyeerken Kırh Devlar'a diyer ki: *Devi öldürüyor. Kızları da alıp Kırk Devler'a gdiyor. Aslan gidiyorken Kırk Devlar'a diyer ki* (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

“Şehzade sizin eniştazdur. Teline hata gelursa hepinizi doğrarım.”: “Şehzade sizin eniştanızdır. Teline hata gelirse hepinizi doğrarım.” (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

Dunya Guzeli bir şey diyana kadar, kılıcı çekiye vuriye. Duşiyer, bunun ayahlari yera deger degmaz, Dunya Guzeli 'ni aliyer da kaçiyer: *Dünya Güzeli bir şey diyene kadar, kılıcı çekip vuruyor. Düşüyor, ayakları yere değer değmez, Dünya Güzeli 'ni alıyor da kaçıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

Ateşpara, kızı alamaya gelmişmiş. Oni, yahalamışlar oldurmuş, gena dirilmiş. Kolayı tavandan asmahmış. Senelarca eyla sahlamışlar: *Ateşpare, kızı almaya gelmişmiş. Onu yakalamışlar öldürmüş, yine dirilmiş. Kolayı tavandan asmakmış. Senelerce öyle saklamışlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

“Bunun da gönli varımış meger, bena teref heç bahmiyer. Buni kesem da eyla gedem.”: *Onunda gönlü varmış meğer, bana taraf hiç bakmıyor. Bunu keseyim de öyle gideyim* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

“Eyvah! Beni vah, buni öldüramiyacavuh” diyer. Ayağını kuşun ayağına basiyer, boynuni çekip yolier. Ötekinin da boynini yolier. Üçinciya sıra geliyer. “Oni da yolem, yolmiyem” derkan palkonundan içari Ateşpara giriye: “Eyvah! Bunu öldüremeyeceğiz.” diyor. *Ayağını kuşun ayağına basıyor, çekip yolluyor. Ötekinin de boynunu yoluyor. Üçüncü sıra geliyor. “Onu da yolayım, yolmayayım derken balkondan içeri Ateşpare giriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

Son kuşun da boynini kopariyer. Ateşpara'nın yarisi palkonda, yarisi odada canı çihiyer: *Son kuşunda boynunu koparıyor. Ateşparenin yarısı balkonda, yarısı odada canı çıkıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

“Ağdevla, Ateşpara'yı öldürdüm. Kırh Dev'i da alt ettim. İzin ver gideyim Arap Üzengi.”: *“Ağdevle, Ateşpare'yı öldürdüm. Kırk Dev'i de alt ettim. İzin ver gideyim Arap Üzengi.”*(Asl.; Önal, 2017, s. 63).

O lafı diyer ki işlar değışiyer. Çihiyerlar ki meydana, kılıçlari salliyerlar, ama birbirini kesamiyerlar: *O lafı diyor ki işler değışiyor. Çıkıyorlar ki meydana, kılıçları sallıyor, ama birbirini kesemiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Bunlar diyerlar ki: “Biz birbirimizi yenamaduh, pehlivanca güleşah.” Güleşiyerlar, güleşiyerlar Arap Üzengi hokkali, nasıl ki boynuna biniyer, Aslan'ın ayahlari toprağa gömiliyer: *Bunlar diyorlar ki “Biz birbirimizi yenemedik, hele bence güreşelim.” “Güreşiyorlar, güreşiyorlar Arap Üzengi okkalı nasıl ki boynuna biniyor, Aslan'ın ayakları toprağa gömülüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Aslan: “Ey! Allah'ım ben şehzadeyi muradına erduramiyacah miyim?” diyan da Allah güç veriyer, Arap Üzengi'yi yihiyer: *Aslan: “Ey Allah'ın ben şehzadeyi muradına erdiremeyecek miyim? diyen de Allah güç veriyor, Arap Üzengi'yi yıkıyor.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Aslan gözadiyer ki “Kız gelsa da el atsam” diya. Kız geliyer, kaçiyer. Aslan el atiyer tutamiyer. Üçinci seferda yahalayıp soriyer: “Sen kimsin nesin?” “Bugün seninla harp edan benim” “Sen Arap Üzengi'ydin?” “Nikap çekmiştim.”: *Aslan göz ediyor ki “Kız gelse de el atsam.” Kız geliyor, kaçıyor. Aslan el atıyor tutamıyor. Üçüncü seferde yakalayıp soruyor: “Sen kimsin nesin?” “Bugün seninle harp eden bendim.” “Sen Arap Üzengi'ydin” “Peçe çekmiştim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

Ertesi guni harp başliyer. Arap Üzengi, kendi başına dogışiyermiş. Kan leşi goturiyer: *Ertesi gün harp başlıyor. Arap Üzengi, kendi başına dövüşüyormuş. Kan leşi götürüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 65).

Çihiyer meydana nare vuriyer. Kılıcı buyan ki terefa çevuriyer kesiyer. Sıra padişaha geliyer, Aslan oni da kesiyer: *Çıkıyor meydana nare vuruyor. Kalıcı bu yanki tarafa çeviriyor kesiyor. Sıra padişaha geliyor, onu da kesiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 66).

Melikşah yengilacah bir adam değil, çok güçlü kuvvetli. *Melikşah yenilecek bir adam değil, çok güçlü kuvvetli.* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Zenciri geturiyerlar, kollarını bağliyerlar; çekip kırıyor. Kendini bağliyerlar çekip kırıyor: *Zinciri getiriyorlar, kollarını bağlıyorlar; çekip kırıyor. Kendini bağlıyorlar çekip kırıyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Kadun saçını kollarına bağliyerlar, buni kıramiyer: *Kadının saçını kollarına bağlıyorlar, bunu kıramıyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Kendi geliyer, oğlunun gozlarına mil çevuriyer. Gozlarını çıkarıp cepina koyiyer: *Kendi geliyor, oğlunun gözlerine mil çekiyor. Gözlerini çıkarıp cebine koyuyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

Melikşah gedip oğlanı hallediyer. Aliyer kızı çıhıyer. Sevduğı kızın adı Gülliham: *Melikşah gidip oğlanı hallediyor. Alıyor kızı çıkıyor. Sevdiği kızın adı Gülliham* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 69).

Kardeşleri Melikşah'a Gülliham'ı vermiyerlar. Başliyer harp. Milleti kesip doğriyer. Göğdeyi kan götüriyer: *Kardeşleri Melikşah'a Gülliham'ı vermiyorlar. Başlıyor harp. Milleti kesip doğuruyor. Gövdeyi kan götürüyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 69).

Bir gün medresede talebelerinden biri, Zehra ile İskender'in bir arada olduklarını gördü. Bu vaziyeti hocasına haber vereceğini söyledi. İskender'le aralarında kavga başladı. Arkadaşı bu çekişmede İskender'i dövüp evden ayrıldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Görüşmek için beklenen kırk gün tamam oldu. Zehra ile İskender'i Hocaya haberleyen talebe, İskender olarak Lûtfi Bey'le güreş tutturuldu. Lûtfi Bey güreşte talebeyi kolayca yıktı. İskender bahsi kazandı diye Hoca, kızı Zehra'yı ona nikâh etmek zorunda kaldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

“Şimdilik bir muradım var, o da Mısır'a karşı savaş açamaktır.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

İskender Bey bunu işitince hemen hazırlığa geçti. Üçü birlikte askerlerini alıp Mısır üstüne yürüdüler (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

Kesirim kelleni vermem amanı / Kırarım bir cana bedel bir canı / Mısır El'in harap etmek günüdür (Ltf.; Önal, 2017, s. 100).

O Telli Nigâr'ın dökerek kanın / Bedenden aşağı atmak günüdür (Ltf.; Önal, 2017, s. 100).

Lûtfî Bey, lalanın kendisinden aman dilediğini sezdi ise de kellesinin vurulmasını emretti (Ltf.; Önal, 2017, s. 100).

“Bağdat'ta bir derebeyi vardır, onunla da savaşmak isterim.” Oradan kalkıp yola çıktılar. Bağdat'a geldiler. Lûtfî Bey'in babası olan Mirza Bey'e savaş açtılar. Yapılan savaşta babasıyla analığı Lûtfî Bey'e teslim oldular (Ltf.; Önal, 2017, s. 101).

Kendisinin başına getirdiği felaketlerden sonra babasının da ölümüne sebep olan bu kadının idam edilmesini emretti (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

Padişahın adamları oradan geçerken çocuk birdenbire ağlayınca birilerinin saklandığını anlamışlar ve çocuğun anne babasını yakalamışlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 7).

Bir bakmışlar ki aslan kaçıyor, arkalarından da iki ayaklı birisi koşuyor. Hemen kement atmışlar, derken çocuğu yakalamışlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Çocuk, aslan sütüyle beslendiği için kendi akranlarından daha kuvvetli ve daha iriymiş. Bu nedenle çocuğa “Aslan Parçası” adını vermişler (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Padişah bakmış ki olacak gibi değil. Aslan Parçası da güçlü kuvvetli, ona demiş ki, “Sana bir ordu verelim.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Dev gelince Aslan Parçası onun kulağını kesmiş, göndermiş geriye. Devler onu bu halde görünce ne olduğunu sormuşlar. “Orada birisi var, kulağını kesti.” demiş dev (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Devleri yenen birisi olabileceğini bilmedikleri için başka bir deve göndermişler. Aslan Parçasın onun da burnunu kesmiş, göndermiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Bunun üzerine Aslan Parçası kılıcını çekmiş. Devin başına vurup onu öldürmüştü. Sonra devin karnını yarmışlar. Bir de bakmışlar ki gerçekten üç tane kurbağa var. Kurbağaların hemen bir tanesini kafasını koparmış Aslan Parçası (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

“Sen bu sırrı birine söyledin. Kurbağayı öldürdüler, benim canım dizlerime kadar çekildi!” Biraz sonra Aslan Parçası diğer kurbağanın başını da koparmış (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Kız anlatmış, “Bir delikanlı geldi, devin başını kesti. O tepeye kadar benimle geri geldi. Sonra birden kayboldu.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Neneye demiş ki, “Nene, artık acele etmene gerek yok. Ben de evi öldürdüm. Bundan sonra suyunuz hep akacak, istediğin zaman istediğin kadar su doldurabilirsin.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Ateşpare’nin ülkesine varınca Arslan Parçası, cebinden 3. kurbağayı çıkarmış. Onu da öldürünce Ateşpare’nin canı tamamen çekilmiş .” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 14).

Dede de bu kadını sopalayıp evine göndermiş (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

Üçüncü sıçramış tereğe, Danacı Ahmet’in kolundan yakalayıp almış onu aşağı. Danacı Ahmet’i bir çuvala koyup, değirmen taşını da üstüne bastırıp öteki odaya dışlerini bilemeye gitmiş (Dnc.; Şengül, 2019, s. 36).

Adam cevap verememiş, kem küm etmiş. Padişahın adamları hemen yakalamışlar köylüyü ve demişler ki, “Sen büyücüsün, sihirbazsın.” Doğru padişahın yanına götürmüşler (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Gitmiş, padişahı yakalamış. Derinin içine koymuş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

Bir yerden merdiveni yokmuş binanın. Çıkılacak bir yer yokmuş. Heybenin bir gözünden büyük bir çivi çakarmış peçeli. Bir eliyle vurmuş, öyle vurmuş ki o çivi binaya saplanmış. O çividen tutmuş, vurmuş, öyle vurmuş ki o çivi binaya saplanmış. O çividen tutmuş, öbürünü vurmuş. Böyle çivilerle binaya çıkmış (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Bu mezarda yatan benim eşim idi. Onu o binadaki öldürmüştü, ben de onu öldürdüm (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 45).

Kızıyla dövüşmüş. Kızını indirmiş attan. Bakmış ki kızının gidecek durumu (Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

Babası ortanca kızına da aynı oyunu yapmış. Yine yolda önünü kesmiş. Çekip indirmiş attan. Kavga etmişler, kızını yenmiş (Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

Güleser’le başlamışlar kavgaya, o zamanın kavgaları da kılıçlı oluyormuş. Güleser hemen indirmiş babasını. Tam kılıcı babasının boynuna vuracakken babası yüzünü açmış, “Kızım benim! Dur! diye bağırılmış (Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

Güleser onların birkaçını yenmiş. Güleser'e komutan, "Gel bir dövüş yapalım, eğer sen bu dövüşü kazanırsan komutan sen olacaksın." demiş. Güleser'le komutan kavgaya tutuşmuşlar. Güleser komutanını yenmiş. Böylece askerin başına geçmiş (Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

Askerlerle birlikte savaş yapmışlar , başarılar kazanmışlar (Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

Onu kız zannetmiş, saçından tutmuş. O da dedeyi saçından tutmuş, meğersem hortlakmış. Ondan sonra da onun saçından tutmuş gitmişler mahalleye içeri (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Meğersem hortlakmış. Geldi hortlak beni yakaladı. O saçından tuttu. Ben onu saçından tuttum. Böyle geldim. Derenin aşağısına düştü (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Bunlar başlamışlar güreşmeye, bir hayli güreşmişler. Adamın boğası yenilmiş (Kar.; Şengül, 2019, s. 73).

Ahmet Mehmet'i orada öldürmüş. Dereye atmış (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Kurdu hemen kesmiş, karnını yarıp bakmış ki içerisinde hanımı (Yzı.; Şengül, 2019, s. 92).

4.2.2. Din değeri

Din değeri ile ilgili 80 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.

Bir adam varıymış, heç çocuğı yoğımış. Allah'a yalvariyer: *Bir adam var imiş, hiç çocuğı yok imiş, Allah'a yalvarıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Vezir çocuğı goturukan, kendi kendina diyer ki: "Bu çocuğı ben kesecam, günaha girecam. En iyisi horoz kesip kanını gömlega degdurup padişaha goturem.": *Vezir çocuğı götürürken, kendi kendine diyor ki: "Bu çocuğı ben keseceğim, günaha gireceğim. En iyisi horoz kesip kanını gömleğe değdirip padişaha götüreyim."* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Diyer ki: "Şehzade sani beni yaradanın hakkıyla Kırh Devlar bacisi Dunya Guzeli'na âşuh olasın." Nenenin bedduası şehzadeya yetişıyer, bu âşuh oliyer: *Diyor ki "Şehzade seni ben yaradanın hakkıyla Kırk Devler bacısı Dünya Güzeli'ne aşık olasın." Nenenin bedduası Şehzade yetişıyor, bu aşık oluyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Ben neneyin desdisini deldim. O da bena beddua etti: *“Ben ninenin testisini deldim. O da bana beddua etti.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Onlar dağda yaşarlar ama dağ sihirlidir. Orya gedan, taş kesilir, geri dönmaz.” “Bunun bir çaresi yoh mi?” “Var İsmiazem duası var, onu ohuyunca geçarsız.”: “Onlar dağda yaşarlar ama dağ sihirlidir. Oraya giden taş kesilir, geri dönmez.” “Bunun bir çaresi yok mu?” “Var İsmiazam duası var, onu okuyunca geçersiniz.” (Asl.; Önal, 2017, s.22).

Bu ihtiyar İsmiazem duasını ohiyer, Aslan peşina ohuyer. İki kera tekrarlayınca, Aslan buni ezberina alıyer. “Tamam organdın yola devam edin.” diyer: *Bu ihtiyar İsmiazam duasını okuyor, Aslan peşine okuyor. İki kere tekrarlayınca, Aslan bunu ezberine alıyer. “Tamam öğrendin yola devam edin” diyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 22).

Gediyerlar, gediyerlar bir dağa variyerlar ki insanlar taş olmiş. Bunlar dua ohuyip geçiyerlar: *Gidiyorlar, gidiyorlar bir dağa varıyorlar ki insanlar taş olmuş. Bunlar dua okuyup geçiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 22).

“Ey insanoğlı, sani beni yaradanın hakkı için beni buradan kurtar.”: “*Ey insanoğlı, seni beni yaradanın hakkı için beni buradan kurtar.*” (Asl.; Önal, 2017, s.24).

“Abu seccadedur. Buna binarsın, nera dilarsan ora goturur.”: “*Bu seccadedir. Buna binersin, nere dilersen oraya götürür.*” (Asl.; Önal, 2017, s. 24).

“Allah sandan razı olsun.”: “*Allah senden razı olsun.*” (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

Aslan'la, Arap kapişiyer. Arap, Aslan'ı tuttuğu gibi surutiyer. Aslan, Allah'a yalvariyer, güç galiyer da Arap'ı tuttuğu gibi yera vuriyer: *Aslan'la, Arap kapişiyor. Arap, Aslanı tuttuğu gibi sürütüyor. Aslan, Allah'a yalvarıyor, güç geliyor da Arap'ı tuttuğu gibi yere vuruyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

Galmış altmış, yetmiş yaşına diyer ki: “Yaşımız geçti, Allah biza bir evlat vermadi.”: Gelmış altmış, yetmiş yaşına diyor ki: “*Yaşımız geçti, Allah bize bir evlat vermedi.*” (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

“Ya Allah, bu yaşta cenabi Allah buni da mi veracaydi bena!.”: “*Ya Allah bu yaşta Cenabi Allah bunuda mı verecekti bana!*” (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Bir gün beş gün derkan, yuhardan bir ses galiyer: “Baba, kalh namazın kıl.”: *Bir gün beş gün derken, yukarıdan bir ses geliyor: “Baba kalk namazını kıl.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

“Heyır ola! Bismillah bu ses nadur?”: *“Hayır ola! Bismillah bu ses nedir?”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Sabahtan kalhiyer, namazini kılıyer. Biraz soğra gena ses galiyer: *Sabahtan kalkıyor, namazını kılıyor biraz sonra gene ses geliyor:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Kalhıp ora gedarsın, bismillah deyip kapiya eluvi vurursun açulur. Girarsın kırh tani adam tıraş oliyer, “Zülfikâr kardeşiz bir mendil tuy iştadi dersin.”: *Kalkıp oraya gidersin, bismillah deyip kapiya elini vurursun açılır. Girersin kırk tane adam tıraş oluyor, “Zülfikâr kardeşiniz bir mendil tüy istedi dersin.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

“Kalh namazını kıl.” Kalhıp namazını kılıyer, yılan diyer ki: *“Kalk namazını kıl.” Kalkıp namazını kılıyor, yılan diyor ki:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 31).

“Baba kalh, namazın kıl.” Namazini kılıyer. Yılan diyer ki: *“Baba kalk, namazını kıl.” Namazını kılıyor. Yılan diyor ki:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

“Ana karayla galaydın. Sanın cenazene galaydım da aburaya galmiyaydın.”: *“Ana karayla geleydin. Senin cenazene geleydim de buraya gelmeyeydin.”* (Yıl.; Önal, 2017, s.33).

“Her kim Zülfikâr'ın adını eşidursa da bena soylamasa, benim yedurduğum ona haram olsun!”: *“Her kim Zülfikâr'ın adını iştirse de bana söylemezse, benim yedirdiğim ona haram olsun!”* (Yıl.; Önal, 2017, s.33).

“San orya yazmışın ki kim Zülfikâr'ın adını eşitur da bana demaz isa benim yedurduğum ona haram olsun. Benda Zülfikârın adını eşittim.”: *“Sen orya yazmışsın ki Zülfikâr'ın adını iştir de bana demez ise benim yedirdiğim ona haram olsun. Ben de Zülfikârın adını eşittim.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

“Beş on dakika kapiya çıhın, bu hastaya ben ohiyecam.”: *“Beş on dakika kapiya çıkın, bu hastaya ben okuyacağım.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

“Na isteyecam heç bişe. Allah razi olsun de, yeter bena” nayisa, sabah oliyer çekip gediye, tilkinin olduğu yera. Tilkiyi kovaliyer, davarcuğuna altun dolduriyer: “Ne

isteyeceğim hiçbir şey. Allah razı olsun de, yeter bana” neyse sabah oluyor çekip gidiyor, tilkinin olduğu yere. Tilkiyi kovalıyor, dağarcığına altın dolduruyor (Üçyl.; Önal, 2017, s.38).

Diyanda gediye, mezeri eşiyer. Tabutinan koymışlar. Aliyer tabutu, eva gaturiye. Cenabi Allah'a yalvarıye: *Diyende gidiyor, mezarı eşiyor. Tabutla koymuşlar. Alıyor tabutu, eve götürüyor. Cenabi Allah'a yalvarıyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

“On sekiz bin âlemi yaradan sansın. Ben buna âşuh olmışım. Dünyayı diriltan sansın. Buna da canver.”: *“On sekiz bin âlemi yaratan sensin. Ben buna âşık olmuşum. Dünyayı diriltan sensin. Buna da can ver.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

“Benim adıma Saraç İbrahim derlar. Sani balkonda gordum ya âşuh olup düşüp bayıldım. Sani mezardan çıhardım. Allah'a yalvardım cana galdın.”: *“Benim adıma Saraç İbrahim derler. Seni balkonda gördüm ya aşık olup düşüp bayıldım. Seni mezardan çıkardım. Allah'a yalvardım cana geldin.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

Vapur hareket ediyer, çocuklar gediye, deniz o yani. Saraç İbrahim, kaliyer ortada. Dönüp diyer ki: “On sekiz bin âlemi yaradan sansın. Benim hâlim na olacah?”: *Vapur hareket ediyer, çocuklar gidiyor, deniz o yana. Saraç İbrahim, kaliyor ortada. Dönüp diyor ki: “On sekiz bin âlemi yaratan sensin. Benim halim ne olacak?”* (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

Cenab-i Allah buna bir oğlan çocuğı vermiş: *Cenab-ı Allah buna bir oğlan çocuğı vermiş* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

“La ilahe illallah” ohiyer mohiyer, yatıyer gena aynı rüyayı görıyer: *“La ilahe illallah” okuyor mokuyor, yatıyor yine aynı rüyayı görüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

“Veran Allah bir daha verur.” deyip bu çocuğı satıyerlar: *“Veren Allah bir daha verir.” deyip bu çocuğı satıyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

Nenenin kuzesini kırdım ya beddua etti, aşuh oldum: *“Ninenin kuzesini kırdım ya beddua etti, aşık oldum.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 55).

“Ey on sekiz bin alemin sahabi Allah. Şehzadeyi muradına erduramiyacah miyiz? Allah'tan heyirlisi.” deyip kazani kaldurup sayacağına koyıyer: *Ey on sekiz bin alemin*

sahibi Allah. Şehzade muradına erdiremeyecek miyiz? Allah'tan hayırlısı.” deyip kazanıp kaldırıp sacayağına koyuyor (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

Aslan devin kılıcını aliyer. “Hapahaptan oldurmak günah” diya, burnuna kılıcını sohiyer: *Aslan devin kılıcını alıyor. “Aniden öldürmek günah diye” burnuna kılıcını sokuyor (Asl.; Önal, 2017, s. 59).*

“Birina açıl sufram açıl dersin, sufra açulur karnın doyar. Şaphayı başuva koyarsın, kimsa seni goramaz, na edersan et. Bu da seccade.”: *“Birine açık sofra açıl dersin, sofra açılır karnın doyar. Şapkayı başına koyarsın, kimse seni göremez, ne edersen et. Bu da seccade.” (Asl.; Önal, 2017, s. 61).*

“Aslan: Ey! Allah'ım ben şehzadeyi muradına erduramiyacah miyim?” diyan da Allah güç veriyer, Arap Üzengi'yi yıhıyır: *“Aslan: Ey! Allah'ım ben şehzadeyi muradına erdiremeyecek miyim?” diyen de güç veriyor Arap Üzengi'yi yıkıyor: (Asl.; Önal, 2017, s. 63).*

“Ya Allah, na var ben oni yengarım.”: *“Ya Allah, ne var ben onu yenerim.”: “Ya Allah, ne var ben onu yenerim.” (Asl.; Önal, 2017, s. 66).*

Cepindan gozlarını çihariyerlar. Yaprığı gozlarına suriyerlar sağ gozi sol gozuna, sol gozi sağ goznuna gediyer Allah terefından: *Cebinden gözlerini çıkarıyorlar. Yaprığı gözlerine sürüyorlar sağ gözü sol gözüne, sol gözü sağ gözüne gidiyor Allah tarafından (Mlk.; Önal, 2017, s. 68).*

“Birkaç tane getiraydın da aburda geyira dağıtayduh.”: *“Birkaç tane getireydin de burda hayıra dağıtaydık.” (Mlk.; Önal, 2017, s. 69).*

Güllihan: Tabe olmayınca ayrılmam sendan / Bizi ayıranlar Mevla'dan bulsun: *Güllihan: Tabe olmayınca ayrılmam senden / Bizi ayıranlar, Mevla'dan bulsun (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 70).*

Senem: Garip, bu sözlerin hakka yaramaz / Sozunda durmayan yigit olamaz / Get Garib'im sağluğınan gelasın: *Senem: Garip, bu sözlerin hakka yaramaz / Sözünde durmayan yigit olamaz / Git Garib'im sağlıkla gelesin (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).*

Ertasi guni sazi umuzuna vurup ordan ayrliyer / Evla namazını kıldım Kars'ın düzündä / Sabah namazına geldim hanema: *Ertesi gün sazi omzuna vurup ordan ayrılıyor /*

Evle namazını kıldım Kars'ın düzündü / Sabah namazına geldim haneme (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 73).

Bu suların içti mi? / Abdest namazını kıldı mı?: *Bu suların içti mi?/ Abdest namazını kıldı mı?* (Askrm.; Önal,2017,s.75).

Hak terefundan bunun içine bir ateş düşer alevlenir. Kerem el orada yanıp kül olur: *Hak tarafından bunun içine bir ateş düşüyor alevleniyor. Kerem öyle orada yanıp kül oluyor* (Askrm.; Önal, 2017, s. 75).

Lûtfî Bey sandık içinde Allah'ına sığınarak bakalım neler söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Yusuf'u kurtaran cah-ü zindandan / Koyma deryalarda biçare beni / Yunus'u kurtaran balık karnından / Gezdirme serseri âvâre beni (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Öz pederim etti bana zulumu / Gözü bağlı kuşum bilmem yolumu / Senden ayrı kime diyem halimi / Çekti suçsuz yere bu dâre beni (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Gözden ırak düştü yârânın dostum / Murat almak iken dünyada kastım / Lûtfî'yim her yandan umudumu kestim / Şahlar Şahı çıkar kenara beni (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Zehra gözlerinden akıtır kanı / Her taraftan kesilmiştir gümanı / Seversen İncili, Tevrat, Furkan'ı / Kurtar hemşireni cellad elinden (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

İskender Bey, uyandığında buraya üzerinde uzun uzun düşündü. “Acaba şeytanî mi, Rahmanî midir?” diye tekrar uykuya daldı. Aynı rüyayı tekrar gördü. Sabaha karşı bir daha uyanıp uyuduktan sonra aynı rüya üçüncü defa tekrar görüldü. Bunun üzerine rüyanın gerçek olduğuna kanaat getirildi (Ltf.; Önal, 2017, s. 97).

Dergâh-i Hudâ'ya tutmuştur / Mihmanlığa gelse Lûtfî Bey özü (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Ey şahların Şahı, keremler kânı / Dertlilere lûtf-u ihsan yetüren / Eyyüb'a fazlından vererek canı / İsmail'e koçu kurban yetüren (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

İdris'e yer ettin Cennet-i âlâ/ Üzeyr'e gösteren hikmet-i ihfâ / Cercis'i yedi kez eyleyüp ihyâ / Kavm-i Nuh'a kahr-i tufan yetüren (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

Hâşâ red yok dergahına gelene / Rahimsin rahmetin darda kalana (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

Lûtfî Bey tutuyor elde kalkanın / Her işinde yâd ediyor Subhan'ın (Ltf.; Önal, 2017, s.100).

Yetiştirdi Süleyman mülkün tâ cümle ekvane / Adalet üzre şâh oldu bütün cin ile insana/ Lakin şeytan ne sud buldu ki asi oldu Subhan'a (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Elimde bir amel yok gece gündüz eylerim âhı / Elin çek cümle kavgadan yâd eyle Allah'ı (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Nene beddua etmiş, “Sen Kırk Devler'in bacısına aşık olasin!” demiş. Nenenin bedduası kabul olmuş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

İçlerinden biri demiş ki, “Elimizde bir seccade var. o seccadenin üzerine binip oturuyorsun, diyorsun ki; “Seccade! Seni beni yaradanı seversen beni filan yere götür!” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Adamlar biraz uzaklaşınca seccadenin üzerine padişahın oğluyla binmiş. “Seccade! Seni beni yaradanı seversen beni Kırk Devler'in ülkesine götür!” demiş. Gözünü açıp kapatmış ki Kırk Devler'in Ülkesi'nde! (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Aslan Parçası tekrar binmiş seccadeye, “Seccade Seni beni yaradanı seversen beni Ateşpare'nin evine götür!” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 10).

Aslan Parçası seccadeye tekrar binmiş. Seccadeye, “Seni beni yaradanı seversen beni Ateşpare'nin ülkesine götür.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

O köyde de zengin bir adam varmış, çocuğu yokmuş. “Bana verin çocuğu, Allah'tan geldi, benim de çocuğum yok. Benim çocuğum olur, büyütürüz.” demiş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Eğer kaçarsan anan sütü gibi helal olsun, yersin. “Tamam.” demiş vezir (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Bu altını, alıp geçip gideceksin, sana helal olsun.” demiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 45).

“Ruhuna gitsin, ruhuna gitsin. Böyle insan olmazdı.” diyormuş millet (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Aliyar orada beddua etmiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Dilerim mevlâdan kanın kuruya / iliklerin damardan can kuruya / Yılan akrep yar
yanların bürüya / Hastalara şan veresin sevdiğim (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

“Nasıl bir ağzın vardı ki, bana nasıl beddua ettin ki ben bu kadar kötü oldum?”
 demiş. Aliyar da, “Beddua ettim, şuramın yandığından ettim ben bu bedduayı. Şuram
yandı.” demiş. “Ben sana hiçbir şey etmemişken sen benden boşandın. Ben de canımın
acıısından öyle bir beddua ettim sana (Aly.; Şengül, 2019, s. 56).

“Tamam. Allah razı olsun.” demiş büyük kardeş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Allah sen yardım et! (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

“Padişahım,” demiş, “Allahın emri peygamberin kavliyle kızını istiyorum.” (Kçk.;
Şengül, 2019, s. 60).

Demiş ki, “Kör kurdun rızkını veren Cenabıhak taşın dibinde, bana da verir ocak
başında.” (Rzk.; Şengül, 2019, s. 69).

Ben size dedim ki, “Kör kurdun rızkını Cenabıhak taşın dibinde vermiş, benimkini
de ocak başında verecek.” (Rzk.; Şengül, 2019, s. 69).

Çeşme Allah tarafından dile geliyormuş (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 77).

Demir kapı Allah tarafından açılmış (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 77).

Bunun üzerine sabır taşı Allah tarafından patlatılmış, evin içerisinden yukarıya
çıkması. Oğlan da bunların hepsini izlemiş (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Ali Baba söylediklerine pişman olmuş. Bir daha yağmur yağdığında demiş ki,
“Allahım, herkesin tarlasına yağdır! Bana da yağdır!” (Yağ.; Şengül, 2019, s. 87).

Allah ne verdiyse yiyip içmişler (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

Adam düdüğü çalmaya başladığı zaman düdük Allah tarafından dile gelmiş (Zlkr.;
Şengül, 2019, s. 95).

4.2.3. Üzüntü değeri

Üzüntü değeri ile ilgili 63 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.

Diyarah alıp gotiriyerkan çocuğun ağlama sesini duyuyelerlar: *Diyerek alıp götürüyorken çocuğun ağlama sesini duyuyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Ben neneyin desdisini deldim. O da bena beddua etti. Kırh Dev'in bacisi, Dunya Guzeli'na aşuh olup perişan oldum: *Ben ninenin testisini deldim. O da bana beddua etti. Kırk Dev'in bacısı Dünya Güzeli'ne aşık olup perişan oldum* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Şehzade kardeş, sana na oliyer. Niya beyla tokuhsun. Yuzun gulmiyer. Niya bena derdini ağnatmıyersin?": *“Şehzade kardeş, sana ne oluyor. Niye böyle döküksün. Yüzün gülmiyor. Niye bana derdini anlatmıyorsun?”* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

Aslan, bir köşeda sahlaniyer. Ahşama Ateşpara dev galiyer. Dunya guzeli, heç yerinden kalhmiyer, ağliyer: *Aslan, bir köşede saklanıyor. Akşama Ateşpare dev geliyor. Dünya Güzeli, hiç yerinden kalkmıyor, ağlıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

Kariyi gosteriyerlar da ata atlayıp, “hayde bahalım” deyip gediyer. Saraç İbrahim galiyer ki kari yoh. Çocuklar perişan: *Kadını gösteriyorlar ata atlayıp “haydi bakalım” diyip gidiyor. Saraç İbrahim geliyor ki kadın yok. Çocuklar perişan* (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

“Yavrılarım, yavrılarım” diyer duriyer: *“Yavrularım ,yavrularım” diyor duruyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

Aslan, küsüyer ki, “Yedi başlı Ağdev'i kestim, karşıliyan yoh.”: *Aslan, küsüyor ki, “Yedi başlı Ağdev'i kestim, karşılayan yok.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

Bacılarını Ateşpare goturmuş merahlılar. Kızıyer, mızıyer variyer kapiya çıkan yoh: *Bacılarını Ateşpare götürmüş meraklılar. Kızıyor, mızıyor varıyor kapıya çıkan yok* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

Şehzade geldi da Aslan yârim gelmedi: *Şehzade geldi de Aslan yârim gelmedi* (Asl.; Önal, 2017, s. 65).

Şehzade geldi da Aslan yarım gelmedi / Kalhem bu şehri eyliyem viran / Şehzade geldi da Aslan yarım gelmedi: *Şehzade geldi da Aslan yarım gelmedi / Kalkayım bu şehri eyleyim viran / Şehzade geldi da Aslan yarım gelmedi* (Asl.; Önal, 2017, s. 65).

Benim sevdiğimi alıp kaçtılar / Derda derman seni bildim ağlarım: *Benim sevdiğimi alıp kaçtılar / Derde derman seni bildim ağlarım* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 70).

O guzel şanına geldim ağlarım: *O güzel şanına geldim ağlarım* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 70).

Karisi Senem ayrıluk turkilari demaya başliyer: *Karısı Senem ayrılık türküleri demeye başlıyor* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Ahmet Hoca: Allari çıharmış geymiş karayı / Ağlar sizlar gördüm Nazlı Senem'i: *Ahmet Hoca: Alları çıkarmış giymiş karayı / Ağlar sizlar gördüm Nazlı Senem'i* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 72).

Oğlunun bu haline üzülen Mirza Bey (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Çarh-ı felek saki olmuş elde şerbet gezdirir / Düşürür gam girdabında çok bay-ü gedaları (Ltf.; Önal, 2017, s. 81).

Goncanın kadrini bilmez gül için hâr olmayan / Çeker mi aşkın gamını gamla bizar olmayan (Ltf.; Önal, 2017, s. 81).

Dest-i pirden bâde içip akli mecnun olmuşum / El çekip mal-u melalden zar-ü mahzun olmuşum (Ltf.; Önal, 2017, s. 81).

Şöyle şah pederim bilsin derdimin n'olduğunu / Genç yaşında gazel döküp gülümün solduğunu (Ltf.; Önal, 2017, s. 81).

Mirza Bey'le beraber bulunan konak mensupları bu manzarayı dikkat ve merak ile izlediler ve pek üzüldüler (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Bu sözleri dinleyen Mirza Bey'in canı yanıp kavruldu ise de hanımına verdiği sözden dönemeyerek sandığı gözü önünde çaktırdı ve Bağdat'tan geçen büyük bir nehre salıverdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Dinlen kaptan dinle serencamımı / Kara bahtım yaman sevdaya saldı./ Gama tebdil etti ihtişamımı / Neticesi müşkül davaya saldı (Ltf.; Önal, 2017, s.85).

Kalmışım sevdanın kalmakalında / Kaç gündür derya çölünde / Ben bir Bey oğluydum kendi elimde / Felek derd-ü gama, belaya saldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Lûtfî, cevri eyledi özü özüne / Ah ettikçe yaşlar dolar gözüne / Uydu babam bir avratın sözüne / Öz eliyle beni deryaya saldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Lûtfî Beyi tellal elinde görenler, onun hakkında ahlaksızlığına dair fiskoslar yapmaya başladılar. Lûtfî Bey bu sözleri işitip üzüntü çekiyordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

Derken, tellal beş akçe karşılığında Mısır tüccarlarından birisine pazarlık ederken, Lûtfî üzüntüsünden birdenbire çoşup bakalım neler söyleyecek? (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

İnsafın yok mudur hey çarh-ı felek / Yerde insan ağlar, göklerde melek (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

Günden güne artırmakta gamımı / Derd-ü gam bahrine saldı gemimi (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Lûtfî'yim gül benzim soldu gül gibi / Yandı sinem savruluptur kül gibi (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Nedir bu âh u zarınız / Kim ayırdı gülünüzden (Ltf.; Önal, 2017, s. 88).

Serde vardır fırkatiniz / Eksik değil mihnetiniz (Ltf.; Önal, 2017, s. 88).

Sana kurban olam Lûtfî kardeşim / Âh ü zâr eylerim feryâd elinden / Sel sel oldu akar gözümün yaşı / Olmadı feleğin âbâd elinden (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

İskender ah çeker gözleri hündür / Kasap elindeki bağlı koyundur / Ben de umut kestim, gittiğim gündür / Eğer ki olmazsa imdat elinden (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

Zehra gözlerinden akıtır kanı / Her taraftan kesilmiştir gümanı / Seversen İncili, Tevrat, Furkan'ı / Kurtar hemşireni cellad elinden (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

İskender, Telli Nigâr ile aralarına bir kılıç koyarak yattılar. Telli Nigar bu kılıçtan bir şey anlamadı, ve kendi kendine içermeye başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

Rüya için er efkâra düşer mi / Ben de hayrettim hâli pinhanım (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Sözler bittikten sonra İskender Bey, gözleri yaşlı bir hâlde rüyasını Zehra Hanım'a anlattı. Misafirlerin de Lûtfî Bey'in tam kendisi olması gerektiğini söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Haremin yaş döker, sen kalbi mahsun / Akar gözlerinde nemin var senin (Ltf.; Önal, 2017, s.101).

Dinle hey şevketlim vasf-i hâlimi / Yanar ateşime kimim var benim/ Çok mudur ağlamak tutsak olana / Gece gündüz akar nemim var benim (Ltf.; Önal, 2017, s. 101).

Dertsiz olan dertli hâlin anlamaz / Ârif olan boş sözleri dinlemez/ Sâde tutsak efkarına benzemez / Anladığım başka gamın var senin (Ltf.; Önal, 2017, s.102).

Öz elimle soldurmuşum gülümü / Söylenilmez gizli gamım var benim (Ltf.; Önal, 2017, s.102).

Mirza Bey heyecan ve utancından fazla duramayarak oğlunun yanından ayrılmaya mecbur kaldı. Yaptığı fenalığı ne kadar büyük olduğunu bir kere daha anladı. Bu üzüntüler içinde, bir bardak içerisinde şiddetli bir zehir içip yarım saat için de ölüp gitti. Lûtfî Bey yaptığı işten pişmanlık duydu ise de olan olmuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

Zehra dertten bağı ezik / Medh ettiğin ne pek nazik (Ltf.; Önal, 2017, s.105).

Muradı gözünde eyler figânı / Medh ettiği Servihan'ın nişanı (Ltf.; Önal, 2017, s.106).

Ne desem hakkın var ey kaşı kara / Kalmışım gam ile inayetsiz yar (Ltf.; Önal, 2017, s.106)

Kimseden derdime çare olmadı / Dünyaya geleli yüzüm gülmedi (Ltf.; Önal, 2017, s.107).

Sen üzülme baba, ben onlara cevap veririm.” demiş kadı kızı (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Keçi gelmiş ki birinin kulağı var, birinin de tırnağı var. Ağlamış, ağlamış, ağlamış. Ağlamış, gezmiş; ağlamış, gezmiş; ağlamış, gezmiş (Şaşı.; Şengül, 2019, s. 31).

Keçe gelip görmüş ki birinin kulağı var, birinin kuyruğu. Ağlamış, ağlamış, ağlamış (Şaşı.; Şengül, 2019, s. 32).

Yedi günden sonra bu millet toplanıp mezara gitmişler. Mezarda ağlaşmışlar. Kululu kesilmişler (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Ağlasın dursunlar, sen gitme. Onlar ağlar ağlar, giderler evlerine. Bir hafta geldiler, burada ağladılar. Şimdi mezarda ağlıyorlar.” demiş. “Olur mu amca, bunlar babama ağlıyorlar.” demiş Aliyar (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

“Amca ben sıfırladım, bunlar yine ağlıyor.” demiş. “Ben ne yapayım? demiş amcası, “Ben sana demedim mi oğlum gitme diye.” (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Ne tavuk var ne de koydukları paraları var ne de bir şey. Başlamışlar dövünmeye (Çit.; Şengül, 2019, s. 63).

Kız da, “Bu benim yüzüğümü neden götürdü!” diye efkarlanmış (Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

Kız kalmış içeride, anne kalmış dışarıda. Başlamışlar ağlamaya (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 77).

Bu duruma çok üzüldüğüm için sabrettim. Sabır taşının meselesi bu.” (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 79).

Hanımı cevaplamış, “Annen baban öldü.” demiş. Bu duruma Ali çok üzülmüş (Alze.; Şengül, 2019, s. 81).

Çok, çok mutlu olmuşlar fakat Ali annesinin babasının ölümüne çok ağlamış (Alze.; Şengül, 2019, s. 82).

Ali orada çok duygulanmış, ağlamış (Alze.; Şengül, 2019, s. 82).

Bu duruma kızla oğlan o kadar üzülmüşler ki mum gibi erimişler; zayıflamışlar, zayıfalamışlar (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Köprünün oraya gelip bakmış ki köprü yıkılmış. Papağan çok üzülmüş (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 84).

Oğlan çok üzülmüş. Demiş ki: “Köprüden geçerken köprü yıkıldı / Üç yüz atlı beş yüz yaya suya döküldü / Koç yiğidin damadın beli büküldü/ Kızılırmak netti allı gelini / Gerdanı beyaz telli gelini (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 84).

4.2.4. İtaat değeri

İtaat değeri ile ilgili 53 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.

“Filan mezerluhta üç canlı var. Onları alıp buraya galacahsınız.” Padişahın adamları galiyer, arayıp taryerler ancak eşeği buluyorlar. “İki kulağı bir de kendi, üç canlı edar.” Diyerah alıp gotiriyerkan çocuğun ağlama sesini duyuyorlar: *Filan mezarlıkta üç canlı var. Onları alıp buraya geleceksiniz. “Padişahın adamları geliyor, arayıp taryyorlar ancak eşeği buluyorlar. İki kulağı bir de kendi, üç canlı eder.” Diyerek alıp götürüyorken çocuğun ağlama sesini duyuyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

“San altmış yaşında bir adam, bu çocuk daha küçük. Ne zaman boyiyacahta, sana yetişecek. Bunun tartisinda altın verem, bana ver.” “Anasına sorem.” Anası da: “Çocuk sanundur, ne edersen et.” Çocuğu padişaha veriyorlar ki, aliyelar altını, döniyorlar geri: “*Sen altmış yaşında bir adam, bu çocuk daha küçük. Ne zaman büyüyecek de, sana yetişecek. Bunun tartisinda altın vereyim, bana ver.*” “Anasına sorayım.” Anası da: “*Çocuk senindir, ne edersen et.*” Çocuğu padişaha veriyorlar ki, alıyorlar altını, döniyorlar geri (Asl.; Önal, 2017, s. 19-20).

“Ey baba...Kırh Devlar'ın mekânini biza orgadur misin?” “Ben yüz yaşındayım bilmam. Benden ileri ikiyüz yaşında kardeşim var o bilir. Yola devam edin.” Yola devam edip ihtiyarın ağabeyini bulup soruyorlar: “*Ey baba...Kırk Devlar'ın mekanını öğretir misin?*” “*Ben yüz yaşındayım bilmem. Benden ileri ikiyüz yaşında kardeşim var o bilir. Yola devam edin.*” Yola devam edip ihtiyarın ağabeyini bulup soruyorlar (Asl.; Önal, 2017, s. 22).

“Ey dede...Kırh Devlar'ın yerini bilirmisin?” “Bilmam. Benden ileri üçyüz yaşında kardeşim var. Yola devam edin belki o bilir.” Yola devam edin belki o bilir. Yola devam edip bulup soruyorlar: “*Ey dede...Kırk Devlar'ın yerini bilirmisin?*” Bilmam. Benden ileri üçyüz yaşında kardeşim var. Yola devam edin belki o bilir.” Yola devam edip bulup soruyorlar (Asl.; Önal, 2017, s. 22).

Seccadeya oturup diyer ki “Beni Ateşpara devin yanına goturacahsın.” Havalanıp goglar katında, Ateşpara devin evina eniyer: *Seccade oturup diyor ki “Beni ateşpare devin yanına götüreceksin.” Havalanıp gökler katında Ateşpare devin evine iniyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

Bir gün beş gün derkan, yuhardan bir ses galiyer: “Baba, kalh namazın kıl.” “Heyır ola! Bismillah bu ses nadur?” Sabahtan kalhiyer, namazını kılıyer: *Bir gün beş gün derken, yukarıdan bir ses geliyor: “Baba, kalk namazını kıl.” “Hayır ola! Bismillah bu ses nedir?” Sabahtan kalkıyor, namazını kılıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

“Baba, filan padişahı bilur misin?” “Bilurum.” “Gedarsın, kapısındaki elçi taşına oturursun.” Kalhiyer gediye. Padişahın kapısındaki elçi taşına otiriyer: “Baba, filan padişah var bilir misin?” “Bilirim.” *Gidersin, kapısındaki elçi taşını oturursun. Kalkıyor gidiyor. Padişahın kapısında ki elçi taşına oturuyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 29).

Yatir, sabah gena seslaniyer: “Baba, kalh namazın kıl.” Kalhıp kılıyer: *Yatıyor, sabah yine sesleniyor: “Baba, kalk namazını kıl.” Kalkıp kılıyor:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

Gena bağriyer: “Bana, filan mağarayı bilursun?” “Bilurum.” “Kalhıp ora gedarsın, bismillah deyip kapiya eluvi vurursun. Girarsın kırh tani adam tıraş oliyer, Zülfikar kardeşiz bir mendil tuy iştadi dersin.” Kalhiyer gerdiyer ki kırh tani adam tıraş oliyer, diyer ki: “Zülfikar kardeşiz bir mendil tuy iştadi.” Haman kalhıp tuylari supurup bir mendila bağlayıp veriyerlar: *Yine bağırıyor: “Baba, filan mağarayı bilir misin?” “Bilirim.” “Kalkıp oraya gidersin, bismillah deyip kapiya elini vurursun. Girersin kırk tane adam tıraş oluyor, Zülfikar kardeşiniz bir mendil tüy istedi dersin.” Kalkıyor gidiyor ki kırk tane adam tıraş oluyor, diyor ki: “Zülfikar kardeşiniz bir mendil tüy istedi.” Hemen kalkıp tüyleri süpürüp bir mendile bağlayıp veriyorlar* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

“Bu tuyi azar azar, toka toka padişahın kapisina gedarsın.” Tuyları toka toka padişahın kapisina variyer: “*Bu tüyü azar azar, döke döke padişahın kapisına gidersin.*” *Tüyleri döke döke padişahın kapisına varıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

“Yat.” Yatir, sabahtan yılan bağriyer: “Yat.” *Yatıyor, sabahtan yılan bağırıyor:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 31).

“Kalh namazını kıl.” Kalhıp namazını kılıyer, yılan diyer ki: “*Kalk namazını kıl.*” *Kalkıp namazını kılıyor, yılan diyor ki:* (Yıl.; Önal, 2017, s. 31).

“Ayni mağaraya gedarsın. Kırh tani adam etmek yer. Zülfikar kardeşiz bir mendil iç iştadi’ dersin.” Yola çıhiyer. Mağaraya variyer ki kırh tani adam etmek yiyer. Yılanın ögratuğuni diyer. Sufradan kalhtuğlarında etmegın tokulan içlerini bir mendila koyiyerlar. Buna veriyerlar. Aliyer galiyer, her viraja bir tutam iç serpa serpa, padişahın kapisına

variyer: “Aynı mağaraya gidersin. Kırk tane adam ekmek yer. Zülfikar kardeşiniz bir mendil iç istedi dersin.” Yola çıkıyor. Mağaraya varıyor ki kırk tane adam ekmek yiyor. Yılanın öğrettiğini diyor. Sofradan kalktıklarında ekmeğin dökülen içlerini bir mendile koyuyorlar. Buna veriyorlar. Alıyor geliyor, her viraja bir tutam iç serpe serpe, padişahın kapısına varıyor (Yıl.; Önal, 2017, s. 31).

Nayisa eva galiyer. Durumi ağnatıp yatıyor. Sabahtan yılan sesliyer: “Baba kalh,namazın kıl.” Namazını kılıyer: Neyse eve geliyor. Durumu anlatıp yatıyor. Sabahtan yılan sesleniyor: “Baba kalk, namazını kıl.” Namazını kılıyor (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

Yılan diyer ki: “Aynı mağaraya gedarsın, dersin ki: Zülfikar kardeşiz bir mendil iştadi.” Mağaraya gedip soyliyer. Elbise hazırlayıp bir mendile koyup veriyerlar, bu adamın elina. Diyerlar ki: “Bu elbiseleri toka toka padişahın kapısına vurursun.” Çıhıp yola revan oliyer. Elbiseleri toka toka padişahın kapisina variyer: Yılan diyor ki: “Aynı mağaraya gidersin, dersin ki: Zülfikar kardeşiniz bir mendil istedi. Mağaraya gidip söylüyor. Elbise hazırlayıp bir mendile koyup veriyorlar, bu adamın eline. Diyorlar ki: “Bu elbiseleri döke döke padişahın kapısına vurursun.” Çıkıp yola revan oluyor. Elbiseleri döke döke padişahın kapısına varıyor (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

Bir gün, beş gün derkan padişahın karisi diyer ki: “Bre adam...Bu kızı, ihtiyarın peşina kattın...Goturdi sattı? Goturdu kesti, na yaptı? Kızı bulacahsın.” Padişah vezirini katiyer karısına: "Gedin sorup soruşturun" diyer. Çıhıyerlar yola; o koy, o kasaba sora sora kızı bulıyerlar: Bir gün beş gün derken padişahın karısı diyor ki: Bre adam... Bu kızı, ihtiyarın peşine kattın... Götürdü sattı? Götürdü kesti, ne yaptı? Kızı bulacaksın.” Padişah vezirini katıyor karısına: “Gidin sorup soruşturun.” diyor. Çıkıyorlar yola; o köy, kasaba sora sora kızı buluyorlar (Yıl.; Önal, 2017, s. 33).

“Ey Zülfikar kardeş; bu adami ki, göklar katına çıhardın ya burada yaşamaz. Gotur yerina bırah.” Adamların sözlerini digniyer, iğtiyarın odasına girip diyer ki: “Sani dünyaya enduracam. İğtiyar, gogarçının bacahlarına yapışıyer, gogarçin iğtiyari aşağı endurup çeşmenin başına bırahıyer.”: “Ey Zülfikar kardeş; bu adam ki, gökler katına çıkardın ya burada yaşamaz. Götür yerine bırak.” Adamların sözlerini dinliyor, ihtiyarın odasına girip diyor ki: Seni dünyaya indireceğim. İhtiyar, güvercinin bacaklarına yapışıyor, güvercin ihtiyarı aşağı indirip çeşmenin başına bırakıyor (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

“Abeyla çeşmenin başında, ellerımı yıharken bir gögarçin kondi. Oni yahalayip sana gaturacahtım. Beni göklar katına çıhardı. Oradaki adamlar, yaşamayacağımı soyladuhları için gaturup ayni yera birahti. Orda eşittim Zülfikar adını.” : “Böyle çeşmenin başında, ellerimi yıkarken bir güvercin konu. Onu yakalayip sana götürecektim. Beni gökler katına çıkardı. Oradaki adamlar, yaşamayacağımı söyledikleri için getirip aynı yere bıraktı. Orda işittim Zülfikar adını.” (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

“Ey Zülfikar kardeş, bu insan burada yaşamaz. Buni gotur yeryuzuna, orada geçimizi surdurun. Hayat surun.” Kız yapışiyer gogarçinin bacahlarından gogarçin gaturiyer çeşmenin başına birahtiyer. Orda tekrar kavuşup hayatlarına devam ediyerlar: “*Ey Zülfikar kardeş, bu insan burada yaşayamaz. Bunu götür yeryüzüne, orada geçiminizi sürdürün. Hayat sürün.*” Kız yapışıyor güvercinin bacaklarından güvercin getiriyor çeşmenin başına bırakıyor. Orada tekrar kavuşup hayatlarına devam ediyerlar (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

Kız hamama gedinca, anasi da galiyer. Bahiyer, bahiyer diyer ki: “Kızım san kimsin, adın na?” “Ne edacahsın?” “Kızım sani ben evima goturem. Kızıma benziyersin sani sevem.” “Olur.”: *Kız hamama gidince, anası da geliyor. Bakıyor, bakıyor diyor ki: “Kızım sen kimsin, adın ne?” “Ne edeceksin.” “Kızım seni ben evime götüreyim.” “Kızıma benziyorsun seni seveyim. “Olur.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

“Zümrüt padişahın ülkesine yahlaştuh; orda bir haci var, o siza sahap olur, sizi onun yanına biraheem.” O ülkeye variyelar, kaptan haciyi bulup diyer ki: “Bu çocuklara san bahacahsın. Evvel ahır bişe olur.” “Galın yavrum.” Goturup bağrına basiyer: “*Zümrüt padişahın ülkesine yaklaştık; orda bir haci var, o size sahip olur, sizi onun yanına bırakayım. “O ülkeye varıyorlar, kaptan haciyi bulup diyor ki: “Bu çocuklara sen bakacaksın. Evvel ahır bir şey olur.” “Gelin yavrum.” Götürüp bağrına basıyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

Diyer ki bu kari bena rey olmiyer, belki padişah derdima derman olur: *Diyor ki bu kadın bana rey olmuyor, belki padişah derdime derman olur* (Srib.; Önal, 2017, s. 46).

Kocahlarına diyer ki: “Bu benim oğlumdur. Hepiz buna el pençe duracahsınız.”: *Kocalarına diyor ki: “Bu benim oğlumdur. Hepiniz buna el pençe duracaksınız.”* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

Üçinci kerada yattuğunda, ayni rüyayı görünca, jandarmalari yollayıp diyer ki: “Filan mezaristanda, filan yerinda anne, baba bir da çocuk var. Haman alıp buraya geturun.”

Gelip aliyerlar, padişahın divanına gotiriyerlar: *Üçüncü kerede yattığında, aynı rüyayı görünce, jandarmalar yollayıp diyor ki: “Falan mezarlıkta, filan yerinde anne, baba bir de çocuk var. Hemen alıp buraya getirin.” Gelip aliyorlar, padişahın divanına götürüyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

“Şehzade kardeş kalh yuhari, kalh derduvi ağnat, yohsa mektepta çocuğun boynunu yoldum attım ya, senin da atarım. Bana derduvi ağnat.” *Kalhiyer oturiyer orada türki diyer: “Şehzade kardeş kalk yukarı, kalk derdini anlat, yoksa mektepte çocuğun boynunu yoldum attım ya, senin de atarım. Bana derdini anlat.” Kalkıyor oturuyor orada türkü diyor*(Asl.; Önal, 2017, s. 55).

Adamlar degenekleri aramaya kaçıyerlar. Aslan, seccadeye oturiyer, başına da şaphayi tahiye. “Beni Ateşpara’nın evina gotur” diyer. Nasıl seccade kanatlanıp uçiyorsa Ateşpare’nin palkonuna koniye: *Adamlar değinenleri aramaya kaçıyorlar. Aslan, seccadeye oturuyor, başına da şapkayı takıyor. “Beni Ateşpare’nin evine götür.” diyor. Nasıl ki seccade kanatlanıp uçuyorsa Ateşpare’nin balkonuna konuyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

Arap Üzengi, bu türkiyi iki defe söyliyir. Bunların akıllarına geliyer ki seccade varidi. Seccadeye binip diyerlar ki: “Secade bizi Aslan’ın yanına gotur.” Seccade bunları kuyunun başına gotiriyir. Aslan açluhtan iflağı kesilmiş yuhari çihariyerlar: *Arap Üzengi, bu türküyü iki defa söylüyor. Bunların akıllarına geliyor ki seccade vardı. Seccade binip diyorlar ki: “Secade bizi Aslan’nın yanına götür.” Seccade bunları kuyunun başına götürüyor. Aslan açlıktan ipler kesilmiş yukarı çıkıyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s.65).

“Kimsanın giramaduğı padişahın gul bahçası var, ordan gul goturup altın taşında ezip yarama vurursam eylanur. Melikşah gedip gul bahçasını kırıp geturiyer.”: *“Kimsenin giremediği padişahın gül bahçesi var, oradan gül götürüp altın taşında ezip yarama vurursam iyileşir.” Melikşah gidip gül bahçesini kırıp getiriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 67).

Mirza Bey hemen emir verdi. Şehirde bulunan Hîcrânı adındaki saz şairi bahçeye getirildi. Mirza Bey, şaire saz çalıp olun uyandırmasını ve konuşturmasını emredince, Hîcrânî sazını düzenleyip, aldı bakalım hasta Lûtfî Bey’e ne söyledi (Ltf.; Önal , 2017, s. 80-81).

“Bilir misin, Lûtfî Bey padişah olacak, babası onun karşısında el pençe divan duracak, üvey anası da ona peşkir tutacak.” (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

“Oğlum bu sandığın içine gir, uyu. Burada senin için en güzel rüyalar hazırdır.” dedi. Lûtfî Bey maksadın ne olduğunu anladı. Babasını bu emrine boyun eğdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

“Senin işin hep deryalar üstündedir. Ben bu çocukla kalırsam herkes başka türlü düşünür, bu iş olmaz. Mademki buluntudur, götür pazarda sat.” Kaptan bu fikri yerinde bularak Lûtfî’yi evinden uzaklaştırma kararını verdi. O zamanlar insan satmak âdetti. Lûtfî’yi pazara götürüp tellale verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 85-86).

İskender mektubu hatırlayarak eline alınca Lûtfî Bey’in yazısını derhâl tanıdı. Her ikisi birlikte okuyup yüzlerine sürdüler. Emir verildi, mektubu getiren zavallıyı aratmağa başladılar. Bir kahve önünde, kahveci içeri almamış perişan ve düşünceli duran Lûtfî Bey’i buldular (Ltf.; Önal, 2017, s. 96).

Sen bir Şah’sın, ben mutı’ım fermana / Hiç rica düşer mi Şah’tan kula (Ltf.; Önal, 2017, s. 97).

Oradan kalkıp yola çıktılar. Bağdat’a geldiler. Lûtfî Bey’in babası olan Mirza Bey’e savaş açtılar. Yapılan savaşta babasıyla analığı Lûtfî Bey’e teslim oldular (Ltf.; Önal, 2017, s. 101).

Mirza Bey’le hanımı Mısır padişahına eşit oldukları için karşısında el pençe divan durmakta idiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 101).

Padişah, adamlarını bu bebeği bulmaları için göndermiş. Padişahın adamları gece gündüz bebeği aramaya başlamışlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 7).

Giden yaverlerden biri kıza göz koymuş. “Gel bana teslim ol.” demiş. “Olmam!” demiş kız da. “Bak çocuğunu keserim.” demiş yaver. Sonra çocuğun bitirin kesmiş (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 27).

Kız yine teslim olmamış. Öteki çocuğu da kesmiş. “Gel bana teslim ol.” demiş. “Tuvalete gideyim geleyim, ondan sonra.” demiş kız. “Kaçarsın!” diye çıkılmış yaver. “Benim elime ip bağla.” demiş kız. Yaver kızın beline ipi bağlamış, sonra da dışarıya çıkıp ipi ağaca bağlamış. Ama kız yine de kaçmayı başarmış (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 27).

Cinlerin padişahı demiş ki, “Bakın bakayım nedir orada?” Sonra cin Padişahı’nın emir verdiği cinler gidip görmüşler ki bir adam ağaca yaslanmış, eşiği de yanında (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

Cin Padişahı onu çağırmış, “Bundan böyle sen bu adamın yanından ayrılmayacaksın. Git diyene kadar yanından gitmeyeceksin. Ne istediği olursa yapacaksın, isteklerini yerine getireceksin.” demiş. Cinler oradan gitmişler, adam Yanko ile beraber köyüne gelmiş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Padişah adamlarına, “Gidin, araştırın. Bu adam eskiden zengin değildi, pazara eşiğiyle kiraz götürüp geçimini sağladı. bu zenginlik nerden geldi?” demiş. Padişahın adamları tebdili kıyafet yapmışlar, gelmişler adamın sarayına (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Gelmiş saraya, hemen oraya adam göndermiş. “Gidin, falan yerdeki adamla kadını alın, gelin.” O kadını adamı almışlar, padişahın huzuruna götürmüşler (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Karı koca gitmişler. Bu sefer bir Cazı kadın bulmuş padişah. “O kadının aklına gireceksin; padişah sana vurulmuş, illa seni alacak diyeceksin. Benimle ilişki kuduracaksın ki onların arasını bozduyım.” “Tamam.” demiş kadın ve gitmiş. (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Padişah da demiş ki, “Tavanı deldiririm, oradan ipi asarız. Kadın, kocası uyuyunca boğazına kadar ipi. Ben de yukardan ipi çeker, onu boğarım.” Kadın da, “Tamam.” demiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

“Bu yapıda benim düşmanım var.” demiş yüzü peçeli. “İn attan.” demiş. İnmiş Kara Vezir. demiş ki, “Ben bu binaya çıkacağım, orada birini ara atarsam anla ki düşman buldum ve savaşımaya başladık (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

“Eğer kaçarsan anan sütün gibi helal olsun, yersin.” “Tamam.” demiş vezir (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Yüzü peçeli inmiş binadan, “Gel peşime.” demiş. Önde yüzü peçeli yürümüş. Kara Vezir onu atla takip etmiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 45).

“Bu altını, ata alıp geçip gideceksin, sana helal olsun.” demiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 45).

Padişahın kızı sözünü sürdürmüş, “Sana, ‘Kalk, şu kapıya çık.’ Demedikten sonra çıkmayacaksın. “Tamam.” demiş Aliyar. “Ona da razıyım.” (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

Kızı sıkıştırmış bu olayın ne olduğunu anlamak için. “Sen mi sabır, ben mi sabır; bu ne demek? Bunu bana anlatacaksın.” demiş. Kız anlatmak istememiş. Bu sefer zorlamış kızı, “Hiç imkanı yok, bana anlatacaksın.” demiş. Kız da anlatmış (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Eşi de demiş ki, “Yapma hanım! Rüyaya inanılıp ev terk edilir mi?” Kadın, “Yok, gideceğiz. Ben bu evde yaşayamam.” demiş. Evin erkeği söze gelmiş. Elllerine bohçalarını almışlar, evlerini terk etmişler (Yzı.; Şengül, 2019, s. 89).

“Bu ne ise bana söyleceksin, biz ne zaman acıksak yemekler saçılıyor!” “Demem.” “Diyeceksin!” “Demem.” “Diyeceksin!” derken kadın, “Kulübede kaldığımız gece bunu bana sakallı bir dede verdi. Bir ucu sihirli, bir ucu sihirsiz (Yzı.; Şengül, 2019, s. 91).

4.2.5. Sağlık değeri

Sağlık değeri ile ilgili 48 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Get zaman, gel zaman bu hastalanıyer, kotilaniyer: “*Git zaman, gel zaman bu hastalanıyor*”(Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Ben gedar falan koyun üstunda yatarım. O koyda ağa var, tek bir oğli var. O da hastadur. O koyda ki surida, siyah koyun var. O koyunun ciğerini yedurursular eylanur.”: “*Ben gider falan köyün üstünde yatarım. O köyde ağa var, tek bir oğlu var. O da hastadır. O köydeki sürü de, siyah koyun var. O koyunun ciğerini yedirirler iyilenir.*” (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

Sabah oliyer, bu kalhıp avinin deduği koya gediye. Soriyer ki: “Burda bir ağa varmış, dar hasta bir oğli varmış, onun evini ogradın bena.”: *Sabah oluyor, bu kalkıp ayının dediği köye gidiyor. Soruyor ki: “Burda bir ağa varmış, dar hasta oğlu varmış, onun evini öğretin bana.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

Onun evini ogradiyerlar. Gediye kapiyi çaliyer, ağa çıhiyer diyer ki: “Ne var?” “Sanın bir hastan varımış, ona ilaç olmaya galdım.”: “*Onun evini öğrediyorlar. Gidiyor*

kapıyı çalıyor, ağa çıkıyor diyor ki: “Ne var?” “Senin bir hastan var imiş, ona ilaç olmaya geldim.” (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

Evin şenliği kapiya çihyer. Koyunun cigerini ısıtıp o hastaya yeduriyer. Hasta başliyer konuşmaya, o musafirinan. Çağırıyer içari bunlari. Bahiyerler ki hasta kalhmiş otiriyer: *Evin şenliği kapiya çıkıyor. Koyunun ciğerini ısıtıp o hasataya yediriyor. Hasta başlıyor konuşmaya, o misfirile. Çağırıyor içeri bunları. Bakıyorlar ki hasta kalkmış oturuyor* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

O kadar yalvariyer ki sabah oliyer. Bu kızı kan tutmuşmuş, ondan öldi sanmışlar. Kız eylanier, duzlaniyer: *O kadar yalvarıyor ki sabah oluyor. Bu kızı kan tutmuşmuş, ondan öldü sanmışlar. Kız iyileniyor, düzleniyor.* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

“Ben eva gedecam. Kızın olduğu 15-20 gün oliyer kuyladuh. Kızın sağdur diya haber gondariyer. Kari kafayı üşitti.”: *“Ben eve gideceğim. Kızın öldüğü 15-20 gün oluyor kuyladık. Kızın sağdır diye haber gönderiyor. Kadın kafayı üşüttü.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

Kadın, padişah yoldayken bağıriyer: “Padişahın kızım ölmemiş sağdur.” “Buni ben ey bir toğtora goturem.” diyer: *Kadın, padişah yoldayken bağıriyor: “Padişah kızımız ölmemiş sağdır.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

O geca bişe olmiyer da, ertesi geca eranlar pirlar toplaniyer. Bunlar mâşuk oliyerlar birbirina. Şehzade, hâlden candan gediye. Yuhariya kalhmah yoh: *O gece bir şey o bir şey olmuyor da, ertesi gece erenler pirlar toplaniyor. Şehzade, halden candan gidiyor. Yukarıya kalkmak yok. Sade bir nefes alıyor. Üç gün yatıyor kalkmadan:* (Asl.; Önal, 2017, s. 55).

Melikşah'ın anasi oğluna diyer: “Hastayım, kemuklarım kıriliyer.” diyer: *Melikşah'ın anası oğluna diyor: “Hastayım, kemiklerim kırılıyor.”* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Kimsanın giramaduği padişahın gul bahçasi var, ordan gul goturup altun tasında ezip yarama vurursam eylanur: *Kimsein giremediği padişahın gül bahçesi var, ordan götürüp altın tasında ezip yarama vurursam iyilenir* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 67).

Padişahın mutfakçisi Çeşminaz Hanım varmış, onun yanına bırahiyerlar; eylanier: *Padişahın mutfakçisi Çeşminaz Hanım varmış, onun yanına bırakıyorlar; iyileniyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

“Senin gozun eylanmaz.” Ertesi gün başha kuş geliyor: “Senin gözün iyilenmez.” Ertesi gün başka kuş geliyor.”: “*Senin gözün iyilenmez.*” *Ertesi gün başka kuş geliyor:* “*Senin gözün iyilenmez.*” *Ertesi gün başka kuş geliyor.* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

“Melikşah, benim konduğum daldan yaprah alıp altun tasta dogup gozlaruva surarsan eylanicah.”: “*Melikşah, benim konduğum daldan yaprak alıp tasta doğup gözlerine sürersen iyilenecek.*” (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

Gozlari az şaş oliyer. Gozlari da eylanier: *Gözleri az şaş oluyor. Gözleri de iyileniyor* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 68).

Senem: Garip, bu sozların hakka yaramaz/Sozunda durmayan yigit olamaz / Elda guzel çohtur sana yaramaz / Get Garib'im sağluğınan gelasin: *Senem: Garip, bu sözlerin hakka yaramaz / Sözünde durmayan yiğit olamaz / Elde güzel çoktur sana yaramaz / Git Garib'im sağlıklı gelesin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Get Garib'im sağluğınan gelasin: *Git Garib'im sağlıklı gelesin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Buni eşidan Aşuh Garip, haldan candan gediye. Kafasına ateş doliye: *Bunu işiten Aşık Garip halden candan gidiyor. Kafasına ateş doluyor* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 72).

Asli da bir diş çekarmiş ki na bilem artuğ. Müthiş dişçiymiş: *Aslı da bir diş çekermiş ki ne bileyim artık. Müthiş dişçiymiş:* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 75).

Kerem diyer ki: “Dişim ağrıyer.”: *Kerem diyor ki: “Dişim ağrıyor.”* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 75).

Mirza Bey konağındaki münecim ve hekimleri bahçeye topladı. Bunların hiçbirisi Lûtfî Bey'in derdine çare bulamadı. Lûtfî Bey baygın bir halde yatıyordu. Oğlunun bu haline üzülen Mirza Bey (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Şehir içerisinde yüz otuz yaşlarında bir kocakarı vardı ki, ömründe karnı doyasıya yemek görmemişti. Beyin ilanını duyunca, birtakım kocakarı ilaçlarını da yanına alarak hemen konağa koştu. Lûtfî Beye muayene etti ve vaziyeti görünce, Mirza Bey'e müjdeledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Mirza Bey hemen emir verdi. Şehirde bulunan Hîcârî adındaki saz şairi bahçeye getirildi. Mirza Bey, şaire saz çalıp olun uyandırmasını ve konuşturmasını emredince,

Hîcranî sazını düzenleyip, aldı bakalım hasta Lûtfî Bey'e ne söyledi (Ltf.; Önal , 2017, s. 80-81).

Tayfalar sandık içinden Lûtfî Bey'i baygın bir halde çıkardılar. İlaçlar vererek tedavi etmeye çalıştılar. Lûtfî Bey'in biraz akli başına gelince, kaptan kendisinden kim olduğunu sordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Sözlerini tamamladı, zehirli şerbeti bile bile içmekten çekinmedi. Bir iki saat sonra hastalanmaya başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 94).

Zağfirina döndü sarardı yüzüm / Döküldü kirpiğim, ağardı yüzüm / Babamın okuyla vuruldu özüm / Her murattan geri kalan ey gönül (Ltf.; Önal, 2017, s. 94).

Bu yakarış üzerine çocuk iyileşmeye, Lûtfî Bey de ağır ağır eski hâline dönmeye başladı. İskender Bey ve Zehra Hanım çok sevindiler ve evvelce tanıyamadıkları için Lûtfî Bey'den af dilediler (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

Hastalanıp Mısır'dan ayrıldığımız için açık olan padişahlığa umurun reyî ile geçtim (Ltf.; Önal, 2017, s.100).

Her kim tabip olsa çare bulunmaz (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

Lûtfî'nin yarasın saramaz tabip (Ltf.; Önal, 2017, s. 104).

Yaramı saramaz gelse bin tabip (Ltf.; Önal, 2017, s. 107).

Nice Eflatun'u, Adem, Nice Lokman gider gelmez (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Görmüşler ki devler, padişahın oğlunu otuz dokuz gün boyunca elmayla beslemişler. Yanakları pat pat olmuş, kıpkırmızı (Aspr.; Şengül, 2019, s. 14).

Satan adam, “Farklı bir elmadır, ölüm döşegindeki bir kişi bunu yediği zaman hastalığından kurtulup sağlığına kavuşur.” diye yanıtlamış (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

İşlerine devam ederken ortanca oğlan aynaya bakmış, bakarken sevdiği kızı hasta yatağında görmüş (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

Demiş ki ona, “Pazardan bir ayna aldım, sevdiğim kızı gördüm. Kızı ölüm döşeginde, hasta yatıyor (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

Küçük kardeş demiş ki, “Ben de bir elma aldım. O elma da ölümden döndürüyor. Gidelim hemen.” (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

Üçkardeş halıya binmişler, uçup memleketlerine dönmüşler. Gidip bakmışlar ki kız gerçekten de ölümcül hasta. Elmayı yedirmişler, kız kurtulmuş (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

Büyük oğlu demiş ki, “Ben halıyı almasaydım, uçup gelemeydik. Yetişemedik ve kız ölürdü.” Ortanca da demiş ki, “Ben de aynada görmeseydim, hasta olduğunu bilmeseydik gelemeycektik.” (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

O da doğrusunu söylemiş, “Bir çoban bir gün bir çocuk getirdi. Onun karnında saplıydı, zamanla iyileşti ve çıktı.” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Omuzlar acımış, yağır kesilmiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

“Aliyar der ki yar yanların tutasın / Hasta olup her hekime yetesin / Altı ayda bir yanda yatasın / Yedi aya can veresin sevdiğim (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Dilerim mevladan kanın kuruya / iliklerin damardan can kuruya / Yılan akrep yar yanların bürüya / Hastalara şan veresin sevdiğim (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Kız toparlayamamış hiç kendini. Bir gün, iki gün derken adam doktorlar, hekimler getirmiş. Bakmışlar ki hiçbir şeyi yok ama kız bir türlü kendini toparlayamıyor. Bu sefer kız yatağa düşmüş (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Adamda ne etsin...Doktor getirmiş, doktor çare bulamamış. Kız günden güne geriliyormuş. Adam bir ay, iki ay bakmış (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Kız günden güne iyileşmeye başlamış (Aly.; Şengül, 2019, s. 56).

Adam çok hastalanmış, ölüm döşeginde yatıyormuş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 57).

Bir gün boğa gelmiş ki boyun boğaz kan içinde, yara bere halinde. Sahibi bakmış, iyileşmiş (Kar.; Şengül, 2019, s. 73).

4.2.6. Merak değeri

Merak değeri ile ilgili 47 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Bunların yatağına gedip baharım ki bu na haldur? Enişta yoh ama kızın rahatı keyfi ey.” Bir geca anasi, odalarına gedip yorğani kalduriyer ya Zülfikar uyaniyer “ya mahşer” deyip güvercin olup uçup gediye: “*Bunlar yatağına da gidip bakarım ki bu ne haldir?*

Enişte yok ama kızın keyfi iyi.” Bir gece anası odalarına gidip yorganı kaldırıyor ya Zülfikar uyanıyor” ya mahşer "deyip güvercin olup gidiyor (Yıl.; Önal, 2017, s. 33).

Bacılarını Ateşpare goturmuş meraklılar. Kızıyer, mızıyer variyer kapiye çıkan yoh. Ortaluh sumsukut: *Bacılarını Ateşpare götürmüş meraklılar. Kızıyor, mızıyer, varıyor kapıya çıkan yok. Ortalık sessiz (Asl.; Önal, 2017, s. 60).*

Mirza Bey’in uzun yıllar çocuğu olmadı. Bunun için merak içindeydi (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Bir gün merak etti, kırk birinci dolabı da açmak istedi, fakat elindeki anahtarların bu dolabı açmadığını gördü (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Kırk birinci dolapta neler olduğunu anlamak için Lûtfî Bey gittikçe meraklanmaya başlamıştı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Lûtfî Bey bu kitaptaki bilgiyi merak ederek boş zamanlarında hocasından gizli çalışmaya başladı. Bir süre sonra zekası yardımıyla kuş dilini öğrenmeye başardı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Mirza Bey’le beraber bulunan konak mensupları bu manzarayı dikkat ve merak ile izlediler ve pek üzüldüler (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Mirza Bey, bu sözler üzerine günlerce düşündü, taşındı. Babasının bu düşünceli halini Lûtfî Bey sezdiği için neticenin ne olacağını merakla bekliyordu. Hanım ise, Beyni her gün aynı teklifi tekrarlıyor, aradaki soğukluk günden güne artıyordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Hoca çok zamanlar medreseye geç gelir, erken giderdi. Lûtfî Bey bir gün bu erken gitmenin sebebini hocasına sordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Sarayda Lûtfî Beyle gizlice görüşüp Zehra’nın mektubunu verdikten sonra vaziyetleri hakkında etraflıca bilgi verdi. Lûtfî Bey, Zehra’nın vaziyetini çok merak etti (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

Söyle kardeş söyle bana / Nicedir sedası yârin / Hangi bağın sümbülüdür / Nerededir ranâsı yarın (Ltf.; Önal, 2017, s. 104).

Medh ettiğin ne pek nazik / Parmağında var mı yüzük (Ltf.; Önal, 2017, s. 105).

Kız da ona, “Senin canın nerededir? Nasıl öleceksin? diye sormuş. “Ne yapacaksın? Ne yapacaksın? demiş Ateşpare (Aspr.; Şengül, 2019, s. 11).

Padişah sormuş, “Buraya gelmeyen başka kimse var mı? Demişler ki, “Yaşlı nenenin evinde bir misafir var. Bir de Keloğlan var. Onun dışında herkes gelip geçti.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Ne var ne yok diye pazarda gezip dolaşırken bir de bakmış ki çok pahalı ama küçük bir halı. “Halının özelliği ne, neden bu kadar pahalı?” diye sormuş satıcıya (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 15).

Ortanca olan da çıkmış çalıştığı yerde pazara. Gezip dolaşırken bakmış ki çok pahalı, değişik bir ayna. Sormuş satan adama, “Bu neye yarar? Neden böyle pahalı?” (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 15).

Pazarda kırmızı bir elma görmüş; çok parlak, çok büyük. “Nedir bu?” diye sormuş satıcıya (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

Bir de bakmışlar ki suyun başında bir adam söğüt yaprağını koparıp, bir şeyler yazıp suya atıyor. Padişah ona, “Ne iş yapıyorsun? Ne yapıyorsun burada?” diye sormuş. (Yaboz.; Şengül, 2019).

O da demiş ki, “Ben yeni doğan çocukların adını bu yaprağa yazarım, atarım suya. Onlar büyüdüklerinde, zamanı gelince evlenirler. Yani alın yazısını yazıyorum.” “Şimdi yazdığın neydi?” diye sormuş padişah (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 17).

Ev sahibine sormuşlar, “Nereden buldun mu bıçağı?” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Gitmiş kadın aşçıya, “Bugünkü ekmeği hangi tarlanın buğdayından yaptınız?” diye sormuş (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 21- 22).

“Çabuk söyle, benim babam belli değil mi?” demiş kadı (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Kadın bu durumu düşünürken kızı gelmiş. Sormuş, “Ne düşünüyorsun baba?” (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Bir süre sonra bir dede çıkmış. “Hayır ola, gelin bakalım oğul. Ne ediyorsunuz bu gece vakti?” Diye sormuş çocuklara (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

Cinlerin padişahı demiş ki, “Bakın bakayım nedir orada?” Sonra cin Padişahı’nın emir verdiği cinler gidip görmüşler ki bir adam ağaca yaslanmış, eşiği de yanında (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

Adama demişler, “Sen ne yapıyorsun burada?” (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

Padişah adamlarına, “Gidin, araştırın. Bu adam eskiden zengin değildi, pazara eşiğiyle kiraz götürüp geçimini sağladı. bu zenginlik nerden geldi? demiş. Padişahın adamları tebdili kıyafet yapmışlar, gelmişler adamın sarayına (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Padişahın adamlar demişler ki, “Bu sofra buraya nerden geldi, nasıl geldi?” (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Bir yerde bir hükümdar varmış. Bu hükümdar günün birinde bir emir vermiş: “Bu akşam bu şehirde ışık yanmayacak. Yasak, kati yasak!” Gece yarısı olunca hükümdar şehri kontrole çıkmış ki sözü tutuluyor mu, tutulmuyor mu görmek istemiş. Çıkmış, dolanmış, bakmış ki küçük bir evde ufak bir ışık var (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Padişah demiş ki, “Ben ki emir verdim, siz neden ışık yaktınız?” (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Adam uyanmış ki boğazında ip. “Bu ne oluyor.” demiş adam (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Bakmış evde bir erkek, babası var. “Evde başka erkek var mı?” diye sormuş (Gül.; Şengül, 2019, s. 47).

Biraz zaman geçmiş, adam başlamış kara kara düşünmeye, “Ben ne yapacağım şimdi? Ben gitsem, yaşlılıyım.” diye düşünürken kızları babalarının bu düşünceli halini görmüşler (Gül.; Şengül, 2019, s. 47).

“Baba! Niye böyle bir oyun yaptın?” demiş kız. Babası, “Sizi askere gönderebilmem için. Tamam kızım, sen askere gidebilirsin.” demiş (Gül.; Şengül, 2019, s. 49).

Az canlanınca, Ne oldu çocuğum sana? diye sormuşlar (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

“Herkes içeri girdi de bu niye girmedi?” (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Kız ona da sormuş bir daha, “Herkes girdi içeri, sen niye girmedin?” o da başından geçeni anlatmış. “Ben hamallık yapıyordum, ama artık yapamıyorum.” demiş. “Açıktan Öleceksem sen öldür daha iyidir. Senin elinle öleyim.” demiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Bunu duyan Aliyar’ın karısı çıkmış, “Ne oluyor?” diye sormuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

Bu sefer kızı daha da tavlammış, kızın kafasını karıştırmış. “Acaba bu başkasını mı seviyor?” diye düşünmeye başlamış kız (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Oğlan çıkıp korumalara, “Bizim eve bugün kimse geldi mi? diye sormuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Aliyar Cazi karıya, “Niye devamlı geliyorsun, hanımına bir şey mi yapıyorsun?” diye sormuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

“Ne ne yapıyorsun orada! Aliyar efendinin evidir burası!” demişler (Aly.; Şengül, 2019, s. 55).

Demiş ki, “Oğul, gelin. Size bir şey söyleyeceğim.” Onlara da gitmişler baş ucuna, “Buyur baba ne söyleyeceksin?” diye sormuşlar (Kçk.; Şengül, 2019, s. 57).

“Bakın bakalım o kuyunun dibinde ne var? Bu fino niye burada duruyor?” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 60).

Demiş ki, “Ben padişahımla görüşmek istiyorum.” demiş. “Ben görüşeceğim.” demiş küçük kardeş. İzin çıkmış gitmiş padişahın yanına. Padişah demiş ki, “Buyur, ne istiyorsun?” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 60).

Gelmişler komşular sormuşlar, “Midi ne oldu? Sen her gece gezerdin bu gece ne oldu, Midi ne oldu?” Sonra başından geçenleri anlatmış (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Akşamdır andır gelin / ateşin yandır gelin / koynundaki yatan yiğit / senin neyindir gelin? (Alze.; Şengül, 2019, s. 82).

Ahmet bu duruma gülmüş, hanımı bu durumu fark etmiş. “Niye gülüyorsun durup dururken?” demiş (Tel.; Şengül, 2019, s. 86).

4.2.7. Güzellik değeri

Güzellik değeri ile ilgili 42 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Diğer ki: “Şehzade sani ben yaradanın hakkıyla Kırh Devlar bacısı Dünya Guzeli'na âşuh olasin”: *Diyor ki: “Şehzade seni ben yaradının hakkıyla Kırk Devler bacısı Dünya Güzeli'ne âşık olasin”* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

Kırh Dev'in bacısı, Dünya Guzeli'na âşuh olup perişan oldum: *Kırk Dev'in bacısı, Dünya Güzeli'ne âşık olup perişan oldum* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Baba, şehzade kardeşim Kırh Devlar bacısı, Dünya Guzeli'na âşuh olmuş. Biz oni gedip oni bulup gaturecavuh.” : *“Baba, şehzade kardeşim Kırk Devler bacısı, Dünya Güzeli'ne âşık olmuş. Biz onu gidip getireceğiz.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

“Sizin Dünya Guzeli kardeşizi bu şehzade kardeşime elçiluğa galduh.”: *“Sizin Dünya Güzeli kardeşinizi bu şehzade kardeşime elçiliğe geldik.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 23).

Seccadeyi, kamçıyı, külahi cepina koyup kapiyi çalıyor. Dünya Guzeli açıyor: *Seccadeyi, kamçıyı, külahı cebine koyup kapıyı çalıyor. Dünya Güzeli açıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

Aslan, bir köşede sahlaniyer. Ahşama Ateşpare dev galiyer. Dünya güzeli, heç yerinden kalkmıyer, ağliyer: *Aslan, bir köşede saklanıyor. Akşama Ateşpare dev geliyor. Dünya güzeli, hiç yerinden kalkmıyor, ağlıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

“Ben yemadan geçtim, Dünya Guzeli geçti da san naya yedin? Boğozun başan mi vurmuştu?”: *“Ben yemeden geçtim, Dünya Güzeli geçti de sen niye yedin? Boşboğazın başına mı vurmuştu?”* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

Arap, o gece bunları musafir ediyor. Aslan'i bir odada, Dünya Guzeli'yla şehzadeyi bir odada yaturiyer: *Arap o gece bunları misafir ediyor. Aslan'ı bir odada, Dünya Güzeli'yle şehzadeyi bir odada yatırıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Nayisa bu yuhiya geçiyer ki kapi açılıyer, Dünya Guzeli bir kız içari giriyer. Meger kız, yuzuna bir perda tahıp Arap oliyermiş: *Neyse bu uykuya geçiyor ki kapı açılıyor, Dünya Güzeli bir kız içeri giriyor. Meğer kız, yüzüne bir perde takıp Arap oluyormuş* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Padişah'a haber gediye ki: “Aslan, Dünya Guzeli'ni şehzadeye almiş. Kendi da bir kızı almiş ki Dünya Guzeli'nden güzel”: *Padişah'a heber gidiye ki: “Aslan, Dünya Guzeli'ni şehzadeyi almiş. Kendi de bir kızı almiş ki Dünya Guzeli'nden güzel”* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Padişah bahiye ki beyla olmiyacah, haber gondariye: “Ben sozumdan dondum Dünya Guzeli'nden vazgeçtim. Sizi saraya davet ediyeyim buyurun galın.”: *“Padişah bakıye ki böyle olmayacak, haber gönderiye: Ben sözümünden döndüm Dünya Guzeli'nden vazgeçtim. Sizi saraya davet ediyeyim buyurun gelin”* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Nayisa bunlar babalarının yanına galiye. Bir gün-beş gun derkan padişah düşüniye ki bunları nasıl kayıp edacam da Dünya Guzeli'ni alacam diya. Aslan'a ne yaparsa, Aslan çekip kırıye: *Neyse bunlar babalarının yanına geliye. Bir gün beş gün derken padişah düşüniye ki bunları nasıl kayıp edeceğim de Dünya Guzeli'ni alacağım diye. Aslan'a ne yaparsa Aslan çekip kırıye* (Asl.; Önal, 2017, s. 28).

Yılan eniye, bir delikanlı oliye ki bir yudum su. Diye ki: “Ben gunduzi, zembilda yılanım. Gecede delikanlı, raziysan galem.”: *Yılan iniyor, bir delikanlı olıye ki bir yudum su. Diye ki: “Ben gündüzü, zembilda yılanım. Gecede delikanlı, raziysan geleyim.” dedi.* (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

Kafasını palkona doğru kaldıurup diye ki: “şehzade bir şey dilima geturamam da, Kırh Devlar bacisi Dünya Guzeli'na aşuh olası.”: *Kafasını balkona doğru kaldırıp diye ki: “şehzade bir şey dilime getiremem de, Kırk Devler bacısı, dünya güzeline aşık olası”* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

“Ezelidur, bu sozum ezelidur / Guz gelince tokar bağlar gazeli / Bana ne oldiysa nenedan oldi / Kırh Devlar bacisi Dünya Guzeli”: “Ezelidir, bu sözüm ezelidir / Güz gelince döker bağlar gazeli / Bana ne olduysa nenedan oldu / Kırk Devler bacısı Dünya Guzeli” (Asl.; Önal, 2017, s. 55).

“Baba, kardeşimin derdini ağnadım. Kırh Devlar bacisi, Dünya Guzeli'na aşuh olmiş.”: *“Baba, kardeşimin derdini anladım. Kırk Devler bacısı, Dünya Guzeli'ne aşık olmuş.”*: (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

Aslan şehzade, hazırluklarını yapıp Dünya Guzeli'ni aramaya yola çıkıyorlar: *Aslan ile şehzade, hazırlıklarını yapıp Dünya Güzeli'ni aramaya yola çıkıyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

Şehzadeyle Dünya Guzeli otiriyerken, saçından asılan anahtarı görüp soruyor: *Şehzadeyle Dünya Güzeli oturuyorken, saçından asılan anahtarı görüp soruyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

Dünya Guzeli bir şey diyana kadar, kılıcı çekiyor vuruyor: *Dünya Güzeli bir şey diyene kadar, kılıcı çekiyor vuruyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

Düşüyor, bunun ayakları yere değmez, Dünya Guzeli'ni alıyor da kaçıyor: *Düşüyor, bunun ayakları yere değmez, Dünya Güzeli'ni alıyor da kaçıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 60).

Dünya Guzeli içerde oturmuş, buna teref bahmayınca Aslan diyor ki: *Dünya Güzeli içerde oturmuş, buna taraf bakmayınca Aslan diyor ki* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

Başını kaşıyorken şapka düşüyor. Dünya Guzeli görüyor: *Başını kaşıyorken şapka düşüyor. Dünya Güzeli görüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

Akşam oliyer, yemek yapıyor üç tane. Bunlar yemeklerini yiyorlar. Dünya Guzeli bir o tabaktan, bir öteki tabaktan alıyor: *Akşam oluyor, yemek yapıyor üç tane. Bunlar yemeklerini yiyorlar. Dünya Güzeli bir o tabaktan, bir öteki tabaktan alıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

Dünya Guzeli soruyor: *Dünya güzeli soruyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

Arap Üzengi diyor ki: “İçinden güzelin seçarım. Güzelin almamış kovermam seni!”: *Arap Üzengi diyor ki: “İçinden güzelin seçarım. Güzelin almamış bırakmam seni!”* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Yatmak sırası geliyor, kızlara bir odada iki döşek seriyorlar. Şehzadeyle, Dünya Guzeli'ne bir odada. Aslan'a da bir odada: *Yatmak sırası geliyor, kızlara bir odada iki döşek seriyorlar. Şehzadeyle, Dünya Güzeli'ne bir odada. Aslan'a bir odada* (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

“Bu odaya güzel bir kız geliyor. Ben tutamadım da belki sen tutarsın.”: *“Bu odaya güzel bir kız geliyor. Ben tutamadım da belki sen tutarsın”* (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

Orada durmada, millet geliyor, bunları görüyor. “Kırh Dev'in bacısı Dünya Guzeli’ni geturmuşlar” diye millet kaynaşiyor: *Orada, millet geliyor, bunları görüyor. “Kırk Dev'in bacısı Dünya Güzeli’ni getirmişler diye millet kaynaşıyor.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

“Sen karasın Aslan senin yârin nasıl olur?” diya kızlar soruyor. Demah olmasın sizdan guzelim: *“Sen karasın Aslan senin yarin nasıl olur?” diye kızlar soruyor. Demek olmasın sizden güzelim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 65).

Başına döndüğüm gül yüzli Senem: *Başına döndüğüm gül yüzli Senem* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Elda çohtur sana yaramaz: *Elde çoktur sana yaramaz* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Sefer bittikten sonra, kaptan evine uğradığı zaman Lûtfî Bey’i yanına aldı. Hanımına vaziyette olduğu gibi anlattı. Karısı çok güzel bir hanımdı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Yakışıklı Lûtfî Bey birkaç gün içinde iğrenç bir Keloğlan biçimine girdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 94).

“Kız! Oradan aşağıya in!” demiş. Kız da güzel. Güzellikten şelvesi vururmuş suya (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 26).

Kadın sormuş, “Aliyar gibi güzel oğlanla evlendi o kız, onu bırakır mı?” “Olur.” demim adam (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

Seni felankes istiyor; daha güzel, daha varlıklı (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Kız ki öyle güzel; aya diyor çıkma çıkacağım, diyor doğma doğacağım. Öyle güzel, hoş bir kız (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59-60).

Üç kız kardeşlermiş. Üçü de birbirinden güzel, ama küçüğü en güzeli (Kçk.; Şengül, 2019, s. 60).

Rusya’da asker iken ona demişler ki, “Sen çok güzelsin, yakışıklısın. Seni bizim kızımızla evlendireceğiz.” (Alze.; Şengül, 2019, s. 81).

Köprünün bir tarafında güzel bir kız, beriki tarafında da güzel bir oğlan (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Kapıyı çok yakışıklı bir genç açmış; öyle ki kara kaş kara göz, bakmaya kıyamazsın (Yzı.; Şengül, 2019, s. 90).

4.2.8. Misafirlik değeri

Misafirlik değeri ile ilgili 35 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Sani padişah iştiyer, hayde!” “Ben yolci, musuafir adam bir yera gedamam.”: “*Seni padişah istiyor, haydi!*” “*Ben yolcu, misafir adam bir yere gidemem*” (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Bu geca musafirimsiz da, yarın gedin: *Bu gece misafirimsiniz de, yarın gidin* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Arap, o geca bunlari musafir ediyer: *Arap, o gece bunları misafir ediyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Ola! Gelinler iki tani oldi. O geca, bunlari Arap musafir ediyer, sabah oliyer; yuzuna perda çekiye: *Ola! Gelinler iki tane oldu. O gece bunları Arap misafir ediyor, sabah oluyor; yüzüne perde çekiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

“Ahşam olmiş da, musafir olmaya galmişsin da, uyduriyersin. Nayisa buyur gal.”: “*Akşam olmuş da, misafir olaya gelmişsin de, uyduruyorsun. Neyse buyur gel.*” (Üçyl.; Önal, 2017, s. 37).

Evin şenliği kapiya çıhiyer. Koyunun cigerini ısıtıp o hastaya yeduriyer. Hasta başliyer konuşmaya, o musafirinan: *Evin şenliği kapiya çıkıyor. Koyunun ciğerini ısıtıp o hastaya yediriyor. Hasta başlıyor konuşmaya, o misafir ile* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Diyerlar ki: “Evlari arayin, kimda musafir var, gaturun buraya.”: *Diyorlar ki: “Evleri arayın, kim de misafir var, getirin buraya.”*(Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Diyerlar ki: “Nenenin bir musafiri var, belki o olabilir.”: *Diyorlar ki: “Ninenin bir misafiri var, belki o olabilir.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Gediyerlar, nenenin evina soriyerlar: “Musafirin var mı?”: *Gidiyorlar, ninenin evine soruyorlar. Misafirin var mı?* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

“Musafirim var.” Haman buni alup goturiyerlar kalabaluğun ortasına : “*Misafirim var.*” *Hemen nunu alıp götürüyorlar kalabalığın ortasına* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 39).

Ertesi sabah, yılan aynı yerden çıkıyor, ağzında bir altun gaturiye bunların, oguna birahiyer Diyer ki: “Siz misafir olduğunuzdan bunları size ikram ediyerim.”: *Ertesi sabah, yılan aynı yerden çıkıyor, ağzında bir altın getiriyor bunların, önüne bırakıyor Diyor ki “Siz misafir olduğunuzdan bunları size ikram ediyorum.”* (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

Çıhıyerlar eve yiyerler içiyerlar konışiyerlar, bilişiyorlar bir evli kimi: *Çıkıyorlar eve yiyorlar içiyorlar konuşuyorlar, bilişiyorlar bir evlilik kimi* (Asl.; Önal, 2017, s. 57).

“Yoh ben size izin veramam. Bu gece tanrı misafirisiz.”: “*Yok ben size izin veremem. Bu gece tanrı misafirisiniz*” (Asl.; Önal, 2017, s. 64).

“Misafirim vardı, gelamadım.” “Nasıl misafirin var ki benden ileri tuttun da gelamadın.”: “*Misafirim vardı, gelemedim.*” “*Nasıl misafirin var ki benden ileri tutun da gelemedin.*” (Asl.; Önal, 2017, s. 69).

Misafirlerin de Lûtfi Bey’in tam kendisi olması gerektiğini söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Bunu duyan Aslan Parçası hemen hemen yedi başlı devin ülkesine gitmiş. Orada yaşlı bir neneye rastlamış. Neneye, “Beni bu gece misafir eder misin? diye sormuş. Nene “Yok, oğul yok. Benim yurdum da yok, yerim de yok.” demiş. “ Sen nasıl misafir edeyim?” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 11).

Aslan Parçası cebinden birkaç tane altın çıkarmış. “Bunları versem beni misafir eder misin Nene?” demiş. Nene, “Gel, oğul, gel. Yurdum da var, evim de” demiş. Nene Aslan Parçası’nı evine götürmüş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 11).

O gece yine nenenin evinde misafir olmuş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Padişah sormuş, “Buraya gelmeyen başka kimse var mı? Demişler ki, “Yaşlı nenenin evinde bir misafir var. Bir de Keloğlan var. Onun dışında herkes gelip geçti.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Demişler ki, “Yaşlı nenenin evinde bir misafir var.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

Padişah askerlerini göndermiş, misafir delikanlıyı aldırması nenenin evinden (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

Zaman geçmiş, padişah veziriyle birlikte ziyarete gelmiş o köyleri. O zengin adamda misafir olmuş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Az gitmiş uz gitmiş, yolda yağmura tutulup Islanınca yorulmuş, bir eve misafir olmuş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Gitmişler ki upuzun bir nene. “Gelin, oğul, gelin.” demiş. “Siz nerelerde kaldınız, ben sizi saklarım.” Eve girince çocuklara yedirmiş, içirmiş. Sonra da nene küçük çocukları uyutmuş (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 33).

Onlar da durumu anlatmışlar. Dede çocukları almış içeri (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

Uyumalarını beklemiş. Gece yarısı olmuş, misafirler uyumamışlar bir türlü (Dnc.; Şengül, 2019, s. 35).

O da misafir geldi diye onları ağırlamış. Yanko ikram etmek üzere sofrayı getirmiş, koymuş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Vakti zamanın birinde bir saraya varmışlar. Gidip sarayda misafir olmak istemişler. Sarayın bekçileri varmış. Bekçiler demiş ki, “Biz sizi misafir edemeyiz.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 57).

Demiş ki, “Ben bu gece misafir olayım da sabaha kadar gidelim.” Gitmiş kapıyı çalmış. Kapıyı iri, pala bıyıklı bir adam açmış. Adam, “Ne ne var?” diye sormuş. Büyük kardeş, “Ben çok acıktım, yoruldum, susandım. Ben tanrı misafiriyim, beni misafir eder misin?” demiş. Adam, “ Gel içeri.” diyerek onu buyur etmiş, içeri götürmüş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

“Ben acıktım, susandım. Bana yemek vereceksin. Ben tanrı misafiriyim. Ne dersin?” Adam demiş ki, “Tamam, gel. Buyur içeri.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Aynı adama misafir olmak istemiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

İçeriden bir adam çıkmış. Demişler ki, “Bizi misafir eder misin?” Adam, “Benim yatacak yerim yok, yorganım yok ama sabaha kadar otururuz burada.” demiş. Açmış kapıyı, onları içeri buyur etmiş (Yzı.; Şengül, 2019, s. 89).

Delikanlıya, “Bizi misafir eder misin?” diye sormuşlar. Delikanlı da onları buyur etmiş (Yzı.; Şengül, 2019, s. 90).

Çocuk da , “Tanrı misafiri eder misiniz beni? diye sormuş (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

Delikanlı da, “Siz beni misafir ettikten sonra bebekle aynı odada uyurum ben.” demiş (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

4.2.9. Merhametsizlik değeri

Merhametsizlik değeri ile ilgili 33 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Kendi geliyor, oğlunun gözlerine mil çevuriyer: *Kendi geliyor, oğlunun gözlerine mil çeviriyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 68).

Nihayet, Mirza Bey bir gün oğlunu feda etmeye karar verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Gel uyma şevketlim avrat sözüne / Genç yaşında şirin cana yazıktır. / Hiç adam kıyar bu öz evladına? / Gözlerimden akan kana yazıktır (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Ayağa düşeni basmak olur mu / Kabahatsiz kuldan küsmek olur mu / Bal veren meyveyi kesmek olur mu / Kesme şahım ter fidana yazıktır (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Uçan bir kuş kafesine gelir mi / Dertli Lûtfî hallerinden bilir mi / Babadan oğula zulüm olur mu / Bana zulüm ise sana yazıktır (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Öz pederim etti bana zulümü / Gözü bağlı kuşum bilmem yolumu (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Kaptan bu fikri yerinde bularak Lûtfî'yi evinden uzaklaştırma kararını verdi. O zamanlar insan satmak âdetti. Lûtfî'yi pazara götürüp tellale verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

“Ben Lûtfî'den ayrılıp seninle evlenmek istiyorum.Ona bir zehir verip öldürelim. Padişah da sen olursun.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

Lala, Lûtfî Bey'i bir evlat gibi sevdiği halde Mısır padişahı olacağını anlayınca her şeyi unuttu ve Lûtfî'ye zehir verilmesine razı oldu (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

Mihmanlığa gelse Lûtfî Bey özü / Kıyar mısın öz oğlunu kurbanı (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

İskender Bey verdikleri kararı yerine getirdi. Oğlunun boğazından biraz keserek kanını yere akıttı. Ve hemen Lûtfî Bey'e koşup, onun kanın yanına getirdi, vücudunu bu sıcak kanla yıkattı (Ltf.; Önal, 2017, s. 102).

İnsafı kaldırıp deryaya salan / Zulumkârlar içre namın var senin (Ltf.; Önal, 2017, s.102).

Bunca yaktın beni merhametsiz yâr / Yedi yıldır gözü yollarda (Ltf.; Önal, 2017, s.106).

Sonra padişah vezire demiş ki, “Bu çocuğu ıssız bir yere götüreceksin, çocuğu öldüreceksin ve kanlı gömleğini bana getireceksin.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 7).

Vezir çocuğu almış, götürmüş. Önce öldürmek istemiş, fakat sonra kıyamamış çocuğa. “Bunu öldürmeyeyim.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Ateşpare demiş ki, “Ey gidi insanoğlu! Sen orada devlerin bacısıyla güzel güzel gezerken bak beni burada astılar. Bırakmıyorlar beni. Bari çek kılıcını, öleyim de kurtulayım. Padişahın oğlu onun ızdıraptan kurtarayım diye kılıcın nasıl çekip vurduysa Ateşpare’nin üstüne, Ateşpare oradan kurtulduğu gibi devlerin kız kardeşini alıp kapmış ve uçup gitmiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 10).

Padişah almış bebeği kucağına, ormanın içinden geçerken bıçağını çıkarıp çocuğun karnına saplamış. Sonra da onu bir orokun dibine bırakmış. “Gördüm mü?” demiş vezire, “Nasıl bozdum yazıyı!” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Onu kendi sarayına celladına göndermiş. Celladına notta şöyle demiş, “Bunu akşam gelir akşamdan, sabah gelir sabahtan cellat et, kafasını vur.” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Padişah oğluna demiş ki, “Oğlum kardeşini götür bir yere, kes. Kanlı gömleğini de bana getir.” Bunun üzerine kardeşi gelip kapıyı çalmış (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25).

Giden yaverlerden biri kıza göz koymuş. “Gel bana teslim ol.” demiş. “Olmam!” demiş kız da. “Bak çocuğunu keserim.” demiş yaver. Sonra çocuğun bitirin kesmiş (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 27).

Öteki çocuğu da kesmiş (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 27).

Çocukları kocasının yaverinin nasıl kestiğini anlatmış. Bu sefer çocukları kesen yaver sıkışmış (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 28).

Açmışlar ki ayı. Birini bir köşede yemiş, öbürünü öbür köşede yemiş. Sonra çıkmış, gitmiş (Şaşu.; Şengül, 2019, s. 31)

Vonk etmiş, böğürmüş, bir adım bir adım daha derken yallah hendeğin içine düşmüş. Hendeğin de içinde ateşler yanıyormuş. “Vay hatalarım.” demiş (Şaşu.; Şengül, 2019, s. 32)

Bakmışlar ki kocaman bir ayı, zebellah gibi! Ayı birini bir köşede yemiş, birini diğer bir köşede yemiş (Şaşu.; Şengül, 2019, s. 32)

Padişah da emir vermiş, “Bundan sonra kadın namına bir şey kalmayacak. Küçüğü büyüğü hep doğranacak (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

“Ne edelim, ne edelim, ne edelim de bunu kuyunun dibine atalım?” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Bunları bunu düşünürken, büyük kardeş kardeş işaret etmiş ortanca kardeşine ki at bunu kuyuya diye. Atmışlar kuyunun içine kardeşlerini, sofraya almışlar (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Ahmet Mehmet'i orada öldürmüş. Dereye atmış (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Herkes çocuğu dışlıyor, ona kötü davranıyormuş (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

“Ben bu bebekle evlenir miyim!” deyip çocuğun karnına bıçağı saplamış, gece de evden kaçmış (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

Kız, “Ben bebekken bir abi gelmiş bize, yer olmadığı için beni o abinin yattığı odada yatırmışlar. Abi beni nedense bıçaklamış ve kaçmış.” (Yzb.; Şengül, 2019, s. 94).

4.2.10. İtibar değeri

İtibar değeri ile ilgili 32 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Onun yerina tahta çıhıyer. O ülkeya sahap oliyer, o ülkeyi idare ediyer. Padişahın ruyasi da çıhıyer: *Onun yerine tahta çıkıyor. O ülkeye sahip oluyor, o ülkeyi idare ediyor. Padişahın rüyası da çıkıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 28).

Padişah kapiye bahiyer ki peçmundar bir ihtiyar: *Padişah kapiya bakıyor ki pejmundar bir ihtiyar* (Yil.; Önal, 2017, s. 30).

Padişah diyer ki: “Hala işa bah, ihtiyara bah” : *Padişah diyor ki: “Hele işe bak, ihtiyara bak”* (Yil.; Önal, 2017, s. 31).

Saraç İbrahim adında fakir bir adam yaşarmış: *Saraç İbrahim adında fakir bir adam yaşarmış* (Srib.; Önal, 2017, s. 41).

“Ben sanın kızınım. Allah beni Saraç İbrahim adında fukare adama nasip etmiş. Mezardan çarttı.”: *“Ben senin kızınım. Allah beni Saraç İbrahim adında fakir adama nasip etmiş. Mezardan çıkarttı.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

Saraç İbrahim fakir bir adam. Padişah haman bir yazı yazıyer. “Ben olanda, varım devletim Sraç İbrahim'a kalacah. Saraç İbrahim padişah olacah.”: *Saraç İbrahim fakir bir adam. Padişah hemen bir yazı yazıyor. “Ben ölen de, varım devletim Saraç İbrahim'e kalacak. Saraç İbrahim padişah olacak.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 43).

(...)Saraç İbrahim tahta çıhıyer: (...) *Saraç İbrahim tahta çıkıyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 43).

“Ey padişahım sana zügurtluh verilacah. Gençluhta mi verilsin kocaluhta mi?” Gençluhta verilsin. Kocaluhta na edecam?”: *“Ey padişahım sana zügürtlük verilecek. Gençlikte mi verilsin kocalıkta mı?” Gençlikte verilsin. Kocalıkta ne edeceğim?”* (Srib.; Önal, 2017, s. 43).

Goturup zindana atıyerlar. Kuşi bir daha koveracahlar. Kimin başına konarsa oni padişah edacahlar. Diyerlar ki: “Ula biz kuşınan padişah tutıyersah, bunda bir hikmet var. Adamın başına kondi, zindana attuh getti zindanın başına kondi. Bizim padişahımız budur. Gedin çardın gaturun.”: *Götürüp zindana atıyorlar. Kuşu bir daha salacaklar. Kimin başına konarsa onu padişah edecekler. Diyorlar ki: “Ula biz kuş ile padişah tutuyorsak, bunda bir hikmet var. Adamın başına kondi, zindana attık getti zindanın başına kondi. Bizim padişahımız budur. Gidin çıkartın getirin”* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

Gaturiyerlar buni. Başına taç koyıyerlar, oliyer padişah ama yavrılarını unitamiyer: *Götürüyorlar bunu. Başına taç koyuyorlar, oluyor padişah ama yavrularını unutamıyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

Hasan Beg'i padişah yapıyerlar: *Hasan Bey'i padişah yapıyorlar* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

Yazılan yazı bozulmaz. Şehzadeyi padişah ediyer. Aslan da veziri oliyer. Kırh gün dugun yapıyerlar: *Yazılan yazı bozulmaz. Şehzadeyi padişah ediyor. Aslan da veziri oluyor. Kırk gün düğün yapıyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 66).

Eski derebeylik zamanlarında Bağdat şehrinde Mirza Bey adında zengin bir dereBeyi otururdu (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Ben bir Bey oğluydum kendi elimde / Felek derd-ü gama, belaya saldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Ben bir Bey oğluydum bozdu demimi / Günden güne artırmakta gamımı (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Aradan günler geçti. İskenderun'a geldiğinde İskender'i soruşturdu. Hocanın öldüğünü, evvelce padişahlık tahsili gören İskenderin de İskenderun hükümdarı olduğunu öğrendi (Ltf.; Önal, 2017, s. 95).

Bu sırada İskender Bey de askeriyle Mısır'a yetişmişti. Lûtfi Bey o günlerde yeniden padişah ilan edildi (Ltf.; Önal, 2017, s. 100).

Zulumkarlar içre namın var senin (Ltf.; Önal, 2017, s. 102).

Olan oldu fena namım var benim (Ltf.; Önal, 2017, s. 102).

Bir zaman aç, susuz kaldım deryada / Bir zaman şah oldum başım kavgada / Muradım kalmadı dar-i dünyada / Lûtfi Bey'im oldum hararetsiz yar (Ltf.; Önal, 2017, s. 107).

Sonra mezarlığa, o fakir adamın yanına gitmişler. Bakmışlar ki mezarlığın yanında çadır içinde fakir bir adam orada oturuyor (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 17).

O köyde de zengin bir adam varmış, çocuğu yokmuş. "Bana verin çocuğu, Allah'tan geldi, benim de çocuğum yok. Benim çocuğum olur, büyütürüz." demiş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

O zengin adama vermişler çocuğu. Orada büyüyüp delikanlı olmuş, evlenecek çağa gelmiş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Zaman geçmiş, padişah veziriyle birlikte ziyarete gelmiş o köyleri. O zengin adamda misafir olmuş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Köyün birisinde fakir bir adam varmış (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

"Şurada padişahın sarayı var. O saraydan daha güzel bir saray yap bana." demiş köylü. Yanko o isteğini de yerine getirmiş. Derken bu fakir adamın saraylara sahip olması,

çevresinde birdenbire çok zengin bir adama dönüşmesi padişahın dikkatini çekmiş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Baba çok zenginmiş. Millet cenazeye yığılmış, ne ihtişamlarla kaldırmışlar. Yedi gün, yedi gece bütün millet toplanmış (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Ama bunlar çok da fakir bir aile imiş, çok yoksullarmış. O kadar yoksullarmış mi aç, susuz yaşıyorlarmış (Çit.; Şengül, 2019, s. 63).

Bir varmış bir yokmuş, bir ağanın kızı varmış. Bir de fakir züğürt bir oğlan varmış (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 65).

İkisinin de ailesi zengin mi zengin (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Köyün imamı her iki tarafın ailesini çağırmış: “İki taraf da iyisiniz, zenginsiniz. Bu oğlanla kızı neden birbirine vermiyorsunuz?” demiş (Kızıl.; Şengül, 2019, s. 83).

Bu delikanlı o kadar fakirmiş, o kadar fakirmiş ki köylerinde herkes, “Gitse de bir yerde çalışsa. Biz mi yedireceğiz, biz mi içireceğiz?” (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

4.2.11. Söz tutma / tutmama

Söz tutma / tutmama değeri ile ilgili 28 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bre adam...Sanın bir vadın vardı çocuğun oldimi buralari terk edacahtin unuttun mi? “Unutmadım gedecam.” Bir gün eşegina, yunkta yüngül, pahada ağır na varsa yükliyer da çekip gediye: “*Bre adam... Senin bir vadın vardı çocuğun oldu mu buraları terk edecektin unuttun mu? Unutmadım gideceğim.*” Bir gün eşeğine yükte yüngül, pahada ağır ne varsa yükliyor da çekip gidiyor (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

Kırh günde tamamlanmış oliyer. Bunlar seccadeye binip Kırh Devların mekânına eniyerlar. Eşyalarını katlayıp yanına aliyer. Devlar bahiyer ki Aslan galiyer, bacimiz da galiyer: *Kır günde tamamlanmış oluyor. Bunlar seccadeye binip Kırk Devlerin mekanına iniyorlar. Eşyalarını katlayıp yanına alıyor. Devler bakıyor ki Aslan geliyor, bacımız da geliyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 26). Dip not: Daha önce söz verdi.

Kız diyer ki: “Arap'ta benim kız da eyla vad etmişim ki beni kim alt ettiysa onunla evlanacam. Ben şimdi sanınla evlanacam.”: *Kız diyor ki: “Arap'ta benim kız da eyla*

vadetmiştim ki beni kim alt ettiyse onunla evleneceğim. Ben şimdi seninle evleneceğim.” (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Padişah bahıyer ki beyla olmiyacah, haber gondariyer: “Ben sozumdan dondum. Dunya Guzeli'ndan vazgeçtim. Sizi saraya davet ediyerim buyurun galın.”: *“Padişah bakıyor ki böyle olmayacak, haber gönderiyer: “Ben sözümden döndüm. Dünya Güzeli'nden vazgeçtim. Sizi saraya davet ediyorum buyrun gelin.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Padişahı çağırıyerlar ki; kırh atli ayni renk, kırh adam da ayni simada. Padişah diyer ki: “Na dediysam yapti. Ben bundan kurtulamiyacam. Bir evlat da olmayi versin, verem getsin.” Nayisa bu ihtiyarın peşına katiyer bu kızı: *Padişahı çağırıyorlar ki; kırk atlı aynı renk, kırk adam da aynı simada. Padişah diyor ki: “Ne dediysem yaptı. Ben bundan kurtulamayacağım. Bir evlat da olmayı versin, vereyim gitsin.” Neyse bu ihtiyarın peşine katıyor kızı* (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

Bir adamın çocuğı olmiyermiş. Ahtetmiş ki: “Çocuğum olsun bu memlekette durmiyecam.” Cenab-i Allah buna bir oğlan çocuğı vermiş. Çocuğı da alıp koydan koya, yerden yera gediyerlar: *Bir adamın çocuğı olmuyormuş. Ahdetmiş ki: “Çocuğum olsun bu memlekette durmayacağım.” Cenabı Allah buna bir oğlan çocuğı vermiş. Çocuğı da alıp köyden köye, yerden yere gidiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

“Ey on sekiz bin alemin sahabi Allah. Şehzadeyi muradına erduramiyacah miyiz? Allah'tan heyirlisi.” deyip kazni kaldurup sayacağına koyiyer: “Ey on sekiz bin alemin sahibi Allah. Şehzade muradına erdiremeyecek miyiz? Allah'tan hayırlısı.” deyip kazanı kaldırıp sacayağına koyuyor (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

Kardeşlari kızı alıp Adil Han'a veriyerlar. Melikşah'i öldi sandılara millet durdi. Tav tav, sav sav oldilar. Güllihan, Adil Han'a sert koştı ki “Filan zamanda sana varurum. Zaman doliyer dugun olacah.”: *Kardeşleri kızı alıp Adil Han'a veriyorlar. Melikşah öldü sandılar millet durdu. Tav tav, sav sav oldular. Güllihan, Adil Han'a sert konuştu ki “Filan zamanda sana varırım.” Zaman doluyor düğün olacak.* (Mlşh.; Önal, 2017, s.69).

Senem: Garip, bu sozların hakka yaramaz / Sozunda durmayan yigit olamaz / Get Garib'im sağluğınan gelasin: *Senem: Garip bu sözlerin hakka yaramaz / Sözünde durmayan yigit olamaz / Git Garib'im sağlıklı gelesin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Bu sözleri dinleyen Mirza Bey'in canı yanıp kavruldu ise de, hanımına verdiği sözden dönmeyerek sandığı gözü önünde çaktırdı ve Bağdat'tan geçen büyük nehre salıverdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Padişah bir gün lalasını çağırarak ona: “Kuşların dilinden anlayan birisini bulursan, erkek evladım olmadığı için ona kızımı vereceğim, tahtımı da yine ona bırakacağım.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Padişah vadettiği gibi, kızı Telli Nigâr Sultan'ı Lûtfî Bey'e nişanladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Aslan Parçası, “Üç tane ok yapacağım. Bu okları üç ayrı tepeye fırlatacağım. Birinci gelene seccadeyi, ikinci gelene sofrayı, üçüncü gelene de külahı vereceğim.” demiş. “Tamam mı?” diye sormuş adamlara. Adamlar da kabul etmiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Devler demiş ki, “Tamam ama bir şartımız var.” Devler Aslan Parçası'na, “Kırk kulplu kazanımızı kaldırabilirsen, kızı arkadaşına veririz.” demişler (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Devler taşı getirmişler, Aslan Parçası taşın üzerine basarak kırk kulplu kazanı kaldırmış. Devler de kızı vermeyi kabul etmişler (Aspr.; Şengül, 2019, s. 10).

Devler bir bakmış ki kız kardeşleri yok. Padişahın oğlu başından geçenleri anlatmış. Devler Aslan Parçası'na “Sana kırk gün müsaade ediyoruz. Kırk gün içerisinde Ateşpare'yi bulup kardeşimizi getirdin getirdin. Getirmezsen padişahın oğlu bizde rehin kalacak. Onu biz elmayla besleyeceğiz. Kardeşimizi getirmezsen kırk gün sonra padişahın oğlunun yiyeceğiz.” demişler (Aspr.; Şengül, 2019, s. 10).

Devler kız kardeşlerinin getirildiğini görünce oğlanı serbest bırakmışlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 14).

Oğullarına demiş ki, “Siz kalkın, gidin, gurbete çalışın. Bolca para kazanın, gelin. Hanginiz çok para kazanıp getirse istediği kızı ona alacağım.” Oğlanlar bunun üzerine kalkıp gitmişler gurbete çalışmaya (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 15).

Çoban başlamış anlatmaya, “Ben anlatırken başımdan geçen hikayeyi, hiç kimse dışarı çıkmayacak.” Kızın abisi gitmiş, kapının önüne oturmuş. “Sen korkma, anlat hikayeni. Ben kimseyi salmam dışarıya.” demiş (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 28).

Onlar da demiş ki, “Biz evliyiz, öyle vaat ettik ki ölünceye dek yarı geceye kadar ben onun dizine yatacağım, o yüzüme bakacak; yarı geceden sonra o benim dizime yatacak, ben onun yüzüne bakacağım.” (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Güleser onların birkaçını yenmiş. Güleser’e komutan, “Gel bir dövüş yapalım, eğer sen bu dövüşü kazanırsan komutan sen olacaksın.” demiş. Güleser’le komutan kavgaya tutuşmuşlar. Güleser komutanını yenmiş. Böylece askerin başına geçmiş (Gül.; Şengül, 2019, s. 49).

“Orada bana her hafta elbiselik gelir. Ben onu hafta giyerim, bir haftadan sonra giyemem. Rız mısın buna?” diye sormuş. “Razıyım buna.” demiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52-53).

Kız bu sefer de, “Ben öldüğüm zaman, sağsan sen de benimle mezere gireceksin. Sen öldüğünde de ben seninle mezere gireceğim.” demiş. Aliyar düşünmüş, düşünmüş. “Ben, o öldükten sonra mezere girmesem beni göreceksin mi?” diye geçirmiş içinden. “Ben öldükten sonra o girerse girsün, bana ne!” diye düşünmüş. “Tamam. Ona da razıyım.” demiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

“O kızı bana iş görürsen şimdiden al, sana bir kese altın.” demiş. İş gördüğün kaç kese istersen vereceğim.” diye eklemiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

Padişah da demiş ki, “Dur bakalım. Sana birkaç görev vereceğim. Bunları yaparsan kızımı alırsın, yoksa da alamazsın. Gideceksin, en yüksek dağın tepesine çıkacaksın. Orada duman tütecek, ben göreceğim. Eğer odanın tepesine çıkarsan, dumanı tütürürsen, ben kızı vereceğim.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 60).

Adama demiş ki, “Anahtar kapının üstündeki oyğa koydum, tavukta ambarda tepsinin içindedir. Kardeşlerimin haberi olsun. Onlara söyle, kimseye söylemesinler, hırsızlar çalmasın.” demiş. Adam, “Tamam, tamam.” demiş. Yürüyüp gitmiş. Epey gittikten sonra öteki kardeşlerinden birine rastlamış (Çit.; Şengül, 2019, s. 63-64).

Adam sormuş, “Senin adın ne?” “Benim adı Çiti.” demiş kardeş. Adam da demiş ki, “Kardeşini ormanda gördüm. Anahtar kapının üstündeki oyukta, ambarda pişecek tavuk varmış. Eğer sen kardeşinden önce gidersen kapıda kalma diye o söyledi.” (Çit.; Şengül, 2019, s. 64).

Mehmet de demiş ki, “Zülkardi kardeş, ben senin sırrını anlatmayacaktım ama karnım şişti, patlıyordu. Ölecektim neredeyse, gittim bir kuyu açtım. Sırrını kutuya anlattım. Kuyudan diken bitti. Dikenden de düdük yapıldı. Senin sırrın köye oradan dağıldı.” (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 96).

4.2.12. Arkadaşlık değeri

Arkadaşlık değeri ile ilgili 25 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Padişahın bir oğlu varmış, arkadaşlarıyla hergün ava gedarmış. Bir gunda çocuğun olduğu terafa gediye: *Padişahın bir oğlu var imiş, arkadaşlarıyla her gün ava gidermiş. Bir günde çocuğun olduğu tarafa gidiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Şezadeyle arkadaş olup geziyerlar: *Şehzadeyle arkadaş olup geziyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Zamanın birinda, üç tani arkadaş, kalhiyer gurbeta çıhiyerlar: *Zamanın birinde üç tane arkadaş, kalkıyor gurbete çıkıyorlar* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

“Arkadaşlar benim karnım acıhtı, galın bir yemek yiyah.”: *“Arkadaşlar benim karnım acıktı, gelin bir yemek yiyelim.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

Ahşam gediye, gündüz gediye, aynı arkadaş diyer ki: *“Akşam gidiyorlar, gündüz gidiyorlar, aynı arkadaş diyor ki* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

“Arkadaşlar ben acıhtım, galın bir yemek yiyah da gena gidah.”: *“Arkadaşlar ben acıktım, gelin bir yemek yiyelim de yine gidelim.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

O orada kaliyer ikisi yola devam ediyer. Bu sefer ikinci arkadaş diyer ki: *O orada kalıyor ikisi yola devam ediyor. Bu sefer ikinci arkadaş diyor ki* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

Ertesi ahşam, ikinci arkadaş galiyer aynı değirmene: *Ertesi akşam, ikinci arkadaş geliyor aynı değirmene* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

Üçüncü ahşam, en son arkadaş, galiyer giriyer değirmene: *Üçüncü akşam, en son arkadaş, geliyor giriyor değirmene* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 36).

“Aurada bağı var. Heç kimsa giramaz. Sadece Koroğlu Urişan Ali ve arhadaşları girar.”: *“Orada bağı var. Hiç kimse giremez. Sadece Koroğlu Urişan Ali ve arkadaşları girer.”* (Kor.; Önal, 2017, s. 48).

Kalhıp atlara binip Çamlıbel'a galiyerlar. Adamları diyer ki: “Koroğlu bu kimdur? Asacaydin, kesacayidin, şimdi arhadaş olmış sohbet ediyersin.”: *Kalhıp atlara binip Çamlıbel'a geliyorlar. Adamları diyor ki: “Koroğlu bu kimdir? Asacaktın, kesecektin, şimdi arkadaş olmuş sohbet ediyorsun.”* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

Hasan Beg'i padişah yapıyerlar. Çıldır'da bir beg vardi, o da onun arhadaşidur: *Hasan Bey'i padişah yapıyorlar. Çıldır'da bir bey vardı, onun arkadaşısıdır* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

Padişahın oğlu şehzade, arhadaşlariyla bareber, ava kuşa gediyeerlar: *Padişahın oğlu şehzade, arkadaşlarıyla beraber, ava kuşa gidiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Şehzade ve arhadaşlari ellarında tüfekla gelince ürkiyer, başağı doğri kopariyer: *Şehzade ve arkadaşları ellerinde tüfekle gelince ürküyor, aşağı doğru gidiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Buni arhadaşlari göriyer / Aşuh Garip geldi bugün / Nail oldi şirin dila / Aşuh oldi gonca gula/Şükür gördüm seni Tiflis: *Bunu arkadaşları görüyor / Aşık Garip geldi bugün / Nail oldu şirin dile / Aşık oldu gonca güle / Şükür görüm seni Tiflis* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 74).

Bu karar üzerine Lûtfî Bey ister istemez İskenderun'a giderek tahsiline başladı. Orada tahsil sırasında İskender adlı biriyle arkadaş oldu (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Hoca kızının adı Zehra idi. Bu kız bir gün Lûtfî Bey'e bir yüzük hediye etti. İkisi de birbirlerini kardeşi gibi görüyordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Hocanın ev hizmetleri ise de medresede kalan İskender adlı arkadaşına bırakıldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Ve bunun bir arkadaşlık gereği olduğunu da söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

Bu arkadaşım, padişahın oğludur. Sizin bir bacınız varmış. Arkadaşım, sizin bacınıza aşık oldu. Kardeşinizi arkadaşıma vereceksiniz.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Devler demiş ki, “Tamam ama bir şartımız var.” Devler Aslan Parçası’na, “Kırk kulplu kazanımızı kaldırabilirsen, kızı arkadaşına veririz.” demişler (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9-10).

“Benim arkadaşım Kırk Devler’in Ülkesi’nde rehindir. Gidip onu kurtarmam lazım. “Tamam.” demiş padişah (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

Bir oğlanla bir kız arkadaş olmuşlar (Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

Oğlan hala onun istediği kız olduğunu bilmiyormuş, onu arkadaş sanıyormuş (Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

Bir varmış bir yokmuş; bir Zülkardi varmış, bir de arkadaşı Mehmet (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

4.2.13. Bilgi değeri

Bilgi değeri ile ilgili 23 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bunlar boyiyerlar, mektep sıralari geliyer. Mektepte ohiyerlar: *Bunlar büyüyorlar, mektep sıraları geliyor. Mektepte okuyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Millet toplaniyer na hacisi kaliyer, ne akıllisi. Kimsanın bişeya aklı kesmiyer. Kimsa ağnamiyer, herhes evina gidiyer: *Millet toplanıyor ne hacısı kalıyor, ne akıllısı. Kimsenin bir şeye aklı kesmiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 55).

Bunlar getmada olsun, eskiden dev karilari olurdi, gediye, gediye dev karisina rastliyerlar. Bilani bırahiyer, bilmiyani yutiyer: *Bunlar gitmede olsun, eskiden dev kadınları olurdu, gidiyor, dev karısına rastlıyor. Bileni bırakıyor, bilmeyeni yutuyor*: (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

Aslan'a oğratmışlar ki: “Dev nenesinin memesini ağzuva alıp süt çektiyasan sana bir şey demaz. Yohsa seni yutar.”: *Aslana öğretmişler ki: “Dev nenesinin memesini ağzına alıp süt çektiysen sana bir şey demez. Yoksa seni yutar.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

Artuh son bacısına gediye, yanaşıyer. Onun da memesinden tutiyer, bişe demiye. Kırh Devlar'ın yerini buna oğradiyer: *Artık son bacısına gidiyor, yanaşıyor. Onun da memesinden tutuyor, birşey demiyor. Kırk Devler'in yerini buna öğretiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 56).

“Soylayın bahem yerini.” Yerini orgadiyerlar: “Söyleyin bakayım yerini.” *Yerini öğretiyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

“Yerini ogradın bena.”: “*Yerini öğretin bana.*” (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

Deve katarının başhani Ahmet Hoca varımiş. Hem hoca hem bezirgân başı, bilgili adam derdimizi ona ağnadah diyerlar: *Deve katarının başkanı Ahmet Hoca var imiş. Hem hoca hem bezirgân başı, bilgili adam derdimizi ona anlatalım diyorlar* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Aradan bir yıl kadar geçtikten sonra Mirza Bey oğlunu İstanbul’a tahsile yolladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Kitapları gözden geçirirken, “kuş dili” öğreten bir kitaba rastladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Lûtfî Bey altı sene İstanbul’da kalıp, çalışkanlığı ile her bilgiden icazet aldıktan sonra Bağdat’a döndü. Babası, oğlunun başarısına karşılık güzel bir tören tertip ederek konağının ziynetli bahçesinde o güne değin görülmemiş bir ziyafet verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Erenler, Lûtfî Bey’e sevgilisinin adını ve oturduğu memleketi öğretecekleri sırada cariyeler bu hali görmüş ve evvelce Mirza Bey’e haber vermişlerdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Ülkenin âdeti üzerine Lûtfî Bey’in önce İskenderun’a giderek orada padişahlık tahsili yapmasına karar verdiler. Tahsilden döndükten sonra Telli Nigâr’la evlenip Mısır’a hükümdar olabileceğini Lûtfî Bey’e bildirdiler. Bu karar üzerine Lûtfî Bey ister istemez İskenderun’a giderek tahsiline başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Lûtfî Bey İskenderun’daki tahsilini bitirip Mısır’a döndü. Hocanın ev hizmetleri ise medresede kalan İskender adlı arkadaşına bıraktı (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Padişah dönüp vezire demiş ki, “Vezir, ben bu yazıyı bozarım.” Vezir de, “Yazılan yazı bozulmaz, padişahım.” demiş (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 17).

Bunun üzerine vezir demiş ki “Bak yazılan yazı bozulmaz padişahım.” Padişah da demiş ki, “Ben bu yazıyı tekrar bozarım.” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Ben kadıym ama bunlar her şeyi daha iyi bildiler.” diye düşünmüş kadı (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Kızını mektebe göndermiş. Eski zaman olduğu için okula değil, hocaya göndermiş (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25)

Kız orada orada okuyormuş. Gel zaman git zaman, kız mektebe gitmemeye başlamış (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25)

Oğlan kaşık tutmayı bilmiyormuş. Kaşığın sapını avucunun içinin tamamına koyuyormuş. Kız, oğlana kaş kaşık tutmayı öğretmiş. “Böyle yiyeceksin.” demiş. Ama alçaklarda sümsük sümsük oturmayacaksın. Böyle yüksek yerlerde oturacaksın. Tükürüğün mürüğün de gelirse evin ortasına tükürme. Bir kenar bul, orada çukur varsa oraya tükür.” demiş (Daba.; Şengül, 2019, s. 29).

“Dede sen iyi bilirsin. Biz iş arıyoruz, aç kaldık. Geçinmek için iş arıyoruz ama nereye gideceğiz, nasıl gideceğiz, bilmiyoruz.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 57).

“Yazılan yazı bozulmaz, günden haraç alınmaz.” demiş (Yzb.; Şengül, 2019, s. 94).

4.2.14. Cinsellik değeri

Cinsellik değeri ile ilgili 18 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Aradan zaman geçiyer karisi bir oğlan çocuğı dünyaya gaturiye. Bir zaman sonra karisi diyer ki: *Aradan zaman geçiyor karısı bir oğlan çocuğı dünyaya getiriyor.* Bir zaman sonra karısı diyor ki (Asl; Önal, 2017, s. 19).

Kızı veriyerlar. Aht nikah yapıp bir odada gerdega veriyerlar. Aslan da bir odada yatıyer: *Kızı veriyorlar. Aht nikah yapıp bir odada gerdeğe veriyorlar. Aslan da bir odada yatıyor* (Asl; Önal, 2017, s. 23).

Bir adamla karisi varmış. Bunların çocuklari dünyaya galiyer, öliyermiş. Kadın hamileymiş, artuh döşeklanacahmış, kocası ebe olarak bir neney gaturup birahtıyer: *Bir adamla karısı varmış. Bunların çocukları dünyaya geliyor, ölüyormuş. Kadın hamileymiş, artık döşeklenecekmış, kocası ebe olarak bir nine getirip bırakıyor* (Yil.; Önal, 2017, s. 29).

Evlanıyerlar. O gece yatıp kalhiyerlar. Kari kayıp olup geçip gediye. Koroğlu, galıyer Çamlıbel'a orda oturiye: *Evleniyorlar. O gece yatıp kalkıyorlar. Kadın kayıp olup geçip gidiyor. Köroğlu, geliyor Çamlıbel'a orda oturuyor* (Kor.; Önal, 2017, s. 48).

Oyan ki terafta, Hurişan Hanım bir oğlan çocuğı dünyaya gaturiye. Babası yoh, bişesi yoh: *Oyan ki tarafta, Hurişan Hanım bir oğlan çocuğı dünyaya getiriyor. Babası yok bir şeyi yok* (Kor.; Önal, 2017, s. 48).

“Kim olduğıni diyem. Bundan yirmi bir sene ogca, bir kıza âşuh olmuştım, ben gettim oni buldum. Oninan bir gece yattuh kalhtuh. Na o beni tanır, na ben oni”: *“Kim olduğınu diyeyim. Bundan yirmi bir sene önce, bir kıza aşık olmuştum, ben gittim onu buldum. Onunla bir gece yattık kalktık. Ne o beni tanır, de de ben onu”* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

Melikşah'a fistan geydurup içari alıyerlar. Kızı gerdeğa atacahlar: *Melikşah'a fistan giydirip içeri alıyorlar. Kızı gerdeğe atacaklar* (Mlkş; Önal, 2017, s. 69).

Gelelim Mısır'da Lûtfi Bey'in hâline: Lûtfi Bey Mısır'a döndükten sonra tekrar kırk gün üzerine başlamıştı. İskender de Lûtfi Bey'in tam gerdek olacağı gün, yani düğünün kırkınıcı günü Mısır'a yetişebildi (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

Her ikisi birkaç saat gizli bir odada konuşup anlaştılar. Neticede, İskender'in Mısır sarayında Lûtfi Bey olarak zifafa girmesi, Lûtfi Bey'in de gizlice İskenderun'a hemen hareket etmesi kararlaştırıldı: (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

İskender, Lûtfi Bey diye o gece Telli Nigar Sultan'la zifafa girdi. Lûtfi Bey ise geceleyin gizlice saraydan çıktı, İskenderun tarafına hareket etti (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

İskender bahsi kazandı diye Hoca, kızı Zehra'yı onsa nikâh etmek zorunda kaldı. Böylece Lûtfi Bey'le Zehra bir gece zifafa girdiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

Aralarında konuşulurken Lûtfi Bey, Mısır'daki zifaf işini de hemşire bildiğı Zehra'ya açıkça anlattı (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

İki gün sonra Lûtfi Bey ortadan kayboldu. Mısır yollarına çıktı. Mısır'a varınca yine gizlice saraya girerek İskender'le elbise değıştirdi. İskender'i o gece yolcu ettikten sonra Telli Nigar Sultanla ilk olarak zifafa girdi. O gece kılıç ortadan kaldırıldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

İskender Bey anladı ki, Lûtfi Bey, hemşiresi Servi'ye aşık olmuştur. Hemen bu işin görüşmesini emreyledi. Düğünler başladı kırk gün kırk gece düğün alayları devam etti. Lûtfi Bey'le Servihan İskenderun'da zifaf oldular (Ltf.; Önal, 2017, s. 106).

Çingen kızı dili delikanlıyı dizine yatırmış. Kız geri dönünce görmüş ki delikanlıyla Çingen Kızı karı koca olmuşlar, birbirlerini sevmişler (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Geldim ki sen uyanmışsın, Çingen kızıyla karı koca olmuşsun sarmaş dolaş (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 79).

Bu arada hanımı Zeynep hamile kalmış, bir erkek bebeği olmuş fakat doğan bebek yirmi yaşına geldiğinde bile babası Rusya'dan dönmemişmiş (Alze.; Şengül, 2019, s. 81).

4.2.15. Temizlik değeri

Temizlik değeri ile ilgili 18 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Aradan on beş gün geçiyer. Kız diyer ki: “Beni hamama gotur.”: *Aradan on beş gün geçiyor. Kız diyor ki: “Beni hamama götür.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

Kız hamam gedinca, anasi da galiyer. Bahiyer, bahiyer diyer ki: “Kız san kimsin, adın na?”: *Kız hamama gidince, anası da geliyor. Bakıyor, bakıyor diyer ki: “Kız sen kimsin, adın ne?”* (Srib.; Önal, 2017, s. 42).

“Benim üstüm kirlendi. Bunlari yihiyacah kimsa vardur?” “Saraç İbrahim vardur. Onun karisi, çoh terbiyali temizdur, o yıhasın”: Benim üstüm kirlendi. Bunları yıkayacak kimse var mıdır?” “Saraç İbrahim vardır. Onun karısı, çok terbiyeli temizdir, o yıkasın (Srib.; Önal, 2017, s. 43).

Kız, oğlanın evine gitmiş ki ne görsün! “Ula bunlar ne! Bunlar evin ortasına uzanıyorlar. Ortaya bir tepsi koyuyorlar, hepsi o tepside avucuyla yiyor (Daba.; Şengül, 2019, s. 29).

Oğlan, “Ha çukur yer buldum, tüküreyim.” demiş. “Haaah!” edip kaynanasının ağzına tükürmüş. “Rezil oldum.” demiş kız. “Şimdi ben ne edem!” demiş (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

“Ben kabahat etmişim heralde.” Ne bilir ki pilavdır. Kalkıp çabuk çabuk pusta gitmiş ki yıkaya (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

“Ben kabahat etmişim heralde, küçük onu yıkayayım.” (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

Doldurmuş, adım atınca su boşalmış. Şimdi bizim ora usulü ne yapıyor pisliyor onu sıvıyor halburu. Biz ona çamurla sıvadı diyelim (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

Bakmış ki tellal bağıyor, “Padişahın kızı hamama gidiyor, bütün herkes evlerine dolsun. Kimse görmeyecek!” Herkes evlerine dolmuş. Aliyar demiş ki, “Beni keseceklerse kessinler, zaten benim kaybedecek bir şeyim yok. Hamallık da yapamıyorum, acımdan öleceğim. Kessinler.” Bu sırada padişahın kızı gelmiş, Aliyar yerinden kıpırdamamış (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Padişahın kızı hamama gidip dönmüş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Aliyar bir şekilde içeri içeri girmeyi başarmış. Sonra bahçesini dolanmış. Bakmış ki bahçeden ağır bir koku geliyor. Otlar sarmış, sinekler sarmış. Çubuğu almış eline, otları ayırmış (Aly.; Şengül, 2019, s. 56).

Götürmüş kızı eve, evinde onu yıkandırmış, patlattırmış (Aly.; Şengül, 2019, s. 56).

Ona iyi bir büyük kuzu kesmiş. Yedirmiş, içirmiş. Bir odaya güzelce ipek yorganlar, yastıklar sermiş tertemiz (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Tuvalet yok, sıkışmış. “Ne edem, ne edem, ne edem...” diye düşünürken adamın şapkasını bulmuş. Bakmış ki olmayacak, adamın şapkasına yapmış. Tekrar asmış adamın şapkasını geriye (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Kalkmışlar, tam evden çıkacakken adam da şapkasını giymeye kalkmış. Geçirmiş kafasına, olmuş berbat. Adam çok sinirlenmiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Ayakkabısını giyince batmış tabii (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Adam bakmış ki tertemiz her şey , küçük kardeş hiçbir şey yapmamış (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

En sonunda “Yıkanalım.” demiş kız. Gitmişler yıkanacakları yere (Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

Oğlana demiş ki, “İlkin sen yıkan, ben senin arkanı yıkayayım. Sonra da sen beni yıkarsın.” (Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

4.2.16. Dürüstlük değeri

Dürüstlük değeri ile ilgili 17 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Sebebini sordu ise de, Lûtfî Bey bülbülün söylediklerini gizledi. Bu vaziyetle Mirza Bey de ilgilendi. Gülme sebebini babası ve analığı ısrarla sorunca, Lûtfî Bey de bülbülün söylediklerini tıpkısıyla anlatmaktan kendi alamadı (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

“Babam bir şey sorarsa yalandır, iftiradır dersin. Madem arkadaşım beni dövmüş, yenmiş. Şimdi her ikimiz kırk gün beslenip güreş tutalım, hangimiz yıkarsak onun sözü doğru sayılsın, diye iddia edersin” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

“Bir aydan çoktur ki kılıç aramızdaydı. Şimdi neden tatlı muhabbet istersin? diye sorunca Lûtfî Bey yaptıklarını saklayamadı, hepsini olduğu gibi anlattı ve bunun bir arkadaşlık gereği olduğunu da söyledi (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

Padişaha da, “Ben çocuğu öldürdüm.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Aslan Parçası, “Üç tane ok yapacağım. Bu okları üç ayrı tepeye fırlatacağım. Birinci gelene seccadeyi, ikinci gelene sofrayı, üçüncü gelene de külâhı vereceğim.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

O da doğrusunu söylemiş, “Bir çoban bir gün bir çocuk getirdi. Onun karnında saplıydı, zamanla iyileşti ve çıktı.” (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 18).

Hoca padişaha mektup yazmış, “Kızın fahişelik ediyor. Gel, kızına sahip çık.” Halbuki hoca kıza göz koymuş, kız da hocanın dediğini yapmadığı için babasına öyle mektup yazmış (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25)

Bakmış ki kardeşi kötü yola düşmemiş; namuslu, dürüst kapıyı bile açmıyor. Bu yüzden hoca yanlışdır diye düşünmüş (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25)

Köylünün kurtulmak için yalan söylediğini düşünmüşler (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

“Öyleyse ben sizi affettim.” demiş padişah. “Gidin.” (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Ses yok. Kadın kadın ne desin, diyememiş ki ben seni öldürecektim. Bir şekilde bahaneler bulup söylemiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Demişler ki, “Bizle hamallık yapacaksın.” “Yapamam ki!” demiş Aliyar. Yapamazsan acından ölürsün, biz sana her zaman yediremeyiz (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Kız ona da sormuş bir daha, “Herkes girdi içeri, sen niye girmedin?” o da başından geçeni anlatmış. “Ben hamallık yapıyordum, ama artık yapamıyorum.” demiş. “Açıktan Öleceksem sen öldür daha iyidir. Senin elinle öleyim.” demiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

Kız bu sefer de, “Ben öldüğüm zaman, sağsan sen de benimle mezere gireceksin. Sen öldüğünde de ben seninle mezere gireceğim.” demiş. Aliyar düşünmüş, düşünmüş. “Ben, o öldükten sonra mezere girmesem beni görecektir mi?” diye geçirmiş içinden. Ben öldükten sonra o girerse girsün, bana ne!” diye düşünmüş. “Tamam. Ona da razıyım.” demiş (Aly.; Şengül, 2019, s. 53).

“Benim gibi yaşlı karı, derim ki ben hanımına? Küçük laflandık işte, hem de hanımının canı sıkılmasın diye.” diye yanıtlayıp gitmiş kadın (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Bu sefer nene kızı tavlarmış. “Bunun kimsesi vardır, senin gibi güzeli bırakıp gidiyor da anlamıyor musun?” (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Ona da sormuş. “Senin adın ne?” O da demiş ki “Benim adım Minti.” “Senin kardeşin oduna gidiyormuş, orada ayağına bir şey olmuş. Seni orada bekliyorlar.” demiş adam. Minti de bunun üzerine kardeşini bulmaya gitmiş (Çit.; Şengül, 2019, s. 64).

4.2.17. Özlem değeri

Özlem değeri ile ilgili 17 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Kalhiyer da bunlar birbirine kavuşiyer: *Kalkıyor bunlar birbirine kavuşuyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 47).

“Ben Çardahlı Çamlıbel’da Hurişan Ali Koçkoroğlu’nin oğliyim.” “O benim oğlumsun.” diyarak sarılıp iki saat yatıyerlar: “*Ben Çardaklı Çamlıbel’de Ali Koçkoroğlu’nin oğluyum.*” “*O benim oğlumsun.*” diyerek sarılıp iki saat yatıyorlar (Srib.; Önal, 2017, s. 48).

Gediyer gurbeta doğru, Halep şehrine. Orda yedi sene keliyer. Anası bacısı buna hasretleniyer: *Gidiyor gurbeta doğru, Halep şehrine. Orda yedi sene kalıyor. Anası bacısı buna hasretleniyor* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71).

Aldi Nene: Yedi yıldur benim oğlum kayıptur / Gozdan oldum, oğul oğul diyarah / Soyla Garib'im durmasın gelsin: *Aldı Nine: yedi yıldır benim oğlum kayıptır / Gözden oldum, oğul oğul diyerek / Söyle Garib'im durmasın gelsin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 72).

Senem diyer ki: Yedi yıldur benim yarım Garip'tur / Soyla o yarima durmasın gelsin: *Senem diyor ki: Yedi yıldır benim yarım Garip'tir / Söyle o yarima durmasın gelsin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 72).

Hocam sena beyla demah ayıptır / Şahsenem'in yari Aşuh Garip'tur / Yedi yıldur hasretluğuni çekarım / Soyla o yarima durmasın gelsin: *Hocam sana böyle demek ayıptır / Şahsenen'in yari Aşık Garip'tir / Yedi yıldır hasretliğini çekerim / Söyle o yarime durmasın gelsin* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 72).

Aşuh Garip'la karisi bir birina kavuşiyer: *Aşuh Garip'le karısı birbirine kavuşuyor* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 74).

Dinle aziz lalam diyem derdimi / Adsız yâra meftun etti dert beni / Gözden edüp vatanımı yurdumu / Kuş gibi tutsağa tuttu dert beni (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

Kişî hasret ile sultan olmadan / Kul olup sevdiğin bulsa yağşıdır / Ellerin bağına bağban olmadan / Öz bağında gülü solsa yahşıdır (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

Zehra vâsf-i halin eder sözüyle / Yüreği yanıktır hasret közüyle (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Bu sözlerden sonra Mirza Bey, oğlunu tanıyarak boynuna sarılıp gözlerinden öptü, bağrına bastım Lûtfî Bey de babasının elini öptü ve kuşların söylediklerinin doğruluğunu, başına geçenlerin hepsini babasına anlatmaya başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 102).

Bunca yaktın beni merhametsiz yâr / Yedi yıldır gözü yollarda (Ltf.; Önal, 2017, s.106).

Bundan sonra iki hasret âşık birbirine kavuştular (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Kız kapıyı açıp sarılmış kardeşine (Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25).

Bakmış ki ortanca kardeşi de orada. Hepsi sarılmış, koklaşmışlar (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Mutlu mesut yaşarken kız ailesini özlemiş. “Ben annemi, babamı çok özledim.” (Yzı.; Şengül, 2019, s. 91).

Evine varmış, ailesiyle kucaklaşmış (Yzı.; Şengül, 2019, s. 91).

4.2.18. Paylaşma değeri

Paylaşma değeri ile ilgili 16 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Abu seccadedur. Buna binarsın, nere dilarsan ora goturur. Abu da külâh. Başan örtarsın, sani kimse göramaz. Abu da kamçı yera vurursun, sofrâ açılır yersin. Bunlari bolamiyeruh. “Bunlari ben bolarım.”: *“Bu seccadedir. Buna binersin, nereye dilerseñ oraya götürür. Bu da külâh. Başını örtersin, sen, kimse göremez. Bu da kamçı yere vurursun sofrâ açılır yersin. Bunları bölemiyoruz. Bunları ben bölerim.”* (Asl; Önal, 2017, s. 24).

Uçtani oh yapıyer, her bir terefa fırlatıyer. Diyer ki: “İpti galana seccade, ikinci galana külâhi, üçüncü galan da kamçıyı alsın.”: *Üç tane ok yapıyor her bir tarafa fırlatıyor. Diyor ki: “Şimdi gelene seccade, ikinci gelene külâhi, üçüncü gelen de de kamçıyı alsın.”* (Asl; Önal, 2017, s. 25).

“Sanın yemegin yoh, sana yedurmazuh.”: *“Senin yemeğın yok, sana yedirmeyiz.”* (Yıl; Önal, 2017, s. 36).

Oturiyerlar, ikisi da onun yemegini yıyer, kalhiyerlar yola devam ediyerlar. İkinci arhadaş diyer ki: “Ben acıhtım. Etmek yiyah da, ondan sonra yola devam edah.” “Yoh olmaz. Sanın yiyacağın yoh.”: *Oturuyorlar, ikisi de onun yemeğini yiyor, kalkıyorlar yola devam ediyorlar. İkinci arkadaş diyor ki: “Ben acıktım. Ekmek yiyelim de, ondan sonra yola devam edelim.”* (Alt.; Önal, 2017, s. 36).

Ertesi sabah, yılan aynı yerdan çıhıyer, ağzında bir altun gaturiyer bunların, oguna birahiyer. Diyer ki: “Siz musafir olduğunuzdan bunlari size ikram ediyerim.”: *Ertesi sabah, yılan aynı yerden çıkıyor, ağzında bir altın getiriyor bunların, önüne bırakıyor diyor ki: “Siz misafir olduğunuzdan bunları size ikram ediyorum.”* (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

Gediyer diyer ki: “Na oliyer kardeş.” “Biz da üç tahım var, biz da üç kişi ama bölüşamiyeruh.” “Soylayın bunların marifetlarını.”: *Gidiyor diyor ki: “Ne oluyor kardeş.”* “Biz de üç takım var, biz de üç kişi ama bölüşemiyoruz.” “Söyleyin bunların marifetlerini.” (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

İnmiş yanlarına, “Neden kavga ediyorsunuz?” diye sormuş. Demişler ki, “Bizim elimizde üç değerli şey var. Onları paylaşamıyoruz.” Aslan Parçası, “Nedir?” diye sormuş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

Aslan Parçası’nın kafasına dank etmiş. Bunlar benim işime yarar diye düşünmüş. Aslan Parçası üç kişiye “Ben size bunları paylaştırım.” demiş. Adamlar, “Nasıl paylaştıcaksın?” diye sormuşlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Aslan Parçası, “Üç tane ok yapacağım. Bu okları üç ayrı tepeye fırlatacağım. Birinci gelene seccadeyi, ikinci gelene sofrayı, üçüncü gelene de külahı vereceğim.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 9).

Bunun üzerine kadının kızı altınların küçük oğlanda olduğunu anlamış ve demiş ki, “Altınlar sende. Hemen gidin, pay edin.” (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 23).

Ahmet demiş ki, “Senin kazandığın o yirmi beş kurşu bölüşelim (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Mehmet, “Ben paramı vermem.” demiş. Ahmet gene Mehmet’e demiş ki, “Mehmet kardeş, sen o parayı vermezsən, parayı yarıya bölmezsen seni burada öldürürüm.” (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Ahmet, “Telehaş bir ot, ot hiç haber eder mi? Ot beni nasıl haber edecek? demiş (Tel.; Şengül, 2019, s. 85).

Senin kocan yirmi beş biriktirmişti. Ona “Gel parayı yarı edelim bölüşelim.” dedim. O kabul etmedi. “Parayı bölüşmezsen seni öldürürüm.” dedim sonra. O da, “Ben parayı görüşmem ama beni öldürürsen senin bu yaptığını telaşlar haber eder.” dedi. (Tel.; Şengül, 2019, s. 86).

Ali Baba söylediklerine pişman olmuş. Bir daha yağmur yağdığında demiş ki, “Allahım, herkesin tarlasına yağdır! Bana da yağdır!” (Yağ.; Şengül, 2019, s. 87).

4.2.19. Cömertlik değeri

Cömertlik değeri ile ilgili 14 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Sen bir Adil Han'sın yoktur akranın / Neça gariplara vardır ihsanın: *Sen bir Adil Han'sın yoktur akranın / Nice gariplere vardır ihsanın* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 70).

Babası, oğlunun bu başarısına karşılık güzel bir tören tertip ederek konağının ziynetli bahçesinde o güne değin görülmemiş bir ziyafet verdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Artık, Lûtfî Bey'in bir aşık olduğu anlaşıldı. Mirza Bey, Aşık Hicreni'yi memnun ederek yola vuruldu (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Padişah demiş ki Aslan Parçası'na, “Madem ki devi sen öldürdün ve kızımız kurtardın, dile benden ne dilerse (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

Kirazların bir sepetini bitirdim, diğer sepetteki kirazları bitirmedim, satamadım. İsterseniz onu size ikram edeyim, yiyin.” demiş. “Olur.” demişler (Ynk.; Şengül, 2019, s. 39).

Aliyar düşünmüş, “Ben bu milleti götüreyim eve. Babamı ne kadar seviyorlarmış.” Getirmiş milleti; yedirmiş, içirmiş, yollamış. Ertesi gün kalkmış ki mezer dolu. Gidip gene milleti getirmiş; yedirip, içirip yollamış (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

Ona iyi bir büyük kuzu kesmiş. Yedirmiş, içirmiş. Bir odaya güzelce ipek yorganlar, yastıklar sermiş tertemiz (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

İçeri çağırmış ortanca kardeşi . Ona da bir kuzu kesmiş, ona da yedirmiş, içirmiş aynı şekilde. Ona da temiz yataklar sermiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

Bu adam küçük kardeşi bir tane sofraya vermiş. Verirken de “Bu sofraya ‘Kurul sofram, kurul!’ dersin, sana bün çeşit yemek kurulur.” demiş. “Yersin, içersin, geçinip gidersin.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Biraz sonra acıkmışlar. Ufak kardeş, “Kurul sofram kurul!” demiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Birazcık para almışlar, çok yoksul oldukları için bir tane de tavuk vermiş onlara iş veren adam. Kesmiş tavuğu, “Götürün bunu, pişirin yeyin.” demiş (Çit.; Şengül, 2019, s. 63).

Hortlak da kalmış bu tarafta. Demiş ki: “Midi, gel sana meme emdürem, gel sana meme emdürem, gel sana meme emdürem.” çağırmış (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Delikanlı Çingen kızına allıdan, morludan, güllüden her şeyden almış. Diğer kıza da sabır taşı almış (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Bu delikanlı o kadar fakirmiş, o kadar fakirmiş ki köylerinde herkes, “Gitse de bir yerde çalışsa. Biz mi yedireceğiz, biz mi içireceğiz?” (Yzb.; Şengül, 2019, s. 93).

4.2.20. Korku değeri

Korku değeri ile ilgili 13 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Bu biza na yaparsa yapsın, sesizi çıkarmayın. Ateşpara'nın elindan bacımızı alıp geturdi ya.”: *“Bu bize ne yaparsa yapsın sesinizi çıkarmayın. Ateşparenin elinden bacımızı alıp getirdi ya.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

Arap Aslan'a diyer ki: “Bu oda sahaplıdur. Geca bir peri kızı galurda korhmayasın. Arap diye seslan , ben galurum.”: *Arap aslana diyor ki: “Bu ada sahiplidir. Gece bir peri kızı gelir de korkmayasın. Arap diye seslen ben gelirim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 27).

Şehzade ve arhadaşlari ellarında tüfekla gelinca ürkiyer, başağı doğri kopariyer: *Şehzade ve arkadaşları ellerinde tüfikle ürkiyor, baş aşağı doğru koparıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Padişahın çocuğı diya bişe demiyerlar. : *Padişahın çocuğu diye bir şey demiyorlar.* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Giriyerlar bahçaya. Otlar bel boyi, onların korhisindan kimsa giramamış: *Giriyorlar bahçeye. Otlar bel boyu, onların korkusundan kimse girememiş* (Asl.; Önal, 2017, s. 57).

Yuharidan nare vurup gediıyor. Nareyi eşitan şehzade: “Aslan kardeş, ben kız mız istamam gediyerim. Hayde kaçah.”: *Yukarıdan nare vurup gidiyor. Nareyi işiten şehzade: “Aslan kardeş, ben kızmaz istemem gidiyorum. Haydi kaçalım.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 57).

Aslan korhiyer: *Aslan korkuyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Kız gözünü açmış ki dağ başında! Çok korkmuş. Ağaca çıkmış (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 26).

Yolda giderken bir yerde bir ışığın yandığını görmüşler. “Bu da o nene gibi bir şey olursa...” diye korkmuşlar (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 34).

“Buyurun,” demiş dev karısı. Girmişler içeriye fakat çok korkmuşlar (Dnc.; Şengül, 2019, s. 35).

Gecenin bir vaktinde kim olduğunu bildiği yok. Korkmuş da ondan, öyle zebella gibi biri (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

Dedi ki, bin atan düş peşime. Zebellah gibi birisi, korktum. Peşine gittim (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 45).

Büyük kızı demiş ki, “Baba, sen hiç merak etme. Ben erkek kıyafetleri giyerim. Sen yerine ben askere giderim.” (Gül.; Şengül, 2019, s. 47).

4.2.21. Öfke değeri

Öfke değeri ile ilgili 13 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bunun üzerine, analığı daha orda iken pek hiddetlenerek kalkıp konağa savuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Alan müşteriler hiddetleniptir (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

Bu sefer annesine gitmiş, “Seni seveceğim.” demiş. “Git oğlum buradan!” diye kızmış annesi (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Dev Karısı eve gelip de misafirlerin kaçtıklarını görünce çok kızmış, öfkelenmiş (Dnc.; Şengül, 2019, s. 36).

Kız, “Kocakarının ne kötülüğü olacak da içeri almıyorsunuz?” diye çıkışmış nöbetçilere (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Bir gün, üç gün karı koca hırлаşmışlar. Eskiden kadı varmış. Kadıya gitmişler, boşanacaklar ki kız Cazi karinin iş gördüğü adama vara (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Kalkmışlar, tam evden çıkacaklarken adam da şapkasını giymeye kalkmış. Geçirmiş kafasına, olmuş berbat. Adam çok sinirlenmiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 58).

“Cehennem ol, git” diye bağırılmış. “Nereye gidersen git!” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Çift öküzün kuşlar yesin / Sabanın ateşte yansın / Tohumu kuşlar yesin/ Gel gidelim ağam oğlan / ağam oğlan paşam oğlan / Gel gidelim ağam oğlan (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 66).

Gittikten sonra Midi korkmuş (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Midi kaçmış evine. Yatmış korkusundan (Dede.; Şengül, 2019, s. 67).

Bir gün dedenin artık sinirleri çıkmış, kalkıp gitmiş ineğin peşinden (Rzk.; Şengül, 2019, s. 69).

Dışarıda sakallı bir dede, “Korkma kızım, zor durumda olduğumu biliyorum.” demiş ona (Yzı.; Şengül, 2019, s. 89).

4.2.22. Söz verme değeri

Söz verme değeri ile ilgili 13 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.

Bir adam varıymış, heç çocuğı yoğımış. Allah'a yalvariyer. “Allah'ım bena bir çocuk ver, buraları terk edip gedarım.”: *Bir adam varmış, hiç çocuğı yokmuş. Allah'a yalvarıyor. “Allah'ım bana bir çocuk ver, buraları terk edip giderim.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 19).

“Hayır elçiyim. Elçiluğa galmişim.” Padişah kapiya bahiyer ki peçmunder bir ihtiyar. Diyer ki: (...)Sanın evindan benim evima, mermer taşla döşarsan verurum: “*Hayır elçiyim. Elçiliğe gelmişim.*” Padişah kapiya bakıyor ki peçmunder bir ihtiyar. Diyer ki: (...) *Senin evinden benim evime, mermer taşla döşersen veririm* (Asl.; Önal, 2017, s. 30).

Buna bir şey gena diyem, kayıp olsun getsin. Bir şey gena diyacam, yaparsan kızımı verecam: *Buna bir şey yine diyeyim, kayıp olsun gitsin. Bir şey yine diyeceğim, yaparsan kızımı vereceğim* (Asl.; Önal, 2017, s. 31).

“Kırh atli galacahsın. Kırh atta ayni renk olacah. Kırh adam da atların üstünda olacah, hepsi da bir simada olacah. Buni da yaparsan kızı verurum.”: “*Kırk atlı geleceksin.*”

Kırk at da aynı renk olacak. Kırk adam da atların üstünde olacak, hepsi da bir simada olacak. Bunu da yaparsan kızı veririm.”(Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

“Her kimki benim oğlumun derdini anlarsa, oni ben âbât edicam. O dünyasına karışmam.” “Tamam.”: *“Her kimki benim oğlumun derdini anlarsa, onu ben abat edeceğim. O dünyasına karışmam.”* “Tamam.”: (Asl.; Önal, 2017, s. 55)."

“Benim üç tane şartım var. Onları yaparsa bacımı vereceğim.” “Soyla.” “Boyuk kırh kulpli bir kazan var. Oni suyinan doldururuh. Oni yerdan kalduricahsız, yerina koyicahsız, sacayağının üzerine.” “Tamam.”: *“Benin üç tane şartım var. Onları yaparsa bacımı vereceğim.”* “Söyle.” *“Büyük bir kulplu bir kazan var. Onu suyla doldururuz. Onu yerden kaldıracaksınız, yerine koyacaksınız, sac ayağının üzerine.”* “Tamam.”: (Asl.; Önal, 2017, s. 58).

“Uç tani degenek kesin” diyer. Üç degenei, başha başha tereflara atiyer. “Birinci degenegi getirana seccadeyi vericam. İkinci gelena sufrayı. Üçüncü gelena da şaphayı vericam.” diyer: *“Üç tane değenek kesin diyor.”* *Üç değeneği başka başka taraflara atıyor. “Birinci değeneği getirene seccadeyi vereceğim. İkinci gelene sofrayı. Üçüncü gelene de şapkayı vereceğim.” diyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

“Oğlumun derdine kim çare bulursa, onu âbat edeceğim” diye ilan yaptı (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

“İçerisinde mücevherat gibi şeyler varsa, hepsi sizindir. Eğer canlı bir şey çıkarsa benim olacak.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

Kuşların her gün gelip ötüşmeleri tam altı ay sürdü. Padişah kendi kendine düşündü ve: “Bunlar da bir hikmet vardır elbet. Bu kuşların dilinden kim anlar, ne istediklerini söylerse onu âbâd edeceğim” diye ilan yaptırdı (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Yalnız bu değneğin sırrını kimseye anlatırsan değneğin hükmü söner. Kadın,” Söz, kimseye anlatmam.” demiş (Yzı.; Şengül, 2019, s. 90).

“Eğer bu sırrı kimseye anlatırsan bu sihrin hükmü kalkacak.” dedi (Yzı.; Şengül, 2019, s. 91).

“Yav Mehmet, benim boynuzlarım var. Ama bu sırrı senden başka kimseye söylemeyeceğim.” Mehmet de demiş ki, “Ben de kimseye söylemeyeceğim.” (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

4.2.23. Adalet değeri

Adalet değeri ile ilgili 12 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Saraç İbrahim ela adaletli padişah oliyer ki kurtla, kuziyi bir otariyer: *Saraç İbrahim öyle adaletli padişah oluyor ki kurtla kuzuyu bir otarıyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 45).

Saraç İbrahim, ülkesini adaletli yönettiği için ün salmış, bezirgânın kulağına getmiş: *Saraç İbrahim, ülkesini adaletli yönettiği için ün salmış, bezirgânın kulağına gitmiş* (Srib.; Önal, 2017, s. 46).

Sen bir Adil Han'sın yoktur ahranın / Neça gariplara vardur ihsanın: *Sen bir Adil Han'sın yoktur akranın / Nice gariplere vardır ihsanın* (Mlkş.; Önal, 2017, s. 70).

“Biz bir çöl yerde idik. Üç yavrumuzdan ikisi öldü, birisi kaldı. Biz o yavrunun anası ve babasıyız. Ana; yavru benimdir, der, baba razı olmaz, benim olacak” der. Biz bu davanın görülmesini rica için padişaha müracaata geldik.” dediler (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Lûtfi Bey, kuşların bu sözlerinin padişaha ayniyle anlattı. Padişah onlara kararını bildirdi. “Kalan yavru her ikinizin olacak, size hizmet edecek” dedi. Lûtfi Bey, padişahın kararını kuşlara söyler söylemez üçü de hemen uçup gittiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

Yetiştirdi Süleyman mülkünü tâ cümle ekvâna / Adalet üzre şâh bütün cin ile insana (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Düşünmüşler, düşünmüşler, düşünmüşler... Sonunda bir karar vermişler. Büyük kardeşe demişler ki, “Halıyı sen getirdin ama al sana halını verelim.” Ortanca kardeşe demişler ki “Tamam, sen de aynada gördün. Al aynanı, aynan da senin olsun. Ama küçük olanın elması yendi, gitti.” Onu geri getiremeyecekleri için kızı küçük oğlana vermişler (Ayhe.; Şengül, 2019, s. 16).

O zamanlar bu işlerle kadılar ilgilenirmiş. Onlar da kadıya danışmaya gitmişler. Kadıya demişler, “Babamızın altınları vardı bahçede, kayboldu.” “Oturun, bakalım.” demiş kadı (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 21).

Küçük de demiş ki, “Bu kadı adil ama babası belli değil...” (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 21).

Bu hoca. Bu da kızın kocası. Bu çocuklarımı kesen adam. Bunun üzerine hemen hocanın ve yaverin başını kesmişler (Pdsh.; Şengül, 2019, s. 28).

Padişah da demiş ki, “Bunu cezalandırmamız lazım.” Sonra adamlarına, “Bir manda kesin.” demiş. “Mandayı soyun, derisini köyün meydanında bir direğe asın, bu adamı da içine koyun. Güneş manda derisine vurdukça deri kurur. Bu adam da halkın gözü önünden yaptığının cezasını çeker.” diye söylemiş padişah (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Bir gün, üç gün karı koca hırlaşmışlar. Eskiden kadı varmış. Kadıya gitmişler, boşanacaklar ki kız Cazi karinin iş gördüğü adama vara (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

4.2.24. Sevinme değeri

Sevinme değeri ile ilgili 11 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Şehzade bir ufak taşı atıyer, destinin yanini delip su ahiyer. Neney galıp destilari kalduriyer ki biri yüngül kalhiyer boş. Bahiyer o yani, bahiyer bu yani, şehzade ordan bahıp guliyer: *Şehzade bir ufak taşı atıyor, testinin yanını delip su akıyor. Nine gelip testileri kaldırıyor ki biri yüngül kalkıyor boş bakıyor o yani, bakıyor bu yani, şehzade ordan bakıp gülüyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 21).

Kız guliyer, soyliyer, oyniyer ama enişta yoh: *Kız gülüyor, söylüyor, oynuyor ama enişte yok* (Yil.; Önal, 2017, s. 33).

“Galdın gordun ki ben guliyer, soyliyer, oyniyerdim. Ağniyaydın ki bir iş var bunda. Naya galdın da yorğani kaldurdun da benim hayatımı maf ettin?”: *“Geldin gördün ki ben gülüyor, söylüyor, oynuyordum. Anlayaydın ki bir iş var bunda. Niye geldin de yorgani kaldırdığında benim hayatımı maf ettin?”* (Yil.; Önal, 2017, s. 33).

Aslan, padişaha diyer ki “Baba, bena izin ver da şahzede kardeşimin derdini ağniyem.” Padişah guliyer da diyer ki: Aslan, padişaha diyor ki “Ben o kadar milletin akıllisini delisini topladım, ağnamadi da sen mi ağniyacahsin?”: *Aslan padişaha diyor ki “Baba, bana izin ver de şehzade kardeşimin derdini anlayayım.” Padişah gülüyor da diyor*

ki: Aslan, padişaha diyor ki “Ben okadar milletin akıllısını delisini yopladım, anlamadı da sen mi anlayacaksın?” (Asl.; Önal, 2017, s. 55).

“Vuy! Sana kurban olem Aslan kardeş.” deyip sarıliyer: “Vuy! Sana kurban olayım Aslan kardeş” deyip sarılıyor.” (Asl.; Önal, 2017, s. 61).

Bülbüllerin bu konuşmasını dikkatle dinleyen Lûtfî Bey o sırada gülümsedi. Bu yersiz gülümsemeden analığı şüphelendi (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

Kaptan durumu anlayınca Lûtfî’yi kendine evlat edinmeye karar verdi. Zaten, çocuğu olmadığı için tesadüfe çok sevinmişti (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Lala bu işe çok sevindi ve ertesi günü erkenden Lûtfî Bey’i de yanına alarak saraya gitti (Ltf.; Önal, 2017, s. 88).

Bu yakarış üzerine çocuk iyileşmeye, Lûtfî Bey de ağır ağır eski haline dönmeye başladı. İskender Bey ve Zehra Hanım çok sevindiler ve evvelce tanıyamadıkları için Lûtfî Bey’den af dilediler (Ltf.; Önal, 2017, s. 99).

Dev uzaktan bakmış, birilerinin geldiğini fark etmiş. Dev iki kişiyi görünce sevinmiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 12).

Küçük kardeş sevinmiş, düşmüş yola (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

4.2.25. Şaşıрма değeri

Şaşıрма değeri ile ilgili 11 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Şehzade kuriyer kaliyer “Bah hala! Bu na iştur?” diyer: *Şehzade kuruyor kalıyor* “Bah hala! Bu ne iştir?” diyor (Asl.; Önal, 2017, s. 24).

Padişah kapiya çıhıyer ki yol, mermer doşali, şaşuriyer: *Padişah kapiya çıkıyor ki yol mermer döşeli, şaşıyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 30).

Kayığa binacayiduh, babam orda kaldı vapur hareket etti. Biz ne yapacağımızı şaşurduh: *Kayığa binecektik, babam orada kaldı hareket etti. Biz ne yapacağımızı şaşırdık* (Srib.; Önal, 2017, s. 44).

Bu türkilari söyliyir. Hangi yoldan gedacağını şaşuriyer: *Bu türküleri söylüyor. Hangi yoldan gideceğini şaşıyor* (Askrm.; Önal, 2017, s. 73).

Bir gün, Mısır padişahının sarayı önündeki ağaca acayip biçimde üç kuş konarak durmadan ötüşmeye başladılar. Padişah her gün bu acayip kuşlara bakar hayrete ederdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

İskender ve Zehra telaşlandılar, ne yapacaklarını şaşırdılar (Ltf.; Önal, 2017, s. 90).

Rüya için er efkâra düşer mi / Ben de hayrettim hâli pinhanın (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Kızın ailesi oğlana kötü kötü bakmaya başlamış. Şaşırmışlar bu ne biçim yemek yemek diye (Daba.; Şengül, 2019, s. 29).

Babası, “Bu aslında benim kızımdır.” demiş. Bunu duyan padişah şaşırmış. “Nasıl olur, erkek değil mi? diye sormuş. Güleser gidip kendi kıyafetlerini giymiş, geri gelmiş. Kızı kıyafetleri ile görünce padişah şaşırmış, “Allah, Allah! Benim ordumda bir kız nasıl bu bu kadar başarılı olur.” demiş (Gül.; Şengül, 2019, s. 50).

Kadın çok şaşırmış. “Demek benim kocamı sen mi öldürdün!” demiş (Tel.; Şengül, 2019, s. 86).

Adam şaşırmış. Demiş ki, “Bana söyleyeceksin bu nasıl oldu!” Karısı, “Katiyen söylemem.” demiş (Yzı.; Şengül, 2019, s. 90).

4.2.26. Sevgi değeri

Sevgi değeri ile ilgili 10 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Üvey annelik bu ya, analığı Lûtfî’yi sevmez, ona hor bakardı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Medresede çalışkan, zeki, iyi huylu olarak tanınan Lûtfî Bey’i hocası ve bütün arkadaşları çok severlerdi (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

Bunun üzerine, analığı daha orda iken pek hiddetlenerek kalkıp konağa savuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

“Ya Lûtfî Bey’den vazgeçeceksin, ya da benden” diyerek zaten sevmediği üvey oğlunu babasına karşı kötülemeye devam etti (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

Lala bu sözlerden çok mütessir oldu ve Lûtfî Bey’i bir evlat gibi sevmeye başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

Adamın birinin bir kızı varmış. Bir oğlanı çok seviyormuş (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

Birinin adını Şambulum koymuş, birinin adını da Şumbulum koymuş. Bunları sevmiş, sevmiş, sevmiş; yalamış, emzirmiş, yalamış, emzirmiş (Şaşu.; Şengül, 2019, s. 31)

Daha çok sevmiş bunları, hani öbürleri yendi ya. Sevmiş, sevmiş, gene acıkmış karnı (Şaşu.; Şengül, 2019, s. 32)

Sevdikleri onu “yarım popo, yarım popo” diye severlermiş (Yrpo.; Şengül, 2019, s. 33).

Aliyar düşünmüş, “Ben bu milleti götüreyim eve. Babamı ne kadar seviyorlarmış.” Getirmiş milleti; yedirmiş, içirmiş, yollamış. Ertesi gün kalkmış ki mezar dolu. Gidip gene milleti getirmiş; yedirip, içirip yollamış (Aly.; Şengül, 2019, s. 51).

4.2.27. Açgözlülük

Açgözlülük değeri ile ilgili 9 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bunlara at hazırlıyerlar, binip gedan da bir konağa rastliyerlar. Kazanla pirinç pilavi. İçinda da kepça duriyer. Arap balkonda duriyer. Şehzade pilavdan yiyer, Arap bağırıyer: “Hey hemşehrim...Beninan mi verdin onun parasini?": *Bunlara at hazırlıyorlar, binip giderken de bir konağa rastlıyorlar. Kazanla pirinç pilavı. İçinde de kepçe duruyor. Arap balkonda duruyor. Şehzade pilavdan yiyor, Arap bağırıyor: “Hey hemşehrim...Benimle mi verdin onun parasını?”* (Asl.; Önal, 2017, s. 26).

“Gal bu yilani öldüräh, hazinesini alah gedah.”: “*Gel bu yılanı öldürelim, hazinesini alalım gidelim.*” (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

“Bu çocuğı bena satın.” Adam karinin yuzuna bahiyer...Bir çocuğı nasıl versinlar? “Siza tartisi altun vericam.” diyer. “Veren Allah bir daha verur” deyip bu çocuğı satiyerlar: “*Bu çocuğı bana satın.*” Adam karısını yüzüne bakıyor...Bir çocuğı nasıl versinler? “*Size tartısı altın vereceğim*” diyor. “Veren Allah bir daha verir” deyip bu çocuğı satıyorlar. (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

(...)Ötekileri almiyer da şehzade avuçlayıp ağzına keşkek goturanda, yuhardan nare vurıyer ki oralar sallaniyer: (...) *Ötekileri almıyor da şehzade avuçlayıp ağzına keşkek götürönde, yukarıdan nare vuruyor ki oralar sallanıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 63).

Bu adamın daha yeni bir bebeği olmuş. “Gel, bu bebeği bize ver.” demiş padişah. “Tartısı kadar altın vereyim.” Tabii annesi vermek istememiş. Babası demiş ki, “Bu fakirlikten kurtulamam, verelim çocuğu. Bizim gene çocuğumuz olur.” Böylece çocuğu vermişler padişaha (Yaboz.; Şengül, 2019, s. 17).

Sonra gelmiş büyük oğluna ve demiş ki, “Oğlum bahçede selvi ağacının dibinde bir güveç altınım var. O senindir.” Ortancaya da aynısını söylemiş, küçüğe de aynısını söylemiş. Bunları söyledikten sonra padişaha çok güzel bakmışlar (Kdkz.; Şengül, 2019, s. 21).

“Hazır tavuk var, karnım da aç. Anahtarın da yerini biliyorum.” diye geçirmiş içinden (Çit.; Şengül, 2019, s. 64).

Bir gün delikanlı cana gelmiş, pazara gitmiş. “Size ne alayım?” diye sormuş. Çingen kızı, “Bana allıdan, morludan, al güllüden al.” demiş (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir Ali Baba varmış. Bu Ali Baba yağmur yağdığı zaman dermiş ki, “Yağ Ali Baba’nın tarlasına, yağ!” Demezmiş ki komşularımın da tarlasına yağsın, onların da ürünleri olsun (Yağ.; Şengül, 2019, s. 87).

4.2.28. Olgunluk değeri

Olgunluk değeri ile ilgili 9 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“San arhadaşının mezarına bahtuhça, bendan hoşlanmiyacahsın. Ben da kafamdaki yaraya bahtuhça, sandan hoşlanmiyacam. San sanın yolan, ben da benim yoluma!”: “*Sen arkadaşının mezarına baktıkça, benden hoşlanmayacaksın. Ben de kafamdaki yaraya baktıkça, senden hoşlanmayacağım. Sen senin yoluna, ben de benim yoluma*” (Alt.; Önal, 2017, s. 40).

“Senin işin hep deryalar üstündedir. Ben bu çocukla kalırsam herkes başka türlü düşünür, bu iş olmaz. Mademki buluntudur, götür pazarda sat.” (Ltf.; Önal, 2017, s. 85).

Sonra kız kalkmış, oğlanı çağırmış. “Sen dağın git, ben de bağında durayım.” demiş. “Ben sana layık değilim.” demiş. Oğlan da, “Ben seni zaten istemem. Nedir, böyle yemek yeyilir mi? demiş (Daba.; Şengül, 2019, s. 30).

Demişler ki, “Bir nene geldi. Biz koymuyorduk ama hanım çıktı, aldı içeri. “Tamam, bunda bir iş var.” demiş Aliyar (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

Oğlan dermiş ki, “Sen zengin ağanın kızıydın, ben fakir çiftçi. Milletin tarlalarını sürüyorum, öyle geçiniyorum.” (AşkHz.; Şengül, 2019, s. 65).

Kır atamın nalı yoktur / Sırtında eheri yoktur / Bir gecelik yemi yoktur/Git gelemem Türkmen kızı (AşkHz.; Şengül, 2019, s. 65).

Oğlan gene demiş ki, “Ben çiftçi fakir, ben seninle evlenemem. Sen geri git.” (AşkHz.; Şengül, 2019, s. 65) (AşkHz.; Şengül, 2019, s. 66).

Oğlan gene karşılık vermiş, “Yok, ben gelemem. Sen altınları götür götür babanın evine, bak bem öküz koşuyorum, başkasının tarlasını sürüyorum.” (AşkHz.; Şengül, 2019, s. 66).

Zülkardi de demim, “Demek ki bir sırrın dağılmaması için kendinden başka hiç kimseye sırrını söylemeyeceksin.” (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 96).

4.2.29. Utanma değeri

Utanma değeri ile ilgili 9 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Ârı yok, hayası yoktur diyerek (Ltf.; Önal, 2017, s. 86).

İskenderin de İskenderun hükümdarı olduğunu öğrendi. O haliyle İskender’in sarayına gitmekten çekinerek günlerce sokaklarda dolaştı (Ltf.; Önal, 2017, s. 95).

Mirza Bey heyecan ve utancından fazla duramayarak oğlunun yanından ayrılmaya mecbur kaldı. Yaptığı fenalığı ne kadar büyük olduğunu bir kere daha anladı. Bu üzüntüler içinde, bir bardak içerisinde şiddetli bir zehir içip yarım saat için de ölüp gitti. Lûtfi Bey yaptığı işten pişmanlık duydu ise de olan olmuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

Oğlan da utanmış, geçmiş kenarda oturmuş. “Ben aç değilim.” demiş. Kızın ailesi de yemeği yiyip kaldırmış (Daba.; Şengül, 2019, s. 29).

Adam almış onu da içeri. Ona da kuzu kesmiş. Bu küçük kardeş pek yemiyormuş, misafir ya, çekiniyormuş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Babamın evini yıktım / Geri gitsem yüzüm yoktur / Gel gidelim ağam oğlan (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 65).

Beş bin altın ile çıktım / Babamın evini yıktım / Geri gitsem yüzüm yoktur/ Gel gidelim ağam oğlan (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 66).

Vatandaşa bu ar olmuş, boğayı takiben eve dönmüş (Kar.; Şengül, 2019, s. 73).

“Hiç mi utanmadın da benim sırrımı anlattın?” diye hesap sormuş (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

4.2.30. Merhamet değeri

Merhamet değeri ile ilgili 8 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Çocuh aslanın yavrılarına bahıp memelerini emiyer. Aslan öldürmeye kıyamıyer: *Çocuk aslanın yavrularına bakıp memelerini emiyor. Aslan öldürmeye kıyamıyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

Bu çocuğı deniz kenarına gotiriyerlar, kesmaya kıyamıyerler; nur topi gibi çocuk: *Bu çocuğı deniz kenarına götürüyorlar, kesmeye kıyamıyorlar; nur topu gibi bir çocuk* (Asl.; Önal, 2017, s. 53).

Bahıyer ki çocuk, yemaya kıyamıyer. Çocuğı kendi yavrılarının yanına gotiriyor ço. Onlar da yemiyer. Çocuk da bir memesinden emiyer aslanın: *Bakıyor ki çocuk, yemeye kıyamıyor. Çocuğı kendi yavrılarının yanına götürüyor ço. Onlar da yemiyor. Çocuk da bir memesinden emiyor aslanın* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Aslan devin kılıcını aliyer. “Hapahaptan öldürmah günah” diya, burnuna kılıcı sohiyer: *Aslan devin kılıcını alıyor. Aniden öldürmek günah diye, burnuna kılıcı sokuyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 59).

“Pehlivan, yigit, yigida kıymaz.” diyarah gelmiyer.” : *“Pehlivan, yiğit yiğide kıymaz.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 68).

Sonra külâhı çıkarmış. Kız bakmış ki yanında bir delikanlı. Ona demiş ki, “Delikanlı, sana yazıktır. Bu gün sıra bende. Ben gidiyorum, sen benimle gelme.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 11).

Gel zaman git zaman, orada yaylacılık yapan kadının biri çobana demiş ki, “Bizim koyun hep sağılı. Her zaman bizim koyunu sağıyorsun, bir de başkalarının koyununu sağ.” O da demiş ki “Ben sizin koyunu sağmıyorum ama bunu bir takip edeyim.” Çoban bir gün yayladan koyunları eve getiriyormuş. Tam ormandan geçerken, koyun oradan ayrılmış. Çocuğun bulunduğu orokun dibine inmiş, masal bu ya, çocuğu emzirmiş. Sonra gene sürüye katılmış. Çoban bunu görmüş, bebeği alıp köye getirmiş (Yaboz; Şengül, 2019, s. 18).

“Kardeşimi kesip öldüreceğime kurt kuş yesin onu. Ben onu öldüremem kardeşimi.” diyormuş içinden (Psdşh.; Şengül, 2019, s. 26).

4.2.31. İstikrar değeri

İstikrar değeri ile ilgili 8 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür.:

“Ey Zülfikar kardeş, bu insan burada yaşamaz. Buni gotur yeryuzuna, orada geçimizi surdurun.” Kız yapışiyer gogarçinin bacahlarından gogarçin gaturiye çeşmenin başına biraşiyer. Orda tekrar kavuşup hayatlarına devam ediyerlar: “*Ey Zülfikar kardeş, bu insan burada yaşamaz. Bunu götür yeryüzüne, orada geçiminizi sürdürün.*” Kız yapışıyor güvercinin bacaklarından güvercin götürüyor çeşmenin başına bırakıyor. Orada tekrar kavuşup hayatlarına devam ediyorlar (Yıl.; Önal, 2017, s. 35).

Bundan sonra iki hasret âşık birbirlerine kavuşurlar. Bundan sonra, gerek İskender padişahı İskender Bey gerekse Mısır padişahı Lûtfi Bey, vakitlerini rahatlık ve sevinç içinde yaşadılar (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

Köylü de Yanko ile birlikte kendi sarayına gitmiş, mutlu mesut yaşamışlar (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

Evlenmişler, kırk gün kırk gece düğün yaptıktan sonra mesut bir yuva kurmuşlar (Gül.; Şengül, 2019, s. 49).

Yiyip içip muratların geçmişler (Aly.; Şengül, 2019, s. 56).

Demiş ki, “Sen bana niye yalan söyledin?” Ata bir kamçı vurmuş, at koşturunca Çingen kızı paramparça olmuş. Diğer kızla delikanlı evlenmiş, mutlu mesut yaşamışlar (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 79).

Eve dönünce çocuğu ve hanımı ile mutlu bir hayat geçirmişler (Alze.; Şengül, 2019, s. 82).

Mutlu mesut yaşamışlar (Yzb.; Şengül, 2019, s. 94).

4.2.32. Araştırma değeri

Araştırma değeri ile ilgili 7 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Gedin sorup soruşturun” bulun diyer. Çıhıyerlar yola; o koy, o kasaba sora sora kızı bulıyerlar: *“Gidin sorup soruşturun” bulun diyor. Çıkıyorlar yola; o köy, o kasaba sora sora kızı buluyorlar* (Yıl.; Önal, 2017, s. 33).

“Evleri arayın, kimda musafir var, gaturun buraya.”: *“Evleri arayın, kimde misafir var, getirin buraya.”* (Üçyl.; Önal, 2017, s. 38).

Urişan Ali Koroğlu Çamlıbel’da, oraları ferman almış. Bir kız sevdalanmış ona. “San oni bulamazsın.” demişlar. Getmiş aramış bulmuş: *“Urişan Ali Koroğlu Çamlıbel’de, oraları ferman almış. Bir kız sevdalanmış ona. “Sen onu bulamazsın.” demişler. Gitmiş aramış bulmuş.*(Kor.; Önal, 2017, s. 48).

“İnsan sora sora İstanbul’a gedarmış. Sor bul.”: *“İnsan sora sora İstanbul’a gidermiş. Sor bul.”* (Kor.; Önal, 2017, s. 48).

Oğlan soriyer, soruşturiyer, Çardaklı Çamlıbel’a variyer: *Oğlan soruyor, soruşturuyor, Çardaklı Çamlıbel’a varıyor* (Kor.; Önal, 2017, s. 48).

“Koroğlu bir adam galmiş, sanın mekânına girmiş.” “Ula na diyersiz? Ben gedacam sorup soruşturacam.”: *“Koroğlu bir adam gelmiş, senin mekânına girmiş.” “Ula ne diyorsunuz? Ben gideceğim sorup soruşturacağım.”* (Kor.; Önal, 2017, s. 49).

Oninan güreşa tutulduh. Sordum ki nasın na degilsin? O da Benim anam Hurişan Hanımdur. Baban sağdur get bul. Adi da Koroğlu’dur. Galdi beni buldi: *Onunla güreşe tutulduk. Sordum ki nesin ne değilsin? O da Benim anam Hurişan Hanım’dır. Baban sağdır git bul. Adi da Koroğlu’dur. Geldi beni buldu* (Kor.; Önal, 2017, s. 50).

4.2.33. Sabır değeri

Sabır değeri ile ilgili 7 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Dev karısı büyük bir sabırla un elemiş, hamur yoğurmuş, katmer pişirmiş (Dnc.; Şengül, 2019, s. 36).

Dev Karısı büyük bir sabırla gene sormuş (Dnc.; Şengül, 2019, s. 36).

Kız demiş ki, “Sabredeyim.” Çingen kız delikanlının karısı olmuş, diğer kızda onların hizmetçisi olmuş ((Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Ötekine sormuş, “Sana ne alayım?” “Bana bir sabır taşı al.” demiş kız (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Delikanlı düşünmüş, “Ben bu kızı takip edeyim. Bakayım bu sabır taşını ne yapacak?” Takip etmiş oğlan. Sabır taşını bir kilimin üstüne koymuş. “Sen mi sabır, ben mi sabır?” demiş taş. “Yine ben sabır!” demiş kız (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

Bu duruma çok üzüldüğüm için sabrettim. Sabır taşının meselesi bu.” (Ahkz.; Şengül, 2019, s. 79).

Mehmet bu sırrı söylememek için sabretmiş ama sabrettikçe Mehmet’in karnı şişmiş (Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95).

4.2.34. Gelenek değeri

Gelenek değeri ile ilgili 6 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Buni gömlektan geçurup bana kardeş edacahsın.” Padişah, aynı çocuk olduğuni bilmiyer ya gomlegindan geçurup evlat ediyer: “*Bunu gömlektan geçirip bana kardeş edeceksin.*” Padişah, aybı çocuk olduğunu bilmiyor ya gömleğinden geçirip evlat ediyor (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

“Sizin Dunya Guzeli kardeşizi bu şehzade kardeşime elçiluğa galduh.”: “*Sizin Dünya Güzeli kardeşinizi bu şehzade kardeşime elçiliğe geldik.*” (Asl.; Önal, 2017, s. 23).

Erenler bu rüya arasında Lûtfi Bey’e aşk bâdesi içirdiler ve sevgilisi ile görüşturdüler (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Lûtfî Bey de hastalık yoktur, ancak âşık olmuştur. Sazlı bir aşık getirin, kalkar ve derdini kendi söyler.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 80).

Ülkenin âdeti üzerine Lûtfî Bey’in önce İskenderun’a giderek orada padişahlık tahsili yapmasına karar verdiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 89).

“Padişahım,” demiş, “Allahın emri peygamberin kavliyle kızını istiyorum.” (Kçk.; Şengül, 2019, s. 60).

4.2.35. Güçsüzlük değeri

Güçsüzlük değeri ile ilgili 6 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Marangoza gedip bir sanduh yapturup zifladiyer. Çocuğı sanduğun içina koyiye. Ağzınada mama veriyer, atiyer bir golluğa: *Marangoza gidip bir sandık yaptırıp ziftletiyor. Çocuğı sandığın içine koyuyor. Ağzına da mama veriyor, atıyor bir göllüğe* (Asl.; Önal, 2017, s. 20).

“Kırh devların mekanını biza ograt.” “Orya gedanini çoh gordum. Geri donanını gormadım. Gedip geri donamazsız.”: *“Kırk devlerin mekanını bize öğret.” “Oraya gideni çok gördüm geri döneni görmedim gidip geri dönemezsiniz.”* (Asl.; Önal, 2017, s. 22).

Gomlegini çıharıp kani damlatiyerlar. Çocuğı bir yaşıga koyiyerlar, içina pambuh seriyerlar, çocuğı yaturiyeerlar içina. Üstini da kapatıp denize atiyerlar. Gömlegi padişaha veriyerlar: *Gömleğini çıkarıp kanı damlatıyorlar. Çocuğı bir sandığa koyuyorlar, içine pamuk seriyorlar, çocuğı yatırıyorlar içine. Üstünü de kapatıp denize atıyorlar. Gömleğini padişaha veriyorlar* (Asl.; Önal, 2017, s. 54).

Ateşpare çekip gediye. Açıyer kutilari ki essah, üç tani guzel kuş. Aslan kuşlari sıraya duziye. Kılıcı nasıl çekip vurıyorsa üçünden da bir tel duşuramiye: *Ateşpara çekip gidiyor. Açıyor kutuları ki gerçek, üç tane güzel kuş. Aslan kuşları sıraya diyor. Kılıcı nasıl çekip vuruyorsa üçünden de bir tel düşüremiyor* (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

Zaten uzun zamandır çocukları olmayan aile çocuğı vermek istemiyormuş, fakat çocuğun ağırlığınca altın vermeyi teklif etmişler. Zorla da olsa çocuğı annesinden babasından almışlar (Aspr.; Şengül, 2019, s. 7).

Yeni evlenmiş kadın, padişahla evlenme fikrini benimsemiş ama, “Ne yapabilirim ki ben kocama?” demiş (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

4.2.36. İtaatsizlik değeri

İtaatsizlik değeri ile ilgili 6 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Na yapacahsın?” Şehzade bir gün sofraya gelmiyor. Aslan diyor ki: “Kardeş gel yemek yiyah.” “Yoh gelmiyacam.” “Gal yemek ye, derdini ağnat.”: “*Ne yapacaksın?*” *Şehzade bir gün sofraya gelmiyor. Aslan diyor ki: "Kardeş gel yemek yiyelim." "Yok gelmiyeceğim." "Gel yemek ye, derdini anlat (Asl.; Önal, 2017, s. 21).*

“Oni da yolem, yolmiyem” derkan palkondan içari Ateşpare giriyor: “İnsanoğlu yapma.” Son kuşun da boynini kopariyer: “*Onu da yolayım, yolmayayım*” derken balkonundan içeri Ateşpare giriyor: *İnsanoğlu yapma.*” Son kuşun da boynunu kopariyor (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

Bir gün, hocasının elinde gördüğü bir başka anahtarın nereye bırakacağını gözaltı etti. Hocanın vermek istemediği anahtarı da elde etti ve dolabı açtı (Ltf.; Önal, 2017, s. 79).

O sırada köylü, sofrayı bıraktıktan sonra Yanko’ya, “Sen artık gidebilirsin.” demiş. Köylü öyle seyinince Yanko da artık gidebilirsin.” demiş. Köylü öyle söyleyince Yanko da artık cinler diyarına geri dönebileceğini zannetmiş. Dönmüş cinler diyarına (Ynk.; Şengül, 2019, s. 40).

Bir yerde bir hükümdar varmış. Bu hükümdar günün birinde bir emir vermiş: “Bu akşam bu şehirde ışık yanmayacak. Yasak, kati yasak!” Gece yarısı olunca hükümdar şehri kontrole çıkmış ki sözü tutuluyor mu, tutulmuyor mu görmek istemiş. Çıkmış, dolanmış, bakmış ki küçük bir evde ufak bir ışık var (Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 43).

Bakmış ki tellal bağıyor, “Padişahın kızı hamama gidiyor, bütün herkes evlerine dolsun. Kimse görmeyecek!” Herkes evlerine dolmuş. Aliyar demiş ki, “Beni keseceklerse kessinler, zaten benim kaybedecek bir şeyim yok. Hamallık da yapamıyorum, acımdan öleceğim. Kessinler.” Bu sırada padişahın kızı gelmiş, Aliyar yerinden kıpırdamamış (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

4.2.37. Endişelenme değeri

Endişelenme değeri ile ilgili 5 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Ben aurda sahlanaçam. O galdimi san yerindan kalhmiyacahsın, ağliyacahsın. O sana soracah ki: 'Na oldi?' Sanda diyacahsın ki: San her gün ava gediysinya bir yerda olsan, ben burada na yaparım? O sana cuğap verur.”: *Ben burda saklanacağım. O geldi mi sen yerinden kalkmayacaksın, ağlayacaksın. O sana soracak ki: “Ne oldu?” Sen de diyeceksin ki: Sen her gün ava gidiyorsun ya bir yer de ölsen, ben burada ne yaparım? O sana cevap verir* (Asl.; Önal, 2017, s. 25).

“Eyvah! Beni vah, buni öldüramiyacavuh.” diyer: “Eyvah! Beni vah, bunu öldüremeyeceğiz.” diyor (Asl.; Önal, 2017, s. 62).

Uyan bu gafletten söyle çektiğin sevdaları / Korkarım serine düştü sevdanın edâları (Ltf.; Önal, 2017, s. 81).

Bülbüllerin bu konuşmasını dikkatle dinleyen Lûtfi Bey o sırada gülümsedi. Bu yersiz gülümsemeden analığı şüphelendi (Ltf.; Önal, 2017, s. 82).

“Baba ne oldu, niye böyle kara kara düşünüyorsun? diye sormuşlar (Gül.; Şengül, 2019, s. 47).

Kocakarı aşağıdan yukarıdan acele ederek gelmiş içeri çünkü oğlanın gelmesinden çekiniyormuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

4.2.38. İyilik değeri

İyilik değeri ile ilgili 5 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bu kız da yedi yol ayrimında lokanta açiyer. Bedava yeduriyer erzaki bitmiyer. Galana yeduriyer, gedana yeduriyer: *Bu kız yedi yol ayrimında lokanta açıyor. Bedava yediriyor erzağı bitmiyor. Gelene yediriyor, gidene yediriyor* (Yil.; Önal, 2017, s. 33).

Nayisa galan; yiye, gediyer: *Neyse gelen; yiyor, gidiyor* (Yil.; Önal, 2017, s. 33).

“Lokantayı sana teslim ediyerim, galani, yedur bitmaz. Benda gedam çeşmenin başına belki gogarçin galur.”: *“Lokantayı sana teslim ediyorum, geleni, yedir bitmez. Ben de gideyim çeşmenin başına belki güvercin gelir.”* (Yıl.; Önal, 2017, s. 34).

Hanımına da Lûtfî’ye bir evlat gözüyle bakmasını tembihledi. Lûtfî, laladan ve hanımından çok iyilikler görmekte iken aradan zamanlar geçti (Ltf.; Önal, 2017, s. 87).

En son da, “Ben çok açım demiş.” demiş. Hamallar onu yedirmişler, içirmişler (Aly.; Şengül, 2019, s. 52).

4.2.39. İtibarsızlaşma değeri

İtibarsızlaşma değeri ile ilgili 3 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Sabahtan haber galiyer ki: “Sanın davarın, malın devletin haramiler alıp goturdi.” Ondan sonra yapıları da yaniyer. “Bu ruya essahtur” deyip aliyer karisini gediye. Bir koya varıp çoban oliyer. *Sabahtan haber geliyor ki: “Senin davarın, malın devletin haramiler alıp götürdü.” Ondan sonra yapıları da yapıyor. “Bu rüya essahtur” deyip alıyor karısını gidiyor. Bir köye varıp çoban oluyor* (Srib.; Önal, 2017, s. 43).

“Bizim babamız padişahı, zügürtlüh galdi, memleketi terk ettuh danacı oldu.”: *“Bizim babamız padişahı, zügürtlük geldi, memleketi terk ettik danacı olduk.”* (Srib.; Önal, 2017, s. 46).

Lûtfî, uzak kaçır arzunu çeken / Herkesin gözüne oldun bir diken / Bir gün Şah oğluyken, bir gün Han iken / Şimdi torbayı tak dilen ey gönül (Ltf.; Önal, 2017, s. 95).

4.2.40. Vefa değeri

Vefa değeri ile ilgili 3 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Çoh etmegin tuzun yedim / Helal Eyle Halep şehri: *Çok ekmeğini tuzunu yedim / Helal Eyle Halep şehri* (Aşgrp.; Önal, 2017, s. 73).

Görsem Lûtfî Bey’i dünya gözüyle / Evlat değil belki kıyarım cana (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

Vefasızdır cihan mülkü, nice sultan gider gelmez / Nice Lûtfî nice Mecnun sürer devran gider gelmez (Ltf.; Önal, 2017, s. 108).

4.2.41. Yardımseverlik değeri

Yardımseverlik değeri ile ilgili 3 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Köylü başlamış bağırmaya, “Yanko, banko yardım et, Yanko, bana yardım et” Tabii Yanko yok. Bir gün, iki gün, üç gün derken güneş vurdukça deri, adamı sıkmaya başlamış (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

Cin Padişahı demiş ki Yanko’ya, “Ula adam orada Yanko, Yanko diye bağırıyor, sen niye geldin geri? Git bakalım adam ne istiyor.” Yanko gitmiş adam başından geçenleri anlatmış Yanko, “Sen hiç merak etme, ben seni buradan kurtaracağım.” demiş (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

Halkın bu olaylardan haberi olmamış. Padişah başlamış bağırmaya, “Beni kurtarın, beni kurtarın, ben padişahınızım!” Tabi kimse inanmamış (Ynk.; Şengül, 2019, s. 41).

4.2.42. Güven değeri

Güven değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Aralarında konuşulurken Lûtfî Bey, Mısır’daki zıfak işini de hemşire bildiği Zehra’ya açıkça anlattı. Zehra şöyle dedi: “ Korkma namusun paymal olmaz.” (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

“Vay! Demek sen beni şimdiden başkalarına teslim ediyorsun. Sonra daha kim bilir neler yaparsın?” deyip feryada başladı. Bunun üzerine o geceden araları açıldı (Ltf.; Önal, 2017, s. 93).

4.2.43. Kıskançlık değeri

Kıskançlık değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Olaaa! Büyük kardeş içinden, “Kardeşimi öldüreyim, ben alayım sofrayı.” diye geçirmiş (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

Ortanca da düşünmüş “Ben ufak kardeşimi öldüreyim, sofrayı ben alayım (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

4.2.44. Pişmanlık değeri

Pişmanlık değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Anasi pişman oliyer evina döniyer: *Annesi pişman oluyor evine dönüyor* (Yıl.; Önal, 2017, s. 33).

Lûtfi Bey yaptığı işten pişmanlık duydu ise de, olan olmuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

4.2.45. Sadakat değeri

Sadakat değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

İskender, Lûtfi Bey diye o gece Telli Nigar ile aralarına bir kılıç koyarak yattılar. Telli Nigar bu kılıçtan bir şey anlamadı, ve kendi kendine içermeye başladı (Ltf.; Önal, 2017, s. 92).

Finosu kuyunun başından ayrılmamış; havlamış, havlamış, havlamış (Kçk.; Şengül, 2019, s. 59).

4.2.46. Tokgözlülük değeri

Tokgözlülük değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Ben bu kuşların dilinden çok iyi anlarım, neler söylediklerini ayniyle tercüme ederim, fakat padişahın kızını istemem.” dedi (Ltf.; Önal, 2017, s. 88).

O da demiş ki, “Padişahım, ben ne dilerim senden...Sadece sağlığını dilerim, başka hiçbir şey dilemem.” (Aspr.; Şengül, 2019, s. 13).

4.2.47. Umut değeri

Umut değeri ile ilgili 2 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Gözden ırak düştü yaranın dostum / Murat almak iken dünyada kastım / Lûtfî'yim her yandan umudumu kestim / Şahlar Şahı çıkar kenara beni (Ltf.; Önal, 2017, s. 84).

İskender ah çeker gözleri hundur / Kasap elindeki bağlı koyundur / Ben de umut kestim, gittiğim gündür / Eğer ki olmazsa imdat elinden (Ltf.; Önal, 2017, s. 91).

4.2.48. Cesaret değeri

Cesaret değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Padişah bakmış ki olacak gibi değil. Aslan Parçası da güçlü kuvvetli, ona demiş ki, “Sana bir ordu verelim. Git, Kırk Devler’in bacısını al, getir. Yoksa bu oğlan gidecek.” Aslan parçası orduyu kabul etmemiş. “Ben kendim giderim.” demiş (Aspr.; Şengül, 2019, s. 8).

4.2.49. Çalışkanlık değeri

Çalışkanlık değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Birinden gidip iş istemişler. Ne iş bulsalar çalışmışlar o gün orada (Çit.; Şengül, 2019, s. 63).

4.2.50. Dostluk değeri

Dostluk değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Bu iki kardeş hükümdar, sağlığında çocuklarına vasiyet ettiler. Aralarında iyi bir dostluk devam etmesini tembihlediler (Ltf.; Önal, 2017, s. 109).

4.2.51. Fedakârlık değeri

Fedakarlık değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

“Tek Lûtfî Bey iyi olsun, oğlum kurbandır.” dedi. Her ikisi de çocukların kesilmesine karar verdiler (Ltf.; Önal, 2017, s. 98).

4.2.52. Hayatta Kalma değeri

Hayatta kalma değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Kız yuhari bahiyer ki zembilda yılan karışıyer. Galma desam da galıp beni zehirlayacah. En eyisi gal diyem: *Kız yukarı bakıyor ki zembilde yılan karışıyor. Gelme desem de gelip beni zehirleyecek. En iyisi gel diyeyim* (Yıl.; Önal, 2017, s. 32).

4.2.53. Heyecan değeri

Heyecan değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Mirza Bey heyecan ve utancından fazla duramayarak oğlunun yanından ayrılmaya mecbur kaldı. Yaptığı fenalığı ne kadar büyük olduğunu bir kere daha anladı. Bu üzüntüler içinde, bir bardak içerisinde şiddetli bir zehir içip yarım saat için de ölüp gitti. Lûtfi Bey yaptığı işten pişmanlık duydu ise de olan olmuştu (Ltf.; Önal, 2017, s. 103).

4.2.54. Mutluluk değeri

Mutluluk değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Anne, baba da değirmenci kızlarını kurtardığı için çok mutlu olmuş. Değirmenci de hanımını kurtardığı için çok mutlu olmuş. Değirmenci çocuklarına seslenmiş, “Bir, İçim, Su! Buraya gelin yavrum, artık çok mutluyum.” demiş (Yzı.; Şengül, 2019, s. 92).

4.2.55. Nefret değeri

Nefret değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Mirza Bey, bu sözler üzerine günlerce düşündü, taşındı. Babasının bu düşünceli halini Lûtfi Bey sezdiği için neticenin ne olacağını merakla bekliyordu. Hanım ise, beyine her gün aynı teklifi tekrarlıyor, aradaki soğukluk günden güne artıyordu (Ltf.; Önal, 2017, s. 83).

4.2.56. Şüphe değeri

Şüphe değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Demiş ki, “Sen beni sevmiyorsun. Ayrılacağım senden.” Aliyar, “Nereden çıkardın bunu?” diye sormuş (Aly.; Şengül, 2019, s. 54).

4.2.57. Hırsızlık değeri

Hırsızlık değeri ile ilgili 1 örnek tespit edilmiştir. Örnekleri şu şekilde dikkate sunmak mümkündür:

Yok öyle, yok böyle derken bu kız babasının evinden beş bin altınını çalmış, gitmiş oğlanın tarlasına (Aşkz.; Şengül, 2019, s. 65).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Artvin halk masalları, kültürel öğeler bakımından oldukça zengindir. Geçiş sıklığına göre davranışa yönelik kültürel öğeler, ürüne yönelik kültürel öğeler ve düşünceye yönelik kültürel öğeler temalarında toplanmıştır. Ürüne yönelik kültürel öğeler temasında sözlü kültür ürünleri (atasözü ve deyim), mimari yapılar, davranışa yönelik ürünler kategorisinde Artvin yöresine ait yemekler (bişi, katmer), giyim kuşam, gündelik yaşam kategorisi ise hayvan, şehir, kişi isimleri, unvan ve meslek isimleri kodlarında düşünceye yönelik öğeler ise etik normlar kategorisinde toplanmıştır. Artvin halk masallarında kültürel öğelerin geçiş sıklığı ($f=2411$) tespit edilmiş ve zengin kültüre öğelere sahip olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Başka bir çalışmada Vardar (2023) Az Gittik Uz Gittik masallarında 1307 adet yer alan kültüre öge tespit etmiş ve masalların kültürel öğelerin aktarımındaki önemine dikkat çekmiştir. Özdin (2020) masalların dil öğretiminde etkili olduğu kadar, kültürel aktarımda da önemli bir kaynak sunduğu sonucuna varmıştır. Ayhan ve Arslan (2014) masallar sadece dil öğretiminde etkili olmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel aktarımda da önemli bir kaynak oluşturduğunu belirtmiştir. Araştırma sonuçlarının masalların kültürel öğeleri içermesi açısından zenginliklerle dolu olduğu ve literatürle örtüştüğü söylenebilir. Masalların kültürel öğelerin aktarımı hususunda önemli kaynaklar olduğu ifade edilebilir.

Davranışa yönelik kültürel öğeler temasında çıkan sayı kodunda 40 sayısı çeşitli kavramlarda yer almaktadır. Kırk sayısının halk edebiyatı ürünlerinde kullanımını inceleyen Güvenç (2009) yüklendiği anlamlarla birlikte kullanılan ve taşıdığı çeşitli değerleri mitolojik dönemlerden ve kutsal dinlerden alan kırk sayısı, hazırlama ve tamamlama göreviyle yer almaktadır. Türk kültüründe sıklıkla görülen sayı simgeciligi mitoloji ve kutsal dinlerden kaynaklanmaktadır. Mitolojik ve dinî değerler taşıyan kırk sayısı, halk inançlarında da etkin bir role sahip olmuştur. Toplumun duygu ve düşünceleri, inançları, hayalleri, gelenek ve görenekleri ve ideallerini yansıtan, efsane, mitoloji, destan, masal, halk hikâyesi gibi halk edebiyatı ürünlerinde “kırk”ın formülistik bir sayı olarak yer almaktadır. Nitekim Artvin halk masallarında kırk sayısı oldukça fazla yer almaktadır.

Masallarda ürüne yönelik kültürel öğeler temasında âşık atışması kodu görülmektedir. Artvin Ardanuç ve Yusufeli yöreleri âşıklık geleneği açısından önemlidir.

Yöreden çok sayıda saz âşığı çıkmıştır ve günümüzde de devam etmektedir. Bu durum yörenin edebî ürünlerine de yansımıştır.

Artvin hâlk masalları değerler açısından zengindir. Masallarda en fazla rastlanan değer güç ve din değeridir. Bunda Artvin şehrinin Orta Çağ'da kurulmuş bir yerleşim yeri olmasıyla birlikte çevresindeki bazı bölgelerin Milat'tan önceki devirlerde iskân edilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Nitekim doğal yolların geçiş güzergâhında yer alması sonucunda sık sık işgale uğraması ve iktidar savaşlarının olması, bu değerlerin ortaya çıkmasına katkı sunmuş olabilir. Ayrıca güç değeri, aile içi ilişkilerde de bir aile üyesine düşman vasfı yükleyerek ona karşı üstünlük elde etmeye dayalı ortaya çıkmış olabilir.

Artvin halk masallarında güç değerinden sonra en çok rastlanılan değer din değeridir. Masallarda dini ifadeler çok sık kullanılmaktadır. Kahramanlar çözüm bulamadıkları zamanlarda Allah'a yalvararak sorunun çözüleceğine inanmaktadır ve bu yalvarış sonrasında bu olgu genelde gerçekleşmektedir. Allah'ın yardımıyla imkânsız gibi görülen sorunlar kendiliğinden çözülmekte ve yine imkansız gibi görülen işler başarıyla sonuçlanmaktadır.

Masallarda yer alan değerlerin çıkış kaynağı, insanların yaşamış olduğu koşulların insan üzerindeki etkisiyle şekillenmiş olabilir. Bu koşullar Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi ile değerlendirilebilir. Masallarda yer alan kahramanlar, piramidin fizyolojik, güvenlik ve ait olma (Maslow, 1943) alt basamaklarında yer almaktadır. Kahramanların bulundukları basamakların etkisiyle öncelik verdikleri durumların güvenlik, barınma, yeme içme gibi fizyolojik odaklı olması saygı, sevgi, mutluluk, yardımseverlik, dostluk, vefa gibi olumlu sosyal değerlerin az çıkmasını etkilemiş olabilir.

Artvin halk masallarında Türk toplumu için önemli bir değer olan misafirperverlik değeri sıklıkla yer almaktadır. Topluma ayna tutan masallarda bu unsurlar masallar aracılığıyla gelecek nesillere aktarılır. Bunun yanı sıra Artvin halk masallarında unutulmaya başlamış ya da unutulmuş değerler de mevcuttur.

Literatürde halk masallarında yer alan değerlerin incelendiği araştırmalar mevcuttur. Düzyol vd. (2024) Anadolu Masallarında 26 değer tespit etmiştir. Bu değerlerden bazıları cesaret, empati, dostluk, duyarlılık, dayanışma, hoşgörü, liderlik sevgi, saygı, sorumluluk, nazik olmak, özgüven, yardımlaşma, temizlik, önem verme,

paylaşma, misafirperverlik, iyilik etmek, kültürel mirasa sahip çıkmadır. Masallarda adil olma, iyimserlik bağımsız ve özgür düşünme değerlerine rastlanmamıştır. Doğan (2023) Adıyaman Bölgesi'ndeki masallarda farklı değerlerle birlikte adalet, alçakgönüllülük, cesaret, dürüstlük, nezaket, saygı, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, vefa, sebat, merhamet, fedakârlık gibi toplam 39 değer farklı kategorilerde toplanmıştır. Yüksel (2023) Erzurum Masalları kitabındaki incelenen 74 masalda 24 değer tespit edilmiştir. Çakır (2022) Kıbrıs ve Elazığ masallarında yer alan “sosyal-toplumsal ve bilimsel yenilikçi” değerler tespit edilmiştir. Elazığ masallarında sosyal-toplumsal değerlere 83, bilimsel-yenilikçi değerlere 24, Kıbrıs masallarında ise sosyal-toplumsal değerlere 129, bilimsel-yenilikçi değerlere 36 kez yer verilirken kez yer verildiği saptanmıştır. Aydeniz (2021) Muş yöresi masal ve efsanelerinde kök değerlerin tamamına ait örneklerin bulunduğu ve en çok yardımseverlik, sevgi, dürüstlük, sabır, dostluk, adalet, öz denetim kök değerlerine yer verilmiştir. Masal ve efsanelerde kök değerlerin haricinde ise 30 farklı değer olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre Muş yöresi masal ve efsanelerinin değerler eğitimi açısından zengin olduğuna ulaşılmıştır. Özdemir ve Ataş (2021) araştırmanın neticesinde Van masallarında kök değerlerin yer aldığı ve masalların değer eğitimi ve dil öğretimi açısından zengin kaynaklar olduğu saptanmıştır. Kardeş (2020) Bitlis masallarının değerler eğitimi açısından zengin içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Artvin halk masallarının içerdiği değerler bakımından zengin olması literatürde yer alan halk masallarının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Masalların değerlerin aktarımı konusunda önemli bir yapıya sahip oldukları söylenebilir.

Artvin masallarındaki, olağanüstülükler çok fazladır. Masal kahramanları insanlar (dede, nene, hoca), hayvanlar (kuş, yılan, kurt, boğa), cinler, cazılar, hortlaktır. Masal kahramanları inancını kaybetmeden sürekli mücadele ederek hedeflerine ulaşmışlardır. Böylelikle masalları okuyan kişilerin her daim bir çözüm yolu bulacaklarına dair inançları pekişmektedir. Artvin halk masalları ve hikâyeleri kişiler arası mücadelenin bir örneğini sunmakta ve gerçek hayatta karşılaşılan durumlara bir köprü görevi görmektedir.

Masallarda unutulmaya yüz tutmuş mesleklerle karşılaşabilir. Örneğin bezirgânlık mesleği bulunmaktadır. Artvin halk masallarında padişah, çoban, bezirgân, çiftçi, saraç, gibi çeşitli mesleklerden kişiler görülmektedir. Bu meslekler arasında sınıf ayrımı yoktur. Örneğin, bir saraç ya da sıradan bir kişi padişaha damat olabilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde değer kavramı “Sağlıklı bir kişilik yapısı; insanın kişisel anlamda tekâmülü, sosyal açıdan yaşadığı topluma uyumu ve fiziksel çevresiyle etkileşimi ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktada kişilik yapısının temel taşlarından biri olan değer, insanın hem kendisi hem de çevresiyle ilişkilerinde duygu, düşünce ve davranışlarını biçimlendirir. Değer; kişinin varoluşsal olarak anlam kazanmasına, hayata anlam katmasına, kendi içinde ahenkli olmasına, ahlaklı ve erdemli bir kişilik yapısı kazanmasına ve böylece tekâmülüne hizmet eder. Diğer yandan içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesine ve nitelikli toplumsal ilişkiler geliştirmesine kılavuzluk eder. İnsanın sosyal ve fiziksel çevresiyle ilişkilerinde olumlu kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlayan değer; insan, toplum ve çevre açısından gerekli bir yapıdır” şeklinde ele alınmıştır (MEB, 2024a). Ayrıca Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın temel amacı; “Yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamının temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır.” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2024b). Tüm öğretim programlarını kapsayacak şekilde değerlerin programlar arası bileşenler olarak dahil edilmesine ek olarak değerlerin Türkçe Dersi Öğretim programının temel amacında yer alması değerler eğitiminin önemi günden güne artmaktadır. Ayrıca öğretim programında Türk kültürüne vurgu yapılması ve kültürel miras olarak aktarılması hususunda vurgular yapılmaktadır. Bu noktada masalların değerler eğitimindeki önemli rolü ve kültür aktarımındaki yeri ön plana çıkmaktadır. Araştırmada ulaşılan verilere göre Artvin halk masallarının değerler eğitimi ve kültürel mirası devam ettirme sürecinde oldukça yararlı olabileceği düşüncesine varılmıştır.

Masallar, sözlü geleneğin ürünü olduğu için dilden dile anlatılırken ya da yazıya aktarılırken bazı değişikliklere uğramıştır. Bu durum bir masalın birden çok versiyonun ortaya çıkmasını sağlarken ayrıca içeriğinin zenginleşmesini sağlamıştır. Örneğin, Aslan masalı Ardanuç ve Şavşat yörelerinde ana konunun aynı kalmasıyla beraber değişikliklere uğramıştır. Artvin halk masalları da genelde birbiriyle benzer masallardır. Birçok masalın başlangıcı ve bitişi ile olay örgüsü aynıyken kahramanların isimleri değişmektedir. Bu benzerlik sonucu masallarda benzer değerler tespit edilmiştir.

Öneriler

●Değer aktarımında masal metinlerinin kullanılması değer öğretim yöntemlerinden biridir. Çalışmanın alan yazına katkıda bulunması ve yapılacak olan çalışmalara örnek olması beklenmektedir. Artvin halk masalları değerlerin geçiş sıklığı ve çeşitliliği açısından oldukça zengin masallardır. Aynı zamanda bu masallar kültüre öğeleri içermesi bakımından da oldukça zengindir. Masalların derlemesi yöresel ağızla yapılmıştır. Dolayısıyla masalların anlaşılmasını kolaylaştırmak için masallarda sadeleştirme yapılabilir ve standart Türkiye Türkçesi hâli de verilebilir.

●Çocukların seviyesine uygun hale getirmek için masallar tekrardan yazılabilir.

KAYNAKLAR

- Abid, S. (2021). Artvin ağzıyla Türkmen Türkçesinin fonolojik bağlantısı. Yavuz, N. (Ed.), Artvin Araştırmaları-3. Artvin Çoruh Üniversitesi Yayınları.
- Akbaş, O. (2004). Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Akbaş, O. (2015). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. (Ed. B. Tay ve A. Öcal), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi. s. (343-370). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi. The Journal of Academic Social Science, (3), 312-324.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 53-57.
- Altunay Şam, E. (2015). Değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Journal of Educational Science, 3(4), 47-63.
- Aksan, D. (2006). Anlambilim -anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi-. Ankara: Engin Yayınevi.
- Alyılmaz, S. (2015). Türkka dünyası vatandaşlığı projesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. 4/1, 77-85.
- Alyılmaz, S. ve Alyılmaz, C. (2018). Ağız bilimi çalışmalarının Türkçe öğretimi açısından önemi. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, (45), 7-38.
- Aslan, E. (2021). Türk Halk Edebiyatı. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslantürk, Z. ve Arslantürk, A. (2013). Uygulamalı sosyal araştırma: Kavramlar, teknikler, metotlar, bilgisayar uygulamaları, spss. (3. Baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Aydeniz, S. (2021). Masal ve efsanelerde değerler eğitimi: Muş ili örneği. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (23), 636-659.

Ayhan, M. S. ve Arslan, M. (2014). Edebî metin olarak masalların yabancılara Türkçe öğretiminde dilsel ve kişisel becerilerin gelişimine etkisi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 543-559.

Aytekin, H. (2016). Çocuk ve gençlik edebiyatı. Ankara: Anı Yayınları.

Baloğlu, M. ve Balgalmış, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz değerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. Değerler Eğitimi Dergisi, 3 (10), 21-33.

Baş, B. (2012). Türk masallarının söz varlığı üzerine bir değerlendirme. Millî Folklor, 12(93).

Bayraktar Özen, C. (2022). Anadolu masalları ve bu masalların Türkçe öğretimindeki yeri üzerine bir inceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Siirt: Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. bs.). Ankara: Pegem Akademi.

Cemiloğlu, M. (2015). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi. Alfa Aktüel Yayınları.

Çakır, R. (2022). Kıbrıs ve Elazığ Masallarında yer alan toplumsal ve bilimsel değerlerin ward bağlantı yöntemiyle değerler eğitimi açısından incelenmesi. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2022(19), 411-432.

Çalışkur, A. ve Aslan, A. E. (2013). Rokeach değerler envanteri güvenirlik ve geçerlik çalışması. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(29), 81-105.

Çelik, Ö. ve Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20 (1), 67-88.

Çelik, Ö. (2016). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25 (1), 185-203.

Çıblak, N. (2008). Teknoloji çağında kültürel miras olan masalların korunması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (23), 39-50.

Çoban, İ. (2024). Âşık Yaşar Reyhani'nin "İşte, Dadaş, Bu Demektir" Başlıklı Şiirine Kültürel Değerler Açısından Bir Bakış. Alyılmaz, C., Alyılmaz, S. ve Er, O. (Ed.) *Kültür ve dil* içinde (s. 159-170). İzmir: Duvar Yayınları.

Demir, F. (2018). Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi. Malatya:İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış doktora tezi.

Demir, F., ve Merter, F. (2019). Değer aktarma yaklaşımına göre hayat bilgisi dersinde sorumluluk eğitimi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), 20- 38.

Demirhan Işcan, C. (2007), İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (Ed.). (1994). *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Doğan, P. (2023). Abdullah Doğan'ın Adıyaman yöresi masalları adlı çalışmasının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. Öztürk, C. (Ed.) *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı yaklaşım*. Pegem Akademi.

Durdu M. (2021). Salnamelere göre Livane (Artvin), Hopa ve Arhavi (1869-1904). Bilgin, M. S. (Ed.), *Artvin tarihi ilk çağ'dan 1918'e*. Akçağ Yayınları.

Düzyol, A. P., Karaoğlu, İ., Coşkun, M., Keskin, A., & Uluçay, H. (2024). Anadolu masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Original Educational Research*, 2(1), 390-405.

Elgin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Er, O. (2016). Bitlis Eren Üniversitesi takvimlerine kültürel değerler açısından bir bakış. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (56), 1425-1440.

- Ergin, M. (1994). Üniversiteler için Türk dili. İstanbul: Bayrak Yay.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2014). Karakter eğitimi el kitabı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2020). Bilimsel araştırma yöntemleri (6. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, P. (2023). Ziya Gökalp masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gülmez B. (2019). Kültür tarihi, evrensel bir kavram: kültür; yeni bir bilimsel alan: kültür tarihi. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Gemalmaz, E. (2010). Türkçenin, Bugünü ve Yarını. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (1).
- Genç, A. (2023). Masal ve Çeviri: Kültürlerarası Köprü. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. İstanbul: Ötüken.
- Güvenç, A. Ö. (2009). Kırk sayının halk edebiyatı ürünlerinde kullanımı üzerine bir inceleme. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 16(41), 85-97.
- Güvenç, B. (2010). İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ilıcak, N. G., & Başoğlu, N. (2018). Ahmet ümit'in masal kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi. Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(1), 88-100.
- Kaçmaz, G. (2018). Cahit Zarifoğlu'nun masallarının değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kahramanoğlu, R. (2019). Türk kültür tarihinde ve Türkiye'de değerler eğitimi. Özer, B. (Ed.) Karakter ve değerler eğitimi. Pegem Akademi.
- Kahyaoğlu, M., Kırıktas, H. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin çevresel davranış ve düşünceleri ile bireysel değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Marmara Coğrafya Dergisi, (32), 88-105.

Kan, O.M. (2010). Millî eğitim bakanlığı yayınları ilköğretim 7. Sınıf türkçe ders kitabının kültür öğeleri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaplan, M. (2016). Kültür ve dil. Dergah Yayınları.

Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemi. (27. bs). Ankara: NobelYayınları.

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(3), 463-477.

Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. Turkish Studies International Periodical For The Languages and History of Turkish or Turkic, 6/1,1398-1412.

Karakuş, N. (2012). Türkçe öğretiminde kaynak metin kullanımı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kardaş, S. (2020). Bitlis halk masallarının çocuğa uygunluğu ve değerler eğitimine katkısı üzerine bir inceleme. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kavcar, C. (2017). Edebiyat ve eğitim. Anı Yayıncılık.

Kavcar, C. (1993). Yeni türk edebiyatı öğretimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 26, 1, 22-38.

Kavaklı, T. (2019). Mavisel Yenerin masal kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Afyon: Kocatepe üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaya, S. (2021). Gümüşhane ve Bayburt Masalları adlı eserdeki masalların Türkçe dersi 1-8. sınıflar öğretim programı değerler eğitimi açısından incelenmesi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaya, N. ve Varışoğlu, M. C. (2023). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde sivas masalları. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (37), 1524-1538.

Kılıç, B. S. ve Yılmaz, O. (2018). Fakir Baykurt'un masallarında değer eğitimi ve masalların Türkçe eğitimine katkısı. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 7(2), 1104-1125.

Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 2(20), 1-18.

Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. Türk Psikoloji Dergisi, 15 (45), 59-76.

Kılcan, B. (2016). Ignác Kúnos' un 44 Türk Peri Masalı Adlı Eserinin Değerler Açısından İncelenmesi. Turkish Journal of Education, 5(3), 144-156.

Kırkkeseli, Ö. (2017). 8. sınıf türkçe ders kitabında yer alan şiir ve okuma metinlerinin kültürel öğeler açısından incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2025). Kültürel detaylar. Erişim adresi. <https://artvin.ktb.gov.tr/TR-55843/kulturel-detaylar.html>

Lambert, V. A. and Lambert, C. E. (2012). Qualitative descriptive research: an acceptable design. Pasific Rim International Journal of Nursing Research, 16 (4), 255-256.

Manguş, A. (2023). Vygotsky'nin sosyo-kültürel teorisi bağlamında ilkokul ders kitapları: İlkokul Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında yer alan sosyo-kültürel öğelerin incelenmesi ve bu öğelere ilişkin öğretmen görüşleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50, 370-396.

Mert, O.; Alyılmaz, S.; Bay, E. ve Akbaba, S. (2009). "Orhun yazıtlarındaki toplumsal değerlerin öğretmen adayları tarafından algılanma düzeyleri üzerine inceleme." Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(9), 279 - 287.

Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 93-108.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEBa].(2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi. <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi>. Erişim Tarihi: 24.01. 2025.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEBb].(2024). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (5, 6, 7. ve 8. sınıflar). <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programtur5678Onayli.pdf>.

Erişim Tarihi: 24.01. 2025.

Ogelman, H. G., & Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (29), 81-100.

Oktar, S. Ü. (2016). Masalların politik işlevi: Binbir Gece Masalları örneği. beytulhikme: An International Journal of Philosophy, 6(2), s.205-227.

Önal, Ü. (2017). Şavşat, Ardanuç, Yusufeli'den masallar ve halk hikâyeleri. Ayrıntı Basımevi.

Öner, B. (2019). Elâzığ masallarından seçilmiş 15 masalın yeniden yazımı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özcan, E. (2017). Türk dünyası masallarının değerler eğitiminde kullanılabilirliği. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özdemir, H. ve Ataş, M. S. (2021). Van masallarının değer eğitimi ve dil unsurları açısından incelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Van Özel Sayısı), 481-502.

Özdin, A. (2020). Türk masallarının yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metni olarak uyarlanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, M. (2021). Artvin iliyle ilgili ağız alanında yapılmış olan dil çalışmalarının bibliyografyası. Yavuz, N. (Ed.), Artvin Araştırmaları-3. Artvin Çoruh Üniversitesi Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2012). Masal Araştırmaları. Ankara: Akçağ yayınları.

Selçuk, Z. (2000). Gelişim ve öğrenme. Nobel Yayın Dağıtım.

Senek, S. (2018). Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Antalya: Akdeniz üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Şen, N. (2022). Eski Türk dili ve kültürü açısından BUGU Dil ve Eğitim Dergisi'ne bir bakış. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (9), 910-930.

Şengül, S. (2019). Arvin masalları ve halk hikâyeleri. Aydilisanat Yayınları.

Sever, E., Memiş, A., & Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın zaman zaman içinde masal kitabının değerler açısından incelenmesi. Bartın University Journal of Faculty of Education, 246-263.

Sırrı, V. ve Mehmedoğlu, A. U. (2015). Karakter eğitimi: dün, bugün ve yarın. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 4(1), 121-145.

Susar Kırmızı, F. (2014). 4. Sınıf türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. Journal of Values Education, 12(27).

Şahin, N. (2017). Cengiz Aytmatov'un eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Türkyılmaz, D. (2013). Somut olmayan kültürel miras çalışmaları bağlamında TÜRKSOY bölgesel seminerlerine ilişkin bir değerlendirme. Milli Folklor Dergisi, 100, 40-49.

Tümen, T. (2018). Naki Tezelin masalları ve değerler eğitimi açısından incelenmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2024). *Alışkanlık*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2024). *Değer*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2024). *Gelenek*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Tomalin, B. ve Stempleski, S. (1993). Cultural Awareness. Oxford: Oxford University Press.

Topçu, M. (2015). Yaşar Kemal'in Romanlarında Halk Kültürü Etkisi. Ankara: Grafiker Yayınları.

Töre, E. (2009). Türk Tiyatrosunun Kaynakları. Electronic Turkish Studies, 4.

Tural, S. (1988). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Ulaş, A. H. ve M. A. Er (2021). Karakter ve Değer Eğitiminde Kullanılan Yaklaşımlar, Yöntemler ve Teknikler. M. Turan ve E. Bozkurt (Ed.), Karakter ve Değerler Eğitimi içinde (s. 95-124). Ankara: Vizetek

Ulusoy, K. (2007). Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi. Turan, R. ve Ulusoy, K. (Ed.), Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. Pegem Akademi: Ankara.

Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Ünlüer, P. (2013). Masalların Dini ve Ahlaki değerler açısından İncelenmesi:(Billurköşk masalları örneği). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Vardar, Ö. (2023). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türk Masallarının Kültür Aktarımında Kullanılması Üzerine:“Az Gittik Uz Gittik” Masal Kitabı Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Walker, R. (2012). Naturalistic research. In J. Arthur, M. Woring, R. Coe, & L.V. Hedges (Eds.), Research Methods and Methodologies in Education (p. 76-93). California: SAGE.

Yalar, T. ve Yelken, T. Y. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(38), 79-98.

Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), 107-120.

Yar Sevmiş (2024). Hayat bilgisi dersinde gerçekleştirilen değer eğitiminin görsel kültür çalışmaları yoluyla yürütülmesi: bir eylem araştırması. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. Türklük Bilimi Araştırmaları, 19(19), 499.

Yaşar, V. (2024). Judith Malika Liberman masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yazar, T. ve Tural Ö. (2020). Değer Eğitimi Yaklaşımları. G. Izgar ve B. Dilmaç (Ed.) Değer Eğitimi, Kavram, İlke ve Yaklaşımlar içinde (147-178). Ankara: Pegem Akademi.

Yel, S. ve Aladağ, S. (2014). Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi. Safran, M. (Ed.). (2014). Sosyal bilgiler öğretimi. Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. (2021). Eğitim yönetiminde değerler. Ankara: Pegem Akademi.

Yüksel, C. (2023). Erzurum Masalları'nın değerler eğitimi açısından incelenmesi. Afyon. Afyon Kocatepe üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

EK 1. Masal Özetleri

ŞAVŞAT, ARDANUÇ VE YUSUFELİ' DEN MASALLAR VE HALK HİKÂYELERİ

ASLAN

Bir adam varmış, hiç çocuğu yokmuş. Allah'a yalvarıp "Allah'ım bana bir çocuk ver, buraları terk ederim." diyormuş. Aradan biraz zaman geçtikten sonra karısı bir oğlan çocuğu dünyaya getirmiş. Karısı adama verdiği sözü hatırlatmış, bunun üzerine memleketlerinden çekip gitmişler. Bir mezarlıkta yatmışlar. O gece ülkenin padişahı rüyasında "Mezarlıkta üç canlı yatıyor, en küçüğü seni kesecek." diye bir rüya görmüş. Bu rüya üzerine adamlarını gönderip onları mezarlıkta yakalatmış. Padişah, çocuğun tartısında altın vererek çocuğu ailesinden almış. Vezire çocuğu götürüp kesmesini, ardından çocuğun kanlı gömleğini kendisine getirmesini emretmiş ama vezir çocuğa kıyamamış. Marangoza bir sandık yaptırmış ve çocuğu sandığın içine koyup göle atmış. Padişaha ise horoz kanı sürdüğü gömleği götürmüş.

Bir aslan göle atılan sandığı yakalamış, içinden çocuk çıkmış. Çocuk aslanın memelerini emince aslan öldürmeye kıyamamış. Çocuk orada aslanlarla büyümüş. Bir gün padişahın oğlu arkadaşlarıyla ava gitmiş, aslanların arasında koşan çocuğu daha sonra yakalatmış. Babasının yanına götürüp "Bunu gömlekten geçirip bana kardeş edeceksin." demiş. Şehzade ile sürekli gezermişler. Bir gün şehzade bir ninenin testisini kırmış ve nineye gülmüş. Bu duruma içerlenen nine "Şehzade yaradanın hakkıyla Dünya Güzeli'ne aşık olasin." demiş. Ninenin bedduası tutmuş. Aslan, Şehzade aşkından yataklara düşünce Dünya Güzel'ni bulmak için padişahın yanına gitmiş. Padişah ben de Dünya Güzeli'ne aşığım bulursanız sizi öldürürüm onu sizden alırım, demiş. Bu sözlere rağmen Aslan ve şehzade, devlerin kardeşi olan kızı bulmak için yola çıkmış. Yolda rastladıkları ihtiyar bir adama sorarak devlerin mekânını bulmuşlar.

Kızı devlerden istemişler. Onlar da kızı vermiş aht nikâhı yapıp kızla oğlanı gerdeğe atmışlar. Şehzade, kızın beline elini atınca anahtarlara fark etmiş. Şehzade, kıza ısrar edince kalkıp anahtarların açtığı odaları gezmişler. Şehzade, kızın açmak istemediği en son kapıyı ısrar ederek açtırmış. Kız en son kapıyı açınca kâkülünden bağlı Ateşpare'yi

görmüşler. Ateşpare şehzadeye onu kurtarması için yalvarmış, şehzade nasıl vurmuşsa Ateşpare yere düşmüş. Şehzadeyi bayıltmış, ardından Ateşpare kızı da alıp kaçmış. Şehzadeyi yerde gören devler, kardeşlerinin kaçırıldığını anlayınca Aslan'a "Bizim bacımızı kırk gün içinde bulacaksın." demişler. Aslan, otuz dokuz gün boyunca kızı bulamamış. Kırkıncı gün yolda kavga eden üç adama rastlamış. Onları kandırarak ellerindeki sihirli seccadeyi, külahı ve kamçıyı almış. Seccadeye oturup Ateşpare'nin evini bulmuş. Kapıyı açan Dünya Güzeli, karşısında Aslan'ı görünce çok sevinmiş. Aslan, Dünya Güzeli'nden Ateşpare'nin canının nerede olduğunu öğrenmesini istemiş. Dünya Güzeli, Ateşpare'nin canının sandıktaki üç güvercinde olduğunu öğrenmiş. Aslan, güvercinlerin boynunu koparmış; böylelikle dev düşüp ölmüş. Dünya Güzeli'yle beraber seccadeye binip Kırk Devler'in mekanına inmişler. Kardeşleri bulunan devler çok sevinmiş. Devlerden izin alıp saraya doğru yola çıkmışlar.

Yolda bir konağa rastlamışlar. Şehzade konağın önünde duran kazandan pilav yemiş. Konağın balkonunda duran Arap şehzadeye çok kızmış. Bunun üzerine aşağı inmiş. Arap, Aslan'a "Beni yenersen yol veririm, yoksa seni keserim." demiş. Aslan'la Arap kapışmaya başlamış. Aslan'a güç gelmiş, Arap'ı tuttuğu gibi yere vurmuş. Bunun üzerine Arap af dileyip misafir olmalarını istemiş. Arap, o gece bunları misafir etmiş. Dünya Güzeli'yle şehzadeyi bir odada yatırmış. Aslan'ı da ayrı odada yatırmış. Aslan'a demiş ki "Bu oda sahiplidir. Gece bir kız gelirse korkma; onu yakala, beni çağır demiş. Biri gelince Arap diye seslenmiş ama kimse gelmemiş. Kız demiş ki "Arap'ta benim kız da benim." Kim beni yenerse onunla evleneceğim, demiştim. Sen beni yendin, ben seninle evleneceğim." demiş.

Dünya Güzeli'nin bulunduğu haberi padişaha gidince Dünya Güzeli'ni almak için adamlarını yollamış. Padişahın adamları gelmişler ve dövüşmüşler. Padişah, onları yenemeyeceğini anlayınca Dünya Güzeli'nden vazgeçtiğini söylemiş. Bunun üzerine padişahın yanına dönmüşler. Padişah, onları sarayda öldürüp Dünya Güzeli'ne kavuşacağını düşünmüş. Bunun için Aslan'ın zayıf noktasını öğrenmek istemiş. Aslan'a demiş ki "Seni ne zapteder?" Kadınların saçı beni zapt eder, diye cevap almış. Adamlarını salıp Aslan'ı kadın saçıyla bağlayıp zindana attırmış. Bunu duyan Arap ve şehzade Aslan'ı zindandan çıkarmışlar. Zindandan çıkan Aslan, padişahı utup yatırmış; üstüne basıp kesmiş. Padişahın yerine tahta çıkmış ve ülkeye sahip olmuş. Böylelikle padişahın rüyası da gerçekleşmiş. (Asl.; Önal, 2017, s. 19-28).

YILAN

Bir adamla karısı varmış. Bunların çocukları dünyaya geliyormuş fakat ölüyormuş. Kadın, bir gün hamile kalmış ve bir yılan dünyaya getirmiş. Kadın adama çocuğunun yılan olduğu söylemiş. Yaşlı adam bu duruma çok üzülüp “ Ya Allah, bu yaşta bunu mu verecektin bana.” demiş. Bir gün beş gün derken yılandan ses gelmiş. Baba “Kalk namazını kıl.” demiş. Sonrasında ise padişahın kapısına gidip elçi taşına oturmasını istemiş. Yaşlı adam taşa oturmuş, elçiliğe geldiğini söylemiş. Pejmürde bir ihtiyarı karşısında gören padişah çok sinirlenmiş. Onu göndermek için yapamayacağını düşündüğü isteklerde bulunmuş. Yılanın yardımıyla ihtiyar adam bütün söylenenleri yapmış. İhtiyardan kurtulamayacağını anlayan padişah, “Ne dediysem yaptı. Ben bundan kurtulamayacağım. Bir evlat da olmayı versin.” diyerek kızını vermiş. İhtiyar, kızı alıp evine getirmiş. Kız oturup bakmış, ne gelen olmuş ne de giden olmuş. Yılan yukarıdan bağırmış. “Geleyim mi?” demiş. Kız bakmış ki yılan yukarıda karışıyor. Onu öldürmesinden korktuğu için gelmesini kabul etmiş. Yılan, aşağıya inince çok yakışıklı bir delikanlı olmuş. “Ben gündüz yılanım, gece ise delikanlıyım bu durumu kabul ediyorsan geleyim.” demiş. Kız da kabul etmiş. Zaman geçince padişahın karısı kızını çok merak etmiş. Padişahın kızının durumunu öğrenmesini istemiş. Padişah, karısı ile bir adamın kızını araştırmak için göndermiş. Sora sora kızı bulmuşlar. Kız çok keyifliymiş ama enişte ortada yokmuş. Annesi bir gece onların yatağına bakmaya karar vermiş. Odaya girip yatağı açınca Zülfikar uyanmış, “ya mahşer” deyip güvercin olup uçmuş. Kız bu durumuna çok üzülmüş ve annesine kızmış. Anası pişman olup evine dönmüş.

Bu kız da yedi yol ayrımında lokanta açmış. Gelene gidene bedava yemek yedirmiş. Kapının üzerine “Her kim Zülfikar’ın adını ıstır de bana söylemezse, benim yedirdiğim ona haram olsun!” demiş. Çeşmenin başında duran ihtiyara lokantada yemek içmek bedava demişler. O sırada çeşmenin başına güvercin konmuş. Bunu alıp lokantanın sahibine götürmek istemiş. Güvercinin bacaklarından tutunca güvercin ihtiyarı gökler katına çıkarmış. Oradaki adamlar “Ey! Zülfikar kardeş bu adamı gökler katına çıkardın ama ihtiyar burada yaşamaz. Götür yerine bırak.” demiş. Adamların sözünü dinleyip ihtiyarı dünyaya bırakmış. Dede, lokantaya gidip yemek yemiş. Kapının başındaki yazıyı okuyunca başını sallamış. Kız da neden başını salladığını merak etmiş. İhtiyar, yazıyı okuduğunu ve Zülfikar’ın adını ıstittiğini söylemiş. Çeşmenin başında olanları kız anlatmış. Kız lokantayı ihtiyara teslim edip çeşmenin başına gitmiş. Kuşluk vakti bir güvercin

gelmiş, kız bunun bacaklarına yapışır yapışmaz kızı gökler katına alıp götürmüş. Aynı adamlar “ Ey Zülfıkar kardeş, bu insan burada yaşamaz. Bunu götür yeryüzüne, orada geçiminizi sürdürün. Hayat sürün.” demişler. Kız güvercinin bacaklarına yapışıyor, kızı çeşmenin başına bırakmış. Orda tekrar kavuşup hayatlarına devam etmişler.

(Yıl.; Önal, 2017, s. 29-35).

ALTIN

Bir gün iki tane adam yola çıkmış. Epey bir zaman yürümüşler. Yolda bir tane ağaç görmüşler, ağacın altında oturup sabahlamışlar. Sabah olunca ağacın altından yılan çıkmış. Yılanın ağzında bir altın varmış, ağzındaki altını adamların önüne bırakıp yerine dönmüş. Ertesi sabah yılan aynı yerden çıkmış. Adamların önüne altını bırakırken “Siz misafir olduğunuz için bunları size ikram ediyorum.” demiş. Adamlardan biri yılanı öldürüp yılanın hazinesinin tümünü almayı arkadaşına teklif etmiş. Arkadaşı teklifi kabul etmemiş. Diğerisi ise gizlice sopayı alarak yılanın yuvasının başında beklemeye başlamış. Yılan çıkar çıkmaz kafasına sopayı vurmuş ama yılanı öldürememiş. Yılan bunu zehirlemiş.

Arkadaşı, adamı defnettikten sonra yine aynı ağacın altında oturmuş. Yılana tekrar eski hallerine dönmeyi teklif etmiş. Yılan ise “Sen arkadaşının mezarına baktıkça beni hatırlayacaksın, benden hoşlanmayacaksın. Ben de kafamdaki yaraya baktıkça senden hoşlanmayacağım. Sen senin yoluna, ben de benim yoluma!” demiş.

(Alt.; Önal, 2017, s. 40).

ÜÇ YOLCU

Zamanın birinde üç tane arkadaş gurbete gitmek için yola çıkıyor. Birisi diyor ki “Arkadaşlar benim karnım acıktı, gelin bir yemek yiyelim.” Oturuyorlar onun yemeğini yiyorlar. Yola devam ediyorlar. Aynı arkadaş diyor ki “Arkadaşlar ben yine acıktım.” Arkadaşları yemeği olmadığı için onu orada bırakmış ve ikisi yola devam etmiş. Bu sefer ikinci arkadaş diyor ki “Ben acıktım, yoruludum.” İkisi oturup onun yemeğini yemişler. Kalkıp yola devam etmişler. İkinci arkadaş belli bir süre sonra “Ben acıktım, yiyelim öyle devam edelim.” demiş. Olmaz senin yiyeceğin yok, demiş ve onu orada bırakıp yola devam etmiş. Akşam olunca sahipsiz bir değirmene girmiş. Yemeğini yerken kapı açılmış; bir ayı, bir kurt, bir de tilki içeri girmiş. Bunu yiyip gitmişler. Ertesi gün ikinci arkadaş aynı değirmene gelmiş. Ateş yakıp otururken bir ayı, bir kurt, bir tilki gelmiş ve bunu yiyip

gitmişler. Üçüncü akşam en son arkadaş değirmene gelmiş. İnsan kafatasları ve kemikler görmüş. Burada bir hal var diyerek Değirmenin tahıl konulan ahşap bölümüne girmiş. Orada yatarken kapı açılmış. Bir ayı, bir kurt, bir tilki içeri girmiş. Birbirlerine hikaye anlatmaya karar vermişler. Ayı demiş ki “ Falan köyde bir ağa var, bunun tek oğlu hastadır, koyunun ciğerini yedirirlerse iyileşir, demiş. Kurt demiş ki “Falan köyde su akıyor, suyun üstünde bir dev yatıyor. Devi öldürürlerse köye su akar.” demiş. Tilki demiş ki “Falan köyde altın var, kimse bilmiyor.” demiş.”

Saban olunca adam onları takip etmiş. Ayının dediği köye gitmiş. Çocuğa ciğeri yedirip onu iyileştirmiş. Herkes çok sevinmiş. Tilkinin yattığı yere gitmiş ve onu kovalayarak altınları almış. Ordan kurdun köyüne gitmiş. Köylüler bir kızı suyun akması için deve yemesi için yolluyormuşlar. Onunla giden genç adam suyun başındaki devi kesmiş. Bunun üzerine köye su gelmiş. Genç o arada milletin içinden kaybolmuş. Herkes devi öldüren delikanlıyı merak etmiş. Bütün evleri aramışlar. Ninenin evinde misafir olan genci bulmuşlar. Bunu kalabalığın önüne götürmüşler. Kız “Beni kurtaran budur.” demiş. Orada kızı o gence vermişler. Kız ile genç delikanlı düğün yapıp evlenmişler.

(Üçyl.; Önal, 2017, s. 36-39).

SARAÇ İBRAHİM

Saraç İbrahim adında fakir bir adam varmış. Bir padişah kendisine saraç arıyormuş. Bunu duyan Saraç İbrahim “Ben senin atına nal, mılh yaparım.” demiş. Tam yaptığı sırada padişahın kızı balkona çıkmış. Ona bakarken bayılmış. Padişah gelmiş ki hiçbir şey yapılmamış. Bunun üzerine bunu kovun demiş. Aradan üç gün geçince uyanmış. Sultan nerede, diye sormuş. Sultanın dün gece öldüğünü söylemişler. Bunun üzerine mezarı eşmiş, tabutla gömülen sultanı evine götürmüş. Allah’a yalvarmış. “On sekiz bin alemi yaratan sensin. Ben buna aşık olmuşum buna can ver.” demiş. O kadar yalvarmış ki kız iyileşip düzelmiş. Adam kıza demiş ki “ Benim adım Saraç İbrahim, Seni balkonda gördüm aşık oldum, bayıldım. Seni mezardan çıkarttım, Allah’a yalvardım cana geldin.” demiş.

Aradan on beş gün geçince kız hamama gitmek istemiş. Kız hamama gidince annesi de gelmiş. Kıza “Senin adın ne? Benim kızıma çok benziyorsun seni evime götüreyim.” demiş. Eve gitmişler, kız annesine olanları anlatmış. Padişaha kızının yaşadığını haber salmışlar. Kızını karşısında gören padişah mutluluktan bayılmış. Bir yazı yayınlamış.

Demiş ki “Ben öldüğüm zaman benim devletim Saraç İbrahim’e kalacak ve İbrahim padişah olacak.” demiş. Saraç İbrahim padişah olmuş ve Serdenge ve Hasan adında iki oğlu olmuş. On sene geçince padişah olan Saraç İbrahim’e rüyasında “Ey! Padişah sana yoksulluk verilecek, gençlikte mi verilsin yoksa ihtiyarlıkta mı?” diye sormuşlar. O da "Gençlikte verilsin." demiş. Sabah olunca haber gelmiş ki bütün malını, devletini haramiler götürmüş. Oarayı terk etmişler ve bir köye çoban olmuş. Aradan zaman geçince bir bezirgan köye gelmiş ve üstü başının çok kirlendiğini söylemiş. İki altın verip çamaşırlarını yıkatmış. Bu çamaşırları yıkayanı bana gösterin demiş. Kadını göstermişler, o da kadını alıp kaçmış. Saraç İbrahim eve gelmiş ki karısı kaçırılmış çocuklar perişan olmuş. Buralar bize haram oldu, burdan gidelim demiş.

Vapura binip gitmeye karar vermişler. Önce çocukları bindirmiş. O sırada vapur hareket etmiş ve Saraç İbrahim kıyıda kalmış. Kaptan çocuklara kim olduklarını sormuş. Onlar da “Biz padişahın oğullarıydık, memleketi terk ettik. Anamı da bir adam kaçırdı.” demişler. Çocukların durumuna üzülen kaptan bunları bir hacıya emanet etmiş. İki kardeş gezmeye çıkmışlar ve birbirleri kaybetmişler. Serdenge, eve dönmüş Hasan ise haramilerin eline düşmüş. Bu sırada Saraç İbrahim de başka bir şehre gitmiş. O şehire yeni bir padişah seçilecekmış. Kimin başına devlet kuşu konarsa o padişah olacak, demişler. Kuş, Saraç İbrahim’in başına konunca onu zindana atmışlar. Kuş, tekrardan zindanın başına konunca Saraç İbrahim’i padişah yapmışlar. Padişah olsa da çocuklarını unutmamış ve onları bulmalarını söylemiş.

Saraç İbrahim ülkesini çok adaletli yönetiyormuş. Bunu duyan bezirgan onun yanına gitmiş. Yanındaki karısının ona teslim olmadığını ona bir çare bulmasını söylemiş. Padişah, Bezirgan’a “Karını çadırdan bırak, ben yanına adamlarımı gönderirim.” demiş. İki askeri çadıra yollamış. Saraç İbrahim'in oğulları birbirini tanımıyormuş ama onun yanında birlikte askerlik yapıyorlarmış. İki asker çadırdan dertleşmeye başlamışlar.

“Bizim babamız padişahı, fakirlik geldi, memleketi terk ettik. Bezirgan da annemizi kaçırdı.” demiş. Güneş Sultan, onların kendi hikayesini anlattığını duyunca onlara isimlerini sormuş. Böylece anne ve çocuklar birbirine kavuşmuş. Bezirgan çadıra gelince iki adamın karısının yanında yattığını görmüş ve padişaha bu durumu şikayet etmiş. Çadıra gelen padişah sormuş ki “Siz kimsiniz?” Çocuklar “Saraç İbrahim’dir babamız, Güneş Hanım’dır anamız. Kardeşim Hasan Beg ben de Serdenge.” demiş. Bunlar birbirine sarılıp

kavuşmuşlar. Saraç İbrahim karısını kaçırın bezirganın boynunu oracıkta kesmiş. Bunlar da muratlarına kavuşmuşlar.

(Srib.; Önal, 2017, s. 41-47).

KÖROĞLU

Köroğlu bir kıza sevdalanmış. Onu bulamazsın demelerine rağmen aramış, taramış; kızı bulmuş ve evlenmişler. Beraber olmuşlar ama kadın bırakıp gitmiş. Gittiği yerde bir oğlan çocuğu dünyaya getirmiş. Adını Hasan Beg koymuşlar. Çocuk büyüyünce babasının kim olduğunu annesine sormuş. Annesi “Senin baban Çamlıbel’de Urişan Ali Koçkoroğlu’dur. Sora sora bul.” demiş. Oğlan, sora sora Çardaklı Çamlıbel’e varmış. Köroğlu’nun bağının yerini öğrenmiş ama oraya giremezsin demişler. Bağa girmiş ama kimse yokmuş. Köroğluna mekanında biri olduğunu söylemişler. Köroğlu tekme vuruşu “Kalk kimsin, niye geldin?” demiş. Biraz konuşup atın üzerinde dövüşmeye başlamışlar. Ata acıyıp yere inmişler ve orda dövüşmeye devam etmişler. Hasan Beg en sonunda Köroğlu’yu tuttuğu gibi yere vurmuş.

Köroğlu “Sen kimsin?” demiş. “Ben Çardaklı Çamlıbel’de Hurişan Ali Koçkoroğlu’nin oğluyum.” demiş. “O benim oğlumsun.” demiş Köroğlu. Arkadaşları gelmiş ki ikisi yan yana yatıp sohbet ediyorlarmış. Hepsi bu adamın kim olduğunu merak etmiş. Köroğlu “Bu çocuk gelip beni buldu, güreştik ve beni yendi. Kim olduğunu sordum. “Benim babam Köroğlu’dur.” dedi. Benim kanımdan olmasaydı beni yıkamazdı.” demiş. Hasan Beg’i padişah yapmışlar. O da anasını alıp getirmiş. Yiyip içmişler, muratlarına ermişler.

(Kor.; Önal, 2017, s. 48-50).

ASLAN

Bir adamın çocuğu olmuyormuş. Aht etmiş ki: “Çocuğum olsun bu memlekette durmayacağım.” Çocuğu olmuş, çocuğu da alıp köyden köye gitmişler. Bir mezarın kenarında durmuşlar. Padişah “Mezarlıktaki çocuk senin canını alacak.” diye üç kere aynı rüyayı görmüş. Jandarmaları yollayıp onları huzuruna getirtmiş. Çocuğu satın almak istemiş. Onlar da padişaha çocuğu satmışlar. Celladı çağırıp çocuğu kesip denize atmasını ve kanlı gömleğini getirmesini emretmiş. Çocuğa kıyamamışlar, onun yerine horoz kanı

damlatmaya karar vermişler. Çocuğu bir sandığa koyup göle atmışlar. Gömleği de padişaha götürmüşler. O da “Tamam.” demiş.

Çocuğun olduğu sandık sahile saplanmış. Oraya gelen bir aslan sandığı basıp kırmış, içindeki çocuğu yemeye kıyamamış. Yavrularının yanına götürmüş ve aslanın sütünü içerek büyümüş. Şehzade arkadaşlarıyla gezerken rastladığı Aslan’ı eve getirmiş. Babasının düşmanını kendine kardeş etmiş. Bunlar padişahın balkonundayken bir nine su doldurmaya gelmiş. Şehzade uzaktan taş atarak testiye delmiş. Şehzadenin yaptığını anlayınca “Kırk Devler’in bacısı, Dünya Güzeli’ne aşık olasin.” Şehzade yataklara düşmüş. Kimse derdini anlamamış. En son Aslan padişaha demiş ki “Kardeşimin derdini ben anlarım.” demiş. Padişah izin vermiş, Aslan, şehzadeyi konuşturmuş ve Dünya Güzeli’ne aşık olduğunu öğrenmiş. Bunu padişaha söylemiş, o ise onu bulmaya ben gidemem demiş. Aslan yola koyulmuş. Devler ile mücadele etmiş ve onları yenmiş. Aslan “Bacınızı şehzadeye alamaya geldik.” demiş. Şartlarımızı yerine getirirsen verimiz, demişler. Kazanı kaldırmasını ve devı öldürmesini istemişler. Her ikisini de yapmış. Aslan,

Kırk Devler’e diyor ki “Şehzade sizin eniştenizdir.” Şehzade, Dünya Güzeli ile oturuyorken saçından asılan anahtarı görüp sormuş. Dünya Güzeli kırk odayı anahtarlarla açıp Şehzadeyi gezdirmiş. Bir kapıyı açmak istemememiş fakat şehzade ısrar etmiş. Kapıyı açınca tavandan asılmış olan Ateşpare’yi görmüşler. Şehzadeye kendisini kurtarması için yalvarmış. Şehzade saçına kılıcı vurunca hemen ordan kurtulmuş ve Dünya Güzeli’ni de alıp kaçmış. Aslan gelmiş ki herkes sessiz bir şekilde oturuyormuş. Gelinini kaçırdıklarını öğrenmiş. Aslan, Ateşpare’yi aramaya gitmiş ama bulamamış. Taşın başında ben de öleyim, demiş. O sırada taşın dibinde üç adam dövüşüyormuş. Onları barıştırmak için aşağıya inmiş. Ellerinde olan sihirli sofrı, şapka ve seccadeyi onları kandırarak almış. Aslan seccadeyi binip “Beni Ateşpare’nin evine götür.” demiş. Nasıl uçmuşsa Ateşpare’nin balkonuna konmuş. Dünya Güzeli, Aslan’ı görünce çok sevinmiş. Aslan, Dünya Güzeli’ne “Ateşpare’nin canının nerede? Onu öğrenmesin.” demiş. Dünya Güzeli Ateşpare’nin canın üç tane kuşta olduğunu öğrenmiş. Aslan bu üç kuşu bulup boynunu koparmış. Dünya Güzeli ile Kırk Devler’in yanına varmışlar. Onlardan izin alıp, şehzadeyi de alarak memlekete gitmek için yola koyulmuşlar. Yolda keşkek kaynayan iki kazana rastlamışlar. Şehzade bir avuç alıp ağzına atmış. Kazanın sahibi Bunun üzerine kazanın sahibi Arap Üzengi bağırmiş. Aslan ordan geçebilmek için izin istemiş. En güzelinizi alırsam sizi bırakırım, demiş. Önce kılıç çekmişler, ardından güreşmeye başlamışlar ve en sonunda

Aslan Arap Üzengi'yi yenmiş. Gitmek istemişler ama Arap Üzengi onları misafir etmek istemiş. Aslan'a demiş ki "Bu odaya bir kız geliyor belki sen tutarsın." demiş. Odaya gelen kızı üçüncü sefer de yakalamış.

Bakmış bu kız onunla savaşıp Arap Üzengi. Diğerlerinin haberi olmadan evlenmişler. Memleketlerine geri dönmüşler. Bunu duyan padişah bir tuzak kurmuş. Aslan'ı kuyuya düşürmüş. Arap Üzengi çok üzülmüş. Akıllarına seccade gelmiş. Onu kullanarak Aslan'ı bitkin halde bulmuşlar. Arap üzengi kendi başına dövüşmeye başlamış. Aslan ise derviş kıyafeti giyip sokakta dolaşmaya başlamış. Kendi kendine "Ya Allah ben Arap Üzengi'yi yenerim." demiş." Bunu işiten bir adam bu sözleri padişaha söylemiş. Padişah dervişini huzuruna çağırmış. Derviş kılığındaki Aslan yine aynı sözleri tekrar etmiş. Padişah "Aslan'ın kılıcının ona verin." demiş. Kılıcı ele alan Aslan padişahı orada kesmiş. Yazılan yazı bozulmamış, padişahın rüyası çıkmış. Şehzade padişah olmuş, Aslan ise vezir olmuş. Kırk gün düğün yapmışlar.

(Asl.; Önal, 2017, s. 53-66)

MELİKŞAH

Melikşah, padişahın oğluymuş. Padişah ölmüş. Rüyasında bir kıza aşık olmuş. Onu bulmak için yola çıkmış. Annesi de onunla gitmek için yalvarmış. Beraber yola çıkmışlar, bir yerde kalmışlar. Kaldıkları yerde annesi bir pehlivana aşık olmuş ve oğlunun ölmesini istemiş. Kendini hasta gibi göstermiş ve ondan padişahın bahçesine girip gül getirmesini istemiş. Melikşah onu almayı da başarmış. Oğlum seni ne yener, diye sormuş. Beni kadın saçları engeller, demiş. Kadın saçları ile kollarını bağlamışlar. Pehlivanı çağırmış ama pehlivan gelmemiş. Bunun üzerine oğlunun gözlerini çıkarmış, Melikşah'ın cebine koymuş. Melikşahı ise kuyuya atmışlar. Yoldan geçenler su içmek için kuyuya bakınca, onu görüp kuyudan çıkarmışlar. Padişahın mutfakçısı olan Çeşminaz Hanım'ın yanına bırakmışlar. Orada bir ağaç varmış, kuşlar konarmış. Kuşlardan biri demiş ki "Konduğum daldan yaprak alırsan ve gözlerine sürersen iyileşir, demiş. Kuşun dediğini yapmışlar, gözleri şaş olsa da açılmış. Çeşminaz'ın samimi olduğu bir kız varmış, onu zorla evlendiriyorlarmış.

Melikşah'ı kız kılığına sokup odalarına sokmuşlar. Oğlanı dövmüş, Güllihan'ı da oradan alıp çıkmış. Kızın abileri Melikşah'ı istememiş. Aralarında savaş çıkmış. Sonunda abileri kızı alıp Adilhan'a vermişler. Gülcihan Adil Han'a onu istemediğini söylemiş. Melikşah'ta Adil Han'a yalvarmış. Onun adil biri olduğunu söylemiş. Bunun üzerine

Adilhan ikisini perde arkasında konuşturmuş. Güllihan'ın da onu sevdiğini sözlerinden anlayınca Güllihan'ı Melikşah'a teslim etmiş.

(Mlkş.; Önal, 2017, s. 67-70).

ASLI İLE KEREM

Aslı ile Kerem birbirini seviyormuş. Aslı'nın babası kızını Kerem'e vermek istemiyormuş. Bir gece karısını ve Aslı'yı da alıp gitmiş. Yollara düşüp Aslı'yı aramaya başlamış. Dört tarafa ayrılan bir yolun oraya varmış, hangi tarafa gideceğine karar verememiş.

Bir yolu seçmiş ve oradan gitmeye başlamış. Sonunda Aslı'yı bulmuş. Annesi ve babası Kerem'i tanımamış. Aslı, çok güzel diş çekermiş. Bunlar bir yere gitmişler ve orada Kerem dişinin ağrıdığını söylemiş. Aslı, Kerem'i dizine yatırmış; o sırada otuz iki dişini de çekmiş. Hak tarafından bunun için içine bir ateş düşmüş, alevlenmiş ve kül olmuş. Aslı da çalı bulup bunu karıştırmaya başlamış ve etekleri tutuşmaya başlamış. Bunların külü orada birbirine karışmış.

(Askrm.; Önal, 2017, s. 75).

AŞIK GARİP

Aşık Garip gurbete gitmiş. Geride kalan karısı Senem ise çok üzölmüş, ardından ona özlemini anlatan türküler söylemeye başlamış. Gurbete gittiği Halep şehrinde yedi sene kalmış. Ailesi onu çok özlemiş. Bilge bir kişi olan Bezirgan Ahmet Hoca'ya durumu anlatmışlar. Oğlunu bulmasını istemiş. Ahmet Hoca günün birinde Halep'e gitmiş ve Aşık Garip'i bulmuş. Ahmet Hoca'ya karısı Senem'in nasıl olduğunu sormuş. O da Senem'in çok üzgün olduğunu söylemiş. Bunun üzerine yedi yıldır türkü söylediği meclise gitmiş ve artık geri dönmek istediğini söylemiş. Meclistekiler de ona müsade etmiş. Ahmet Hoca ona bir gün vermiş ve şehirden ayrılmışlar. Geri döndüğünde Senem'in gelin olacağını öğrenmiş. Arkadaşları da Aşık Garip'in geldiğini söylemişler. Böylece ikisi de kavuşmuş.

(Aşgrp.; Önal, 2017, s. 71-74).

LÜTFİ BEY

Eski derebeylik zamanlarında Bağdat şehrinde Mirza Bey adında zengin bir derebeyi varmış. Uzun yıllar sonra Mirza Bey'in bir oğlu olmuş. Adını Lütfi koymuşlar. Annesi

öldüğü için babası yeniden evlenmiş ve Lütfi Bey’de üvey annesinin eline kalmış. Mirza Bey oğlunu İstanbul’a eğitime yollamış. Çok çalışkan, zeki ve iyi huyluymuş bu yüzden Lütfi Bey’i çok severmiş. Kendi evindeki kırk dolabın anahtarını ona teslim etmiş ama kırk birinciyi teslim etmemiş. O dolapta ne olduğunu merak etmiş bu yüzden hocasının anahtarı nereye bıraktığına bakmış. Anahtarın yerini öğrenince bir gün dolabı açmış. İçinde kitaptan başka hiçbir şey yokmuş. Kuş dili öğreten bir kitaba rastlamış, kitabı merak edip boş zamanlarında okumuş. Bir süre sonra kuş dilini öğrenmiş. Lütfi bey altı sene sonra Bağdat’a dönmüş. Babası oğlunun dönüşünü kutlamak için güzel bir ziyafet vermiş.

Evine dönen Lütfi Bey selvilerin altında kitap okumayı çok severmiş. Bir gün uyuya kalmış ve rüyasında aşk badesi içip sevgilisini görmüş. Baygın halde yatmaya devam etmiş. Mirza Bey, oğlunu uyandıramamış ve bütün hekimleri bahçeye toplamış. Kimse çare bulamamış. Bir yaşlı kadın gelip oğlunu muayene etmiş ve oğlunun hasta olmadığını ancak aşık olduğunu söylemiş. Sazlı bir şair getirirseniz, kalkar ve derdini söyler, demiş. Mirza Bey hemen şehirde bulunan Hicrani’yi çağırmış. Hicrani sazını çalıp söylemeye başlayınca Lütfi Bey uyanmış. O da saz çalıp söylemiş, böylece onun aşık olduğu anlaşılmış.

Bir gün Mirza Bey, hanımı ve Lütfi Bey yan yana otururken bir çift bülbül gelmiş ve konuşmaya başlamışlar. “Lütfi Bey padişah olacak ve babası da onun önünde el pençe divan duracak.” bu sözleri duyan Lütfi Bey gülümsemiş. Üvey annesi ve babası ısrarla sorunca olduğu gibi anlatmış. Üvey annesi babasına ya ondan vazgeçeceksin ya benden demiş. En sonunda Mirza Bey oğlunu feda etmeye karar vermiş. Bir sandık hazırlatmış ve oğluna içine girmesini söylemiş. Lütfi Bey ne olduğunu anlasa da boyun eğmiş. Sandığı bir nehre atmışlar. Sandık denizin kenarına ulaşmış. Kıyıya yakın bir gemideki tayfalar sandığı gemiye almış. Baygın halde sandıktan çıkan Lütfi Bey’i kaptan evlat edinmeye karar vermiş. Eve gittiklerinde karısı bu durumu kabul etmemiş. Onu bir pazara götürmüş. Mısırlı bir tüccar saray lalasına yüz akçaya satmış.

Lala, Lütfi Bey’i evlat gibi sevmeye başlamış. Hanımına da ona evlat gibi davranmasını söylemiş. Bir gün saraydaki ağaca üç kuş konup altı ay boyunca durmadan ötmüş. Padişah “Kim bu kuşların dilinden anlarsa ona kızımı ve tahtımı vereceğim.” demiş. Lala evine gitmiş, kimi bulacağını düşünüyormuş. Lütfi Bey ona ne olduğunu sormuş. Lala durumu anlatmış. Lütfi Bey, kuşların dilinden anladığını fakat kızı istemediğini söylemiş. Ertesi gün saraya gitmişler. Padişah, senin kuşların dilinden anladığını nasıl

anlayacağım, demiş. O da ben konuştuğumda giderlerse anlaşılır, demiş. Kuşların bir yavruları olduğunu ve bunu paylaşamadıklarını öğrenmiş. Bunu padişaha iletmış, o da yavrunun ikisine ait olduğunu söylemiş. Kuşlar bu sözler üzerine uçup gitmiş. Padişahta sözünü tutmuş ve Telli Nigar'ı Lütfi Bey'e vermiş. Padişah ölünce Lütfi Bey'i evlenebilmeleri için İskenderun'a eğitime yollamışlar. Orada İskender adlı biriyle arkadaş olmuşlar ve görüşüş olarak çok benziyorlarmış. Hocaları bile zor ayırıyormuş. Lütfi Bey hocasının ev işleri için ona yardım etmek istemiş. O da kızına sorup izin vermiş. Zehra onu kardeşi gibi sevmiş ve yüzük hediye etmiş. Lütfi Bey eğitimini bitirince İskenderun'a dönmüş. O gidince ev işlerine İskender bakmaya başlamış. Zehra İskender'e aşık olmaya başlamış. Medrese öğrencilerden biri onları görmüş, hocaya haber vereceğini söylemiş ve İskender'i dövmüş. Zehra, İskender'den inkar etmesini ve kırk gün sonra tekrar görüşmelerini teklif etmesini istemiş.

Zehra, Lütfi Bey'e gizli mektup yollamış ve durumunu anlatmış. İskender, tam düğün günü gerdek gecesi mektubu Mısır'a yetiştirmiş. Lütfi Bey, Zehra'nın mektubunu okuyunca İskender'le yer değiştirmeye karar vermiş. Birbirlerine o kadar benziyorlarmış ki görenler onları ayıramıyormuş. Lütfi Bey, hemen yola çıkmış, İskender ise onun yerine Telli Nigar ile gerdeğe girmiş. Aralarına kılıç koyarak yatmış. Lütfi Bey İskenderun'a varmış, İskender'in yerine güreşmiş ve karşısındaki kişiyi yenmiş.

Mısır'a yola çıkmış, vardığında İskender'i geri yollamış. Yataktaki kılıcı aradan kaldırıncı Telli Nigar nedenini sormuş. Lütfi Bey her şeyi olduğu gibi anlatmış. Bunun üzerine Telli Nigar çok öfkelenmiş. Lala'yı çağırıp Lütfi Bey'e zehir verelim, ben seninle evlenmek istiyorum, demiş. Telli Nigar ona zehirli şerbeti uzatmış, Lütfi Bey anlasa da içmeye devam etmiş. Yüzüğündeki panzeheri hatırlayıp içse de saçı kirpiği dökülmüş. Lütfi Bey'i saraydan atmışlar. Bunun üzerine İskender'e geçmiş. İskender'in hükümdar olduğunu öğrenmiş fakat yanına gitmekten utanmış. Bir gün otururken Lütfi Bey'in önünden geçmişler. Dönüşte bir mektup yazmış ve onlara vermiş. Yüzüne bakmadıkları için tanıyamamışlar. Sarayda mektubu okuyunca yazısını hemen tanımışlar. Adamlarına emretmişler ve Lütfi Bey'i buldurmışlar. Lütfi Bey'i karşısında gören Zehra ve İskender çok sevinmiş. İskender üç kere aynı rüyayı görmüş. Rüyayı hanımı Zehra'ya anlatmış. O da "Oğlum Lütfi Bey'e kurbandır." demiş. Lütfi Bey'in rüyadan haberi yokmuş. İskender Bey oğlunun boğazını biraz keserek kanını akıtmış ve Lütfi Bey'e sürmüştü. Çocuğu öyle gören Lütfi Bey Allah'a yalvarmış. Bu yakarış üzerine çocuk eski haline dönmüş.

Zehra Lutfi Bey'e bir isteğin var mı, diye sormuş. O da "Mısır'a savaş açmaktır." demiş. Mısır'ı ele geçirip Lala ile Telli Nigar'ı öldürtmüş. Zehra yine sormuş. Bunun üzerine Bağdat'a savaş açmayı isterim, demiş. Yapılan savaşta babası teslim olmuş. Oğlunun denizde öldüğünü düşündüğü için başta onu tanıyamamış. Lutfi Bey, sözler söyleyince babası oğlunu tanımış. Utancından onun yanında duramamış ve bir bardak zehir içerek ölüp gitmiş. Kendisine ve babasına sebep olan üvey annesini de idam ettirmiş. Lutfi Bey, Zehra ve İskender Bey İskenderun'a dönmüşler. Zehra Hanım, bir merakının olup olmadığını sormuş. O da rüyasında gördüğü sevgilisinden bahsetmiş. Zehra Hanım, bu kızın İskender'in kardeşi Servi Hanım olduğunu anlamış. İskender Bey'e bu durumu anlatmış. O da Lutfi Bey ile kız kardeşinin evlenmesine izin vermiş. Böylece iki aşık birbirine kavuşmuş. İskender padişahı İskender Bey ve Mısır padişahı Lutfi Bey, vakitlerini rahatlık ve sevinç içinde geçirmişler. Çocuklarına da bu dostluğu devam ettirmelerini vasiyet etmişler.

(Ltf.; Önal, 2017, s. 79-109).

ARTVİN MASALLARI VE HALK HİKÂYELERİ

ASLAN PARÇASI

Ülkenin birinde bir karı koca yaşarmış. Uzun süredir çocukları olmuyormuş. İhtiyarın biri adama bir elma vermiş. "Yarısını sen ye yarısını hanımın yesin, çocuğunuz olacak." demiş. Dokuz ay sonra bir erkek bebekleri olmuş. O yörenin padişahı bir gece rüyasında bir erkek bebeğin doğduğunu ve bu bebeğin kendisinin yerine geçeceğini görmüş. Bebeği aramaya adamlarını yollamış. Bunu duyan anne ve babası gizlice kaçmışlar ve mezarlıkta saklanmışlar. Adamlar aileyi yakalamış. Çocuğun ağırlığınca altın verip çocuğu almışlar.

Vezire çocuğu ıssız bir yere götürüp kesmesini, ardından çocuğun kanlı gömleğini kendisine getirmesini emretmiş ama vezir çocuğa kıyamamış. Padişaha ise kuş kanı sürdüğü bezi götürmüş. Çocuğu öldürdüm, demiş. Vezirin çocuğu bıraktığı yer aslanların yaşadığı bir yermiş. Dişi aslan çocuğu emzirmiş ve çocuk büyümüş. Bir gün padişahın çocukları o yörede avlanıyormuş. Aslanların arkasından koşan çocuğu görmüşler ve çocuğu yakalamışlar. Çocuk çok güçlü olduğu için adına Aslan Parçası koymuşlar. Padişahın oğluyla aslan parçası bir gün oyun oynuyormuş, padişahın oğlu ninenin testisini vurmuş. Testi kırılınca nine beddua etmiş. Padişahın oğlu Kırk Devler'in bacısına aşık

olmuş. Kızı bulmak için yola çıkmışlar, yolda kavga eden üç adam görmüşler. Aslan parçası adamları kandırıp ellerindeki sihirli seccadeyi, sofrayı ve külahı almış. Seccadeye binip Kırk Devler'in ülkesine gitmişler. Devlerin hepsini yenince Aslan'ı yanlarına çağırılmışlar. O da olanı biteni anlatmış. Devler ise kırk kulplu kazanı kaldırabilersen kızı veririz, demişler. Aslan parçası kazanı kaldırmış ve kızı vermeyi kabul etmişler. Bu sırada padişahın oğlu ile kız sarayı geziyormuş. Kırkinci odanın kapısı kapalıymış, şehzade ısrar edince kız açmaya mecbur kalmış. Orada bağlı olan Ateşpare padişahın oğlunu kandırmış ve oradan kızı da alıp kaçmış. Devler kardeşlerini göremeyince çok sinirlenmiş. Aslan'a kardeşlerini bulması için kırk gün süre vermişler.

Aslan seccadeye binerek Ateşpare'nin evine gitmiş. Kızdan Ateşpare'nin canının nerde olduğunu öğrenmesini istemiş. Kız Ateşpare'nin canının yedi başlı devin karnında olduğunu öğrenmiş. Devin olduğu yere gitmiş, dev köyün suyunun üstünde yatıyormuş. Dev günde bir tane genci yiyormuş ve bunun karşılığında suyu serbest bırakıyormuş. O günde sıra padişahın kızındaymış. Aslan kızla beraber gitmeye karar vermiş. Devin yanına gidince kılıcını çekip onu öldürmüş ve karnındaki kurbağaları çıkarmış ve ikisini öldürmüş. Aslan kafasına sihirli külahı takıp görünmez olmuş, kız da geri dönmüş. Saraya gidince her şeyi anlatmış, bunun üzerine padişah kızını bu oğlana vermeye karar vermiş. Padişah askerlerine Aslan Parçası'nı buldurmuş ve kızıyla evlendirmiş. Kızla arasına kılıç koyup yatıyormuş, bunu duyan padişah ne olduğunu merak etmiş. Arkdaşını Kırk Devler'den kurtarması gerektiğini söylemiş. Padişah da tamam, demiş. Aslan Parçası seccadeye binmiş ve Ateşpare'nin ülkesine gitmiş. Üçüncü kurbağayı da cebinden çıkarmış. Onu da öldürünce Ateşpare'nin canı tamamen çekilmiş. Kızı da alıp Kırk Devler'in ülkesine gitmiş. Devler kız kardeşlerinin geldiğini görünce oğlanı serbest bırakmış. Aslan parçası padişahın oğlunu ve Kırk Devler'in bacısını alıp diğer padişahın ülkesine götürmüş. Orada kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

(Asl.; Şengül, 2019, s. 7-13).

AYNA HALI ELMA

Padişahın üç oğlu varmış, bunlar büyümüşler ve bir kıza aşık olmuşlar. Birbirlerinden haberleri yokmuş ama padişah aynı kıza aşık olduklarını biliyormuş. Ne yapacağını bilmediği için onları gurbete yollamış. Gurbete giden büyük oğlan, pazardan

istediğın yere götüren halı almış. Ortanca oğla ise istediğın kişi yi gösteren aynayı almış. Küçük oğlan ise hastalıktan kurtaran elmayı almış.

Ortanca oğlan aynadan kızın hasta olduğunu görmüş ve büyük oğlana haber vermiş. O da ben bir halı aldım; onunla hemen gideriz, demiş. Küçük kardeşe de haber vermişler. Üçü halıya binip memleketlerine gitmişler. Kıza elmayı yedirmişler o da kurtulmuş. Padişah kararsız kalmış. Düşünmüşler, düşünmüşler en sonunda şöyle demişler: “Sen halıyı verdin halını sana geri verelim, senin de aynanı geri verelim ama elma yendi.” Onun için kızı küçük oğlana geri vermişler. Kırk gün kırk geç düğün yapmışlar. Baba da dertten kurtulmuş.

(Ayhe.; Şengöl, 2019, s. 15-17).

YAZILAN YAZI BOZULMAZ

Bir varmış, bir yokmuş memleketin birinde padişah varmış. Vezirle halkın içinde dolaşırken bir nehrin kenarına gelmişler. Bir adam söğüt yaprağına bir şeyler yazıp suya atıyormuş. Padişah adama sormuş. Bu sefer ne yazdın, demiş. Adam ise şöyle cevap vermiş: Bizim padişahın kızıyla mezarlıkta yatan fakir bir adamın oğlunu birbirine yazdım, demiş. Padişah vezirine ben bu yazıyı bozarım, demiş. Mezarın kenarına gitmişler, adamın bebeğini istemişler. Annesi istemese de bebeği altın karşılığında vermişler. Padişah bebeğin karnına bıçağı saplamış ve onu ormanda bir ağacın dibine bırakmış.

Bir koyun ormanda duran çocuğı emzirmiş. Bunu fark eden çoban bebeği alıp köye getirmiş. O köydeki zengin bir adam çocuğı evlat edinmiş. Büyüyüp delikanlı olmuş. Padişah bir gün köyü ziyarete gelmiş. O zengin adama misafir olmuş. İkram yapılırken bıçaklı saplı bir karpuzu tepsiye koymuşlar. Padişah kendi bıçağını tanımış. Bıçağı nereden bulduklarını sormuş. O da “Bir gün bir çocuk geldi onun karnında saplıydı, zamanla iyileşti.” dedi. Vezir de padişaha demiş ki “Yazılan yazı bozulmaz, padişahım.” Padişah ise bu yazıyı bozacağını söylemiş. Çocuğa bir not yazıp kendi sarayına celladının yanına göndermiş. Cellada yolladığı notta delikanlının öldürölmesi emri varmış. Yolda çok ıslanınca bir eve girmiş, uyuyunca evin sahibi kadın cebindeki notu fark etmiş. Kadın notu “Bu çocuğı kızıma nikah et.” şeklinde değıştirmiş. Delikanlının bundan haberi yokmuş. Cellada notu vermiş, kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Düğün bitince padişah gelmiş ama bir şey diyememiş. Vezir de demiş ki “Bak yazılan yazı bozulmaz padişahım.” demiş. Sonra yiyip içip muratlarına ermişler.

(Yaboz.; Şengül, 2019, s. 17-19).

KADI KIZI

Bir varmış, bir yokmuş bir padişah varmış. Hanımı ölünce padişah ortada kalmış. Oğulları çok iyi bakmamış. Bunun üzerine üç oğluna da selvi ağacının altında bir güveç altınım var senindir, demiş. Padişaha çok iyi bakmışlar. Padişah ölünce küçük oğlan hemen altınları alıp saklamış. Diğerleri ise altınları bulamamış aralarında konuşunca babalarının hepsine aynı şeyi söylediğini anlamışlar.

Kadıya başvurmuşlar, kadı onları sofraya oturtmuş. Büyük oğlan “Bu ekmek iyi ama ölü kokuyor.” demiş. Ortanca oğlan demiş ki “ Bu et güzel ama it kokuyor, demiş. Küçük oğlan ise “ Bu kadı adil ama babası belli değil.” demiş. Kadı içeri gidince dediklerinin doğru olduğunu öğrenmiş. Kadı bu durumu düşünürken kızı gelmiş sen üzülme ben cevap veririm, demiş. Kız bunlara bir hikaye anlatmış ve verdikleri cevaplardan küçük oğlanın suçlu olduğunu anlamış. Küçük oğlana “Altınlar sende hemen onları pay et demiş.”

(Kdkz.; Şengül, 2019, s. 22).

PADIŞAHIN KIZI

Bir varmış, bir yokmuş; bir padişah varmış. Padişahın bir tane kızı varmış, kızını mektebe göndermiş. Oradaki hoca kıza göz koymuş, kız onun dediğini yapmayınca babasına kötü yola düştü diye haber vermiş. Padişah da oğluna kardeşini öldürmesini söylemiş. Oğlu oraya gidince kızın kötü yola düşmediğini anlamış. Annelerinin olduğu yere doğru yol almışlar. Bir ağacın altında uyumuşlar. Kardeşini öldürmeye kıyamamış bir kuşu vurmuş. Onun kanını beze sürüp babasının yanına götürmüş. Kız, gözünü açınca çok korkmuş; bir ağaca çıkmış, orada oturmuş. Bir Beyoğlu ağaçtaki kızı görmüş ve onun güzelliğine vurulmuş. Kızla evlenmiş fakat kıza hiçbir şey sormamış. Bu yüzden kız hiç konuşmuyormuş. Beyoğlu bir teyzeye danışmış, ne yapabilirim diye. O da “Bir mendil al içine de bir tane kırmızı elma koy ve çocukların önüne bırak ve saklan .” demiş. Çocuklar kavga edince kadın konuşmuş. Beyoğlu sormuş “Neden hiç konuşmadın benimle?” Kadın ona bir şey sormadığını söylemiş.

Kadın anlatınca Beyoğlu ailesinin yanına yollamış. Yolda yaverlerden biri kıza göz koymuş. Çocuklarını öldürmüş ama teslim olmamış, kaçmış. Yolda çobanla kıyafetini değiştirmiş. Çoban kılığında padişahın meclisine gitmiş. Hocanın ona göz koyduğunu,

yaverin ise çocukları kestiğini anlatmış. Bunun üzerine hocanın ve yaverin başını kesmişler, kız da ailesiyle barışmış.

(Pdşh.; Şengül, 2019, s. 25).

DAĞDAKİ İLE BAĞDAKİ

Bir varmış, bir yokmuş. Dağdaki erkek ile bağdaki kız birbirine aşık olmuş. Düğün dernek derken evlenmişler. Kız, oğlanın evine gidince tepsinin içinden avuçla yemek yediklerini görmüş. Babasının evine gittiklerinde böyle yememesi gerektiğini söylemiş. Kuralları sıralamış. Kızın evine gidince nasıl davranacağını unutmuş. Elle yemeye başlamış. Çukur yer sanıp kaynanasının ağzına tükürmüş. Türlü hatalar yapmış. En sonunda kız ona sen dağına git, ben de bağda durayım, demiş. Oğlan gitmiş dağına, kız gitmiş bağına.

(Daba.; Şengül, 2019, s. 29-30).

ŞAMBULUM ŞUMBULUM

Bir varmış, bir yokmuş. Bir keçi hamileymiş. Doğurduğu yavru keçinin adına Şambulum diğer keçinin adına ise Şumbulum koymuş. Keçi, yemek bulmaya gidince ayı keçinin yavrularını yemiş. Keçi ağlamış ama yine doğurmuş. Adlarını Şambulum ve Şumbulum olarak koymuş. Keçi yemek bulmaya gidince ayı yine yavrularını yemiş. Keçi ayı ile bir anlaşma yapmaya karar vermiş. Bu hendeekten atlarsan yavrularımı yemene izin veririm, demiş. Ayı hendeğin içine düşmüş ve vay hayalarım dieyerek yanmış. Anne keçi de “ Şambulum ile Şumbulum’u yemeseydin de vay hayalarım demeseydin.” Keçi de gidip huzurla yavrularını büyötmüş.

(Şaşu.; Şengül, 2019, s. 31).

YARIM POPO

Bir çocuk varmış, sevdikleri onu “yarım popo” diye severmiş. Yarım popo küçük kardeşini almış, oynamaya gitmiş. Karanlık olunca evin yolunu tutmuşlar ama evin yolunu bulamamışlar. Bir yerde ışık görmüşler ona doğru yürümüşler. Upuzun bir nine kapıyı açmış, onları yedirip içirmiş. Nene küçük çocukları uyutmuş. Yarım Popo’yu uyku tutmamış. Nineden pişi istemiş çünkü ninenin onları yiyeceğini anlamış. Yine yatmamış

ve nineden pilav istemiş. Nine de pilav yapmış. En son annem bana dereden su getirirdi, demiş. O dereye gidince oğlan çocukları uyandırmış.

Gece vakti ordan kaçmışlar. Bir süre sonra bir dede karşılarına çıkmış. Dede onları içeri almış. Nine, çocukların peşinden dedenin evine gitmiş. Dede bu kadını sopalayıp evden göndermiş. Sabah olunca çocukları evlerine götürmüş. Bir daha böyle şeyler yapmayın, demiş. Ana babalarına tembih etmiş.

(Yrpo.; Şengül, 2019, s. 33-34).

DANACI AHMET

Köyün birinde çobanlık yapan Danacı Ahmet adında biri varmış. Bir gün köyde pancar toplamaya gitmişler. Danacı Ahmet kaval çalmış, kızlar oynamış. Akşam olunca yolu kaybetmişler. Bir yol ayrımına gelmişler. Bir tarafta tütün tütüyor, bir tarafta it ürüyormuş. Tütün tüten yere gitmeye karar vermişler. Kocaman bir ev çıkmış karşılarına. Karşılarına bir dev karısı çıkmış. İçeri girmişler fakat çok korkmuş. Bu bizi yer demişler, onun için uyumamışlar.

Dev karısı sormuş siz nasıl uyursunuz, demiş. Danacı Ahmet anam bana pişi, katmer yapardı, demiş. Yine uyumamışlar. Annem bana çeşmeden su getirirdi, demiş. Dev karısı gidince onlar da kaçmışlar. Dev karısı çok kızmış. Danacı Ahmet'i yakalamış, onu çuvala koymuş. Danacı Ahmet cebindeki bıçakla çuvalı kesip çıkmış. Ahırdaki danayı çuvala koymuş, ordan kaçmış. Dev karısı çuvala diş atınca dana böğürmüş. Sinirlenen dev karısı da dana gibi böğürmüş. Danacı Ahmet “Dev karısı gördün mü seni nasıl böğürttüm.” demiş.

(Dnc.; Şengül, 2019, s. 35-37).

YANKO

Köyün birinde fakir bir adam varmış. Tek geçim kaynağı bahçesindeki kirazlarmış. Kasabaya götürdüğü kirazları satmış ama hepsini bitirememiş. Akşam üzeri köyüne dönmek üzere eşiği ile yola çıkmış. Bir mezarlığın yanında geceyi geçirmeyi karar vermiş. Cinlerin padişahı emir vermiş onlarda adama bakmışlar. Adam da satamadığı kirazları cinlere ikram etmiş. Bu hareketi Çin padişahın hoşuna gitmiş. Bundan sonra onun yanından ayrılmayacaksınız, demiş. Adam cin olan Yanko ile beraber köyüne gelmiş. Cin onu zengin bir adam yapmış. Oradaki padişah bunun araştırılmasını istemiş. Padişahın

adamları adamın evine gitmişler. Köylü adam sen gidebilirsin deyince Yanko yanlış anlamış ve gitmiş.

O gidince adamlar bunun büyücü olduğunu sanmışlar ve bir manda derisinin içine yerleştirmişler. Adam Yanko diye bağırmış, durmuş. Birkaç gün sonra cinler tesadüfen adamın sesini duymuşlar. Yanko'yu yanına yollamışlar. Adamı derinin içinden çıkartmış, yerine padişahı koymuş. Halkın bu olanlardan haberi yokmuş. Ben padişahınızım, dese de kimse inanmamış. Köylü ile Yanko mutlu mesut yaşamışlar.

(Ynk.; Şengül, 2019, s. 39-41).

YAR AŞKINA ÖLEN DE VAR ÖLDÜREN DE

Bir yerde bir hükümdar varmış. Günün birinde bir emir vermiş. Bu akşam ışıklar yanmayacak, demiş. Gece yarısı kontrole çıkmış. Bir evde küçük bir ışık yanıyormuş. Emir vermiş, kadın ve adamı yanına getirtmiş. Neden itaat etmediklerini sormuş. Biz birbirimize söz verdik, hep birbirimizin yüzüne bakacağız, demiş. Padişah da onları affetmiş. Padişah bir cazı bulmuş, kadının aklına girmesini istemiş. Padişah kadını evlenme vaadiyle kandırmış. Kadına demiş ki tavadan ip asarız, uyuyunca boğazına ipi takarsın, ben de çekerim, demiş. Padişah ipi az çekerek adamı uyandırmış. Kadın adama bir şey diyememiş. Bunun üzerine padişah bütün kadınlar için ölüm emri vermiş. Padişahın Kara Vezir diye bir veziri varmış. Bir gece yüzü kapalı birisi çek atını gel peşime, diye çağırmış.

Uzun bir süre gitmişler, yüksek bir yapının önünde durmuşlar. Bu yapıda benim düşmanım var, yukarı çıktığımda nara atarsam her şey yolunda atmazsam bin atıma kaç, demiş. Nara atınca vezir rahatlamış. Yüzü peçeli binadan inmiş. Kara Vezir onu atla takip etmiş. Bir mezarın yanına gelmişler. Mezarı açtıktan sonra yüzünü de açmış. Kara Vezir'in karşısında bir kadın olduğunu görmüş. Bu mezardaki benim kocamdır, demiş. O binadaki de kocamı öldürmüştü ben de onu öldürürdüm, demiş. Şimdi beni bu mezara gömeceksin, demiş. Vezir kadını mezara gömdükten sonra saraya dönmüş. Kadınların katli devam ediyormuş. Vezir padişaha olanları anlatmış. Yar aşkına ölen de var padişahım, yarini öldüren de var, demiş. Padişah bu olanları dinledikten sonra emrinden vazgeçiyor. O ülkenin kadınları da canını kurtarmış oluyor.

(Yrşkı.; Şengül, 2019, s. 44).

GÜLESER

Bir varmış, bir yokmuş. Güleser diye bir kız varmış, bunlar üç kız kardeşlermiş. Komutan babalarını askere almak için gelmiş fakat babaları yaşlı olduğu için kara kara düşünüyormuş. Büyük kız demiş ki “Baba sen merak etme ben giderim.” demiş. Babası kızının hazır olup olduğunu anlamak için ona oyun yapmış. Kızıyla dövüşmüş, bakmış ki kızın gidecek durumu yok, onu vazgeçirmiş. Ortanca kız gitmek istemiş, babası aynı oyunu ona da yapmış. Bu sefer küçük kızı Güleser “Babacağım bu sefer ben gideceğim, demiş.” Güleser’e de aynı oyunu yapmış. Güleser hemen indirmiş babasını. Tam kılıcı babasının boynuna vuracakken babası kendi olduğunu söylemiş. Kızına askere gitmek için izin vermiş. Güleser askere gitmiş. Komutan “Gel bir dövüş yapalım, eğer sen bu dövüşü kazanırsan komutan sen olacaksın, demiş.

Gülser komutanı yenmiş ve askerin başına geçmiş. Birçok zafer kazanmış, padişah onların zaferlerini duymuş. Padişah “Ben senin babanı tebrik etmeye geleceğim.” demiş. Padişah ile Güleser babasının yanına gitmiş. Babası bu aslında benim kızımdır, demiş. Güleser kendi kıyafetlerini giyip gelmiş. Padişah şaşırmış, Güleser’i kendine eş olarak kabul etmiş. Evlenmişler ve kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

(Gül.; Şengül, 2019, s. 48).

ALİYAR

İki kardeş evlenmiş, birinin çocuğu olmamış. Çocuğu olan çok zenginmiş ve ismini Aliyar koymuşlar. Aliyar büyüdüğünde annesi ölmüş. Daha sonra ise babası ölmüş. Millet cenazeye yığılmış ve Aliyar onları yedirmiş, içirmiş. Mezarda çok ağladıkları için onları eve götürmüş, yine yedirmeye devam etmiş. Amcası en sonunda “Oğlum bunlar seni yiyorlar, sen gitme.” demiş. Aliyar dinlememiş, milleti yine getirmiş. Haliyle paralar suyunu çekmeye başlamış. Paralar sıfırlanınca Aliyar gitmeye karar vermiş. Aliyar çalışmayı bilmezmiş. Hamallık yapmaya başlamış ama o işi de yapamamış. Bir gün tellal seslenmiş padişahın kızı yoldan geçecek herkes kendi evine girsin, demiş. Aliyar benim zaten kaybedecek bir şeyim yok, kessinler, demiş.

Padişahın kızı Aliyar’ı yanına çağırılmış. Olanları anlatmış, senin elinde öleyim, demiş. Padişahın kızı Aliyar’a evlenme teklif etmiş. O da kabul etmiş. Kız ben her hafta farklı kıyafet giyerim, kabul eder misin, demiş. O da kabul etmiş. Bunlar evlenmişler. Padişahın kızını isteyen bir adam biz kadını onları ayırması için tutmuş. Aliyar ise arada

sırada gezmek için dışarı çıkıyormuş. Bunu fırsat bilen kadın Aliyar'ın bir başkasını sevdiğini söyleyerek kızın aklını çelmiş. Kız kocasından boşanmak istemiş. Bunun üzerine Aliyar orada beddua etmiş. Kız peşinden giderken düşmüş. Kadın kızı evine götürmüş, kızın durumu gittikçe ağırlaşmış. Adam da doktor getirmiş, çare bulamamış. Bir iki ay bakmış, Aliyar'ın bahçesine kızı atmış. Aliyar o sırada memleketine gitmiş. Amcasının öldüğünü öğrenmiş.

Altı ay dolandıktan sonra evine geri dönmüş. Aliyar içeri girince bahçeden ağır bir koku almış. Bakmış ki kız orada yatıyor. Kızı alıp eve götürmüş, yıkamış. Kız günden güne iyileşmeye başlamış. Kız demiş ki senin nasıl bir ağzın vardı ki böyle oldum, demiş. Aliyar da “ Ben sana hiçbir şey yapmamıştım. Sen benden boşandın.” demiş. Sonra tekrar evlenmişler. Yiyip içip muratlarına ermişler.

(Aly.; Şengül, 2019, s. 39-41).

KÜÇÜK OĞLAN

Bir adam varmış, üç tane de oğlu varmış. Adam çok hastalanmış. Oğullarına “Bu tarlayı kazıyın içi altın dolu.” demiş. Adam ölünce tarlayı kazımışlar. Küpü bulmuşlar ama küpün içi boşmuş. Tarlayı kazdıkları için ekmişler, biçmişler, kışlıkları doldurmuşlar. Bununla da geçinemeyince çalışmak için gitmeye karar vermişler. Az gitmişler, uz gitmişler, bir saraya varmışlar. Sarayda misafir olmak istemişler ama kabul etmemişler. Dönerken bir ihtiyara rastlamışlar. Ona aç kaldık iş arıyoruz, ne yapabiliriz, diye sormuşlar. O da her birine yol göstermiş. Büyük kardeş yolda bir eve rastlamış. Adam onu misafir etmiş, yedirmiş, içirmiş. Ev sahibi üstüne kapıyı kitlediği için adamın şapkasına tuvaletini yapmış. Sabah bunu gören adam çok sinirlenmiş. Büyük kardeş tekrar yollara düşmüş. Ortanca kardeş az gitmiş uz gitmiş aynı eve rastlamış. Adam onu da misafir etmiş. Aynı şekilde yedirip içirmiş. Onun da üstüne kapıyı kitlemiş. O da tuvaleti gelince adamın ayakkabılarına tuvaletini yapmış. Adam onu da kovalamış. Ufak kardeş de az gitmiş, uz gitmiş. Aynı eve misafir olmak istemiş. Ona da kuzu kesmiş. Sonra onun da üstüne kapıyı kitlemiş. Sabah bakmış ki her şey tertemiz duruyor. Bu adam küçük kardeşe sihirli bir sofraya vermiş. Küçük kardeş sevinmiş, yola düşmüş.

Bir kuyunun başında büyük kardeşine ve ortanca kardeşine rastlamış. Birbirlerine sarılmışlar, sofrayı kurmuşlar. Büyük ve ortanca kardeş küçük kardeşlerine hainlik düşünmüşler. Onu kuyuya atıp sofrayı almışlar. Küçük kardeşin köpeği kuyunun başından

ayrılmamış. Havlamış, durmuş. Oradan geçen padişahın kızı köpeği fark etmiş. Kuyuya bakıp küçük kardeşi oradan çıkarmışlar. İkisi birbirine aşık olmuşlar. Küçük kardeş padişahla görüşmek istemiş. Padişahın kızını istemiş. Padişah da ona birkaç görev vermiş. Görevlerin hepsini yerine getirmiş böylelikle padişahın kızını almış. Bu padişahın iki kızı daha varmış. Diğer kardeşler de bunu duymuş. Zaten sofraya da küçük kardeş olmadan açılmıyormuş, kardeşlerini bulmuşlar sarayda. Bakmışlar ki kardeşleri evleniyormuş, onlar da öteki kardeşlerine aşık olmuşlar. Padişah da diğer kızlarını vermiş ve muratlarına ermişler.

(Kçk.; Şengül, 2019, s. 57).

ÇİTİ PİTİ MİNTİ

Bir ailenin üç çocuğu varmış. Birinin adı Çiti, birinin adı Piti, birinin adı Minti'ymiş. Bunların annesi ve babası öldükten sonra üç çocuk yetim kalmış. Bunlar çok yoksullaşmış. Çok fakir oldukları için bir adam onlara tavuk vermiş. Götürün bunu yiyin demiş. Eve geldiklerinde ne pişirecek kap ne odun ne de ateş varmış. Eksikleri bulmak için dağılmışlar. Evin anahtarını Piti saklamış. Kardeşlerinin anahtarın yerinden haberi yokmuş. Epey gittikten sonra bir adama rastlamış. Çiti'ye söylemesi için adama demiş ki “Anahtar kapının üstündeki oyuğa koydum, tavuk da ambarda tepsinin içindedir. Kardeşlerime söyle, kimseye söylemesinler.” demiş. Adam tamam, demiş. Yolda kardeşi Çiti'ye rastlamış, Piti'nin dediklerini aynen söylemiş.

Adam biraz daha gidince aklına bir şeytanlık gelmiş. “Hazır tavuk var, karnımda aç, anahtarın yerini de biliyorum.” demiş. Bu sefer yolda Minti'ye rastlamış. Kardeşin oduna giderken ayağına bir şey olmuş, seni orada bekliyorlar, demiş. Adam doğruca eve gitmiş, tavuğun yanında işine yarayan malzemeleri de alıp çekip gitmiş. Kardeşler de lazım olan her şeyi bulmuşlar. Eve gelmişler ki ne tavuk var ne de koydukları paralar ne de bir şey. Hem aç kalmışlar hem de ellerindeki her şey gitmiş. Bir daha tanımadıkları insanlara hemen güvenmemek gerektiğine karar kılmışlar.

(Çit.; Şengül, 2019, s. 63).

AŞIK KIZ

Bir varmış bir yokmuş bir ağanın kızı varmış. Bir de çiftçilik yapan fakir bir oğlan varmış. Kız oğlanla evlenmek istemiş. Oğlan demiş ki “Sen zengin bir ağanın kızıydın, ben

ise fakir bir çiftçiyim.” demiş. Kız babasının evinden beş bin altın çalmış, oğlanın tarlasına gitmiş. O sırada bir kimsenin tarlasını sürüyormuş.

Kız demiş ki “Beş bin altın çaldım / Geri gitsem yüzüm yoktur / Gel gidelim ağam oğlan

Oğlan da demiş ki “ Kır atımın nalı yoktur /Sırtında nalı yoktur / Bir gecelik yemi yoktu r/ Git gelemem Türkmen kızı

Oğlan ısrarla gelemeyeceğini altınları geri götürmesi gerektiğini söylemiş. Bunun üzerine kız oğlana beddua etmiş. Oğlan ile konuşurken sabanına ateş atılmış, yanmış. Kurtlar gelmiş, öküzlerini yemiş. Tohumunu da kuşlar yemiş.

(AşkHz.; Şengöl, 2019, s. 66-67).

DEDE

Bir varmış bir yokmuş bir dede varmış. Bu dede her gece komşuluğa gidermiş. Kapının üstünde bir şey sallanıyormuş saçları önüne dökölmüş. Saçından tutmuş o da onun saçını tutmuş. Midi korkmuş, kendini Çoruh’a atmış. Hortlak karşıda kalmış. Midi birkaç gün yatakta yatmış. Komşuları merak edip sormuş, o da başından geçenleri anlatmış. Bir iki ay sonra da dede ölmüş.

(Dede.; Şengöl, 2019, s. 67).

RIZIK

Bir varmış bir yokmuş biz köyde bizde de varmış. O dedenin bir tane ineği varmış. Akşama kadar gezermiş ama süt vermezmiş. Dede bir gün sinirlemiş, ineğin peşinden gitmiş. İneğin kör bir kurdu emzirdiğini görmüş. Bundan etkilenmiş ve demiş ki “Kör kurdun rızkını veren benim de rızkımı verir.” demiş.

Bir gün mahallenin nineleri toplanmışlar. Bacadan akrep, yılan, pislik atmışlar. Yere inince altına dönmüş her biri. Dede demiş ki “Kör kurdun rızkını veren Allah taşın dibinde rızkını vermiş, benimkini de ocak başında verecek.

(Rzk.; Şengöl, 2019, s. 69).

HANCI ÇİNŞAR

Artvin köprü başında Hancı Çinşar diye birisi varmış. Han ağaç olduğu için handa birileri olduğunda çok ses çıkarmış. Hana gelenleri tembihlermiş. Lazın birisi gelmiş, ayakkabının tekini çıkarıp tak diye atmış. Hancı Çinşar hemen kulağını dikmiş. Laz diğer ayakkabıyı atmamış. Hancı Çinşar sabah olunca adama ayakkabıyla mı yattın, demiş. O da ötekini atmadım, demiş.

(Hnc.; Şengül, 2019. s. 71).

KARA GÖL

Yöremizde bir vatandaş varmış. Bu vatandaşın kula renkli bir başı varmış. Boğaya çok iyi bakarmış. Boğa bazen kaybolurmuş, bir iki gün gelmezmiş. Bir gün boğa gelmiş ki boynu ve boğazı kan içindeymiş. Ertesi gün sahibi takip etmiş. Karagöl diye bir gölün yanına gelen boğa üç kere bağırarak. Gölde bir boğa çıkmış. Bunlar güreşmeye başlamışlar. Adamın boğası yenilmiş, adam bu durumdan çok utanmış.

Demirci Ali diye birisi varmış. Ona bir çift demir boynuz taktırmış. Yıllar sonra boğa tekrar o gölün kenarına gitmiş, oradaki boğayla güreşmişler. Bunun boynuzları demir olduğundan onu yaralamış. Gölde çıkan boğa yine göle atlamış, gölün üstündeki su kırmızı olmuş. Boğadan akan kandan dolayı gölün kırmızı olduğu söylenirmiş.

(Kar.; Şengül, 2019, s. 73).

YÜZÜK

Bir oğlanla bir kız arkadaş olmuşlar. Bu oğlan kıza göz koymuş ve bir gün onun parmağındaki yüzüğü alıp götürmüş. Kız bu duruma çok üzülmüş. Erkek kıyafetleri giyip, atına binerek oğlanın peşine düşmüş. Kız çok uğraşsa da yüzüğü çıkaramamış. En sonunda yıkanalım demiş. Kız üstünü açmak istememiş çünkü oğlan onun kız olduğunu bilmiyormuş. İlk onun yıkanması için ısrar etmiş. Kız oğlanın başını sabunlamış. Köpürtmüş ve oğlanın parmağından yüzüğü çıkarmış. Evine gelmiş ve oğlana bir mektup yazmış. Bahar geldim güz giderim / Oğlan geldim kız giderim / Gözüm kör olsun Şile Abdi/Yüzüğümü aldım giderim

(Yüz.; Şengül, 2019, s. 75).

AH KIZ VAH KIZ

Kızın biri her gün çeşmeye gidiyormuş. Çeşme Allah tarafından dile geliyormuş. Kıza diyormuş ki “Ah kız, vah kız! Senin başına neler geçecek!” Kız da gelip bunları annesine anlatmış. Annesiyle beraber çeşmenin yanına gitmişler. Çeşme yine aynı şeyleri söyleyince anneye kızı köyü terk etmişler. Bakmışlar ki bir yerde köpekler havlıyor, bir yerde duman tütüyor. Bir yerde de saray varmış. Annesi kızını saraya götürmüş. Demir kapı Allah tarafından açılmış, kız içerde annesi dışarda kalmış. Böyle olunca annesi de köye dönmüş. Kız içeri girince bir delikanlının yattığını görmüş. Yıllar yılı delikanlıyı kucağına yatırmış ve saçını taramış.

Bir gün bir çingene kızı gelmiş. Kızdan bir sürü bir şey istemiş, kızı yerinden kaldırmış. Kız geri dönünce delikanlının Çingen kızıyla karı koca olduğunu görmüş. Kız demiş ki “Ben sabredeyim.” Bir gün delikanlı pazara onlara ne istediklerini sormuş. Çingen kızı ondan her şeyi istemiş, kız ise sabır taşı istemiş. Delikanlı bu kızı takip etmeye başlamış. Kızı sıkıştırmış ve bu olayın ne olduğunu anlamak için kıza ne olduğunu sormuş. Kız başından geçenleri olduğu gibi anlatmış. Delikanlı kıza inanmış. Çingen kızı atın kuyruğuna bağlamış. Delikanlı kızla evlenmiş, mutlu mesut yaşamışlar.

(Ahkz.; Şengül, 2019, s. 78).

ALİ İLE ZEYNEP

Bir varmış bir yokmuş. Babanın adı Resul, annenin adı Şahsenem oğullarının adı Ali’ymiş. Annesi Ali’yi Zeynep isimli bir komşu kızıyla evlendirmiş. Ali yirmi yaşına gelince askere istenmiş. Rusya tarafında esir düşmüş. Bu arada hanımı hamileymiş. Ali’yi orda evlendirmeye kalkmışlar ama o evlenmemiş.

Ali sonunda Rusya’da esir olmaktan kurtulmuş, memleketine geri dönmüş. Eve girmiş ki yer yatağında hanımıyla bir adam yatakta yatıyor. Hanımına demiş ki “Annem ve babam nerede?” O da onların öldüğünü söylemiş. Yanındakini kocası zannetmiş. Oğlu olduğunu anlayınca gözlerinden öpmüş. Sonra da annesinin ve babasının mezarına gitmişler. Eve dönünce çocuğu ve hanımı ile mutlu bir hayat geçirmişler.

(Alze.; Şengül, 2019, s. 81).

KIZILIRMAK

Kızılırmak nehrinin bir köprüsü varmış. Köprünün bir tarafında bir kız diğer tarafında bir oğlan varmış. Bu ikisi birbirine sevdalanmışlar. Her iki tarafın ailesi de bu durumu imkansız görüyormuş. Kız ve oğlan bu duruma çok üzölmüşler. Köyün imamı her iki aileyi de ikna etmiş. Düğün yapmaya karar vermişler. Kırk gün kırk gece gelinin tarafında düğün olmuş. Gelini almışlar, Kızılırmak Nehri'nin üzerinden geçerken köprü yıkılmış. Damat tarafına mecburen haberi vermişler. Oğla çok üzölmüş ve bunun üzerine ağıt yakmış.

(Kızıl.; Şengöl, 2019, s. 83-84).

TELEHAŞ

Şavşat'ın bir köyünden Ahmet ile Mehmet Murgul'a çalışmaya gitmiş. Mehmet para biriktirmiş ama Ahmet para biriktirememiş. Sonra Şavşat'a geri dönmüşler. Bir ağacın altına oturmuşlar, Ahmet, Mehmet'ten parasının yarısını istemiş. Mehmet parasını vermek istememiş. Ahmet "Parayı vermezsen seni öldürürüm." demiş. Mehmet ise "Sen beni öldürürsün ama buradaki Telahaş haber verir." demiş. Mehmet bir otun gerçekleri ortaya çıkaracağına inanmamış ve Ahmet'i orda öldürmüş.

Ahmet'in parasını alıp köye dönmüş. Sonrasında ise karısıyla evlenmiş. Bir gün Mehmet ile beraber karısı ot biçmeye gitmişler. O otların içinde telehaş otu da varmış. Telehaş otu aşağı yukarı inince Ahmet bu duruma gülmüş. Karısı niye güldüğünü sormuş. Ahmet "Beni öldürürsen telehaş otu haber verir." demişti. Ona gülüyorum, demiş. Kadın çok şaşırmış. Demek ki "Benim kocamı sen mi öldürdün." demiş. Otu orada bırakmış ve karakola gitmiş. Askerler hemen gitmişler, Ahmet'i köyünden getirip hapse atmışlar.

(Tel.; Şengöl, 2019, s. 83-84).

YAĞ ALİ BABANIN TARLASINA

Ali baba yağmur yağdığı zaman dermiş ki "Yağ Ali Baba'nın tarlasına yağ!" dermiş. Komşularımın tarlasına yağsın, onlarında olsun demezmiş. Ali Baba'nın tarlasına öyle bir yağmur yağdırmış ki diğer köylülerin tarlasına yağdırmamış. Bütün ürününü sel götürmüş. Ali Baba söylediklerine pişman olmuş. Bir daha yağmur yağdığında demiş ki "Allah'ım herkesin tarlasına yağdır! Bana da yağdır!" dermiş.

(Yağ.; Şengöl, 2019, s. 87).

YAZI

Bir varmış, bir yokmuş. Anne, baba ve bir genç kız varmış. Anne, rüyasında eve bir sinek girdiğini, onun kurda dönüştüğünü ve kızını yediğini görmüş. Kadın kocasına rüyasını anlatmış, bunun üzerine evlerini terk etmişler. Az gitmişler, uz gitmişler. Bir kulübede ışık yandığını görmüşler. İçeriden bir adam çıkmış, onları içeri buyur etmiş ama evde tuvalet yokmuş. Kadın gece dışarıya çıkmış. Sakallı bir dede kadına sihirli bir değnek vermiş. Bunu vurduğunda çeşitli yiyecekler önüne gelecek ama kimseye söylemeyeceksin, demiş. Kadın acıktıklarında gizlice yere vuruyormuş. Tekrar yola koyulmuşlar, bir ev görmüşler. Kapıyı çok yakışıklı bir genç açmış. Değirmenci olan bu genç onlara evini açmış. Oğlanla kız birbirlerine aşık olmuşlar ve evlenmişler.

Karı koca evlerine geri dönmüşler. Kadın tekrar değneği vurmuş, sofrayı açılmış. Kocasını nasıl açıldığını sorunca kadın bu sefer gerçekleri ona anlatmış. Kocasına anlatınca da değneğin hükmü orada bitmiş. Mutlu mesut yaşarken kız ailesini özlemiş. Çocuklarını da alıp köyüne gitmiş. O gece evlerine bir sinek girmiş, sinek kurda dönüşmüş. Kurt kadını yutmuş. Sabah annesi odaya girince eskiden gördüğü rüyayı hatırlamış ve hemen odanın kapısını kapatmış. Değirmenciye haber vermişler. Kızın ailesinin evine gelmiş, kurdu kesip karısını oradan çıkarmış. Değirmenci hanımını da çocuklarını da alıp evine dönmüş.

(Yaz.; Şengül, 2019, s. 91-92).

YAZILAN YAZI BOZULMAZ

Bir varmış, bir yokmuş bir delikanlı varmış. Çok fakir biriymiş, herkes bu çocuğu dışlıyormuş. O da köyü terk etmiş. Bir evin kapısını çalmış, evdekiler de evde yer olmadığını söylemişler. Bir tek bebeğin yanında yer olduğunu söylemişler. Delikanlı bebeğin yanında yatmayı kabul etmiş. Delikanlı uyumuş ve üç defa rüyasında bebekle evleneceğini görmüş. Ben bu bebekle evlenmem, deyip bebeğin karnına bıçağı saplamış. Şehirden şehre gidip çalışmaya başlamış. Aradan yıllar geçmiş, meğerse bu kız bebek ölmemiş. Kız ile kendini bıçaklayan delikanlı tanışmışlar ve evlenmişler.

Bir gün delikanlı demiş ki “Herkes başından geçen önemli bir olayı anlatsın.” demiş. Kız, evlerine misafir olan bir delikanlının bebekken onu bıçakladığını söylemiş. Delikanlı ise onu bıçaklayanın kendisi olduğunu söylemiş. Ardından “Yazılan yazı bozulmaz, günden haraç alınmaz.” demiş.

(Yabo.; Şengül, 2019, s. 93-94).

ZÜLKARDI'NİN BOYNUZLARI

Bir varmış, bir yokmuş. Zülkardi ve arkadaşı Mehmet varmış. Zülkardi, kimseye söylemeyeceğine yemin ettirip Mehmet'e bir sır vermiş. Ona “Benim boynuzlarım var ama kimseye söyleme.” demiş. Bunun üzerine Mehmet dayanamamış, derince bir kuyu kazmış. Sırrı kuyuya söylemiş ve kuyuyu kapatmış.

Yıllar geçmiş ve kuyuda bir gül dikenini bitmiş. Başka bir adam gidip o gülün dallarından birini koparıp zurnaya benzer bir düdük yapmış. Adam düdüğü çalmaya başladığı zaman düdük dile gelmiş. Demiş ki “Zülkardi'nin boynuzları var.” Bu haber köye yayılmış. Zülkardi, Mehmet'e “Benim sırrımı neden başkalarına anlattın?” demiş. O da “Ben sırrını kuyuya anlattım, kuyuda diken bitti, dikenden de düdük yapıldı. Senin sırrın oradan dağıldı.” demiş. Zülkardi işe demek ki sırrını kimseye söylemeyeceksin, demiş.

(Zlkr.; Şengül, 2019, s. 95-96).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Bahriye Burcu YÜZBAŞIOĞLU			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Artvin Gazi İlköğretim Okulu	-	Artvin	2004
Ortaöğretim	Artvin Anadolu Lisesi	-	Artvin	2008
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	Trabzon	2012
Yüksek Lisans	Artvin Çoruh Üniversitesi	Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı	Artvin	2025
İş Deneyimi:	Türkçe Öğretmeni – Artvin Yenimahalle Ortaokulu 2013-Devam ediyor.			
Yayınlarıml:				